

శ్రీ

హనుమ ద్విలాసము

ప్రథమ భాగము

ఇది

మంత్రకాస్త్రప్రవీణ - హనుమదుపాసక

శిష్య చంద్రమౌళికాత్రిచే

కూర్చబడినది.

ఋ

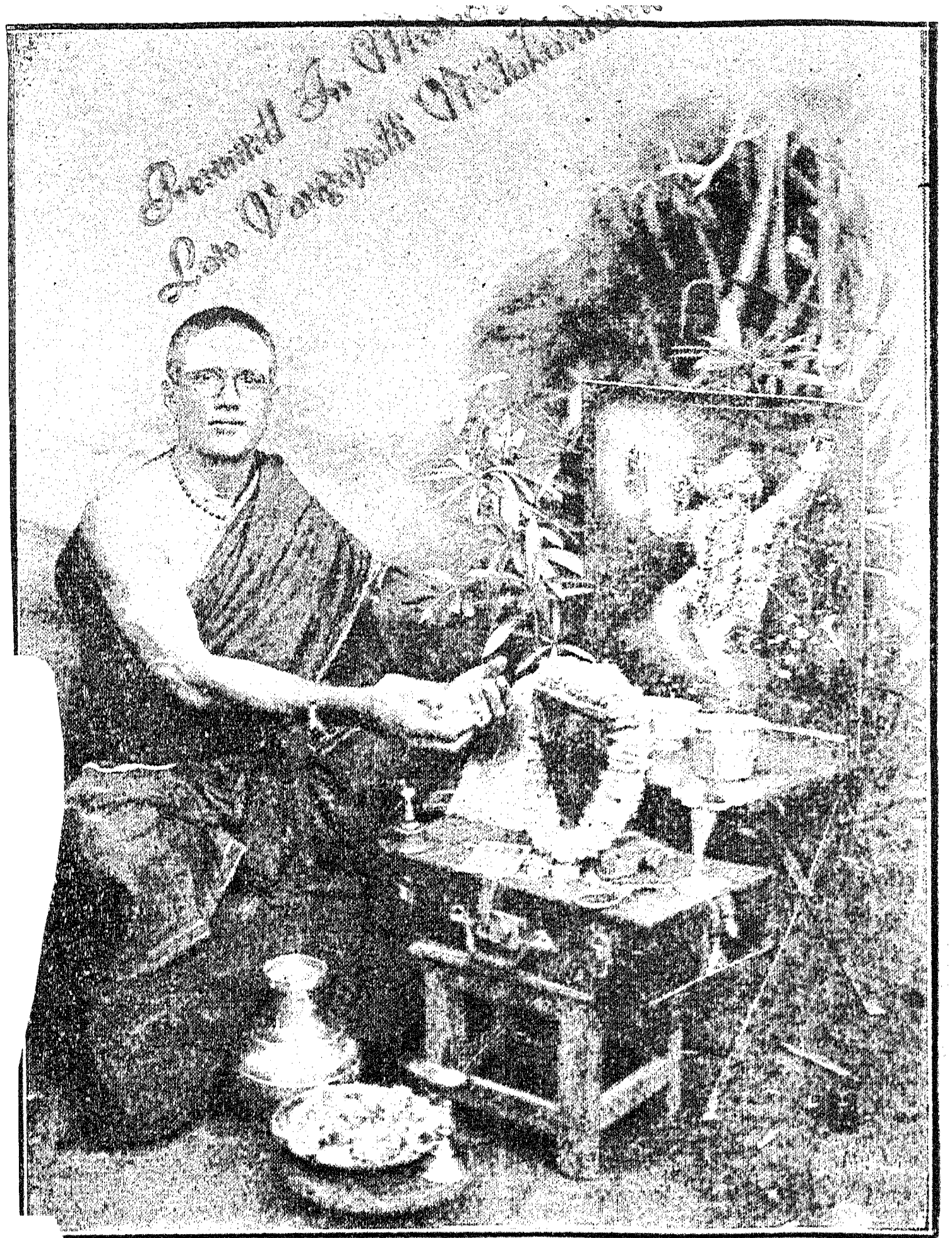
బ్రహ్మశ్రీ తంగిరాల వీరరాఘవయ్య గారి

ద్రవ్యసహాయముచే

విజయవాడ ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడినది.

సర్వస్వామ్యసంకలితము] 1949 [మొ.ర. 2-0-0

గ్రంథకర్త :

మంత్రశాస్త్ర ప్రవీణ - హనుమదుపాసక
బ్రహ్మశ్రీ శిష్టాచంద్రమౌళి శాస్త్రి,
పెదపాడు, ఏలూరు తాలూకా.

పాఠకులకు విజ్ఞప్తి

మహాశయలారా ! సమస్తస్రాణిజాలమును ఇహము నందును పరమునందును సుఖమునే యభిలషించును. అట్టి సుఖము విహితకర్మానుష్ఠానముచేతను నిషిద్ధకర్మపరిత్యాగము చేతను సంభవించును. విహితకర్మానుష్ఠాన మనునది కాయిక వాచిక మానసిక దోష రాహిత్యముగ ననుష్ఠింపబడిననే సఫలమగును. సామాన్యముగ కాయిక మానసిక దోషము లనబడు, ఆధివ్యాధులచే నీడింపబడనివా రరుదు. అట్టి ఆధి వ్యాధులు విహితకర్మానుష్ఠానమునకు ప్రతిబంధముకలు. గాన ఆధివ్యాధులుకలవారలు సత్కర్మానుష్ఠానాసమర్థులుగను దత్ఫల మగు ఐహికాముష్మిక సుఖములను పొందజాలరు. ఆధి వ్యాధులను తొలగించుకొనినచో సత్కర్మల నాచరించి తత్ఫల మగు సుఖమును బడయగలరు. ఆధివ్యాధులన్ననో సామాన్య మైనవి కావు. ఆధియన, మనోవికారము. అయ్యది భూత ప్రేత పిశాచాదిదుష్టగ్రహవేశమువలన గాని, ఇష్టనస్తుప్తయొక్క అలాభమువలనగాని, భ్రాంత్యాదులవలనగాని సంభవించును. అట్టి చిత్తవికారములు ఉపామాంతరములచే బోగొట్టుకొనుట దుర్లభము. యోగాభ్యాసరూప మగు ఉపాయ మున్నను అయ్యది సంప్రదాయ పరిభ్రష్ట మగుటచే సులభముగ ననుష్ఠించుటకు శక్యమైనదికాదు. వ్యాధులన్ననో శరీరమునకు వికృతిని సంపాదించి తద్వారా దుఃఖకరములుగాన; కాయికము లనబడును. అట్టివ్యాధులు కుష్ఠాపస్మారాదులని, తద్భేదములు చరకసంహితాదిగ్రంథములయందు విఘ్నముగ వర్ణింపబడినవి. ఆ

వ్యాధులు సామాన్యముగ నూటికి తొంబదివంతులు అసాధ్యము లనియే చరకసంహితయందు వర్ణింపబడినవి. ఐనను తాత్కాలి కోపశాంతికొఱకు చికిత్సలును చెప్పబడినవి. అట్టి చికిత్సలు ఓషధీసంప్రదాయము ననుసరించియు, రసాదీసంప్రదాయము ననుసరించియు ద్వివిధములుగ నున్నవి. అందు ఓషధులు హిమవ ద్వింధ్యాది మహాపర్వతప్రాంతములయందు ఉత్పన్న మైనవియే వ్యాధినివారణములనియు, ఆయోషధులను సంప్ర దాయానుసారముగ గుర్తించి కాలవిశేషమునందు సంగ్ర హించవలసినదనియు వర్ణించబడినది. ప్రకృతమన్ననో మనకు అట్టి ఓషధులే దొరుకుట లేదు. 'కాకోశ్యాదిగణము, జీవంతి కాదిగణము, సోమలత, జ్యోత్స్నాలత, రుదంతీలత' మొద లగు ఓషధిరాజములు మహాపర్వతప్రాంతములయందును దృష్టిగోచరము లగుట లేదు. యథాసంభవమగు స్వల్పాషధు లైనను దేశ కాల నియమములేక సంగ్రహించబడిన వగుటవలన నిస్సారముగనున్నవి. రససాప్రదాయమన్ననో; రస విష గంధక ములు అష్టాదశసంస్కారములచే సంస్కరింపబడిననేగాని నిర్దుష్టమై ఫలజనకములు కానేరవు. అట్లు గాకపోవుటయేగాక అపరి శుద్ధత వలన నితర వికారములను గూడ కలిగించుచున్నవి. కనుక ఆధివ్యాధులకు చెప్పబడిన ఉపాయములచే ఆత్యంతిక నివృత్తి దుర్లభము. అట్టిఆధి వ్యాధులను సుకరముగ అత్యంతము నశింపజేయుటకు సాధనమును అన్వేషించుటయు యత్నము చేయవలసియున్నది. ఈ నాచే ఉపదేశించబడు సాధనము; ప్రతి గ్రామమునందును ప్రతిమతమునందును ఆబాలగోపాలమునకు విదితము. అట్టిసాధన మేమనగా : శ్రీసువర్చలాసమేత హనుమ

త్ప్రదక్షిణపూజానమస్కారములు మొదలగునవి. సామాన్యముగా ఆ స్తిక దేశమగు మనభరతఖండమునందు ఆంజనేయాలయము రామాలయము లేని గ్రామమేలేదు. ప్రతిగ్రామమునందును చిన్నదియో పెద్దదియో ఆలయమును నిర్మించి, యందు శిలావిగ్రహమునుగాని పటమును గాని ప్రతిష్ఠించి భక్తిపూర్వకముగా ఆచండాలాంతము వికమత్యముతో ఆ స్తికబుద్ధితో శ్రేయస్సు నభిలషించి సేవించుచున్నారు. ఆంజనేయవిగ్రహముగాని పటము గాని ఆంజనేయస్మరణముగాని లేని ప్రతి గ్రామమునందును శ్రీరామాజ్ఞచే రాక్షసులు భూతప్రేతపిశాచాద్యావేశరూపముగా మానవులనుభక్షించుచుందురనియు, శ్రీఆంజనేయపూజాదులచేగాని స్మరణమాత్రముచేగాని భక్తితో ఆంజనేయు నుపాసించువారలకు అట్టిబాధలుతొలగిపోవుననియు అనేకప్రమాణములు కలవు. వానిలో కొన్నిటి నుదాహరించుచున్నాను. ఖిలసంహితయందు ఈక్రిందివిధముగా చెప్పబడియున్నది.

శ్లో॥ మమ పార్శ్వగతా వీరా రాక్షసాః పిశితాశ్చ
నాః॥ యాచంతే జానకీనాథం నరభోజనమేవ చ॥ ఇతి శ్రుత్వా
రామచంద్రః అబ్రవీ జ్ఞానకీపతిః । ఆంజనేయం వినా యత్ర తత్ర
భక్షంతు మానవాన్.

తా॥ మాంసభక్షణయందు ఆసక్తిగల రాక్షసులు, తమకు నరభోజనముకావలెనని శ్రీ రామచంద్రుని కోరగా ఆసమయమునందు రామచంద్రమూర్తి ఆరాక్షసులనుజూచి ఆంజనేయ విగ్రహముగాని తత్స్మరణముగాని యేగ్రామమునందుగాని యేగృహమునందుగాని లేదో; అచ్చట మనుష్యులను

భక్షింపుడని అజ్ఞయిచ్చెను. ఇట్లు అజ్ఞయిచ్చి తత్తణమే హను
మంతునితో ఇట్లుపలికెను.

శ్లో॥ గచ్ఛ శీఘ్రం మహాభాగ! కురు రక్షోవిదారణం ।
రక్ష విశ్వం కపిశ్రేష్ఠ! రక్షోగణవిదారణ!

తా॥ ఓఆంజనేయా! నీవు శీఘ్రముగ గ్రామములయందు
నివసించి రాక్షసులను నశింపజేయుము. నేను రాక్షసులకు
పూర్వోక్త ప్రకారముగా వరమునిచ్చియుంటిని. నీవు లేనిచో
రాక్షసులు మనుష్యులను బాధింతురు. గనుక విశ్వమును రక్షిం
పుము. అనిన—

శ్లో॥ ఇత్యేతద్వచనం శ్రుత్వా రామదూత స్సుబుద్ధి
మాన్ । తదారభ్య దివారాత్రం రక్షో సర్వం చ రాష్ట్రకమ్॥

తా॥ ఈప్రకారముగా పలికిన రామచంద్రునియొక్క
వాక్యములను విని సర్వభూతదయాపరుడగు హనుమంతుడు
అప్పటినుండియు దివారాత్రములయందు తనధ్యానాధిష్ఠము
చేయు భక్తులను సంరక్షించుచు సర్వరాష్ట్రములయందు నిండి
యుండెను. ఇట్లు అనేకములగు ప్రమాణములు తాళపత్రాదుల
యందును; సుదర్శనసంహిత, శౌనకసంహిత, హనుమచ్ఛాసన
చింతామణి యను గ్రంథములయందు అనేకము లున్నను
గ్రంథవిస్తరభీతిచే సంగ్రహముగ నుదాహరించితిని. సామాన్య
ముగ పూజావిధానమని సమష్టిరూపముగ చెప్పబడు పూజా
విధానము సాంగోపాంగముగ కల్పోక్తప్రకారముగ నాచరింప
బడినయెడల ఆధివ్యాధిరూపము లగు సమస్తదుఃఖములు
నివర్తించును. చిత్తస్వాస్థ్యము కలుగును. స్వస్థచిత్తులై సత్కర్మా
నుష్ఠానముచే విహికాముష్మిక సుఖములను బడయగలరు.

ఇందుకు 'హనుమచ్ఛాబరచింతామణి'యను తాళపత్రగ్రంథమునందుగల ప్రమాణవచనముల నుదాహరించుచున్నాను.

శ్లో॥ ఆంజనేయమను ర్లోకే శంకరేణ ప్రకాశితః| భూత ప్రేత పిశాచాద్యా శ్శాశీబ్రహ్మరాక్షసాః| దృష్ట్వైవ ప్రపలాయంతే మంత్రానుష్ఠానతత్పరమ్.

తా॥ ఆంజనేయ మంత్రము శంకరునిచే ప్రకాశింపజేయబడినది. అట్టిమంత్రము నుపాసించువానిని చూచుటతోడనే భూత ప్రేత పిశాచాదులు పారిపోవును.

శ్లో॥ భూతిం జలం మూలికాం చ హనుమన్మనునా ప్రియే | మంత్రయత్వాతు దాతవ్యం రోగశాంత్యర్థమేవ చ.

తా॥ ఆంజనేయమంత్రముచే నభిమంత్రించబడిన విభూతిగాని ఉదకము గాని ఔషధము గాని సేవించినయెడల తత్రామే సమస్తవ్యాధులు తొలగిపోవును.

శ్లో॥ వజ్రవల్లిం సమాదాయ విదద్యా ద్వైష్ణవీదినే| విసృజ్య గ్రంథిదేశం తు సూక్ష్మం చూర్ణం తు లేపయేత్ || బిడాలపదమాత్రం తు మంత్రితం శతశః ప్రియే| శర్కరాఘృత సంయుక్తం భక్షయేచ్ఛ ద్విసంచకమ్ || అశీతివాతా నశ్యంతి యే యే దారుణసంభవాః| మాసద్వయేన ముచ్యంతే నాఽత్ర కార్యా విచారణా.

తా॥ వజ్రవల్లిని (నల్లేరును) విఘ్నప్రేమమగు ద్వాదశి యందు సంగ్రహించి కణుపులను విడచి మిగిలినభాగమును చూర్ణించి హనుమన్మంత్రముచే నూరుపర్యాయములు అభిమంత్రించి కొద్దిచూర్ణమును శరీరమునకు లేపనమునుజేసి మిగత

చూరణములో మూడువేళ్ళకు వచ్చిన చూరణమును పంచ
దార ఆవునేతులతో కలిపి పదిభాగములుచేసి ఒకరోజు సేవించు
పద్ధతిని రెండుమాసములు సేవించినయెడల అతీదారుణములగు
అశీతివాతములు నివారించును. ఈ ఔషధమును సేవించునపుడు
ఆంజనేయుని సభక్తికముగ హృదయమునందు నిలిపి నిత్యము
ఆంజనేయమంత్రముగాని, యీకవచము గాని మాలామంత్రము
గాని మొదలైనవాటిలో దేనినైనను పఠనచేయుచుండినయెడల
నిస్సంశయముగ ఫలము కలుగును. ఇట్టిచికిత్సలే ప్రతివ్యాధికిని
హనుమన్మంత్రసంపుటిచే చెప్పబడి యున్నవి. ఇందు ఇట్టి
పరమహంసక్రియలను వెల్లడిచేయుట అశాస్త్రీయము గనుక
ఉదాహరణముగ కొన్నిటిని నిరూపించి యున్నాను.

ఆంజనేయమంత్రోపాసన యనునది ఉత్తమాధి
కారులకు; తన్మంత్రజపము, హోమము, తర్పణము, మార్జ
నము, ద్విజభోజనము అని కల్పములయందు చెప్పబడియున్నది.
శౌనకసంహితయందు—శ్లో॥ జపోహోమ స్తర్పణం చ మార్జనం
ద్విజభోజనం పంచాంగోపాసనం ప్రోక్తం ప్రవదంతి మనీషిభిః.
మధ్యమాధికారులకు విగ్రహపూజా ప్రదక్షిణ నమస్కార
ములు. అశక్తులగు మందాధికారులకు తద్దేవతాదర్శన తన్నామ
స్మరణములు. ఇట్లు నియమముగ సభక్తికముగ ఆంజనేయ
దేవు నుపాసించుటచే ఆధివ్యాధులు నశించుటయేగాక సమస్త
భీష్టకార్యసిద్ధులు కలుగును. ఇందుకు పరాశరసంహితయందు
గల ప్రమాణవచనము వ్రాయుచుంటిని. శ్లో॥ యద్య దిష్ట
తమం లోకే తత్తత్సిద్ధి ర్న సంశయః॥ ఇట్టి భక్తకల్ప తరువగు
ఆంజనేయదేవుని మంత్రానుష్ఠానము మొదలైన వానియందు

దేవ గురు భక్తి కలిగిన; బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర
 లగు చాతుర్వర్ణ్య స్త్రీ పురుషులకు బాల వృద్ధులకు అజన్మజులకు
 తత్త్వార్థ విహిత రీతిని అర్హణాదికమును గాని కాలశుద్ధిని గాని
 విచారింపకయే శ్రేయోభిలాషులగువారు తన్మంత్రానుష్ఠాన
 మునుగాని తద్విగ్రహ పూజనమునుగాని ప్రదక్షిణములను గాని
 తద్ధ్యానమునుగాని చేయుటకు అర్హత కలిగియున్నారు. ఇందుకు
 ప్రమాణ వచనములు కలవు. గాలుడనుకీరాతుడు కుష్ఠవ్యాధిచే
 పీడింపబడి పుష్కలుడను మహర్షి నాశ్రయింపగా నా మహర్షి
 హనుమన్మంత్రమును కీరాతునకు ఉపదేశించువిషయములో సందే
 హము కలవాడై తద్విష్టదేవమగు ఆంజనేయమూర్తి వలన తనకుగల
 సందియము బాపుకొనదలచి హనుమంతుని ధ్యానించి ప్రత్యక్షము
 చేసికొని తనకు గలిగిన సందేహమును బాపుకొని ఆంజనే
 యాజ్ఞచే తన్మంత్రమును కీరాతునకుపదేశించి అతని కుష్ఠవ్యాధిని
 నశింపజేసెను. ఈ అర్థమును ప్రతిపాదించు హనుమదాజ్ఞా
 వాక్యములనుదహరించుచున్నాను ||శ్లో|| గాలోఽయం మృగయు
 ర్నీచః కథం మంత్రస్య తేప్రభో | యోగ్యోఽయమితి సందేహో
 బాధతే మా మహర్షిశమ్ || హనుమద్వాక్యముః-శ్లో|| కపీంద్ర
 స్తము వాచాఽథ మా కురుష్వాత్రి సంశయం | మన్మంత్రజాల
 విషయే మద్భక్తే మయ్యసి ద్విజ || ఉపదేశగురౌ చాపి భక్తిరే
 వాత్ర కారణమ్ | శూద్రోవా విప్రకీర్ణోవా వైశ్యోవా క్షత్రి
 యోఽపివా | మన్మంత్రవిషయే సర్వే పాత్రాణ్యేవ న
 సంశయః ||

ఈప్రకారము పరాశర సంహితయందు చెప్పబడియున్నది.
 కనుక హనుమన్మంత్రము నుపాసించుటకు సర్వులు అర్హతకల

వారై యున్నారు. ఈ హనుమ దుపాసనచే అగస్త్యులు పరాశ
రులు మైత్రేయులు భీముడు అర్జునుడు గాలుడు పుష్కలుడు
ధ్వజదత్తుడు సోమదత్తుడు యవనాశ్వుడు విశ్వామిత్రుడు భర
తుడు దేవేంద్రుడు 'హరిశర్మ యను విప్రపుంగవుడు' సీతాదేవి
ద్రాపది మొదలుగా గలవారు వారివారి అభీష్టములను
పొందిన విషయములు ఈగ్రంథమునందు శ్లోకరూపమైన ఉదా
హరణలతో పొందుపరుపబడినవి.

శ్రీరస్తు

“ శ్రీ హనుమత్పూజయైవ సర్వదేవతా పూజాఫలంసిద్ధ్యతీతి”
తత్రప్రమాణవచనాని నిగద్యంతే.

వితండవాదమునకు బేరుపెట్టిన యిక్కాలమున నాంజ
నేయ పూజ యేలచేయవలయును? తక్కినదేవత లనేకులు లేరా?
వారిని బూజించినంజాలదా? యని యనేకులు తర్కింపవచ్చును.
వారికి సమాధానముగా శ్రీహనుమంతులవారు సర్వదేవతాత్మ
కులు కావునఁ దత్పూజనము వలన సర్వదేవతాపూజాఫలము
సిద్ధించితిరునని చెప్పఁబడుచున్నది. అందుకై ప్రమాణవచనము
లీ క్రింద నుద్ధరింప బడుచున్నవి.

పరాశర సంహితాయాం సప్తమపటలే

శ్లో॥ ఆంజనేయః పూజితశ్చే త్పూజితాస్సర్వదేవతాః

హనుమన్మహిమాశక్యో బ్రహ్మాణాపి నవర్ణితం ॥

ఆంజనేయుని బూజించినయెడల సర్వదేవతలను బూజించి
నట్లేయగును. హనుమంతుని మహిమను బ్రహ్మదేవుడు కూడ
వర్ణింపఁజాలడు. బ్రహ్మదేవుడు చరాచరసృష్టికి గర్తయైనను
హనుమత్సృష్టి యాచరాచరసృష్టి కతీతమైనది కావున బ్రహ్మ

దేవుడు వర్ణింపలేడని పరాశర సంహిత చెప్పుచున్నది.

తత్త్రైవ నవమేపటలే ధ్వజదత్త చరిత్రే-

శ్లో॥ దేవతాని కఠినంతి నభూమా నైవ తాని మనసోమతాని
మే । దీక్షితం జడదరిద్రక్షణే దైవతం హనుమదాఖ్య
మేవతత్ ॥

లోకములో ననేకులు దేవతలు లేరా? ఉన్నారు. ఉన్నను
వారియందు నామనస్సు ప్రసరించుట లేదు. జడులను, దరిదు
లను రక్షించిన హనుమంతుడే రక్షింపవలయును. కావున హను
మంతుని మించినదే వఱు లేడు.

హనుమత్సూక్తాంతే-

శ్లో॥ ఆంజనేయో విరాడూషి విశ్వాత్మా పావకాత్మజః
గౌరీసుత ఈశపుత్రః సర్వకామాన్ దదాతునః

ఆంజనేయులు విరాడూషి. సర్వదేవతాత్మకుడు. విశ్వ
మంతయునా మనస్వరూపమే. ప్రపంచమంతయు నగ్నిహోమాత్మ
కము. అందు అగ్నికి హనుమంతుడు పుత్తుడు. సోమాత్మకు
లైన పార్వతీశివులకును బుత్తుడు. అందుచేత నాయన సర్వ
దేవతాస్వరూపుడనుట నిర్వివాదాంశము. అట్టి హనుమంతుడు
మాకు సర్వమనోరథముల నొసంగుగాక!

పరాశరసంహితాయాం ధ్వజదత్తచరిత్రే :-

శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్ణుశివమైథిలీశివాః కార్యసిద్ధిశిధిలోద్యమాముహాః
అంజనాసుతమనుప్రభావతో భుజ్జ్ఞతేసుఖమహర్నిశంద్విజః॥

బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులును సీతాపార్వతులును కార్యసిద్ధి
పరులుకారు. ఈ దేవతలు కేవలము పారలౌకికులుకావున వారు
ప్రాపంచిక కార్యసిద్ధికిఁ దోడ్పడరు. హనుమంతుడట్లుకాదు.

ఆమున పరాపరప్రపంచ స్వరూపుడు కావుటచే సర్వకార్యసిద్ధి
ప్రదు డనుట సత్యము. హనుమంతునిపాసకుడైన ద్విజుడు సర్వ
సౌఖ్యముల ననుభవించును.

తత్త్వైవత్రయోదశపటలే. హనుమంతంప్రతిధ్వజన త్తవచనం -

శ్లో॥ త్యామామన తి శ్శ్రుతయో జగతామాదికారణం

త్వామేవసృష్టికర్తారం పురుషంప్రకృతేఃపరం ॥

స్వామీ! శ్శ్రుతులు నిన్నుఁ బరబ్రహ్మపదార్థమనిచెప్పు
చున్నవి. నను సృష్టగత్తురకు ఆదికారణమైన పరంకృత్యిని నీవే
నని శ్శ్రుతులుపలుకుచున్నవి. భూతసృష్టియొక్క చతుర్ముఖ
బ్రహ్మపును నీవే. ప్రకృతికతీతుడైన పరబ్రహ్మపును నీవే.
అపిచ ఏకోనవింశపటలే -

శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రా వినాబ్రహ్మస్త్రవిద్యయా

హనుమన్మంత్ర జాలానాం మిత్రాణీతివిదుర్బుధాః॥

బ్రహ్మస్త్రవిద్య యొక్కటి తక్కఁ దక్కిన సప్తకోటి
మహామంత్రములును హనుమద్విద్యకు లోగినవే. ఒక బ్రహ్మ
స్త్రమునకు మాత్రము హనుమంతు డేడునిమిషములు లీలగా
గట్టువడెను. ఆ బ్రహ్మయైనను హనుమదనుగ్రహము చేతనే
యాయననుగట్టుటకు సమర్థుడయ్యెను. ఇందొక్క విశేషము.
బ్రహ్మస్త్రవిద్యను బహ్మదర్శించినచు నది శ్రీ బగళావిద్య
తత్వములో త్రిపురసుందరీ దేవతాత్మకమైనది. హనుమంతుఁ
డందు జగన్మాతయందలి గౌరవవిశేషముచే దానికి లొంగెనని
విశేషజులు గమనింపవలయును.

పరాశరసంహితాయాం

శ్లో॥ కేవానపూజయన్తిహ ప్రత్యక్ష వరదాయకం

అర్చయన్తి హనూమంతం బ్రహ్మవిష్ణు శివాశి

శ్లో॥ హనుమత్సృశం దైవం నాన్తిహ స్త్రేవ భూతతే

తస్మిన్ సంపూజితే భాను ర్బ్రహ్మ గౌరీ మహేశ్వరః

శ్లో॥ శ్రీ జానకీపతి సాక్షాత్ దాదినారాయణః ప్రభుః

ఈశశక్రాద్విలోకేశః కుమారో గణరాయః

శ్లో॥ బ్రహ్మర్షయో వసిష్ఠాద్వ్యాసనకాద్వ్యాశ్చ యోగిః

పితరో వసవో రుద్రాః పూజితా స్సుర్న సంతయః

శ్రీరామచంద్రుడే హనుమదుపాసకుడని సుందరోత్తర

కాండవచనముల వలన స్పష్టమగుచున్నది. హనుమత్కృతము

నకు శ్రీరామచంద్రుడే ఋషియయ్యెను. అనగా హనుమత్కృత

మును దర్శించినది శ్రీరామచంద్రుడే యని తెలియవలయును.

ఈవిషయము అగస్త్యనఁపించినదను, శ్రీ రామోత్తర తాపి

న్యూపనిషత్తునందను బ్రతిపదించఁబడినది. అయినను గోరిన

కోరికకాల్ బ్రహ్మకీమగాఁ దీర్చి పరివర్తనమైన హను

మఁతు నెవ్వ రుపసించు; బ్రహ్మవిష్ణురుదులకూడ హనుమ

దుపాసన చేయచుండరు. హనుమఁతుని బోలినదైవము

భూతలమునందు లేనేలేదు. హనుమదుపాసన చేసినందువలన

నూర్చుడు, బ్రహ్మ, గౌరీశంకరులు, సాక్షాదాదినారాయణ

మూర్తియైన శ్రీరామచంద్రుడను ఇంద్రాద్యక్షప్తదిక్పాలురును,

స్కందగణఁతులును, బ్రహ్మర్షులైన వసిష్ఠాదులును, పరిమయోగి

పుంగవులైన సనకాదులును, బిత్తు వసు రుద్ర గణంబులును
బూజింప బడిననా రగుదురు. హనుమంతుడు సర్వదేవతాత్మకు
డని దీనివలన దెలియనగుచున్నది.

పునశ్చ తత్రైవ బ్రహ్మకృత ఆంజనేయస్తుతౌ -

శ్లో॥ పార్వతీ గర్భ సంభూతేః పార్వతీపుత్రనామవా
అగ్నినా ధార్యమాణత్వా దగ్నిగర్భో భవా భవేత్

శ్లో॥ వాయు ప్రసాదజననా ద్వాయుపుత్రోనిగద్యతే
అంజనాగర్భ జననా దాంజనేయస్తతో భవాన్

శ్లో॥ కేసరిక్షేత్ర జన్యత్వా త్పుత్రః కేసరిణః కపే
హనూవజ్రప్రహరార్ధి హనుమానితి నామతే

శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణు శివాంశత్వా త్రిమూర్తి రితి విశ్రుతః

పార్వతీదేవి, అగ్ని, వాయువు, అంజనా కేసరులు, వీరు
హనుమంతుని పరాపరమూర్తుల ధరించినవారు. ఇందుఁ బార్వతి
శివునియైరాంగి. అగ్నివాయువు లిర్వురును శివుని యష్టమూర్తుల
లోనివారే. ఇట్లు హనుమంతుని శివత్వము రూఢియగుచున్నది.
అగ్ని ప్రపంచసృష్టికి హేతునగుటచే బ్రహ్మాంశకలవాడు.
వాయువు సర్వవ్యాపియగుటచే విష్ణ్వంశకలవాడు. ఇట్లు బ్రహ్మ
విష్ణ్వంశలుగూడ హనుమంతునియం దుండుట హనుమంతుడు
త్రిమూర్త్యాత్మకుడని బ్రహ్మ స్తుతించెను.
ఊమా సంహితాయాం ఆంజనేయ స్తవే.

శ్లో॥ ఆంజనేయం మహావీరం బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మకం

బాలార్క సదృశాభాసం రామదూతం నమామ్యహం

ఆంజనేయుడు గొప్పవీరుడు. ఇందు వీరు డనగా బ్రహ్మ వేత్తయని యర్థము. పృష్టి స్థితి లయకారణ తత్త్వములైన బ్రహ్మ విష్ణు శివాంశలు కలవాడగుటచే ద్రిమూర్త్యాత్మకుడు. ఆయన పొడుచుచున్న పొద్దువంటి యెఱ్ఱని కాంతికలవాడు. ఇది శక్తి స్వరూపము. “ఆధారేతరుణార్కకోటిసదృశం” అని దేవీసుతి యందున్నది. ఆయన రామమూల. పరబ్రహ్మపదార్థమైన శ్రీరామ చంద్రుని స్వరూపకథనము చేయగలిగినవాడని యర్థము.

కావుననే యనేక గ్రంథములందు మారుతి సర్వదేవ తాత్మకుడని ప్రశంసింపబడెను. ఆయన పూజవలన సర్వదేవతా పూజాఫలము లభించుననియుఁ జెప్పబడినది.

శౌనక సంహితాయాం—

శ్లో॥ యత్రాఽస్తి భోగో నహి తత్రమోక్షః
యత్రాఽస్తిమోక్షో నహి తత్ర భోగః
శ్రీమూరుతే స్సేవనతత్పరాణాం
భోగశ్చ మోక్షశ్చ కరసవవ.

పరాశర సంహితాయాం మైత్రేయంప్రతి పరాశరః—

శ్లో॥ అనయా సదృశీవిద్వా నాస్తి నాస్త్వేవ తేశపే
ప్రీత్యర్థం నప్రశంసాతు క్రియతే సత్యమేవతత్.

సదర్శన సంహితాయాం—

శ్లో॥ యస్తు గేహే హనూమంతం భక్త్యా నిత్యం ప్రపూజయేత్
తద్గుహే తత్ప్రభావేన నిత్యం లక్ష్మీరచంచలా.

శ్లో॥ దీర్ఘమాయుర్లభేత్తేష సర్వతోవిజయీ భవేత్
మూర్యాది భూత సంక్షోభ స్తద్దేశేనైవజాయతే

కొందరు దేవతలు భోగమును, గొందఱు దేవతలు మోక్షమును మాత్రమిచ్చెదరు. హనుమన్మంత్రోపాసకులకు భోగమోక్షములు రెండును గరతలామలకము లగుచుండును. అందుచేతనే హనుమన్మంత్రము వంటి మహావిద్య మఱియొకటి లేవనియు నిది మొగమోటమిచేతగాక సత్యమును బ్రతిజ్ఞచేసి చెప్పుచుంటివనియు మెత్తేయునితోఁ బరాశరమహర్షి చెప్పెను. ఎవనియింటియందు హనుమంతుడు వూజితుడగుచుండునో; వానియింటియందు లక్ష్మీ స్థిరనివాసముగా నుండును. వాడు సర్వకార్యములందును సర్వతోముఖ విజయము కాంచుచుండును. అట్టివానికి మార్కాది భూతముల వలన భయమెన్నగును గలుగజోదని సుదర్శన సంహిత వాక్రుచ్చుచున్నది.

పరాశర సంహితాయాం.

శ్లో॥ సప్తరయో మునిశ్రేష్ఠాః కాదళే కపినాయకం

సంపూజ్య విధినత్పుష్పైః సంప్రాప్తాశ్శాశ్వతంపదం

శ్లో॥ మార్గశీరే మహామానే మందవారే శుభావహే

రంభావనే మహారమ్యే బ్రాహ్మణా భోజయేద్యది

శ్లో॥ తస్య ప్రసన్నో హనుమాన్ సర్వకామ ఫలప్రసః

దదాతి శాశ్వతీం భక్తిం పరత్రేచ పరాంగతిం.

ఉమా సంహితాయాం.

శ్లో॥ అర్కమూలేన కర్వీత హనుమత్ప్రతిమాం సుధీః

యః కరోతి నరోభక్త్యా పూజాం శక్త్యా హనుమతః

శ్లో॥ న శస్త్రభయ మాప్నోతి భయం వాప్యంతరిక్షజం

పుత్ర పౌత్రాది సహితః సర్వసౌఖ్య మవాప్నుయత్.

ఇకఁ బూజావిధానము చెప్పఁబడుచున్నది. సప్తర్షులు హనుమంతుని ప్రతిమను కదళీవనమందుఁ బ్రతిష్ఠించి పూవులతోఁ బూజ చేసి శాశ్వత పదవిని గాంచిరి. మార్గశిరమాసమున శనివారమునా డరటితోటయందు హనుమంతుని బూజించి తదంగముగ బ్రాహ్మణ సమారాధన జరిపినచో నట్టివారి యెడల శ్రీహనుమంతుడు ప్రసన్నుడై శాశ్వతమైన భక్తి సంపత్తియు, బరమగతియు నొసంగి రక్షించును. హనుమత్ప్రతిమను జిల్లేడువేరుతోఁ జేసి పూజించినచో; దాని వలన శస్త్ర భయములు పొందకుండు ననియు నెట్టి యాపదలును లేక నరుడు పుత్రపౌత్రవంతుడై దివ్యములైన సర్వసౌఖ్యము లనుభవించు ననియు నుమా సంహిత యందుఁ జెప్పఁబడినది.

రాశర సంహితాయాం మైత్రేయం ప్రతి పరాశరవచనం-

శ్లో॥ ఏకోదేవ స్సర్వద శ్రీ హనుమా
నేకోమంత్ర శ్రీ హనుమత్ప్రకాశః
ఏకోమూర్తి శ్రీ హనుమత్స్వరూపా
చైకం కర్మ శ్రీ హనుమత్సపర్యా.

తా॥ పరాశర మహర్షి యంతవాడు శ్రీ హనుమంతుని యెడల ననన్య భక్తి కలవాడై పరవశత్వమునొంది ఇట్లు చెప్పుచున్నాడు. ఒక్కడే దేవుడు. అతడు హనుమంతుడు. ఒక్కటే మంత్రము. అది హనుమ స్మంత్రము. ఒక్కటే మూర్తి. అది హనుమమ్మూర్తి. ఒక్కటే కర్మ. అది హనుమత్ప్రేవ.

పరాశర మహర్షి పరవశత్వము పట్టలేక ఇంకను నిట్లు వాక్కుచెప్పును.

శ్లో॥ జలాధీనా కృషి స్సర్వా భక్త్యధీనంతు దైవతం
సర్వం హనుమతోఽధీన మితిమే నిశ్చితామతిః

శ్లో॥ మహాదేవాంశ సంభూతం వాయునా ప్రేరితం బలాత్
అంజనాగర్భ సంభూతం హనూమంత ముపాస్మహే.

శ్లో॥ హనూమా న్కల్ప వృక్షోమే హనూమాన్మమకామధుక్
చింతామణిస్తు హనుమాన్ కోవిచారః? కుతోభయం?

తా॥ లోకములోఁ గృషియంతయు జలమున కధీనమై
యుండును. నీరు లేనిచోఁ బంటలు పండవు. దైవత మెప్పుడును
భక్తి కధీనమై యుండును. భక్తి లేనిచో నే దేవతయు సాక్షాత్
త్కరింపదు. కాని హనుమంతుని కే సర్వము నధీనములై
యుండును. అనగా సర్వకృషియు సర్వ దేవతలును హనుమదధీ
నములై యుండును. మహాదేవునియొద్దనుండి బయలుదేరి వాయు
దేవునిచేతఁ గొని బడి యంజన గర్భమున సాక్షాత్కరించిన
యాంజనేయస్వామిని నే నుపాసించెదను. ఇందు హనుమం
తుని స్థూల సూక్ష్మ కారణ దేహములు వర్ణింపఁబడినవి. స్థూల
మంజనాగర్భ సంజనితము. సూక్ష్మము వాయు ప్రేరితము. కార
ణము మహాదేవజనితము. హనుమంతుడు మా కల్పవృక్షము.
మా కామధేనువు. మా చింతామణి. మాకు విచారము లేదు.
మాకు భయమెక్కడిది? యని పరాశరుడు చెప్పెను.

శివరామాయణే:

“శ్లో॥ తదాంజనేయస్తు విజృంభయిత్వా ప్రతీకమాగాత్కిల
విశ్వరూపః! బ్రహ్మాది దేవాశ్చ తదంగరోమ కూపేషు
మధ్యే ఋషయశ్చ దృష్టాః! సహస్ర శీర్షాచ సహస్ర
బాహు రాక్రమ్య సర్వా విదిశోదిశశ్చ....”

తా॥ సహస్రకంఠరావణుని సంహరించుటకై శ్రీరామ
చంద్రుడు హనుమంతుని నియోగించెను. అప్పు డాయన తన

విశ్వరూపమును జూపెను. అట్లు వెరిగిన హనుమంతుని రోమ
కూపములయందు బ్రహ్మాదిదేవతలును ఋషులును గన్పడిరి.
ఆమహామూర్తికి సహస్రశీర్షములు, సహస్రబౌహువులు నుండెను.
ఆయన దిగ్విదిక్కుల నన్నిటి నాక్రమించెను.

పరాశరసంహితాయాం శ్రీరామం ప్రతి హనుమద్వచనం.

శ్లో॥ ప్రసార్య లాంగూల మహం తిష్ఠామి వరుణాలయే
సప్తసాగరపర్యంతం వర్ధయిత్వాతు సేతుపత్

శ్లో॥ లాంగూలం సమధిష్ఠాయ జహి తంపురుషోత్తమ!
ఇత్యుక్త్వా దీర్ఘ లాంగూలం ప్రసార్య పవనాత్మజః

శ్లో॥ మూర్ధం సప్తసముద్రాంతం కృత్వావై పర్యవసితః
లాంగూల రోమజాతేషు నక్షత్రాణి తథాగ్రహః

శ్లో॥ దృశ్యస్తే దర్శపుంజేషు యథైవ హిమబిందవః.

తా॥ సహస్రకంఠరావణ సంహారమునందు శ్రీ యా
నేయుడు శ్రీరామునితో నిట్లుచెప్పెను. “రామచంద్రా! :
నాతోడను సప్తసముద్రాంతము పెంచెదను. నీవు నాతో
మీదుగా సప్తసముద్రములను దాటివెళ్లి సహస్రకంఠుని వధ
పుము” అని. అప్పుడు శ్రీయాంజనేయుడు తన తోడను బెం
గా సది సముద్రసప్తకము దాటిపోయెను. దానియందు నడు
త్రములు గ్రహములు “దర్శకౌసల్యపై మంచునీటి బిందువు
లున్నట్లు” ప్రకాశించెను.

పరాశరసంహితాయాం పంచముపటలే—

శ్లో॥ చతుర్ముఖః పంచముఖశ్చ మణ్ముఖ
స్సహస్రశీర్షాద్విముఖైకవక్త్రః

త్రిమూర్తితేజోమయ మాంజనేయం
జ్ఞాతుం సమర్థశ్చనహి త్రిలోక్యాం॥

తా॥ నాలుగు ముఖములు గలిగిన బ
నైదుముఖములు గలిగిన శివుడును, నాఱుముఖము
కుమారస్వామియు, వేయి తలలు గలిగిన యాదిశేష
ముఖములు గలిగిన యగ్నియును ఏకముఖుడైన
యణుడును త్రిమూర్త్యాత్మకుడైన యాంజనేయ
శ్రీమము నెఱుంగ సమర్థులుకారు.

తత్త్రైవపంచవింశతికట తే పంచముఖాంజనేయ ధా

శ్లో॥ శ్రీకరాకారదృష్ట్యా ర్థి మోహితాఖిలము
స్త్రీపుంసయాయ మహాతే పరేశాయ నమః

తా॥ శోభాయుక్తమైన రూపనేత్రాకార
మూర్తులను మోహింప జేయువాడును, స్త్రీపుం
డును, గొప్పవాడును, పరబ్రహ్మ స్వరూపుడైన
నేయులవారికి నమస్కారము. స్త్రీపుంరూపద్వయవ
చుచున్న వాడనుటచే నర్థనారీశ్వర రూపుడనిం
చున్నది. బాలార్కద్యుతి యనుటవలన వర్ణసామ్య
త్వము, స్త్రీపుంమూర్తిమయు డనుటచేత శక్తిమత
వగుచున్నది.

సుందరకాండే త్రింశేసర్గే—

శ్లో॥ తతోవర్ధితు మారేభే సీతాప్రత్యయకారా

మేరుమందర సంకాశో బభౌ దీప్తానలప్రధ

శ్లో॥ అగ్రతోవ్యవతస్థేచ సీతాయా వాసరోత్త

హరిః పర్వతసంకాశస్తామ్ర వక్త్రోమహాబలః

శ్లో॥ వజ్రదంష్ట్రనఖోభీమో వైదేహీమిద మబ్రవీత్
సపర్వతవనోద్దేశాం సాట్టప్రాకారతోరణాం

శ్లో॥ లంకామిమాంసనాథాం వానయతుం శక్తిరస్తిమే
తందృష్ట్వాభీమసంకాశ మువాచ జనకాత్మజా

శ్లో॥ తవస త్వం బలంచైవ విజానామి మహాకపే॥

సుందరకాండే ౪౨ సర్గే

శ్లో॥ హనూమాన్ శత్రుస్సైన్యానాం నిహంతామారుతాత్మజః
నరావణసహస్రం మే యుద్ధే పతిబలం భవేత్॥

శ్లో॥ తా॥ హనుమంతుని సామాన్యరూపమును జూచిన సీత
మొదట నతని విశ్వసింప లేకపోయెను. హనుమంతుడు సహజ
ముగ నవహితకలవాడగుటచే దన స్వస్వరూపమును మొదటఁ
జూపించినవాడుకాదు. తరువాత దేవికి విశ్వాసముకలిగించుటకై
స్వస్వరూపమును జూపక తప్పదయ్యెను. ఆయన స్వరూపము
మేరుమందరప్రతినూనమై యుండెను. 'ఎందుకు భయపడెద
వమ్మా ? ఈమేడలు తోరణములతో సహా యీ లంకాపట్టణ
మును గట్టగట్టి తీసికొనిపోగలుగుదు' నని యాయనచెప్పెను.
నిజమే. నీస త్వమును నీబలమును నేనెఱుగుదు' నని సీత యనెను.
తరువాత రాక్షసులకు యుద్ధాహ్వానము నంపుచు హనుమంతుడు
'ఓరీ నేనాంజనేయుడను' వేముమందిరావణులైనను నాకుఁజాలి
రని గర్జించెను. హనుమంతు డయథార్థవాదికాదు. యుద్ధములో
రావణాసురు నొక్కగుద్దుగుద్ది గిద్దెఁగనీళ్లు క్రక్కించెను.
ఆయన శ్రీరామచంద్రుని యశోఽరియె స్వకీయ బలప్రకటనము
చేయ లేదు.

శ్రీహనుమంతుని మాహాత్మ్యమిట్టిదై యుండ నీ మనన
వై కుండునిసాధారణలీలావిభూత్యంతర్గతముగాను, గరుమని నిత్య
విభూత్యంతర్గత భాగవత గణమునం దొక్కనిగను పరిగణించి
హనుమద్దేవునకుఁ గొంచెము న్యూనత నాపాదించుచున్నారు.
అది యవిచారిత రమణీయము. బృహద్బ్రహ్మ సంహితయందు
అరపంచకవివరణములో నిత్యవిభూత్యాత్మక పరమపదమునందు
శ్రీరామపదవాచ్యుడైన వాసుదేవుని సన్నిధిలో హనుమంతుడు
నిత్యస్థితుడై యుండునని వర్ణింపబడినది. అదియునుగాక భృగు
ప్రోక్షమైన వైఖానసదైవిక యజ్ఞాధికారమునందలి యుత్సవ
సటలమున

శ్లో॥ అథ విష్ణోర్వాహనాని వ్యాఖ్యాస్యామః . ప్రథమేహని
హంసః, ద్వితీయేసింహః తృతీయే హ్యంజనేయః , చతుర్థే
ఘోండః, పంచమేవైనతేయః, షష్ఠేదంతావళః, సప్తమేరథః,
అష్టమేతురంగమః, నవమే శిబికా, దశమే పుష్పకమ్ ఇతి.

అత్రిప్రోక్షకారికాగ్రంథమందును వై శంపాయనోక్త
కారికాగ్రంథమందును వాహనములక్రమ మిట్లయన్నది.
ఈ వాహనముల విషయములో నొక సూక్ష్మమున్నది. హంస
సింహాంజనేయ ఘోంద్ర వైనతేయులవలకు దివ్యవాహనములు.
దంతావళాదు లదివ్యములు. ఇం దాంజనేయునిది మూడవ
స్థానము. పంచవ్రాహాత్మకుడైన శ్రీమహావిష్ణువునకు గ్రమ
ముగా దివ్యవాహనములైదును జెప్పబడినవి. దీనివలన
వైనతేయునికంటె హనుమదాధిక్యమును గమనింపనగును.
కేవలవైష్ణవులు శిరియత్తిరువడి(హనుమంతుని)కంటె పెరియత్తిరు

వడి (వై న తేయుడు) గొప్పవాడని మెంచుచుందురు. అది న్యాయముకాదు.

ఇంతకును ముఖ్యమైన విషయ మొక్కటి చెప్పవలసి యున్నది.

అథర్వ వేదీయ రామరహస్యోపనిషది మహర్షీః ప్రతి శ్రీహనుమదు క్తిః.

శ్లో॥ ఐహికే సమనుప్రాప్తే మాం స్మరే ద్దామసేవకం
వాంఛితార్థం ప్రదాస్యామి భక్తానాం రాఘవస్యతు

శ్లో॥ ఐహికేషుచకార్యేషు మహాసత్సు చ సర్వదా
నై వయుజ్యోరామమంత్రః కేవలం మోక్షసాధకః.

తా॥ ఐహిక చాంఛాఫలసిద్ధినిగోరువారు రామసేవకుడై నై న నన్ను సేవించినచో రాఘవభక్తులైనవారి కోరికలను నేను దీర్చెదను. కేవల మోక్షసాధకమైన రామమంత్ర మైహిక కార్యములందు సాధకముకాకపోవుటచే నైహికములందును అపదలందును నన్నే పూజింపవలసినదని యాంజనేయుల వారు స్వయముగాఁ జెప్పినట్లున్నది.

ఇదియునుగాక కొందఱు హనుమంతుడు శ్రీదశగధపుత్తురై డైన రామచంద్రుని సేవకుడుమాత్రమే యని తలచుచున్నారు. అది సంగతముకాదు. రామరహస్యోపనిషత్తు నందలి యీవిషయము గమనింపదగియున్నది. సనకాది మహామును లందఱును బరతత్త్వ మెఱిగింపుమని హనుమంతుని బృచ్చసేయగా నాయన యిట్లు చెప్పుచున్నాడు.

శ్లో॥ భోయోగీంద్రాశ్చ ఋషయో విష్ణుభక్తాస్తథైవ చ
శృణుధ్వం మామకం వాచం భవబంధవిసాశినీం

శ్లో॥ ఏతేషు చైవ సర్వేషు తత్త్వం చ బ్రహ్మతారకం
రామవీవ పరబ్రహ్మ రామవీవపరంతపః

శ్లో॥ రామవీవపరంతత్త్వం శ్రీరామోబ్రహ్మతారకం
రామంత్రితేతం సోమార్థధారిణం శూలినం పరం

శ్లో॥ భస్మోద్ధూళితసర్వాంగం కపర్దిన ముపాస్మహే.

శ్రీ ఆంజనేయః డిందు రామపరతత్త్వమును బ్రతిపాదించుచు నా మూర్తి ముక్కంటి యనియు నెలదాల్చుచును శూలమును ధరించుననియు నొంటినిండ బూదిపూత కలవాడనియు జటాజూటమును ధరించిన వాడనియు విదియే సర్వతత్త్వములకు సతిశాయియైనదనియు వక్కాణించెను. ఇది శివరామతత్త్వము. ఇందు శివకేశవులకు రూపసామరస్య మేర్పడి పరతత్త్వముగాఁ బరిణమించినది. ఇది హనుమంతున కుపాస్యమై యున్నదిని గమనింపదగును.

రామరహస్యోపనిషత్తు ఇట్లు చెప్పుచున్నది

శ్లో॥ “ఆద్యో రా తత్పదార్థః స్యాన్మకార స్త్వం పదార్థవాన్
తయోస్సంయోజన మసీ త్యర్థే త త్వవిదోవిదుః”

రామశబ్దమునందలి రకారము తత్త్వమని యను మహావాక్యము నందలి తత్ అను పదముయొక్క యరమును నిర్దేశించును. మకారమందలి త్వం పదమును జెప్పును. రకారమకారముల సంయోజనమును అసి యను పదము జేలియజేయును.

తారసారోపనిషత్తులో
చేయబడినది.

ఓమ్కారతత్త్వనిర్వచనమిట్లు

శ్రీ॥ అకారా దభవ ద్రవ్యహా జాంబవానితి సంజ్ఞకః

ఉకారాక్షరసంభూత ఉపేంద్రో హరినాయకః

శ్రీ మకారాక్షరసంభూత శ్శివస్తుహనుమాన్ స్మృతః.

ఇతి రామతాత్రోపనిషత్తునందును:-

శ్రీ॥ అష్టమూర్తే శ్శివస్యాసీద్వాయురూపాత్సుతోబలీ

హనూమాన్ కేశరీక్షేతే మకారార్థస్పృశచ్యతే.

అని యున్నది. దీనినిబట్టి ఓమ్కారమునందలి మకారము
డని తజ్జన్మ్యుడైన హనుమంతుడు మకార శబ్దవాచ్యుడని
కుమగుచున్నది. కావున ఆస్తికులగు భక్తులెల్లరును సర్వ
కాస్వరూపుడైన శ్రీహనుమదేవతోపాసనవారివారి శక్త్య
రముగాజేసి తరింతురుగాక యని ప్రార్థన:

ఇంతను నీగ్రంథమందలి విషయమంతయును మా
గొలకల్పితముకాదు. ఇది పరాశరాగస్త్యాది సంహితలనేకముల
కి యందందలి విషయముల నేర్చి కూర్చి, మా పూర్వుల
ప్రమానక్రమము ననుసరించి సంప్రదాయానుసారముగా
నము చేసినది. ఇందలి ప్రమాణాప్రమాణములు మహర్షి
క్తములేకాని మాయవికాపు. అనూచానముగా మా వంశ

శ్రీ వచ్చుచున్న సంప్రదాయమిది. నాశక్తినిబట్టి శ్రీ
మదేవతాంకితముగా నేతత్ఫలమెల్ల తదేవతార్పణబుద్ధితో
'అంకరా' యను భావముతో నేసిగ్రంథమును సంగ్రహించి
కావున పెద్దలు పండితులు పామరులైన భక్తమహాశయు
నిరహంకారముగా నేనుచేసిన సేవయందలి వైలక్షణ్య
గుర్తించి నన్నాశీర్వదింతురని ప్రార్థించుచున్నాను. ఇది
ముప్పదివందలనుండి జరిపినకృషి. ఇంకను ననేకమహద్విష

యములు నాకు లభించనివి గ్రంథాంతరములయం దుండి యుండవచ్చును. లభించినవానికి సరియైన వ్యాఖ్యానము నాకు దోచియుండకపోవచ్చును. “వ్యాఖ్యానతోవిశేషప్రతిపత్తిః” అను న్యాయము చొప్పున బండితులు వారివారి వేదాసంపత్తికి తోచినగూఢార్థవిశేషములు నాకు దెలిపినచో వానిని గృతజ్ఞతతో స్వీకరించి యీమాట ముద్రణమున జేర్పించ గలుగుదును. రామశబ్దమునందలి మకారము త్వం పదవాచ్యము. ఓమ్ కారము నందలి మకారము శివ హనుమంతులను జెప్పనది. కావున హనుమంతుడు త్వంపదవాచ్యుడని తేలుచున్నది. త్వంపదము చిదచిద్విశిష్ట బ్రహ్మపదవాచ్యము కావున హనుమంతుడును పరావరమూర్త్యాత్మకుడైన కురమేశ్వరుడని సిద్ధాంతమగు చున్నది.

సువర్చలాపతిత్వము

లోకమునం దనేకులు హనుమంతుడు బ్రహ్మచారియని యుపాసించుచున్నారు. కాని యాదేవుని గృహస్థుడని విశ్వసించి యుపాసించువారును ననేకులున్నారు. దానికి దగిన ప్రమాణ వచనము లిందుద్ధరింప బడుచున్నవి.

హనుమద్విలాసే—

శ్లో॥ జాయాచాపి సువర్చలారవిసుతా దిప్యంచ హేమాంబరం
మాణిక్యాంచిత కుండ లే శ్రవణయోఃకంఠేచ ముక్తావళిః
సుగ్రీవాంగద గంధమాదన ముఖా స్సత్సార్వదా స్సన్తితే
కిందాస్యామి మనఃప్రియాణి హనుమన్ సంపూర్ణ కామో
భవాన్

సూర్యుని కుమార్తెయైన సువర్చల హనుమంతుని
యర్థాంగి. చెవులకు మాణిక్యములు పొదిగినకుండలములు, కంఠ
మునందు ముత్యాలహారము, సుగ్రీవాంగదాదులు ప్రక్కల
నిలుబడి సేవచేయుచుందురు. ఇట్టి పూర్ణకామునకు నీకునీమనః
ప్రీతి కై యేమియీయగలమని శ్లోకార్థము.

తత్రైవ హనుమతోడ శాక్షరీమంత్రధ్యానే-

శ్లో॥ ఏకేనాభయదం పరేణ వరదం భోజ్యం పరంచాపరే
చాన్యేనాపి సువర్చలాకుచయుగం హస్తేన సంబిభ్రితం
కారుణ్యామృతపూర్ణలోచనయుగంవీతాంబరాలంకృతం
సౌమ్యం వాయుసుతం చతుర్భుజయుతం ధ్యాయే హనూ
మత్ప్రభుం.

చతుర్భుజుడై సువర్చలాకుచాలింగనము చేయుచున్న
మూర్తి యీశ్లోకమునందు వర్ణింపఁబడినది.

హనుమద్విలాసే దశమపట తే ధ్వజదత్తచరిత్రే

శ్లో॥ ధ్యాతశ్చహనుమాంస్తేన భక్తాభ్యాశ ముపాగమత్
సువర్ణకుండల జ్యోతిర్ద్విప్త గండ్ధసల ద్వయః

శ్లో॥ హేమోపవీత సంవీతో దివ్యవీతాంబరావృతః
సువర్చలాం దధానశ్చ వామభాగే నిజప్రియాం

శ్లో॥ ధ్యాయంతీం హృది భర్తారం పార్వతీమివ శంకరం
మందస్మితాం సువర్ణాభాం సూర్యపుత్రీం సువర్చలాం

శ్లో॥ కౌశేయ పరిధానంచ దధానాంచ కుశేశయం

ఏవం సర్వగుణోపేతాం ప్రేయసీం మారుతాత్మజః

శ్లో॥ వామభాగే వహన్ భార్యాం శాక్షాత్ప్రదుర భూన్మునే

శ్లో॥ కరభ కలభ వాహః స్వర్ణ రంభావనాంతే
ప్రచలదచల శృంగో వ్యక్త చంచత్కరాగ్రాత్
అధికకుతల మాగా త్పుష్కరాధిష్ఠితః శ్రీ
రవిదుహితృ సమేతోలంబహారో హనుమాన్.

బంగారు కుండలములకాంతిచే మెరియుచున్న చెక్కిళ్ళతో,
బంగారు జందెముతో పీతాంబరముగట్టి బంగారువలె మెరియు
చున్నదియు, చిరునవ్వు వెదచల్లుచున్నదియు, శంకరుని సార్వత్రి
వలె, దనభర్తయైన హనుమంతుని మనస్సులో స్మరించుచున్న
దియు, పట్టచీరగట్టి చేతిలో బద్మమును ధరించినదియు, సూర్య
పుత్రియునైన సువర్చలాదేవిని వామభాగమున ధరించి హను
మద్దేవుడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. రవిదుహితృ సమేతుడని క్రింది
శ్లోకమునందుగూడ నున్నది. దీనివలన హనుమంతుడు గృహస్థు
డనియే బహుగ్రంథ సమ్మతమై యున్నది.

అదియునుగాక మంత్రకాండయందు గూడ హనుమ
ద్వాదశాక్షర మంత్రము సువర్చలా సమేతమై యున్నది.

పరాశరసంహితాయాం ఏకాదశతమపటలే.

శ్లో॥ తతో విమలదేహస్య గాలస్య విమలాత్మనః
సువర్చలాసమేత శ్రీహనుమద్వాదశాక్షరం

శ్లో॥ మంత్రరాజ మితిఖ్యాతం దిప్తవాన్ కరుణానిధిః
పుష్కరుడుగాలునకీ ద్వాదశాక్షర మంత్రము నుపదేశించెను.
పుష్కర చ్ఛాత్రుడైన యిట్టిగాలుని దర్శించుటకు సువర్చలాపతి
యైన శ్రీహనుమద్దేవుడు కోరెనని ద్వాదశపటల మందున్నది.
త్రయోదశ పటలమున.

శ్లో॥ ఇత్యేవం ధ్వజదత్తేన ప్రార్థితో భక్తవత్సలః
సువర్చలాముఖం ప్రేక్ష్య జహాస పవనాత్మజః

శ్లో॥ సువర్చలే! పశ్య నితాంతవల్లభే!
గురుప్రసాదా న్మతిమాంశ్చ తాపసః
మద్భక్తభక్తిం నిరసాయనిర్మలం
పృథగ్నై ర్దురభనామధేయః.

శ్లో॥ అహన్తు సర్వలోకస్య పూజ్యో భాస్కరనందినీ!
మద్భక్తభక్తి మత్పూజాదయం పూజ్యతరిః ప్రియే!

శ్లో॥ మమ సందర్శనాదేవ సిద్ధిం కై వల్య ముత్తమం
మహాఫలాభిలాషోఽస్య పునరుక్తి స్సువర్చలే!

శ్లో॥ సమర్పయ శ్రియం సాక్షా దంశభూతాం తన ప్రియే!
ఏవం సంబోధితా భర్తుః సుజ్ఞాం పతిగృహ్యచ.

శ్లో॥ నిజాంశం ప్రేషయామాస ధ్వజదత్తగృహంప్రతి-

ఈ ప్రమాణవాక్యమునందలి విశేషమునరయుడు. ఇందు
సువర్చలాపతియని నిర్ధరింప బడుటయేగాక హనుమంతుడు
సాక్షాత్పాదయబడిన సువర్చలాదేవి సాక్షాత్ప్రీతియని నిర్వి
వాదముగా దేలచున్నది. హనుమద్దేవుని వాక్యమేమన - నా
సందర్శనమువలననే యతనికి గైకొల్పము కలుగును. నాభక్తు
లకు భక్తుడైనవాడు మిక్కిలి పూజ్యముడు. నీయంశమైన ప్రీతి
నీతని కొరకగును. అని సువర్చలాదేవి రవిసుత ప్రీతిదేవి
సూర్యచంద్రాగ్నిగణయై యుండునని శ్రీసూక్తము చెప్పుచు
న్నది. 'చంద్రాభాప్రీతిమిశనాం సూర్యాభాం శ్రియమి
శ్వరీం' 'చంద్రసూర్యాగ్నిసర్వాభా' మహాప్రీతిమపాస్మహే.

అని సూర్యగతయైన లక్ష్మీయొక్క స్వరూపుడైన హనుమంతు
వరించినదని విజ్ఞులెఱుంగగలరు.

ప రా శ ర స ం హి తా యాం

వింశతితమపటలే-

శ్లో॥ జపతోహనుమన్మంత్రం కపిలస్యమహాత్మనః

ఆవిర్భభూవ హనుమూ నేకదా భక్తనత్సలః.

శ్లో॥ సువర్చలాపతి శ్రీమాన్ ధ్యాయమానోరఘూద్వహం
తత్రైవత్రయోవింశతి తమపటలే -

శ్లో॥ వామేదేవీంమిహిరతనయాంబితం వానరేంద్రగం.
ఆంజనేయ పూజావిధానేఽపి.

శ్లో॥ అథధ్యాయే త్కపిశ్రేష్ఠం చతురావరణావృతం

వామభాగస్థితాం పత్నీం సూర్యపుత్రీం సువర్చలాం

శ్లో॥ పశ్యంతీం స్నిగ్ధయా దృష్ట్వాస్మిత వక్త్రముఖాంబుజాం

ఆవాహయామిసర్వేశం సూర్యపుత్రీప్రియంవిభుం

శ్లో॥ అంజనాతనయం దేవంమాయాతీతం జగద్గురుం

ఇట్లనేక ప్రమాణవచనముల యందు సువర్చలాపతి

వామభాగమునందు సూర్యపుత్రీకను ధరించి యున్నవాడని

సూర్యపుత్రీప్రియుడని మాయాతీతుడని జగద్గురుడని యభి

ర్ణింపబడియున్న హనుమద్దేవుడు గృహస్థుడని సర్వగృహస్థులచే

బూజింపదగియున్నవాడని సిద్ధాంతము చేయబడియున్నది. ఈ

విషయములో నాచేరచియింపఁబడిన శ్రీహనుమద్వ్రతజయం

ప్రదక్షిణకల్పమునందు సువర్చలాహనుమద్వివాహవిషయము,

వివాహమాసతిధ్యాదులు, ఆంజనేయ నవావతార నిరూపణము

తల్యాణప్రవర మున్నగునవి సవిస్తరముగ వ్రాయబడినవి.

బ్రహ్మశ్రీ తంగిరాల వీరరాఘవయ్య గారికి
శ్రీ) హనుమత్ప్రసాదాశీర్వాచనము.

శ్లో॥ శ్రీ వీరరాఘవ మహామహా మాదిలక్ష్మీ
తామేశ్వరీం గుణవతీం హితభర్తృభక్త్యా
శ్రీవత్సగోత్రకలితౌ హనుమాన్మహేశః
పాయా త్సుధార్మికపరంపరవంశజాతౌ.

సీ॥ బంగారుగనియని ♦ తంగిరాలకులంబు
తామరతంపరై ♦ తనరుచుండు
ఇనుమన్నడని వేంక ♦ తేశ్వరసోమయా
జయు; సమ్మిసోమిదే ♦ వియును వెలయు
తగుమన్నడంచు సుం ♦ దరరామసోమయా
జలు రామలక్ష్మీయుఁ ♦ గులుకుచుండు
ప్రథితపుత్తుఁడని శ్రీ ♦ రామావధానులు
రామసీతయుఁజేమి ♦ నోముచుందు.

గీ॥ అనుపూర్వికధార్మిక ♦ యజ్ఞయాగ
ములును బెంపొందుచుండు స ♦ మ్ముదమునొందు
మీదుపంశమ్ము సతతమ్ము ♦ మేల్మికల్మి
వీరరాఘవ ! ద్విజరాజ ! ♦ విశ్వదాత !

ఉ॥ పావనమూర్తివై కరము ♦ భాగ్యము భోగ్యము కల్గియుండు
ద్భావముతోడ మిత్రులకు ♦ బంధులకు జనరాజకౌతయున్
నీవు యండదండయును ♦ నిత్యముకంటికితెప్పవోలె సం
భావనచేసి ప్రోతువు స్వ ♦ భావ ముదారము వీరరాఘవా !

సీ॥ అవనిగడ్డపురంబునందు సమ్మతముమై
 ఘనవేదపాఠశాలను భరించి
 నూత్నపద్ధతిని విశోదవిశ్రాంతి స్థ
 ల మనుపాక్కును గరమమరఁజేసి
 విజయవాడ బిసెంటు ♦ వీధిలోఁగల్గ్యాణ
 మందిరమును దానమహిమ నిలిపి
 అడగినవారల ♦ కపుడె లేదన కీప్సి
 తంబులు నూక్తులు ♦ దనరగూర్చి

గీ॥ అనిశము హనుమత్సప్తాహ ♦ మనుకరించి
 యలరు హనుమద్విలాసంబునందుఁ బ్రథమ
 భాగమును వ్యోరించిన ♦ ప్రభుఁడవీవు
 ప్రజ్ఞమూర్తివి శ్రీ వీరరాఘవాచార్య !

చ॥ నినుఁగొనియాడుచుందురు మనీషులుదీనులుసర్వయాచకుల్
 ఘనుఁడవుదాతవీననుచుఁ ♦ గల్గినవన్నియు సంపదల్ సిరుల్
 తనుజునొసంగిప్రోచునుబుధప్రముఖుల హనుమత్సప్తసాద మే
 మనినదివేద మూనినది ♦ యంతయు సిద్ధము వీరరాఘవా!

విషయసూచిక

పుటసంఖ్య

గణేశపూర్ణన	...	1
ఇష్టదేవతాపూర్ణన	...	”
గురుపితృధ్యానము	...	2
మైత్రేయపరాశరసమావేశము	...	3
పరశివుడే హనుమంతుడు	...	5
శివునకు రామదాస్యమెట్లు	...	6
రామదాస్యమున మరియొకనిదర్శనము	...	21
హనుమంతుడు హరిహరాత్మకుడు	...	22
అన్ని కల్పములందు హనుమంతుడొక్కడే	...	23
ఈశ్వరత్వమున నిదర్శనాంతరము	...	25
కపుల యుత్పత్తి	...	29
హనుమత్పూజ, పతాకాద్విస్థాపనము	...	32
హనుమన్మంత్రమాహాత్మ్యము	...	36
గురుసంతోషపూర్ణధాన్యము	...	41
మంత్రపురశ్చర్య	...	43
కామ్యవినియోగములు	...	44
వైకాఖిమావాస్య, మార్గశీర్ష శుక్ల		
త్రయోదశి, హనుమత్పూజకు ముఖ్యము	...	50
గ్రహణజపఫలము	...	54
మంత్రార్థము తెలియవలెననుట	...	57
ద్వాదశాక్షరమంత్రప్రభావము	...	58
గురు, శిష్యవిశేషము	...	61

	పుట	సంఖ్య
మంత్రోద్ధారము	...	62
ఋషి, ఛందస్సు మొదలగునవి	...	”
జపస్థానములు	...	65
పురశ్చర్య	...	”
సిద్ధిసొందినమహాశయములు	...	66
సీతాకృత శతకంతరావణవధ	...	67
సీతకు మానుమంతుడు ప్రత్యక్షమగుట	...	74
అంజనేయునకు పంచముఖప్రాప్తి	...	”
మానుమ తీతా విశ్వరూపము	...	75
మానుమద్యంత్రలేఖనము	...	79
యంత్రోత్సాహనము	...	81
యంత్రపూజాఫలము	...	”
మంత్రసిద్ధుడగు పుష్కరుని చరితము	...	88
ధ్వజదత్త దారిద్ర్యవర్జనము	...	85
ధ్వజదత్తుడు పుష్కరునివద్దకేగి తనవృత్తాంతముబెల్పుట		100
పుష్కరుడు మానుమత్ప్రభావము బెల్పుట	...	107
ధ్వజదత్తునకు ద్వాదశాక్షరమంత్ర ముపదేశించుట	...	110
గురువిశ్వాసములేని ధ్వజదత్తునకు మంత్రసిద్ధిలేకుండుట		112
గురువు తనను వంచించెనని మంత్రమును విడుచుట		114
గాలుడను కిరాతుడు మహావ్యాధిపీడితుడై ధ్వజదత్తునిదర్శించుట		115
బాధానివారణకై వంచకుడగు పుష్కరునివద్దకు మాత్రము		
బోవద్దని యుపదేశించుట	...	116
గాలుడు పుష్కరునికడకేగుట	...	117
గాలుని పరిచర్యచే, పుష్కరుడు సంతసించుట	...	120

మంత్రదానార్థము సంశయించు పుష్కరునకు హనుమద్దర్శన మగుట	...	122
సువర్చలావర్ణనము	...	123
గాలునకు మంత్రముపదేశింప వచ్చునాయని పుష్కరుడు హను మంతు నడుగుట	...	128
భక్తికలవారందరు నామంత్రమున కథికారులేయనుట—		”
పుష్కరుడు గాలునకు పుణ్యతీర్థమునుజూపి స్నానముచేసి రమ్మనుట	...	131
గాలుడు గురుపాదతీర్థమే పవిత్రమనిచెప్పి దానినేగోరుట		133
పుష్కరుడు పాదోదకమును జల్లుట	...	134
పిమ్మట ద్వాదశాక్షరమంత్రముపదేశించుట	...	”
గురువిశ్వాస మాహాత్మ్యముచే గాలుడు మంత్రసిద్ధినిొందుట		135
గాలుని ముఖ్యశిష్యునిగా పరిగ్రహించుట	...	137
మంత్రమును త్యజించవద్దని పల్కుట	...	138
గురలివచ్చు గాలుడు భ్వజదత్తుని గాంచుట	...	140
భ్వజదత్తుడు గాలునిజూచి యాశ్చర్యమంది వృత్తాంతము నడుగుట		141
గురుపాదోదకమే రక్షకమనుట	...	142
భ్వజదత్తుడు పుష్కరుని సమీపించి తనకు మంత్రమెందుకు స్థింపలేదని యడుగుట	...	145
గురుభక్తి లేకుండుటే కారణమనుట	...	147
గురు విశ్వాసముచే గాలుడు సిద్ధుడయ్యెననుట	...	149
ర్వవిశ్వాసమునకు ప్రాయశ్చిత్తమడుగుట	...	152
నుమ త్పాదతీర్థమును ప్రోక్షించుట	...	”
గురు విశ్వాసముచే భ్వజదత్తునకు మంత్రసిద్ధి కలుగుట		154

	పుటసంఖ్య
హనుమంతుడు ధ్వజదత్తుని జూడబోవుట ...	156
ధ్వజదత్తుడు హనుమంతుని బూజించుట ...	158
హనుమంతుని స్తుతించుట ...	159
ధ్వజదత్తుడు భక్తినిమాత్రమే యాచించుట ...	164
హనుమంతుడు ధ్వజదత్తుని పూజ్యతరునిగా దెల్పుట	166
సువర్చల ధ్వజదత్తుని వృత్తాంతమును దెల్పుమనుట ...	169
ధ్వజదత్తుడు పూర్వజన్మమున ధర్మసారుడను బ్రాహ్మణుడనియు తనభక్తుడగు భరతునవమానించుటచే సప్తాక్షరమంత్రము సిద్ధిం పక దరిద్రుడై మద్భక్తుడై మరల జన్మించెననియు హనుమంతుడు దెల్పుట ...	170
ముందు ధనముకై నైమిశారణ్యముచేరియు గుర్వనుగ్రహముచే నాకటాక్షమునే గోరెను గాన యాపజ్ఞీవము విహితఫలములను దేహాంతమున కైవల్యమును బ్రసాదించితి ననుట ...	184
హనుమంతుడు స్వస్థానమును జేరుట ...	187
పుష్కరుడు శిష్యు నాశీర్వదించుట ...	190
ధ్వజదత్తుడు పట్టణము ప్రవేశించుట ...	198
తనభార్యకు వృత్తాంతమునంతయును దెల్పుట ...	195
కొంతకాలమునకు ద్వాదశాక్షరమంత్రమును భార్యకు, అష్టాక్షర మును భద్రతునకు, సప్తమంత్రాత్మక విద్యను భద్రబాహువునకు, ఉపదేశించుట ...	202
పార్వతీ పరమేశ్వర విహారము ...	204
ఈశ్వరుని పీఠ్యమును పార్వతియు, భూదేవియు, అగ్నియు వహింప జాలకుండుట ...	205

తుదకు వాయువు జేయవత్సర ములుమోసి యంజనాదేవికి ఇచ్చుట	...	పుటసంఖ్య 206
అంజనాదేవి పూర్వవృత్తాంతము	...	207
అహల్యాయందు వాలిసుగ్రీవు లుదయించుట	...	209
అంజన యహల్యావృత్తాంతమును గౌతమునకు దెల్పుటచే నింద్రు నూర్యులను అహల్యను గౌతముడు శపించుట	...	211
వాలి యంజనను శపించుట	...	216
అంజన వాలిని శపించుట	...	”
పరమేశ్వర వీర్యమును మోయలే కున్న వాయువును జూచి పరిహా సించిన “సుకన్య” యను గంధర్వ కన్యపు నీవు. వాయుకాపముచే నీకు కోతిరూపమబ్బెనని తండ్రి యంజన నోదార్చుట	...	217
కేశరి, యంజనల వివాహము	219
ధర్మదేవత యంజనకు సోదిచెప్పుట	...	224
శివుడు కుమార్తె జన్మించుననుట	...	229
ఈశ్వరవీర్యమును ఫలరూపముగాజేసి వాయువు తననుగూర్చి తపమాచరించు అంజనాసన్నిధి నుంచ యంజన భక్తించి గర్భమును ధరించుట	...	280
లోకనిండకై వెరగందు అంజనకు యథార్థము గాకాశవాణి దెల్పుట	...	281
హనుమజ్జననము	...	282

	పుట	సంఖ్య
జోలపాట, ప్రభాతలాలనము	...	287
మధ్యాహ్న భోగము, సాయం సేవ	...	288
హనుమంతుడు బాలనూర్యుని బట్టుట	...	241
మింగజోవు సమయమున వజ్రప్రహారము	...	248
వాయుకోపముచే జగమునకు క్షోభ	...	246
బ్రహ్మాదులు వాయుకోపమును జల్లార్చి హనుమంతుని బ్రతికించుట		247
దేవతలందరు హనుమంతునకు వరములిచ్చుట	...	
సకలకాస్త్ర పారంగతత్వము	...	254
హనుమ ద్బాల్యవిలాసము	...	”
ఫలకృతి	...	256

—: ఓ మ :—

శ్రీ రుభయాత్.

శ్రీ సువర్చలాసహితాంజనేయాయ నమః

హనుమ ద్విలాసము

గజేశ పార్థినము

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశేవర్ణం చతుర్భుజమ్
ప్రసన్నవదనం ధాత్ర్యయే తస్యవిఘ్నోపశాంతయే .

ఇష్టదేవతా పార్థిన

శ్లో॥ శ్రీరామ పాదార్చితచిత్తవృత్తిః
సమస్తభక్తాః సహితప్రవృత్తిః
అశేషదీనార్తి హరన్నివృత్తిః
పాయా ధనూమాన్ సకలాస్తవృత్తిః.

శ్లో॥ సీతారాఘవ దత్తమాక్తిక లస
ధారావళిశోభితం
హస్తాంభోజనరాభయాంకిత మనే
కాకల్పరతోన్మజ్జలం
హాలావేష్టిత మూళి మీశ్వరతనుం
భక్తానుకల్పదుర్మమం
రాజన్మోగద్యజిగోపవీత మనిశం
శ్రీఆంజనేయం భజే.

గురుధ్యానము

శ్లో॥ విజ్ఞాతసర్వాగమ తత్త్వమూర్తిం
నివారితాంఘ్రిప్రణతాఽఖిలాత్రిం
జంధ్యాలవంశోద్భవ మానమామి
శ్రీసూర్యనారాయణ దేశికేంద్రమ్

పితృధ్యానము

శ్లో॥ శ్రుత్యుక్త కర్మాచరణస్రపూతం
విద్యోపదేశోద్ధృత శిష్యవర్గం
ప్రసిద్ధశిష్యాన్వయరత్నదీపం
గోపాలకృష్ణం పితరం ప్రపద్యే

శ్లో॥ తామాదిలక్ష్మీపదకీర్తనీయాం
పతివ్రతానాం పురతోభిధేయాం
లక్ష్మీసమానాం సుగుణావదాతాం
వందే మదీయాం జననీం శుభాప్యై

పితామహాదిధ్యానము

శ్లో॥ అష్టాదశాప్యనుపమాన్ ప్రథితాగ్రహారాన్
సంపాద్య పూర్వమిహ మంత్రజపప్రభావాత్
కీర్తిం నిజా మకలయ త్కిల యస్సమర్థ
స్తంసాధుమత్పితృపితామహవర్గ మీడే.

కథా పాఠ రంభము

మైత్రేయ పరాశర సమావేశము

మైత్రేయః—

శ్లో॥ స్వామి న్నత్రకృతార్థోఽహంపరాశరజగద్గురో !

తవసందర్శనాన్నానం జగత్కాలత్రయేఽపిచ

శ్లో॥ సాంసారిక కథాగ్రీష్మసంతప్తబహిరంతరం

దేహమాప్లావయత్స్వంహి ఆంజనేయకథాఽమృతైః

శ్లో॥ కాని దుష్టానిసత్వాని శిక్షితాని మహాత్మనా

కాని శిష్టాని సత్వాని రక్షితాని మహాత్మనా

శ్లో॥ ఏతచ్ఛాన్యచ్ఛక్రత్స్నంమే బ్రూహిపారాశరప్రభో!

అజ్ఞాతం త్రిషులోకేషు త్రిషుకాలేషు వా త్వయా

శ్లో॥ నకించిద్విద్యతేబ్రహ్మణ ! హనుమత్కృపయా మునే !

శిష్యేమయి కృపాంకృత్వాభవత్పదానతే భృశం

శ్లో॥ ఆఖ్యాహిహనుమద్వార్తాం సర్వలోకశుభావహం

తా॥ ఓ పరాశరమునీంద్రా ! నీదర్శనముచే నేను త్రికాల

ములందు ధన్యుండనైతిని. సాంసారికగాధయను గ్రీష్మతాప

ముచే దేహమంతయుబాహ్యభ్యంతరములందువేడికలిగినది. హను

మత్కథాఽమృతములో నా దేహమును ముంచుము. ఆంజనేయు

నిచే శిక్షింపఁబడిన దుష్టు లెవ్వరు ? రక్షింపఁబడిన శిష్టు లెవ్వరు?

తెల్పుగోరెదను. హనుమ దనుగ్రహ పాత్రుఁడవగు నీవెఱుంగనిది

ములోకములలోను మూడుకాలములలోను లేదు. లోకోపకార
కమగు నీగాధను శిష్యవాత్సల్యముతో సంపూర్ణముగాఁ దెల్పు
మని మైత్రేయమహర్షి ప్రార్థింప,

పరాశరః—

శ్లో॥ ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా వ్యాసస్య జనకో మునిః
హృష్టరోమాభవత్సద్యో హనుమద్భక్తశేఖరః

శ్లో॥ ఉవాచ వచనం ధీమాన్ మైత్రేయం మునిశ్చ తమం
కృతార్థోఽసి మహాభాగ! మాంకృతార్థం కరోషి చ

శ్లో॥ యద్విహాయ కథా మన్యాం మనోవాక్కాయకర్మభిః
హనుమత్కథయా కాలో నయతేఽహర్ని శాశ్వతః

శ్లో॥ అతోఽహ మవిలంబేన యథామతి యథాక్రమం

హనూమతః కథాం పుణ్యాం వర్ణయామి మహామునే!

తా॥ మైత్రేయుని ప్రార్థన చూలకించి గగుర్పాటుతో,
బరమానంద భరితుడగుచు శ్రీ హనుమద్భక్తగ్రగణ్యుడగు
పరాశర మునీంద్రుండు మైత్రేయునిఁ జూచి ఓ మునీంద్రా! మనో
వాక్కాయములచే నితరభాషణములను విడచి రాత్రింబవళ్ళు
హనుమత్కథాగోష్ఠియందు మునుంగుదుముగాన మనమిద్దరమును
ధన్యులమైతిమి కాన నాలసింపక పవిత్రమగు హనుమత్కథను
క్రమముగాఁ దెల్పెద సావధానుడవు కమ్మని పలికెను.

పరశివుఁడేహనుమంతుఁడు

శ్లో॥ నాదబిందుకళాతీతం ఉత్పత్తిసితివరితం
సాక్షాదీశ్వరసద్రూపం హనుమంతం భజామ్యహం.

శ్లో॥ హనుమాన్ రఘునాథశ్చ ద్వావేతౌహరగూఢిణౌ
ఆద్యోవరస్తుహనుమాన్ ద్వితీయౌరఘునందనః

శ్లో॥ ఉభయౌరప్యర్చనంతు హరారాధనమేవహి

తా॥ నాదబిందుకళల నతిక్రమించినట్టియు, ఉత్పత్తి
సితులులేనట్టియు సాక్షాదీశ్వరుడేయగు హనుమంతుని నమస్క
రించుచున్నాను. 'హర' అనుశబ్దమున 'హ' కారముచే హను
మంతుఁడు 'గ' కారముచే రఘునాథుఁడు చెప్పబడుచుండుటచే
గుభయులపూజ హరపూజయే యగును.

శ్లో॥ హనుమాన్ సర్వలోకేశ సృజీవోభవతి ధ్రువం
కిమీశ్వరోమహాదేవ సాక్షాత్ సంసారమోచకః

శ్లో॥ అనాదినిధనోఽనంతః విధాతా జగతాంపతిః
ఆనందమక్షరం బ్రహ్మ పూర్ణః పరమపూరుషః

శ్లో॥ మాయాసంబంధరహితః నిష్కళః పరమేశ్వరః
నాదబిందుకళాతీతో హంస ఇత్యుచ్యతే బుధైః

శ్లో॥ సపిండ్యైకాక్షౌరాదౌ చ మంత్రేధ్యేయ ముదీరితం
భవతా శాంభవైశ్చిహ్నౌ రంచితో హనుమాన్ ప్రభుః

శ్లో॥ బహురూపో మహామాయః మహాబలపరాక్రమః
ధ్యేయౌ బ్రహ్మాంద్ర విష్ణ్వద్యై స్తతదిష్టారసిద్ధయే.

తా॥ సకలలోకప్రభువగు హనుమంతుఁడు చిరంజీవి
యును సపిండ్యైకాక్షరమంత్రాధిపతియును సర్వసంసారబాధల
నుండి విడిపించువాఁడును అంతము లేనట్టివాఁడును లోకప్రభువైన
వాఁడును సచ్చిదానందస్వరూపుఁడును మాయాతీతుఁడును నాద
బిందుకళల నతిక్రమించినవాఁడును హంసస్వరూపుఁడును శంక
రుని లక్షణములతో నొప్పువాఁడును గొప్పపరాక్రమవంతుఁడును
అపారమాయాసమన్వితుఁడునై విరాజిల్లుచున్న సాక్షాత్తు చ్చివస్వ
రూపుఁడగు హనుమంతుఁ డభీష్టసిద్ధికై బ్రహ్మాదిదేవతలచే
ధ్యానింపఁబడుచున్నాఁడు.

ప ర మ శి వు న కు రా మ దా స్య మె ట్లు ?

మైత్రేయః—

శ్లో॥ కథ మేవంవిధ స్వామిన్ ! శివః పరమకారణం

అగమ ద్రామదాసత్వం తదాజ్ఞాం కింకరోత్యతః

ఏతం మే సంశయం విద్యన్ ! ఛింది జ్ఞానాసినా మునే !

తా॥ పరాశరమునీంద్రా ! పరమశివునకు రామదాస్య
మెట్లు? రామాజ్ఞ నెందుకు నిర్వర్తించుచున్నాఁడు? ఈసందియ
మును బోగొట్టుడని మైత్రేయుఁడు ప్రార్థింప,

పరాశరః—

శ్లో॥ సాధుసాధు! మహాప్రాజ్ఞ! మైత్రేయ! మునిపుంగవ!

ఏతల్లోకోపకారాయ పృచ్ఛతే-హోచ్యతే మయా

తా॥ బుద్ధిశాలివగు నో మైత్రేయా ! లోకోపకా
రార్థమై నీవు ప్రశ్నించితివికానఁ జెప్పెద వినుము.

శ్లో॥ పురాఽసీ ద్రాక్షస్ర శేషో నామ్నా గార్దభనిస్స్వనః
మహాభీమః మహాకాయః మహాబలపరాక్రమః

శ్లో॥ యస్మిన్ ముచ్యతి నిర్వాదం బ్రహ్మాండోద్భేదశంకయా
బ్రహ్మాదయ స్సురా స్సర్వే విత్రాసంతి దివానిశం

శ్లో॥ దేవదానవయశ్శాస్త్రై రజేయో లోకకంటకః
దేవబ్రాహ్మణసంహారా యజ్ఞవిచ్ఛేదకారకః

శ్లో॥ ఇంద్రాదయో లోకపాలాః ఖిద్యంతిచ ముహూర్ముహూః
బ్రహ్మణా విష్ణునా సార్థం యయుః కైలాసమందిరం

శ్లో॥ యత్ర సాక్షాన్మహాదేవః పినాకీ వృషభధ్వజః
ఉమయా రమతే నిత్యం స్వాత్మానందపరాయణః

శ్లో॥ స్త్రీతం స్తుత్వా మహాత్మానం ప్రణిపాతపురస్సరం
తేనాభినందితా స్తద్వత్కృతాసన పరిగ్రహః

శ్లో॥ అన్యోన్యం కథయామాసుః కథా శ్చిత్రా స్సురేశ్వరాః
అథ శ్రద్ధాసనాసీనం విలోక్య మధుసూదనం

శ్లో॥ శంకరః ప్రహసన్ ప్రాహ కింత్వయాఽద్యాగతం హరేః
ఇతిశ్రుత్వా హరస్యోక్తం ప్రోవాచ కమలాపతిః

శ్లో॥ అతిగంభీరయా వాచా శంకరం లోకశంకరం
కిం నవేత్థి మహాదేవ! ధైత్యం గార్దభనిస్స్వనం

శ్లో॥ దేవా న్సంక్షిడయంతంవై లోకసంక్షయకారణం
వినశ్యే త్స యథా ధైత్య స్తముపాయం వదస్వ నః

తా॥ ఓ మైత్రేయ మునీంద్రా! నీవు లోకోపకారము
కొఱకు ఈ విషయమును నన్ను అడిగినావు. అది మిక్కిలి
బాగుగానున్నది. నేను చెప్పుచున్నాను వినుము.

పూర్వమునందు గార్దభనిస్స్వనుఁడు అను రాక్షసపుంగ
వుఁడు కలఁడు. వాఁడు మిక్కిలి భయంకరుఁడు. పెద్ద శరీరము కల
వాఁడు. విశేషబలపరాక్రమములు కలవాఁడు. వాఁడు ఒక కేక వేసి
నచో బ్రహ్మాండమంతయు భేదిల్లునేమోయను శంకచే రాత్రిం
బవళ్ళు బ్రహ్మాదిదేవతలు మిక్కిలి భయపడుచుండువారు. వీనిని
దేవతలుగాని దానవులుగాని యక్షులు మొదలగువారు గాని
జంపింపలేకపోయినారు. లోకమునకంతకును కంటకుఁడై బాధిం
చుచున్నాఁడు. దేవతలను బ్రాహ్మణులను సంహరించు చున్నాఁడు.
యజ్ఞములను బాడుచేయుచున్నవాఁడు. ఇట్లు బాధించుచుండఁగా
ఇంద్రుఁడు మొదలగు దిక్పాలకులు మిక్కిలి విచారమును పొంది
బ్రహ్మను, విష్ణువును వెంటనిడుకొని కైలాసమునకు నెళ్ళినారు.
అక్కడ శంకరుఁడు పినాకధనుస్సునుధరించి వృషభవాహన
మందు పార్వతీసహితుఁడై సంతోషముగానున్నాఁడు. ఇట్లు కైలా
సమందు శంకరుని బ్రహ్మాదిదేవతలు స్తోత్రముచేసినారు. శంక
రుఁడు వీరిస్తోత్రములు విని సంతోషించి వారివారికిఁ దగిన ఆసన
ములు ఇచ్చినాఁడు. దేవతలందఱు అనేకవిధములుగా ముచ్చ
టించుకొనుచు సుఖముగానున్న సమయములో శ్రీవిష్ణుమూర్తిని
గూర్చి శంకరుఁడు ఓ విష్ణూ! మీరు అందఱునుకలసి ఇట్లు
వచ్చుటకుఁగారణ మేమనియడుగఁగా నంతట విష్ణుమూర్తి ఓ
మహేశ్వరా! గార్దభనిస్స్వనుఁడు అను ఒకరాక్షసుఁడు దేవత

లను మిక్కిలి బాధించుచున్నాడు. లోకమంతయు నశించుచున్నది. ఈలోక కంటకుడగు రాక్షసుడెట్లు వినాశము పొందునో ఆ విషయము సెలవీయవలసినది అని అడిగెను.

పరమేశ్వరః :—

శ్లో॥ ఇతి తస్య వచశ్చ త్వా శంభురాహ దయానిధిః
దైత్యోఽయం భక్తిసంపన్నః కథం హన్యః మమాఽచ్యుత !

శ్లో॥ నహి మృత్యుస్త్వస్య కింతు దయాపరవశోఽస్మ్యహం
కిముతాఽతిస్త్రియం భక్తః మత్పూజైక పరాయణః

శ్లో॥ భవాదృశానాం కాశక్తిః ? తస్య దైత్యస్య నాశనే
పరిహాసవచ శ్శంభో రితిశ్చత్వా రమాపతిః

విష్ణుః :—

శ్లో॥ జగామ గోషతామ్రాక్షః శస్యతే శివభాషితం
భక్తోఽహమపి తే శూలిన్ ! సదా త్వత్పూజనే రతః

శ్లో॥ దృఢభక్తం పరిత్యజ్య మాం దైత్యం బహుమన్యసే
కదాచి త్తమసా విష్ణో రైతేయాన్ బహుమన్యసే

శ్లో॥ కదాచిద్రజసా శంభో ! గౌర్యాం వహసి సమ్మదం
కదాచిత్స్త్వసంపన్నః కారయ స్యఖిలాన్ మునీన్

శ్లో॥ విచిత్రం చరితం శంభో ! తవ శక్తిం న వేత్తి కః
జానాసి లోకచరితం సాధూన్ రక్షాంసి మన్యసే

శ్లో॥ లోకానాం మోహనార్థాయ కిమేతచ్ఛరితం తవ
కిమత్ర బహునోక్తేన విహారాత్క్రాంబయా సహ

శ్లో॥ అహమేవ వధిష్యామి తమేనం దేనకంటకం

దేవారిం నాశయిష్యామి క్షణాదేవ మహేశ్వర !

శ్లో॥ పశ్య మే పౌరుషందేవ ! సత్యం త్వచ్ఛరణేష్వపి

ఇతి తస్య వచశ్శ్రుత్వా ప్రాహ శంభు స్స్వయంపునః

శివుఁడు విష్ణుమూర్తికిఁ బ్రత్యుత్తరము చెప్పుచున్నాఁడు. ఈరాక్షసుఁడు నాయందు మిక్కిలి భక్తికలవాఁడు. వీనిని నేనెట్లు చంపఁగలను ? ఓ అచ్యుతా ! ఇతనికి మృత్యువు దుర్ఘటము. నాకును ఇతనియందు దయ యెక్కుడు. నాయందుభక్తి కలవారిని వధించుటకు మీబోటులకు వశముకాదు. అని ప్రత్యుత్తరము చెప్పిన పరమేశ్వరునకు విష్ణువు ఇట్లుచెప్పెను.

ఓపరమేశ్వరా! నీవు పలికినపలుకులు వినిన నాకు మనస్సు సంచలించినది. ఓశంకరా ! నేనును నీకు భక్తుఁడను. నీపూజ నేను ఎప్పుడును వీడక చేయుచున్నాను.

ఎక్కువ దృఢభక్తిగల నాకంటె ఆరాక్షసునే మన్నించు చున్నావు. ఓ మహాదేవా ! నీచరిత మతివిచిత్రము. నీవు లోక మంతయును నిండియున్నావు. ఒకప్పుడు రాక్షసులను గౌర వించుచుందువు. నీవు తమోగుణమును ఆశ్రయించి యెట్టి మమ్మలనైన రక్షించుచుందువు. ఒకప్పుడు రజోగుణమును ఆశ్ర యించి పార్వతీదేవిని సంతోషింపఁ జేయుచుందువు. ఒకప్పుడు సత్యగుణమును ఆశ్రయించి మునీశ్వరులనుగూడ లెక్కింపవు. కావున నీ చరిత్రము అతి విచిత్రమునది. నీవు లోకము యొక్క పరిసితులను తెలిసికొనుచుందువు. మంచివారిని రాక్ష సులను నొకేమాదిరిగా గౌరవించుచుందువు. నీవు లోకమును

మోహింపఁ జేయుటకుగాను అనేకరీతులుగాఁ బ్రవర్తించుచుండువు. ఇన్నిమాటలతోఁ బనియేమి ? నీవును అంబయును కులాసాగా నుండుడు. నేనే ఆరాక్షసుని తప్పక వధించితీరెదను. నేను నీయందు మిక్కిలి భక్తిగలవాఁడను. కావుననే నీ పాదసాక్షిగా ఆరాక్షసుని సంహరించెదను. నా పౌరుషము కనుగొనుచుండుము. అని విష్ణువు సంభాషించుచుండఁగా శంకరుఁడు తిరిగి యీవిధముగాఁ జెప్పెను.

శంకరః—

శ్లో॥ తిష్ఠంతి కే తాన్మృతస్య మద్భక్తస్య పురో హరే !
మద్భక్తివర్మయుక్తానాం కో హంతుం ప్రభవే ద్భువి

శ్లో॥ తదలం భో ! హరే ! బద్ధప్రతిజ్ఞాభి స్తవాధునా
మిథ్యావాద మదైవత్యం మాయాప్తం హి భవద్వచః

శ్లో॥ ఇతీశ్వరేణకథితం గోపపుష్టం తమోయుతం
శ్రుత్వా గోపసమావిష్టః పున రిత్యబ్రవీ ధ్ధరః

శ్లో॥ మహాదేవ ! మహాబాహూ ! సర్వజ్ఞ ! కరుణానిధే !
కిం నజానాసి ? మే శక్తిం త్వత్కృపాద్విగుణీకృతం

శ్లో॥ త్వద్భక్తివర్మసంఛనోషై ష్టత్య స్సత్యం న సంశయః
అథాతిభక్తివర్మాస్య శిథిలం పాపకర్మణా

శ్లో॥ అతస్థే పాదయో శ్శుప్త్యా త్సజేన త్వయి పశ్యతి
హనిష్యామి మహాదైత్యం పశ్య మే దేవ ! పౌరుషం

తా॥ ఓవిష్ణూ ! అట్టిమహాబలుండగు నా భక్తునిముం దెవ్వండు నిలువంగలండు ? నాయొక్కభక్తి అనెడుకవచమును కలిగియున్నవారిని నెవ్వరు సంహరింపఁగలరు ?

కావున నోహారీ ! నీవు ఊరిక ప్రతిజ్ఞలను బలుకకుము. నీ పలుకు అసత్యమైనది. అసంబద్ధమైనది. మాయలో మునిగి యున్నది. అని చెప్పుచున్న శంకరునకు విష్ణుం డిట్లుపలికెను. ఓశంకరా! నీవాక్యము కోపభూయిష్ట మయినది. ఓ మహాదేవా! ఓమహాభుజా! ఓసర్వజ్ఞా! నేను స్వయముగా బలముగలవాడను. నీయందలికృపచేసి రెట్టింపుబలము కలిగియున్నవాడను. ఆరాక్ష సుండు కూడ నీయొక్క భక్తియనెడి కవచముతో నిండియుండు ననుమాట సత్యమే. అయినను పాపపుణ్యము లొనరించుట చేత ఆ భక్తివర్మము శిథిల మయినది.

కావుననే నీపాదములు సాక్షిగా ఒక ఊణములో ఆ రాక్షసుని సంహరించి తీరెదను. నీవు ఇప్పుడైనను నా పౌరుష మును కనుగొందువుగాక;

శంకరః :—

శ్లో॥ ఇత్యాకర్ణ్య హరే ర్వాక్యం స్నేహనిర్భరమానసః॥

అబ్రవీ ద్వచనం శంభు రితి ప్రోత్సాహాయకా హరిః॥

శ్లో॥ హనిష్యసి యది శ్రీశ ! దైత్యం దైవతకంటకం

దాస్యం కరిష్యామి తవ ప్రతిజ్ఞేయం కృతా మయా

హరిః ;—

శ్లో॥ అహత్వా యది దైత్యేంద్రం నివర్తిష్యే మహేశ్వర!

సదా కైలాసశిఖరే యాస్యే త్వద్దాసదాసతాం

శ్లో॥ పరస్పరం ప్రతిజ్ఞాయ తావేవం హరిశంకరా

బ్రహ్మాదిభి స్సురైస్సార్థం జగ్ము రైత్యసన్నిధిం

శ్లో॥ అథ స్త్రీరూపమతులం చక్రే చక్రధర స్వయం
అతీవ రూపసంపన్నం యోగినామపి మోహకం

శ్లో॥ యాం విలోక్య స్మరహర స్మరరానిష్ఠోఽభవత్స్వయం
అపశ్య దబలాం దైత్యో విహరంతీం స్వకే వనే

తా॥ అనిచెప్పిన విష్ణువుయొక్క వాక్యమును శంకరుఁడు విని ప్రోత్సహించుచు నిట్లు పలికెను.

నీవు దైవత కంటకుఁడగు గార్దభరాక్షసుని జంపితివేని నేను చేయు ప్రతిజ్ఞను వినుము. “నీకు దాసుఁడనై యుందును,” అనెను.

విష్ణువు ఇట్లుచెప్పెను. నేను ఆ గార్దభునిఁ జంప లేకపోతి నేని “కైలాసపర్వతమందు నీదాసులకు దాసుఁడనై సంచరించు చుందును” అని ప్రతిజ్ఞచేసెను.

ఇట్లు హరిహరు లుభయులు ప్రతిజ్ఞలు చేసికొని బ్రహ్మాది దేవతలతోఁగూడి దైత్యుని సన్నిధికి వెళ్ళినారు. పిమ్మట శ్రీహరి తాను అసామాన్యమగు స్త్రీ రూపమును ధరించెను.

మిక్కిలి మంచి రూపసంపదలు కలిగి యోగీంద్రులను గూడ మోహమున ముంపఁజాలి తనను గనుగొన్న మాత్రమున శంకరునిఁగూడ మన్మథావేశ పరవశునిఁగాఁ జేయఁజాలి మంచి యావన దశయందు విరాజిల్లుచుండెను.

గార్దభదైత్యుఁడు తనవనములో నొంటరిగా విహరించుచున్న మోహనరూపముతోనున్న విష్ణువుయొక్క స్త్రీరూపమును జూచెను.

శ్లో॥ ప్రాజ్ఞ యశావన విశ్రాంతిభూమిం సదృశ్శామికా మిన
మదనస్య మహానాట్యప్రవ ర్తనమహోత్సుకాం

శ్లో॥ నీలకుంచితకేశాంత విరాజత్ఫుల్లమల్లికాం
అథ చంద్రపరిస్పర్థినిటలాం పటులోచనాం

శ్లో॥ హేమానుకారివదనాం పూర్ణచంద్రనిభాననాం
మందస్మితప్రభావాంచ న్ముఖరాకేందుమండలాం

శ్లో॥ బింబోష్ఠీం కంబుకంఠీంచ పీనోన్నతపయోధరాం
మృణాలబాహులతికాం పల్లవోద్యత్కరాంబుజాం

శ్లో॥ త్రిదళీవలనోదారాం తనుమధ్యాం తలోదరీం
సునాభిం సైకతశ్రోణిం వృత్తోరుం చారుజంఘికాం

శ్లో॥ పద్మానుకారిప్రముదాం ప్రమదాం మదవిహ్వలః
ఇతి ప్రోవాచ విధురః మదనోజ్వలమానసః .

తా॥ ఆ విష్ణువుయొక్క స్త్రీరూప మిట్లు విలసిల్లు
చున్నది. చక్కని జవ్వనముకలిగియున్నది. మంచిసుఖమును
గాంచుటకు వీలుగానున్నది. మన్మథవిహారమునకు సమున్నతిని
వహించియున్నది, నల్లని కుంచెలవలె నీలకేశములు విరాజిల్లు
చున్నవి. మిక్కిలి వికసించిన మల్లెపూవు లందు శోభిల్లుచున్నవి.
బంగరువలెను నిండుచందురునివలెను మోము వికసించుచున్నది.
ఆ మోముచందురునందు చిఱునవ్వు మిక్కిలి రమ్యముగా
నున్నది. తామరతూడులవంటి బాహువులు, పొండపండువంటి
పెదవులు, శంఖమువంటి కంఠము, మంచిసౌందర్యముగాను వర్ష
లముగానుండుపయోధరములు, చిగురులబోలుకొప్పుగోల్డోయి,
వళిత్రయముగల యుదరము, మిక్కిలి సూక్ష్మమగునడుము.

అందమగు పొట్టయును మంచినాభియును, ఇసుకతినైలను మించు పిఱుదులును, గుండ్రనితొడలు, అందమగు పిక్కలు గలిగి లక్ష్మీదేవినిమించిన యాకారమునొంది కన్నులయెదుట సంచరించుచున్న వనితారత్నమును గనుంగొని చలించిన మనస్సుగలవాఁడై చంచలమగు వ్యాపారముగలవాఁడై ఆ యన్నులమిన్నతో నిట్లుపలుకం గడంగెను.

శ్లో॥ కా త్వం ? కమలపత్తాక్షీ ! దైవీ వా ? మానుషీచవా ?
గాంధర్వీ వా ? కిన్నరీ వా ? తవ వై శేషికం వద.

శ్లో॥ భజన్య మాం నరారోహే ! దాన్యం తే కరవాణ్యహం
త్రైలోక్యాధిపతి స్సహం దాసో మే సురనాయకః

శ్లో॥ భజన్య మాం పదేష్వద్య త్రైలోక్య శ్రియ మూర్జితాం
ఇత్యాకర్ణ్య వచ స్తన్య కించి లజ్జావతీవ సా

శ్లో॥ పరాఙ్ముఖో సస్మితాస్యా విలాసపరిచేష్టితా
గార్దభాసురముద్వీక్ష్య ప్రోవాచ సుమనోహరం.

తా॥ ఆరాక్షసుం డిట్లు అనెను.

నీవెవ్వరవు ? తామర పూవు రేకులవలె నందములగు కన్నులుగలదానా ! నీవు దేవతాస్త్రీవా ? మనుష్యస్త్రీవా ? గంధర్వస్త్రీవా ! కిన్నరస్త్రీవా ! నీయొక్క విశేషమును విపులముగా జెప్పము. నన్ను అనుసరించి నాకోర్కెలను దీర్పుము. నీకుసేవ కుండనై యుందును. నేను ఈమూఁడు లోకములకు అధిపతిని. దేవతలందఱును నాకు దాసులై యున్నారు. నన్ను అనుసరించి యుంటివేని ఈత్రైలోక్య లక్ష్మిని నీవు పొందగలవు. అనిచెప్పిన

గార్దభాసురునిఁ గనుంగొని కొంచెము వినయము కలదవలె నును
సిగ్గు తెచ్చుకొని క్రీగంటిమోము చెన్నలరఁ జిటునవ్వు మొలక
తెత్త గార్దభాసురునిం జూచి యిట్లు పలుకఁ దొడంగెను.

శ్లో॥ సాధుదైత్యేంద్ర! వై తాత! ష్టవీయంచ భవిష్యతి
రతిప్రియా సునిపుణా భవా న్యది భవిష్యసి.

ఓరాక్షసేంద్రా! నేను దేవతాస్త్రిని. నేను రతిప్రియను,
మంచి నైపుణ్యము గలదానను, నీవును అట్టివాడవేనా?

గార్దభదైత్యః—

శ్లో॥ చతుష్షికశాభిజ్ఞో వనితాసు రతిప్రియః
షడశీతిమహాబంధః చతురోఽహం వరాహనే!

శ్లో॥ కళాశాస్త్రపరిజ్ఞానే గానవిద్యాద్వి నైపుణే
సర్వవిద్యాసు రమ్యేషు వచనేషు సదా శుచిః

శ్లో॥ రత్యాంచ మత్సమానోఽన్యో లోకే నా స్తి వరాహనే!
రతిక్రియాసు బహుధా జితా అప్సరసో మయా

శ్లో॥ అహంహాలా మదోద్వేలం కుర్యాత్తేయది నంగమం
కథం సహేరియంబాలే! మయాగాఢ ప్రమోదినా

తా॥ నేను అటువది నాలుగు విద్యలయందు నిపుణుడను. సురతమునందు మంచి యనుభవజ్ఞానము కలవాడను. ఎను
బదియాఱు బంధములు నేర్చినాను. కళాశాస్త్రమునందు మిక్కిలి
సమర్థుడను. గాన విద్యలో నెక్కువ ప్రజ్ఞగలవాడను. అన్నివిద్య
లును తెలియును. చక్కగా మాటలాడుటయందు మంచి వాగ్జ
లము కలవాడను. సురతము విషయములో నాకు సమానుడు

స్వరసలందఱును రతిక్రియలలో నాచే జయింపఁబడిన
 యతే ఒక్కటి చాలవిచిత్రముగా నున్నది. నేను మిక్కిలి
 శరీరప్రమోదము గలవాఁడను. నీవు మంచి సుకు
 ఎట్లు రతిప్రసంగమునందు సహింప గలవో ! యని
 మచున్నా ననెను.

-

నాన్తు మహాబాహో ! పిబే మాం మదిరాం శుభాం
 యాం మామభీష్టా మలమేతద్విలంబనం

క్వా సా దదౌ తస్మై చషకం స్వకరస్థితం
 పూర్ణం పపానేత దానీయ దనుజేశ్వరః

వ్రజంతీ మ్రగేతాం గ్రహీతుం వరవర్ణినీం
 ప్రత్య వ్రజన్ మత్తః పపాత విస్మృతః షీతౌ.

॥ నీవు మహాబలుండవు. అయినను నేను నీకిచ్చుచు
 రతియందు మిక్కిలి ఆప్యాయమును కలిగించుచున్న
 మదిరమును నన్నును అనుభవించుము. ఆలస్యము
 1. అనిచెప్పి తన చేతిలోనున్న కల్లు కలశము నిచ్చెను.
 డనే గార్దభాసురుఁడు మిక్కిలి ప్రేమముతోఁ ద్రావెను.
 త్థిపోవుచున్న యామోహినీదేవి ననుసరించి వెళ్లుచు
 రియనివాఁడై నేలమీదఁ బడి పొరలుచుండెను.

దేహస్మరణః నిశ్చేష్టాః దుష్టరాక్షసః
 నినదం మధ్యం మహిమ్నా విచర ద్భువి.

- శ్లో॥ అథ విష్ణుః పరిత్యజ్య స్త్రీరూపం వృకరూపధృత్.
మహాదంష్ట్రో మహాకాయో మహాసత్వ ముపస్థితః
శ్లో॥ మహానాలో మహాపాదః వృకః పర్వతసన్నిభః
శరీరకథ్య దైత్యేంద్ర మధర్షయత తం బలాత్
శ్లో॥ శంఖూర్జైత్యరాజానం భుక్త్వా గార్దభనిస్స్వనం
నిజరూపం దధారాసౌ భగవాన్ శంఖచక్రధృత్.
శ్లో॥ పీతాంబరధరో లక్ష్మ్యో వనమాలావిభూషితః.

తా॥ ఇట్లు శరీరస్మృతి తప్పి గొప్ప కేకలువేయుచు దిగుచుండెను. అంత విష్ణుమూర్తి మోహినీ స్త్రీరూపమును విడిచి ఒక పెద్ద శరీరము గలిగినట్టియు, గొప్ప బలము గలిగినట్టియు గొప్ప దంతములు గలిగినట్టియు బెద్దతోక గలిగినట్టియు బొడవలగు పాదములు కలిగినట్టియు పర్వతమువంటియు బెద్దతోడేల ఆయుయుండెను. ఆయాకారమును జూచి గార్దభాసురుఁడు ఆవదను శక్తము మిక్కిలి భయమును జెందుచుండెను. ఆవృకము గార్దభాసురుని మ్రింగి భక్షించి శంఖచక్రధారియై పీతాంబరధరుండయి వనమాలాభూషితుండయి లక్ష్మితో సహా నిజరూపమును ధరించెను.

- శ్లో॥ అథ దేవా స్సుగంధర్వా స్తుష్టువు స్సిద్ధచారణైః
వవృషుః పుష్పవర్షాణి నన్యతు శ్చాప్సరోగణాః

- శ్లో॥ ఆఖాంతరే మహాదేవః ప్రణిపత్య జనార్దనం
ప్రహ గంభీరయా వాచా “దాసోహం తవమాధవ”

గీ॥—

గీ॥ త్వత్తో నను మహాదేవ జగతః ప్రభవో యయా

గీ॥ త్వదంశసంభావాహ్యతే వయం బ్రహ్మాదయ స్సురాః

త్వన్మహిమ్నా హతశ్చాయం దైత్యో గార్దభ నిస్స్వనః॥

గీ॥ త్వదధోనా వయం నాథ! బ్రహ్మ దేవేశ్వరాదయః

తస్మా ద్భవంతం సర్వేశ! నిధం దాసం కరోమ్యహం॥

తా॥ సిమ్మట దేవతలు గంధర్వులు సిద్ధులు చారణులు
అతోపించి పుష్పవర్షమును గురిపించిరి. అప్పరసలు నాల్గ్వు
లను చేసినారు. ఇట్లుండగా మహాదేవుడువచ్చి హరికి నమస్క
చి నీకు ఇంతటి నుండియు నేను దాసుండనై తినని చెప్పెను.

అందుకు విష్ణుమూర్తి యిట్లు పలికెను.

ఓమహాదేవా! నీవల్లనే యీజగమంతయును నుద్భవించి
బ్రహ్మమొదలగు మేమందరమును దమ యంశ వల్లనే
భవించినాము. తమమహిమనుచేతనే యీ గార్దభాసురుడు
వచ్చినాడు. ఓ మహేశ్వరుడా! బ్రహ్మమొదలగు మేమంద
రము నీవే అధిపతిగాఁ గలవారము. కావున మేమెట్లు నీచే
నూ చేయించుకోగలము, అనెను.

అతో రావణనాశాయ యదా దశరథాత్మజః

భవామ్యహం రామరూపో దాస స్త్వం పరమేశ్వర!

హనుమదహోపమాస్థాయ కురుమే సఖ్యమేశ్వర!

ఏవంసతి ప్రతిజ్ఞా తం సత్యం భవతి నాన్యథా

తదుల్లంఘన మస్మాకం నభవేదితి సువ్రత!

సాక్షాత్తవ మహాదేవ! దాసభావో నిరూప్యతే॥

తా॥ ఇందువల్ల ఎప్పుడు నేను రావణ వధూర్థము దశరథా
త్మజుడనై రామరూపమును బొందునునో అప్పుడు హనుమం
తుని రూపమును ధరించినవాడనై నాకు సఖ్యుడై వగుము.
ఇట్లునచో నీకును దాసత్వము సిద్ధించును. మనవ్రతజ్ఞులు నె
వేరినవగును. కావున వీనిని ఉల్లంఘనము చేయుట ఎంతమా
త్రమును తగదు.

పరాశరః —

శ్లో॥ ఏవమస్మితి తంప్రాహ భగవాన్ పృషభధ్వజః
పరస్పరం సమాలింగ్య ప్రయాతౌ శ్రీధరాభవమ్॥

శ్లో॥ తదద్భుతం సమాలోక్య సురా జగ్ము ర్యథాగతిం
పరస్పరం ప్రశంసంతః శివ కేశవ తుల్యతాం

శ్లో॥ ఏతత్తే పరమః విప్రీ రహస్యం పరమం నను
శోచనీయం ప్రయత్నేన హనుమత్తత్త్వముత్తమమ్

శ్లో॥ తదాప్రభృతి హనుమాన్ విఖ్యాతో భువనత్రయే
రామదాసో రామదూతో రామభక్త ఇతి స్మృతః

తా॥ ఆవిచిత్రసమాచారమును గనుంగొని దేవతలు శివ
కేశవులు ఇద్దఱును సమానులే యనుకొనుచు ఇంటికి వెళ్ళినారు.

కావున ఓ మునీంద్రులారా! ఇది మిక్కిలి రహస్య
మైనది. అయినను మీకు విపులముగాఁజెప్పినాను. ఈ హను
మత్తత్త్వము మంచిప్రయత్నముచేతనే తెలిసికొనదగియున్నది.
అది మొదలుకొని యీశ్వరుని ఈ అవతారములో రామదూత
అనియు రామదాసుఅనియు, రామభక్తుడనియు బేర్కొను
చుందురు.

ఇంకొకనిదర్శనము

శ్లో॥ అన్యదహస్యం వత్సోమి కథాం పాప్రపణాశినీం
నావథాసమనో భూత్వా శ్రుణుష్వ మునిపుంగవ !

శ్లో॥ పురా త్రిపురసంహారే స్వబాణత్వముపేయషే
విష్ణవే రామరూపాయ కరిష్యన్ ప్రత్యుపక్రిమాం

శ్లో॥ అభిలైః ప్రమధై శృంభుః హనుమద్రూప మాయయా
తథా ప్రత్యుపకారం సః విధాయాతికృతజ్ఞతాం॥

శ్లో॥ స్వచక్రపటయన్నాస్తే రామనామజప్రియః
శివనీవ హరిస్సాక్షాత్ హరిరేవ శివస్సత్త్వతః

శ్లో॥ ఉభయో రంతరంగస్థి భేదకృత్సాపమశ్చ తే
తస్మాద్ధరిహారాభేదో విజ్ఞేయో మోక్షకాంత్యభిః॥

తా॥ ఇంకొక రహస్యము పాపనాశనమును అగుకథను చెప్పుచున్నాను, వినుము. ఓ మైత్రేయమునీశ్వరా ! పూర్వ కాలమందు త్రిపురసంహారమునందు బాణరూపమును ధరించిన విష్ణువునకు రామరూపునందుఁ బ్రత్యుపకారము చేయఁదలఁచి యీశ్వరుఁడు ప్రమధగణములతోను హనుమద్రూపమును పొందెను. ఈ హనుమంతునిరూపముతో రామునకు మిక్కిలి సాయమును చేసెను. రామజపచూను చేయుచుండెను. కావున శ్రీ శివుఁడే శ్రీ విష్ణువు. శ్రీ విష్ణువే శ్రీ శివుఁడు. శివకేశవులకు భేద మేమాత్రమును లేదు. అట్లు భేదమున్నదని వాగువ్వినవాడ మహాపాపియగును. కావున మోక్షము జూరగోరువారు హరిహరాభేదమునే నిరూపించుచుందురు.

శ్లో॥ విజ్ఞాత మనయోర్యత్తు రూపం తదుభయాత్మకం
ఉపాస్య హనుమత్సంజ్ఞం భోగమోక్షప్రదం నృణాం.

శ్లో॥ యతస్తా శంభుచిహ్నైశ్చ విష్ణుచిహ్నై రలంకృతౌ
అత స్తదుభయాత్మాహి విజ్ఞాతవ్యో మనీషిభిః

తా॥ ఈ యుభయ స్వరూపముగు తత్త్వమును ఉపాసించిన మనుజులకు మోక్షము అరచేతిలోనుండును. విష్ణుచిహ్నములతోను శివచిహ్నములతోను విరాజిల్లుచున్న హనుమంతుని రెండుతత్త్వములచేతను మనీషులు తెలుసుకొనుచుందురు.

శ్లో॥ హరస్వరూపోఽపి హరిస్వరూపః
భవేద్ధనూమానితి యస్య చిత్తే
దృఢోఽభవత్ లోకహిత స్సవీవ
సవీవసంసార మపేతసారం॥

తా॥ హరుడే హరియనియు, హరియే హరుడనియు, నీ యిద్దఱును హనుమంతుడనియు నెవ్వనిచిత్తమందు దృఢమగు నమ్మకముకలదో అతడే లోకహితుడు. అతడే సంసారమును సారములేనిదానినిగా గుర్తెఱుగుచున్నాడు.

మైత్రేయః—

శ్లో॥ అవతారేష్వనంతేషు రామస్య పరమాత్మనః
భూతేషుచ భవిష్యత్సు ప్రతికల్పం మహామునే.

శ్లో॥ ప్రకాశయ హనూమంతం బహుధా జాయతే ననా
ఏతన్మే సంశయం విద్యన్ పరాశర ! నివారయ.

తా॥ ఓ మహామునీ ! పరమాత్మయగు రాముఁడు అనంతములగు అవతారములు ధరించినాడుకదా! భూతకాలమునందు రామావతారములు పెక్కులున్నవి. భవిష్యత్కాలమునందు రామావతారములు పెక్కులు కలుగబోవుచున్నవి. ప్రతి కల్పమునందును అనేక రామావతారములు కలుగుచున్నవి. ప్రతి రామావతారమునందును హనుమంతుఁడు ఒకడేనా? అనేక హనుమంతులున్నారా ? ఇందు నాకు సంశయము కలుగుచున్నది. ఓ పరాశరమునీంద్రా ! ఈ సంశయమును నీవే నివారింపవలయును.

పరాశరః—

శ్లో॥ బహురామావతారాణాం ప్రతికల్పంచ భావినాం
హనుమానేక ఏవా స్తి కుర్వశ్చ ప్రకృతిం పరాం

శ్లో॥ చతుర్ముఖత్వమాహన్నా స్తదంశావన కేవలాః
బ్రహ్మాండే సృష్టికర్తారః కల్పేకల్పే భవంతితే॥

శ్లో॥ ఆధారయంతే హనుమత్పదాబ్జే
కథంను దైన్యం కలయామి లోకే
ఆశ్రిత్య కల్పదుర్మమమూలవేది
మాతప్యజే కఃఖిలు భానుభాభిః.

తా॥ ప్రతికల్పమునందును రామావతారములు అనేకములున్ననూ ప్రకృతిని గలిగించుచు హనుమంతుఁడు మాత్రమొక్కడే యవతరించి యున్నాఁడు. హనుమంతుఁడు చతుర్ముఖుఁడై యుండి యాతని యంశములే బ్రహ్మాండమునందును బ్రతికల్పమునందును సృష్టిని కలిగించుచున్నవి.

హనుమంతుని పాదారవిందములు నమ్మినవారికి లోక
మందు ఏభయమును గలుగదు. దైన్యము నుండనేయుండదు.
లోకములో ఎవ్వండైననూ కల్పవృక్షముయొక్క మూలవేదిక
యందుండి సూర్యుని కిరణములకు బాధ నొందునా? పొందడు.
అటులనే శ్రీహనుమంతుని పాదసేవకునకు ఏభయమును గలుగదు.

ఇతి శ్రీపరాశరసంహితాయాం పంచముఖహనుమ

స్మంత్రవివరణే శ్రీ పరాశరమైత్రేయసంవాదే

రామదాసత్వప్రకార కథనం-

—

ఈశ్వరత్వమున మరియొక నిదర్శనము.

(అనందరామాయణాంతర్గతము.)

ఋషిదాసఉవాచ:—

శ్లో॥ కించిద్వ్యతం హనుమతస్తస్వం మాం వక్తుమిహార్హసి.

తా॥ హనుమంతుని వ్రతవిధానమును నాకు దెలియ జేయుము.

రామదాసఉవాచ:—

శ్లో॥ యదా రామ స్త్రికూటాదౌ నాగపాశైస్తు వీడితః
నారదస్య వచశ్చుత్వా సస్మార వినతాసుతమ్॥

శ్లో॥ తదాసౌ కాశ్యపో వీర స్సమాగత్య రణాంగణే
ప్రణామ మకరోత్తస్మై రామాయామితతేజసే॥

శ్లో॥ నివార్య పన్న గాస్త్రం తస్మేఘనాదసమీరితమ్
తుష్టావ రఘువీరం తం ససైన్యం సహలక్ష్మణమ్

శ్లో॥ ఉవాచ ప్రణిపత్యాథ రామభద్రం ఖగేశ్వరః.

తా॥ త్రికూటాద్రియందు నాగపాశబద్ధుడై శ్రీరామ చంద్రమూర్తి నారదుని వచనానుసారముగా వినతయొక్క కుమారుండగు గరుత్మంతుని స్మరించెను. అంతనే వీరుండగు కశ్యపుని కుమారుండగు గరుత్మంతుడు వచ్చి యుద్ధాంగణ మందు అమితబలపరాక్రమమును కలిగిన రామచంద్రునకు నమస్కరించెను. మేఘనాధునిచే బ్రయోగింపబడిన పన్నగాస్త్రమును నివారింపజేసి లక్ష్మణుని శ్రీరాముని సంతోషింపజేసి పిమ్మట శ్రీరామచంద్రుని పాదములు పట్టుకొని యిట్లనియె.

గరుడ ఉవాచ:—

శ్లో॥ ఆశ్చర్యమిద మత్యంతం యద్భవా నస్మరన్తి మాం
సతి వీరే మహారుద్రే సగణే శ్రీహనూమతి॥

శ్లో॥ సుగ్రీవేచ నలేనీలే సుషేణే జాంబవత్యపి
అంగదే దధివక్త్రేచ తారేచ తరళే తథా॥

శ్లో॥ మైందేసతి మహావీర్యే కిమిత్రాస్తి ప్రయోజనమ్॥

తా॥ ఓరామచంద్రా! మహావీరుండగు సాక్షాద్బ్రహ్మ
తారుండయిన హనుమంతుండు గణములతోఁ గూడి యుండఁగా,
సుగ్రీవుండు, నలుండు, సుషేణుండు, జాంబవంతుండు, అంగ
దుండు, దధివక్తుండు, తారుండు, తరళుండు, మహావీరుండగు
మైందుండు మొదలగువారు ఇక్కడనుండఁగా నన్ను బలచుట
మిక్కిలి విచిత్రముగానున్నది.

శ్రీరామఉవాచ:—

శ్లో॥ భవద్భీతి ముపాగమ్య విదురితాశ్చ భుజంగమాః
ఏతేషు సత్సు వీరేషు కిము నైన్యమపీడయన్॥

తా॥ వీరులగు వీరందఱు ఉన్నను నైన్యమును నాగపాశము
వీడించుచునేయున్నది. నీవు రాఁగానే నీయందలి భయముచే
ద్రాచుపాములన్నియు మిక్కిలి వడకుచు ఎక్కడి వక్కడనే
చెల్లాచెదరై పారిపోయినవి.

గరుడ ఉవాచ:-

శ్లో॥ రామదేవ ! మహాబాహూ ! కపీనాం చరితం శ్రుణు
ఆత్మనోపి సమావిష్టా మాకు రుష్వాత్ర గర్హణమ్॥

శ్లో॥ సాక్షాత్త్వం భగవాన్విష్ణుః లక్ష్మీస్తు జనకాత్మజా
సౌమిత్రీః ఫణిరాజోఽయం రుద్రాశ్చ కపయస్కృతాః॥

శ్లో॥ సుగ్రీవో వీరభద్రోయం శంభురేషు స్మృతౌ నలః
విద్ధి దాశరథే నూనం గిరీశో నీల ఏవచ॥

శ్లో॥ మహాయశా సుషేణోఽయం జాంబవాం శ్చాప్యజైకపాత్
అహిర్బుధ్వ్య స్త్వంగదస్తు దధివక్త్రః పినాకధృత్॥

శ్లో॥ అయుతజిత్వయం తారః స్థాణుశ్చ తరళో మతః
మైందో భర్తతను స్సాక్షాత్ హనుమాన్ భగవాన్ స్మృతః॥

శ్లో॥ అవతీర్ణా మహారుద్రా స్త్వదర్థం రఘునందన!
అవసన్ సర్వదేశేషు నానాపర్వతమధ్యతః

శ్లో॥ ధృత్వాచ కపిరూపాణి అవతేషు ర్మహీతలే
సర్వేషి కపితాం ప్రాప్తాః కారణం తద్రుచీమి తే॥

తా॥ ఓ శ్రీరామచంద్రమూర్తి! కప్పులయొక్క చరిత్రమును సావధానముగా వినుము. నేనుండఁగా వారిని జులకనగా జూడకుము. సాక్షాత్తు విష్ణుమూర్తియే తమకు, లక్ష్మీదేవి సీత, ఆదిదేశములు లక్ష్మణుండు. రుద్రగణములు వానరులు. వీరభద్రుండు సుగ్రీవుండు. శంభునామకుండు నలుండు. ఓరామా! గిరీశుండు, నీలుండు, మహాయశుండు సుషేణుండు, అజైకపాదుండు, జాంబవంతుండు, అహిర్బుధ్వ్యుండు, అంగమండు, పినాకపాణి, దధివక్త్రుండు, అయుతజిత్తుతారుండు, స్థాణుండు, తరళుండు భర్తుండు, మైందుండు, సాక్షాత్ సాంబమూర్తి, హనుమంతుండు రుద్రగణమంతయు ఇట్లు నీనిమిత్తము వానరులై అనతరించినారు. అందఱు అన్నిప్రదేశములలోను పర్వతములలో దిరుగుచున్నారు. ఇట్లు వీరందఱును వానరు లగుటకుఁ గారణమును జెప్పుచున్నాను వినుము.

శ్లో॥ పురా దేవానురై స్సింధో ర్మథితా ద్వాధయోఽభవత్
నానాపీడాకరా స్సర్వా లూతా విసోస్థటకాదయః॥

శ్లో॥ త్రైరేవం వ్యాధిభి స్సర్వం పీడితం జగతీతలం
ఋషయోఽపి నృపాలాశ్చ బ్రహ్మణం శరణం యయుః॥

తా॥ పూర్వము దేవతలు రాక్షసులు సముద్రమును
మధించుచుండగా మనూచి మొదలగు వ్యాధులు కలిగి చాల
బాధించు చున్నవి. లోకమంతయు ఈ విధముగా బాధలో
మునిగియుండగా మునులు మొదలగువారు బ్రహ్మను శరణు
పొందిరి.

శ్లో॥ ఊచుశ్చ జగతాం నాథం బ్రహ్మణం కమలోద్భవం
త్రాహి త్రాహి జగన్నాథ! వ్యాధిభ్యో జగతీమిమాం॥

శ్లో॥ పీడితాం దారుణైర్దోషై ర్జ్వరాద్యైశ్చ విషోల్బణైః
త్రిదోషై ర్జ్వరరీభూతాం విభ్రమై ర్వాక్కులీకృతాం॥

శ్లో॥ దోషధాని నసిద్ధ్యంతి మంత్రయంత్రాణి చైవహి
పీడయంతి మహారోగా మానవాన్ నాశకారిణః॥

శ్లో॥ ఏతత్తే కథితం బ్రహ్మై సర్వం త్వత్పురత స్సుధీః
తత్తేషాం వచనం శ్రుత్వా రుదన్ సంప్రార్థయద్విధిః॥

తా॥ దేవతలందఱును బ్రహ్మ దేవుని ధ్యానించు
చున్నారు. ఓ జగన్నాథా ! లోకములోనివారందఱును దారుణ
ములగు దోషములచే, విషమును వెల్పుచు జ్వరాదులచేతను
త్రిదోషములచేతను మతిభ్రమలచేతను శిధిలమై వ్యాకులమును
బొందుచున్న యీ లోకమును ఉద్ధరింపుము. తస్యక రక్షింపుము.
గొప్పగొప్ప యీ రోగములు మందులు ఉపయోగించినను
మంత్రములు ఉపాసించినను నివారణమవుట లేదు. మిక్కిలి

బాధించుచున్నవి. కావున మేము ఈ బాధలుపడలేక మీతో
మనవి చేసికొను చున్నాము. అని చెప్పిన వాక్యములు
బ్రహ్మదేవుడు విని మిక్కిలి విచారించి ఇట్లు చింతించెను.

శ్లో॥ తేఽపి శ్రుత్వా బ్రహ్మవాక్యం రుద్రా ఏకాదశామలాః

సమాశ్వాసు ర్విరించి తే వీరభద్రాదయ స్సురాః

శ్లో॥ సంభూయ వానరేష్వేవ సుగ్రీవప్రముఖా ఇమే

పర్యటన్ పర్యతాగ్రాణి మండలానిచ సర్వశః

శ్లో॥ నాదయంతో జగత్సర్వం బుభుక్కారై సుదారుణైః

క్షేణితైః క్రిదన్తై స్తేషాం వ్యాధయౌ నాశమాపుయుః

శ్లో॥ తతస్తు సకలాం దృష్ట్వా వానరై ర్వేష్టితాం భువం

తుతోష భగవాన్ బ్రహ్మ దదౌ తేభ్యో వరాన్ బహూన్

తా॥ ఇట్లు విచారించుచున్న బ్రహ్మదేవునింగని ఏకాదశ
రుద్రులు వీరభద్రుండు మొదలగు దేవతలు అందఱునూ జాలి
గలవారై యోదార్చిరి. పిమ్మట సుగ్రీవుండు మొదలగు
వానరులందఱును పర్వతములు వనములు దేశములు మున్నుగా
నఖిల ప్రదేశములు సంచరించుచు భయంకరములగు
బుభుక్కారముల చేతనూ, క్రింకారములచేతను, బెద్ద పెద్ద
కేకలు వేయుచు మిక్కిలి హెచ్చరికగా నుండఁగా నంతట
వారలయొక్క రోగముఁ న్నియు నివారణ మునవి. పిమ్మట
భూమి నంతటను దిరుగాడుచుండు వానరులను గనుంగొని
బ్రహ్మదేవుండు మిక్కిలి సంతోషించెను. వారలకు అమితము
లగు అమూల్యములగు వరముల నొసంగెను.

విహ్నోవాచ:-

శ్లో॥ యుష్మాస్వపిచ ముద్రాఽస్తు మృతసంజీవినికలా

అజ్ఞాఽస్తు సర్వజగతి వేగోస్తు మనసస్సమః

శ్లో॥ యుష్మాక్ స్మరంతి యే మర్త్యాః పూజయంతి భవత్తనూః
పతాకా వివిధాః కృత్వా చిత్రతోరణసంయుతాః॥

శ్లో॥ భక్ష్యాణి భోజ్యాని ఖాద్యం లేహ్యం పేయంచ సర్వశః
యుష్మానుద్దిశ్య యే మర్త్యాః జుహ్వాంతిహి హుతాశనే

శ్లో॥ హవిః పుణ్యతమం రుద్రాస్తేషాం సిద్ధి ర్న సంశయః
పాయసేనైవ సాజ్యేన తథైవ తిలసర్పిషా॥

శ్లో॥ యజంతి భవతాం వృంతం తే యాంతి పరమంపదం
ఏవంవై రుద్రమఖిలం గాధా వైశ్వానరీ స్తథా.

శ్లో॥ మానస్తోకేతివా మంత్రో మనోజ్యోతి రధాపివా
భవతాం యజనంచాత్ర గాయత్ర్యావా ప్రకీర్తితం

శ్లో॥ ఏవం యే మానవా లోకే విధానం పరికుర్వతే
వ్యాధిం ముక్త్వా సుఖాసీనా స్త్వంతే యాంత్యక్షయంపదం॥

తా॥ బ్రహ్మ దేవుడు వానరులతో నిట్లు చెప్పుచు
న్నాడు. ఓ వానరులారా! మీయందు సంజీవిని నిలుచు
చుండును. మీ వాక్యంబులు అమోఘములై ప్రజలను
వ్యాధులనుండి తొలగించుచుండును. మీకు మనస్సుతో
సమానమగు దేశము కలుగుచుండును. మీ శరీరములను
ఎవ్వరు పూజించుచుందురో మిమ్ములను ఎవ్వరు ధ్యానించు
చుందురో పందిళ్లువేసి, తోరణములు కట్టి భక్ష్యములు
భోజ్యములు చోష్యములు పానీయములు, లేహ్యములు
మొదలగు హోమ పదార్థములు మిమ్మును ఉద్దేశించు
కొని అగ్నిహోత్రమందు హోమము చేయుచుందురో
వారలకు కార్యములన్నియును ఫలసిద్ధిని గాంచుచుండును. పర
మాన్నమును నేతితో ముంచిగాని, నూనెతో ముంచిగాని

యెవ్వరు హోమము చేయుచున్నారో వారు పరమ పదమును నొందురు. ఇట్లు రుద్రగాధలు అనేకములు కలవు. “మానస్తోకే” అను మంత్రముచేతఁగాని, “మనోజ్యోతి” అను మంత్రము చేతఁగాని గాయత్రీమంత్రముచేతఁగాని మీధ్యానముచేయు చుందురో మీపూజల నొనరించుచుందురో వారు తప్పక స్వాభిమతసిద్ధిని గాంచుచుందురు. వారివారి వ్యాధులు అన్ని యును నివారణమై సుఖమునుగాంచి పిమ్మట అక్షయలోకమును పొందుచుందురు.

(రుద్ర ఉవాచ:—

శ్లో॥ ఇతి రామ పురావృత్తం కపీనాం కథితంమయా
ఏషు రుద్రేషు సర్వేషు హనుమాన్ భద్రనాయకః.

శ్లో॥ విధానం తత్రకర్తవ్యం యత్రాస్తే హనుమత్తనుః
గోపురే హనుమన్మూర్తి శ్చిలాయాంచ ప్రతిష్ఠితా.

శ్లో॥ తత్రసర్వం ప్రకర్తవ్యం విధానం సురసత్తమ!

తా॥ ఓ శ్రీరామచంద్రమూర్తి! ఈ కపీశ్వరులయొక్క వరిత్రము సమగ్రముగాఁ దమకు విన్నవించు కున్నాను. ఈ రుద్రరూపులగు వానరులందఱిలో హనుమంతుఁడు భద్రనాయకుఁడు ఎక్కడెక్కడ హనుమంతుని శరీరము కనఁబడుచుం ఁనో అక్కడక్కడ ఈవిధానము సక్రమముగాఁజేయు చుం ఁగనచో ఫలసిద్ధి కలుగుచుండును. గోపురమునందు శిలమీద గ్రహనుమంతుని స్వరూపము ప్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నది. అచ్చట ఈ చెప్పిన విధానముప్రకారము చేయుఁడు.

శ్రీరామ ఉవాచ:—

శ్లో॥ కేనకేన ప్రకారేణ క్రియతే కపిపూజనం?
పతాకాః కీదృశాత్త్ర? కతికార్యా? విహంగమ!

శ్లో॥ హవనం కతిసంఖ్యాకం? కంద్రవ్యం? కో జపోఽత్రవై?
కిందానం? కేనవిధినా? తన్మహాచక్షు సువ్రత!

తా॥ కపిపూజ ఎట్లుచేయవలయును? పతాకలు ఎట్టివి
యుండవలెను? ఏ యే కర్మ కలాపము చేయుచుందురు?
హోమము ఎంతచేయవలయును? కావలసిన వస్తుసామగ్రియెట్టిది?
ఎంతజపము అవసరము? దానము ఎట్లు నిరూపింపబడినది?
చేయవలసిన పూజావిధానమేమి? ఈ సర్వమును చక్కగా వివ
రించి చెప్పము. అని శ్రీరామచంద్రుండు శ్రీ గరుత్మంతుని
అడిగెను.

గరుడ ఉవాచ:—

శ్లో॥ జనమారే సముత్పన్నే గ్రామేవా పత్తనేఽపివా
ప్రభవత్యోషధంనైవ మణిమంత్రపురఃక్రియా.

శ్లో॥ విధానం తత్ర కర్తవ్య మేకాదస్యాం తిథౌ నృప!
ప్రాతఃకాలే సముత్థాయ కృతశౌచో ద్విజోత్తమః

శ్లో॥ స్నాత్వా గంగాజలేపుణ్యే తిలామలక సంస్కృతః
ఏకాదశద్విజాక్ష శ్రీష్ఠాక్ష సోపవాసాన్నిమంత్రయేత్

శ్లో॥ జాగరనైస్తు కర్తవ్య స్సర్వోపస్కారసంయుతః
ఆదౌతు మండపంకృత్వా సర్వత్రాపి సుశోభితం

శ్లో॥ పుష్పమండపికామధ్యే మండపే స్థాపయేద్ధవక్ష

శ్లో॥ పంచామృతైస్తు స్న పనం రుద్రేభ్యః పరికల్పయేత్
తతస్తు కుసుమైః పూజా శతపత్రాదిభిః శుభైః.

శ్లో॥ చందనంచ సకర్పూరం దేయం రుద్రాంస్తు లేపనం
దశాంగధూప మాదద్యా ద్దీపై ర్నీరాజయే త్తతః

శ్లో॥ నైవేద్యం వివిధం దద్యా త్తాంబూలేన సుసంయుతం
ఏకాదశపతాకాస్తు పతై స్సుపరికల్పయేత్

శ్లో॥ యాయా యస్మై సముద్దిష్టా పతాకాచ సుశోభనా
తస్యతస్యైవ రూపంతు తస్యమేవ ప్రలేపయేత్

శ్లో॥ ఏవంకృతే విధానేచ పతాకాభిస్తు తోరణైః

తా॥ ఓరానుచంద్రము రీ ! గ్రామమందుఁగాని, పట్టణ
మందుఁగాని, జననాశనకరమగు మారిగాని, మహామారిగాని,
విషూచిగాని, మశూచిగాని, మతియేవిధములగు మహావ్యాధు
లు సంభవించినను వాటికి మందులు మాకులు ఏవియుఁ బని
చేయఁజాలవు. మణులు మంత్రములు కూడ ఏవియును లాభ
ములు కావు. ఈ హనుమః తుని పూజా విధానము మాత్రము
చాల మేలును కలిగించును. దాని విధానమును చెప్పెదను
వినుము. ఏకాదశి తిథియందు ఉదయముననే లేచి స్నానము
చేసి, ఉసిరికపప్పు తైలములతోఁ దలయంటుకొని, యోగ్యులగు
పదకొండుగురు బ్రాహ్మణులను నియమించుకొని, రాతిమేల్కని,
జాగరములుచేసి, అన్ని యుపకరణములు సిద్ధము చేసుకొని,
మండపమును పరిశుభ్రము చేసికొని, ఆ మండపములోఁ బువ్వుల
మంటపమును నిర్మించుకొని, గుడులకొరకుఁ బంచామృతస్నాన
ము చేయించి, తామర పూవులచే అష్టోత్తరశత పూజ చేయించి,
మంచిగంధము కర్పూరము అగరుదీపములు సమర్పించి, నీరా
జనంబి నైవేద్యముచేసి, తాంబూలము సమర్పింపవలయును.
ఏయే దేవతకు ఏయే జండా నియమితమై యుండునో; ఆయా

దేవతకు ఆయా జండాలు మంచి పట్టుబట్టలతో పదుకొండు
తడిసాగు చేసికొనవలయును. మంచి మంచి తోరణములు చిత్ర
విచిత్రములుగా నమర్చు కొనవలయును.

శ్లో॥ ప్రాతఃకాలేతు రాంజేంద్ర! జాగరాంతే ద్విజోత్తమ!
కృతస్నానో నదీతోయే హోమం కుర్యా త్సమాహితః

శ్లో॥ పాయసేనతు సాజ్యేన తథైవ తిలసర్పిషా
అయుతం హవనం కృత్వా పునఃపూజాం ప్రకల్పయేత్

శ్లో॥ పతాకాం హనుమద్ద్వారే తస్యైవచ నిధాపయేత్
రాజద్వారేతు సుగ్రీవీం సుషేణీ మారుణే న్యసేత్

శ్లో॥ నల నీల పతాకేతు శివద్వారేతు విన్యసేత్
స్మరస్య తరళస్యాపి మైందస్య హ్యంగదస్యచ

శ్లో॥ గ్రామా ద్భూషా శ్చతుర్దిక్షు మార్గేషు స్థాపయేద్ధియా
జలస్థానే జాంబవతో దధివక్త్రీం చతుష్పథే

శ్లో॥ స్థాపయేత్ పరమాం దివ్యాం మహావాద్యాదిమంగళైః
ద్వారదేశే జనానాంచ రుద్రమూర్తిం విలేఖయేత్

శ్లో॥ చిత్రితా పంచవర్ణైశ్చ గ్రామనూత్రైశ్చ వేష్టయేత్

తా॥ ఓ శ్రీరామచంద్రమూర్తీ! జాగరణ అయినసిమ్మట
ఉదయముననే లేచి పరిశుభ్రుడై నదీజలములో స్నానమునుజేసి
సావధానమనస్సు గలవాడై నేతితో నిండిన పాయసమును
నూనెతోఁగూడిన పరమాన్నమును హోమము చేయవలెను.
వెయ్యిసారులు నియమముగా హోమముచేసి పిమ్మట పునః
పూజ చేయవలయును.

హనుమద్ద్వారమునందు హనుమత్పతాకమును లిఖింప
వలయును. రాజద్వారమునందు సుగ్రీవ పతాకమును చిత్రింప
వలయును. బజారులో సుషేణపతాకమును వ్రాయవలయును.

శివద్వారమునందు నలపతాకమును నీలపతాకమును నమర్చవలయును. గ్రామమునకు వెలుపల నాలుగు దిక్కులయందును స్మరపతాకమును, తరళపతాకమును, మైందపతాకమును, అంగదపతాకమును నిర్మించవలెను. జలస్నానమునందు జాంబవత్పతాకమును, నాలుగు వీధులు కలియుచోట దధివక్త్ర పతాకమును ఏర్పఱచవలెను. ద్వారప్రదేశమున మంగళ వాద్యములతో పరమోత్కృష్టముగు రుద్రపతాకమూర్తిని మంచి రంగులు సంపాదించి విచిత్రముగా నలరునట్లు చేయవలయును.

పంచవర్ణములతోను గ్రామసూత్రములతోను గ్రామమును అలంకరించవలెను.

శ్లో॥ ప్రత్యహం కారయే ద్విప్రాక్ష భక్త్యా భోజనతర్పణం
దద్యా ద్వస్త్రాణి ఋత్విగ్భ్య స్సాలంకారాణి భూపతిః

శ్లో॥ ఛత్త్రాణి కరపత్త్రాశ్చ పాదుకాశ్చ విశేషతః

ధేనుం పయస్వినం దద్యా దాచార్యాయ సవత్సకాం

శ్లో॥ సదక్షిణాం సవస్త్రాంచ సాలంకారాం గుణాన్వితాం
ద్విజాయ మహిషీం దద్యాత్ తథైవ పృథివీపతిః

శ్లో॥ అన్యేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ సప్త ధాన్యాని భూరిశః
లవణం సమృతం దేయం తైలంచ సగుడం తథా

శ్లో॥ శయ్యాదానాని భూరీణి ఛత్త్రాణి వివిధానిచ
ఏత త్కృత్వా విధానంచ రాజా క్షేమ మవాప్నుయాత్

శ్లో॥ రుద్రవీవాత్ర నిర్దిష్టో జపే సర్వే స్సులక్షణః
అథవా హవనం శస్త్రం మానస్తోకఇతి స్ఫుటం

తా॥ ప్రతిరోజును బ్రాహ్మణాది ప్రజలను భక్తిచేతను భోజనము నొసంగి సంతృప్తి పరచుచుండవలయును. ఋత్విక్కులకు వస్త్రములు అలంకారములు ఒసంగి సంతృప్తి కలి

గించుచుండవలయును. గొడుగులు విసవిక్రలు పాదుకలు సమర్పించు చుండవలయును. ఆచార్యునకు మాడకలిగిన పాడియావును ఇయ్యవలయును. వస్త్రముతోడను దక్షిణతోడను అలంకారముతోడను కలిగిన పాడిబట్టెను ఒక బ్రాహ్మణునకు సమర్పించవలయును. బ్రాహ్మణుల కందఱకు అన్ని ధాన్యములు ఇయ్యవలయును. లవణము నెయ్యి బెల్లము శయ్యలు బంగారము అనేకరకములుగల ఛత్త్రములు బ్రాహ్మణులకు సమర్పించుచుండవలయును. ఇట్లు చేసినచో రాజు సకలసంపదలను పొంది షేమముగా నుండును. ఈ విషయములలో అందఱును కలసి రుద్రజపమునైనను జేయవచ్చును. లేక మానస్తోత్రము అను మంత్రముచే హోమమునైనను జేయవచ్చును.

(ఇది హనుమత్పూజాకాభిధానం వ్రతం)

శతకోటి రామచరితాంతర్గత శ్రీమదానందరామాయణే
వాక్మికీయే ఆదికావ్యే మనోహరకాండే
హనుమత్పూజాకారోపణవ్రతవర్ణనమ్.

శ్రీ హనుమత్పూజా మాహాత్మ్యము

మైత్రేయః

శ్లో॥ పాప్తం కలియుగం ఘోరం లోభ మాయా సమాకులం
అధర్మాన్యతసంయుక్తం దారిద్ర్య వ్యాధి పీడితం
శ్లో॥ తస్మిన్ కలియుగే ఘోర కింసేవ్యం? శివ మిచ్ఛతాం
దస్యప్రియా సుదా భూపా స్సాధవో విపదన్వితాః
శ్లో॥ పీడితాః కలిదారిద్ర్యా ద్వాధిభి శ్చాపరే జనాః
కింపత్యం? కింప్రజప్తవ్యం? సద్యో విజయకారణం

శ్లో॥ సంసారతారకం కింవా? భోగస్సర్వాపవర్గదం
తస్మా దుత్తీర్యతే పారం సద్య ఆపత్సముద్రితః

శ్లో॥ శిష్యం మాం కృపయా వీక్ష్య వద సారం కృపానిధే!

తా॥ లోభముతోడను మాయతోడను నిండియు
న్నట్టియు, అధర్మముచేతను అన్యతముచేతను న్యాపించియు
న్నట్టియు, దార్శిద్యమునల్లను న్యాధులవల్లను బాధింపబడు
చున్నట్టియు, మిక్కిలి భయంకరముగు కలియుగము వచ్చు
చున్నది. కలియుగములో శుభమును కోరువారు నేనింపదగిన
విధానమును సెలవిండు.

మఱియును కలియుగములో రాజులు దొంగతనముతో
సంచరించుచుందురు. పాధువులు ఆపత్తులతో బాధపడుచుందురు.
ఇతరులందఱును పాపముచేతను దార్శిద్యముచేతను న్యాధుల
చేతను బాధింపబడుచుందురు. ఇట్టి వీరలందఱు సంసారము
నుండి తరించుటకు నాధనమున్నట్టియు, భోగములు అనుభ
వించుటకు పీలె నట్టియు, స్వర్గమును మోక్షమును పొందుటకు
అనుకూలమైనట్టియు, ఆపత్సముద్రమునుండి వెంటనే బయలు
చేర్చునట్టియు, వెంటనే అన్ని కార్యములు సిద్ధించునట్లు చేయ
గల్గినట్టియు, సులభముగా జపింపగలదియు, తేలికగాఁజదువు
కొనుటకు వీలుగానుండినట్టియు, ఒక యుసాయమును శిష్యుం
డనగు నాయుడు వాల్సేవ్యునిచే దయామయుడనగు తమరు
సెలవీయ వలయును.

పరాశరః :-

శ్లో॥ సాధు పృథ్వం త్వయా వత్స! సాధూనా ముపకారకం
సద్యస్సిద్ధికరం వక్ష్యే క్షణే హ్యవహితో భవ.

శ్లో॥ తీర్థయాత్రాప్రసంగేన పరం యాంతి పరాంగతిం
మాంబీక్ష్య కృపయాన్వితో వసిష్ఠో మే పితామహః

శ్లో॥ ఉపాదిదేశ విద్యాం మే సద్యస్సిద్ధివిధాయినీం
తైవే వైష్ణవ శాక్తార్కగాణాపత్యేందుసంభవాః

శ్లో॥ న శీఘ్రసిద్ధిదా మంత్రా శ్చిరకాలఫలప్రదాః
లక్ష్మీనారాయణీ విద్యా భవానీశంకరాత్మికా

శ్లో॥ సీతారామమహావిద్యా పంచవక్త్రహనూమతః
విద్యా చతుర్థా సంహృక్తా నృసింహానుష్టుభాభిధా

శ్లో॥ బ్రహ్మస్త్రవిద్యా వక్షీస్వాస్య దక్షిణా మారుతేః పరా
సామాజ్యలక్ష్మీ స్త్వపరా సద్యస్సిద్ధిమహాపదః

శ్లో॥ మహాసారాభిధావిద్యా దక్షిణాకాళికా పరా
చింతామణీమహావిద్యా ద్వాదశీ పరికీర్తితా

శ్లో॥ ఏతా ద్వాదశవిద్యాస్తు మంత్రసామాజ్య ఈరితాః
ఏతాస్వపి మహావిద్యా శీఘ్రసిద్ధిప్రదా శుని

శ్లో॥ దక్షిణాకాళికావిద్యా పురశ్చరణతః పరం
అనాచారా దేకరాత్రో సిద్ధిదా చిరసాధనాత్

శ్లో॥ అష్టభ్యా మారుతేః హృక్తా తతోఽప్యచిరసిద్ధిదా
పంచాశదక్షరాణ్యత్రానులోమప్రతిలోమతః

శ్లో॥ విశిష్య మాలయా జప్త్యా గురుసంతోషయత్న తః
గృహీత్వా గురుసాన్నిధ్యా ద్భగలా పరమేశ్వరీ

శ్లో॥ ప్రజప్య సిద్ధిదా హృక్తా విద్యా బ్రహ్మస్త్రసంజ్ఞికా
అనుష్టుపాఖ్యం నృహరేః తతోఽప్యచిరసిద్ధిదా

శ్లో॥ తతోపి పంచవక్త్రస్య మారుతే ర్జగదీశితుః
విద్యాసిద్ధికరీ శీఘ్రం గుర్వనుగ్రహతో మునే!

తా॥ ఓ మైత్రీయా! నీవు సాధువులకు అందఱకు
మేలుకలుగఁజేయుటకుఁగాను అడిగితివి. నేను మిక్కిలి సంతో

షించినాను. ఏ జపముచేసినయెడల వెంటనే కార్యసిద్ధికలుగునో? ఆ జపవిధానమును చెప్పుచున్నాను వినుము. ఈ విషయమునే ఏదోసందర్భములో వశిష్టమహాముని తీర్థయాత్రాప్రసంగము నందు నాయందు దయగలిగి సద్యస్సిద్ధిప్రద మైనటువంటి సద్విద్యను నాకు ఉపదేశముచేసెను. ఆ విద్యను నీకు ఉపదేశము చేయుచున్నాను వినుము. శివమంత్రములుగాని, విష్ణుమంత్రములుగాని, శక్తిమంత్రములుగాని, సూర్యమంత్రములుగాని, గణపతిమంత్రములుగాని, వెంటనే ఫలములీయలేవు. 1. లక్ష్మీ నారాయణమంత్రము, 2. గౌరీశంకరమంత్రము, 3. సీతారామ మహావిద్యామంత్రము, 4. పంచవక్త్రహనుమన్మంత్రము, 5. నరసింహమంత్రము, 6. బ్రహ్మాస్త్రమంత్రము, 7. అష్టాక్షరీ హనుమన్మంత్రము, 8. సామ్రాజ్య లక్ష్మీమంత్రము, 9. ఆప దుద్ధారకమంత్రము, 10. మహాసౌరమంత్రము, 11. దక్షిణ కాళికామంత్రము, 12. చింతామణిమంత్రము. ఇవి 12 మహా మంత్రములు మంత్రసామ్రాజ్యమునందు చెప్పఁబడినవి. వీనిలో దక్షిణకాళికావిద్య శీఘ్రఫలసిద్ధిని కలిగించును. అనాచార తంతు వల్ల ఒకరాత్రిలోనే సిద్ధించును. అష్టాక్షరీ హనుమన్మంత్రము కూడ వెంటనే ఫలసిద్ధిని గలిగించును. బ్రహ్మాస్త్రవిద్య లేక బగళామంత్రమును నృసింహమంత్రమును శీఘ్రఫలసిద్ధిని కలుగ జేయును. వీనిలో నన్నింటియందును పంచవక్త్రహనుమన్మంత్రము మిక్కిలి వెంటనే శీఘ్రఫలసిద్ధిని కలుగజేయును. సామాన్యముగా ఈ మంత్రములలో దేనినైనను 108 పర్యాయములు జపించుచుండవలయును. ఈ మంత్రములకు గుర్వనుగ్రహము మిక్కిలి మంచిది.

- శ్లో॥ చులుకోదకవ త్పితా స్సాగరా స్సప్త యోగినా
అగస్త్యేన పురా జప్య విద్యా మేనాం హనూమతః
- శ్లో॥ పార్థస్య జయసామర్థ్యం భీమస్యారినిబర్హణం
అస్యావీవ ప్రభావేన సత్యంసత్యం వదామ్యహం
- శ్లో॥ శ్రీరామానుగ్రహో దేనాం విద్యాం ప్రాప్య విభీషణః
అచలాం శ్రియ మాప్నోతి లంకారాజ్యేన సర్వదా
- శ్లో॥ అనయా సదృశీ విద్యా నాస్తి సత్యేన తే శపే
ప్రీత్యర్థం నప్రశంసాతు క్రియతే సత్యమేవహి
- శ్లో॥ విజయో బహుసమ్మానం రాజవశ్య మనుత్తమం
స్త్రీవశ్యం జనవశ్యంచ మహాలక్ష్మీ రచంచలా
- శ్లో॥ శత్రూణాం జయమాప్నో త్యనుగ్రహో నిగ్రహోఽపివా
వాక్సిద్ధిః పుత్రిసంపత్తి ర్భోగా అష్టావిధా అపి
- శ్లో॥ యద్య ద్విష్టతమం లోకే త త్తిథ్యతి నసంశయః
గురుసంతోషత స్త్విది శ్శీఘ్రమేవ భవిష్యతి

తా॥ ఈ పంచవక్త్ర హనుమన్మంత్ర ప్రభావముచేతనే
అగస్త్యముని సప్తసముద్రము లందలి నీటిని పుక్కిటబట్ట
గలిగినాడు. అరుదుడు లోకమంతయును జయించినాడు.
భీముడు శత్రుసంహారమునుచేసినాడు. ఇందులో సంశయము
ఏమాత్రమును లేదు. శ్రీరాముని అనుగ్రహమువల్ల విభీషణుడు
ఈ విద్యను ఉపదేశమొంది లంకారాజ్యములో శాశ్వతమగు
లక్ష్మిని పొందినాడు. ఈ పంచవక్త్ర హనుమన్మంత్రముతో
సమానమగు మంత్రము లేనే లేదు. ఈ విషయము అభిమానము
చేతగాని, ప్రశంసకొఱకుగాని చెప్పినదికాదు. ఇది యంత
యును, సత్యము, యథార్థము. ఈపంచవక్త్ర హనుమన్మంత్రము
వల్ల విజయము కలుగును. సమ్మానము కలుగును. రాజవశ్యము

కలుగును. స్త్రీలుయోగ్యురండై మేలు లొసంగుచుందురు. జనవశ్యము కలుగును. శత్రుజయము కలుగును. అనుగ్రహము గాని ఆగ్రహముగాని యేదియైనను తన యుచ్చవచ్చినట్లు కలుగుచుండును. తాను అన్నది అన్నట్లుగా జరుగుచుండును. పుత్త్ర సంపద మొదలగు అన్ని మేలులు కలుగుచుండును. తనకు ఏ కోరిక కలిగితే ఆకోరిక తప్పక సిద్ధించుచుండును. గురువు సంతోషించిననే శిష్యునకు ఫలసిద్ధి మించుచుండును.

శ్లో॥ ఏకాక్షర ముదాహరం యో గురుం నాభీమస్యతే
స శ్వయోనిశతం గత్వా చండాలత్వ మవాప్నుయాత్

శ్లో॥ గురుం హుంకృత్య తుంకృత్య ఉల్లంఘ్యాజ్ఞాం గురోరపి
అరణ్యే నిర్జలే దేశే భవతి బ్రహ్మరాక్షసః

శ్లో॥ దరిద్రో గురుశుశ్రూషాం వత్సరత్రయ మాచరన్
విద్యాం లభ్యా మహాసిద్ధి మవాప్నోతి నసంశయః

శ్లో॥ యత్కించి ద్దనధాన్యాది వస్త్రాలంకరణాదిభిః
కథత్త్రం పీణయిత్వా తం సంతోష్య శ్రీగురుం విభుం

శ్లో॥ గురుత్వా త్సిద్ధి మాప్నోతి నాస్యధా వ్రతకోటిభిః
గురువాక్యేన సంత్రాణాం పురశ్చర్యాదినాపిచ

శ్లో॥ సంతోషః జాయతే తస్మా దిత్యాహ భగవాన్ శివః

తా॥ ఒక్క యక్షరము నేర్పించు నానిని గురువుగా భావింపవలయును గాని నానిని అవమానము చేయరాదు. అవమానము చేసిన యెడల నూరు జన్మలవఱకును కుక్క జన్మ మెత్తును. చండాలుండగును.

గురువును ధిక్కరించినను గురువుయొక్క ఆజ్ఞను వినకున్నను అడవిలో నిర్జల ప్రదేశములో బ్రహ్మరాక్షసియై తిరుగుచుండును. దరిద్రుడు అయినట్లైతే మూడు సంవత్సరములు

గురుశుక్రమాష చేసినచో కార్యఫలసిద్ధి తప్పక కలుగును. ఇందుకు వీమాత్రమును సంశయములేదు. తనకు ఉన్నదానినిబట్టి ధనము ధాన్యములు వస్త్రాలంఃరణములు గురుభార్యకు సమర్పించు చుండవలెను. ఇట్లు గురుపూజనల్ల ఫలము లభించినట్లు కొట్ల కొలది వ్రతములు చేసినను ఫలము సిద్ధించుట దుర్లభము. మంత్రములకు గురువాక్యములవల్లను, పురశ్చర్యలవల్లను ఫలము కలుగుచుండును. ఇది సాక్షాత్తు శంకరభగవానులు చెప్పినారు.

శ్లో॥ మంత్రోపదేశసమయే ప్రాంజలి శ్శిష్యకో మునే!
స్వామిక! గురో! మహాప్రజ్ఞ! యావజ్జీవం మహావిభో!

శ్లో॥ భవచ్ఛరణకైంకర్యం కరోమ్యాజ్ఞాం కురుష్వ మే
ఇతి స్వభాషయోచ్చార్యం ప్రదాస్యాం గురుదక్షిణాం

శ్లో॥ వ్రతసిద్ధి మనాప్నోతి నాన్యథా వ్రతకోటిభిః
మంత్రోపదేశసమయే గురు శ్శిష్యప్రదం మనుం

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతంచాపి త్వష్టావింశతిమేవవా
జప్త్వా శిష్యస్య శిరసి హస్తం నిక్షిప్య దక్షిణం

శ్లో॥ దక్షిణే కర్ణమూలేతు మూలమంత్రం వదన్మునే!
విద్యాసిద్ధ్యైచ మంత్రాణాం జపంకుర్యా త్రయత్యుతః

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతావృత్యా జపే త్సంశుద్ధమానసః
సర్వాసామపి విద్యానాం సాధారణ ఇతిక్రమః

తా॥ మంత్రోపదేశ సమయములో అంజలి ధరించి శిష్యుండు ఓమునీ! ఓగురూ! ఓస్వామీ! ఓమహాప్రజ్ఞా! ఓ మహావిభూ! నేను యావజ్జీవమును తమ పాదసేవ చేయు చుందును. తమరు చెప్పినప్రకారము నడుచుకొనుచుండును. తమరు అనుజ్ఞ యొసంగుడు. అని ప్రార్థించుచుఁ దన శక్తికొలది

గురుదక్షిణ సమర్పింపవలయును. ఇట్లు చేసినచో ఫలసిద్ధి కలుగుచుండును. లేదేని దుర్లభము. మంత్రోపదేశ సమయములో గురువు శిష్యున కుపదేశముచేసిన మంత్రమును, 108 పర్యాయములుగాని, 28 పర్యాయములుగాని. జపించుచు శిష్యుని శిరముమీద తన కుడిచేయి యుంచి కుడిచేవిలో మూలమంత్రమును ఉపదేశింపవలయును. ఈవిద్య సిద్ధించుటకు 108 పర్యాయములైనను సావధానముగా జపించుచుండవలెను. పరిశుద్ధమనము కలిగి యుండవలయును. అన్ని విద్యలకును ఇదియే విధానము.

శ్లో॥ విశేషేణ మహావిద్యా పంచవక్త్రహనూమతః
గురుసంతోషతో లబ్ధ్వా సామ్రాజ్యం ప్రదదాతి హి

శ్లో॥ సహస్రశిరసా సాక్షాచ్ఛేషేనాపి మహామునే!
నశక్యతే తు మాహాత్మ్యం వక్తుం వర్షశతైరపి

తా॥ అన్ని మంత్రముల కన్నను పంచవక్త్రమహామంత్రము మిక్కిలి విశేషము. గురువును సంతోషపరచిన యెడల సామ్రాజ్యపదము లభించును. ఈ మంత్రముయొక్క ప్రభావమును వేయి శిరస్సులు కలిగిన ఆదిశేషువుకూడ నూహ సంతృప్తరములు ప్రయాసపడినను చెప్పటకు సమర్థుఁడుకాఁడు.

శ్లో॥ అథాత స్సంప్రవక్ష్యామి మంత్రసాధన ముత్తమం
యస్య విజ్ఞానమాత్రేణ భవేత్సాక్షాద్దివస్పతిః

శ్లో॥ కృతే త్వేకసహస్రంస్యా త్రైతాయాం త్రిసహస్రికం
ద్వాపరే పంచసాహస్రిం ప్రజపే దయుతం కథా

శ్లో॥ పర్వతాగ్రే నదీతీరే శ్రీగురో స్సన్నిధౌ తు వా
గోష్ఠీ బృందావనేవాపి నదీతీరే విశేషతః

శ్లో॥ గురో రనుజ్ఞయా మంత్రం ప్రజపే ద్విజితేంద్రియః

సిద్ధేనానేన మంత్రేణ కామ్యకర్మాణి సాధయేత్

శ్లో॥ పూర్ణానుగ్రహతో లభ్యా శ్రీగురో దేవరూపిణః

అష్టోత్తరశతం జప్త్వా ద్వాదశాఽహం జితేంద్రియః

శ్లో॥ సిద్ధిం దదాతి మహతీం పురశ్చర్యాక్రియోద్భవం

అథ కామ్యాని కర్మాణి ప్రవక్ష్యామి సమాసతః

శ్లో॥ ఇమాం శ్రీహనుమద్విద్యా మష్టావింశతివా సదా

ప్రజపేన్నిశి సాయంవా మధ్యాహ్నా ప్రాతరేవవా

శ్లో॥ స ఆపత్సంఘనిర్ముక్తః సర్వదుష్కృతవర్జితః

విజయీ సతతం భూత్వా రాజవిద్వత్సభాసుచ

శ్లో॥ సంస్తంభయతి శత్రూన్ వై సతతం దుస్తరానపి

దీర్ఘాయుష్యం సదారోగ్యం అచలాం శ్రియ ముత్తమాం

శ్లో॥ ప్రాప్నోతి సుమహత్తేజో దుర్లభం పరమం యశః

సర్వాభీష్ట మవాప్నోతి త్రిమాసానంతరం ధృవం

తా॥ తిరిగి ఇంకొక మంత్రాని విశేషమును విశదీకరించు

చున్నాను. ఈ మంత్రానిజ్ఞానము కలిగిన వెంటనే దేవేంద్రవైభవ

మును పొందుచున్నాడు. ఈమంత్రము కృతయుగములో

ఒక వేలు జపము చేసినయెడల సిద్ధికలుగును. త్రేతాయుగములో

మూడువేలు జపము చేసినయెడల సిద్ధికలుగును. ద్వాపరయుగ

ములో అయిదువేలు జపముచేసినయెడల సిద్ధికలుగును. కలి

యుగములో పదివేలు జపముచేసినయెడల సిద్ధికలుగును.

పర్వతముమీదఁగాని, నదీతీరమునందుఁగాని, ఆవులమంద
యందుఁగాని, తులసీవనమందుఁగాని, గురుసన్నిధినిగాని, జపము
చేయవలయును. నదీతీరమునందు గురుసన్నిధిని విశేష
ముగా ఫలసిద్ధికలుగును. జితేంద్రియుండై దేవస్వరూపుడగు

గురువుసన్నిధిని రోజునకు నూట ఎనిమిది పర్యాయములు చొప్పున పన్నిండు రోజులు జపము చేసినయెడల మిక్కిలి గొప్ప ఫలసిద్ధి కలుగును. పురశ్చర్య చేసికొనవలయును. ఈ మంత్రజపమువల అన్ని కోరికలు నెరవేరును. ఈ హనుమంతాహారమును రాత్రి యందుఁగాని, నాయంత్రమునందుఁగాని, మధ్యాహ్నమునందుఁగాని, ఉదయమునందుఁగాని ఇరువదియెనిమిది పర్యాయములు చొప్పున ఇరువదిఎనిమిది రోజులు మంచినియమముతో జపము చేసినయెడల మంత్రసిద్ధి కలుగును. అన్ని అపదలు నివారణము లగును. అన్ని పాపములు నశించును. రాజసభలలోను పండిత సభలలోను ఎక్కువ జయము కలుగును. ఎటువంటి ఘోర శత్రువులు కూడ విరోధమునుచూచి పాణమిత్తులగుదురు. దీర్ఘాయుర్దాయము కలుగును. ఎల్లప్పుడు ఆరోగ్యము కలుగుచుండును. సీరమైనట్టియు, మహోన్నతమయినట్టియు సంపద కలుగును. మిక్కిలి మంచికి గిని బలమును పొందును. నిశ్చయముగా మూడుమాసములలోపల అన్ని కోరికలును తప్పక నెరవేరును.

- శ్లో॥ మందవారే జపే స్మంత్ర మష్టోత్తరశతం బుధః
హునే ద్వాదశథా వహన్న గవ్య మాజ్యం సుశోభనం
- శ్లో॥ అపూపాన్ వటుకాన్ పంచ పీణయే ద్భోజనేనచ
నన్మాసా త్రస్య లభతే మహాలక్ష్మీ రచంచలా
- శ్లో॥ మరణాంతం వశీకుర్యా ద్రాజస్త్రీపురుషాదికం
విజిత్య సకలాన్ శత్రున్ లభే త్సర్వమనోరథాన్
- శ్లో॥ కారాగృహే జపే స్మంత్రం త్రిదినా న్ముచ్యతే జనః
త్రిదినా న్నిగదా త్నస్తః భవిష్యతి నసంశయః
- శ్లో॥ మహారాజభయే పాణసంకటే దుర్గమేపిచ
అష్టోత్తరశతం జప్త్వా గచ్ఛేద్భూపస్య సన్నిధిం

- శ్లో॥ దాసవత్సతతం రాజా తద్వశో భవతి ధృవం
వైశాఖే మాసి కృష్ణాయాం దశమే మందసంయుతే
- శ్లో॥ పూర్వాప్రౌఢ్యపదాయుక్తా తథా వైధృతిసంయుతా
తద్దినం హనుమజ్జన్మ దివసం మునిపుంగవ!
- శ్లో॥ తస్యాం సంపూజ్య రామస్య ప్రియదూతం మహాబలం
గురుం సంపూజ్య యత్నేన వస్త్రాలంకరణాదిభిః
- శ్లో॥ శతమష్టోత్తరం జప్త్వా విద్యా మేనాం హనూమతః
హునే ద్ద్వాదశధా వహ్నా గవ్య మాజ్యం సుశోభనం
- శ్లో॥ సద్యస్సిద్ధా మహావిద్యా భవతీయం నసంశయః
జప్త్వా యత మిమాం విద్యాం ఖాదిరై రయుతం హునేత్
- శ్లో॥ శత్రుాణాం సుమహా ద్రావ్త్రి మపి సద్యో దహే ధృవం.

తా॥ శనివారమురోజున ఈ మహా హనుమన్మంత్రమును నూటయెనిమిది పర్యాయములు జపముచేసి పన్నిండు పర్యాయములు ఆవునేతితో హోమముచేసి అయిదుగురు బ్రహ్మచారులను అపూపములతో భోజనముచే దృష్టి చేసినయెడల ఆరు మాసములలో శాశ్వతమైనట్టి మహాసంపద కలుగును. యావజ్జీవము రాజులు స్త్రీలు పురుషులు అందరును తన మేలునే కోరుచుండువా రగుదురు. శత్రువులు నశింతురు. అన్ని కోరికలు నెఱవేరును.

భైదులో నుండువాఁడు ఈ హనుమన్మంత్రమును మూఁడు రోజులు జపము చేసినయెడల ఆ సంకెలనుండి విడిపింపఁబడును. రాజశాసనమువలగాని ప్రాణాపాయ సిద్ధియందుఁగాని ఎట్టి దుర్గమమగు ఆపత్తుయం దైనను నూటయెనిమిది పర్యాయములు జపము చేసినయెడల రాజు దాసుఁడువలె వశ్యుఁడై తన కష్టములు నివారింపఁజేయును.

వైశాఖమాసములో కృష్ణపక్షమునందు దశమిరోజున శనివారమునందు పూర్వాభాద్ర నక్షత్రమున, వైధృతి మహా యోగమునందు హనుమంతుఁడు పుట్టినరోజు గాన ఆరోజున నూటయెనిమిది పర్యాయములు మంత్రజపము చేసి వస్త్రాలంకారములచేత గురువును పూజించి ఆవుసేతితో పదిరెండు పర్యాయములు హోమము చేసిన యెడల వెంటనే ఫలసిద్ధి కలుగును. ఈ మంత్రము మిక్కిలి పవిత్రమయినది. సద్యస్సిద్ధిని కలిగించునది ఇందుకు సంశయము లేదు.

చంద్ర సమిధలతో వెయ్యి పర్యాయములు హోమము చేసిన యెడల శత్రురాష్ట్రము వెంటనే వశ్యమగును.

శ్లో॥ లంకాయా దాహకం ధ్యాయే త్ప్రజప్త్యాఽయుత మాదరాత్
పాయసేన పునే దగ్నా సహస్రిం త్రిమధుపుతం

శ్లో॥ తస్మిన్నేవ దినే శత్రురాష్ట్రం సందహ్యతేఽగ్ని నా
లక్ష్మణప్రాణదాతారం దోణశైలస్థితౌషధైః

శ్లో॥ ధ్యాత్వాఽయుత మిమాం జప్త్వా దీర్ఘమాయుష్య మశ్ను తే
రాత్రౌ దివాచ ప్రజపే దష్టావింశతిథా సదా

శ్లో॥ మాసేమాసే మహాయోగీ స్వప్నే తస్యాంజనాసుతం
దదాతి దర్శనం స్వస్య గురు సుప్తో భవే ద్యది

శ్లో॥ ప్రిసన్నే రావదూతే స్యాత్ కిమసాధ్యం జగత్త్రయే ?
బ్రాహ్మేషుహూర్తే చోత్తాయ స్మృత్వా శ్రీగురు మాదరాత్

శ్లో॥ అష్టావింశతిథా విద్యాం జపే త్కాశోఽచ్చితే శతం
లభతే మహతీం కీర్తి మచలాం శ్రియ ముత్తమాం

శ్లో॥ క్షేమ మాయుష్య మరోగ్యం సర్వాః కామాః సమశ్ను తే
శత వష్టోత్తరం యస్తు జపే ద్రాహ్మేషుహూర్తకే

శ్లో॥ తస్య శ్రీహనుమాన్ స్వప్నే పక్షేపక్షేహి దృశ్యతే
ధనధాన్యసమాయుక్తో గజ వాజి రథాకులః

శ్లో॥ విజయం రాజసమ్మానం సౌభాగ్యం కాంతి ముత్తమాం
ఏకవర్షే త్రిభిర్వర్షై రథవా జాయతే ధ్రువం

తా॥ లంకను దహించిన శ్రీహనుమంతుని వేయిపర్యాయములు మంచి నియమముతో జపించి ఆవునేయి, తేనె, పంచదారలతో మిశ్రమముచేసి అగ్నిహోత్రమునందు హోమము చేయవలయును. వెంటనే శత్రురాష్ట్రములన్నియును దన ప్రయత్నము లేకయే దహింపబడును.

దోణపర్వతమునుండి మందులు తెచ్చి లక్ష్మణుని పాణమును నిలిపిన హనుమంతుని వేయిపర్యాయములు జపించినచో దీర్ఘాయుష్కంతుడగును.

రాత్రి జపించినను, పగలు జపించినను 28 ఇరువదివిని మిది పర్యాయములు చొప్పున జపించుచుండవలయును.

ఈ ప్రకారము ప్రతిమాసమును జపించుచున్నయెడల గురువు సంతోషించుచుండును. శ్రీహనుమంతుడు స్వప్నమున దర్శనము నొసంగుచుండును. శ్రీహనుమంతుడు ప్రసన్నమయినయెడల ఈ మూడులోకములలోను స్వాధీనముకాని నస్తువేయండదు. ఉదయమున లేచి కాలకృత్యములు నెరవేర్చుకొని గురువును స్మరించుకొని యే విధములైన ఆటంకములు లేని సమయములో నూరుపర్యాయములుగాని, ఇరువదివినిమిది పర్యాయములుగాని హనుమంతుని జపించుచున్నయెడల మిక్కిలి యెక్కువకీర్తిని స్థిరమయిన లక్ష్మిని పొందగలరు. తేనుము

కలుగును. ఆయుస్సు పెరుగును, ఆరోగ్యము కలుగును. శ్రీ హనుమంతుని ఉడయముననే జపించుచుండువారికి ఎల్లప్పుడును తప్పక స్వామివారు స్వప్నములో కనిపించుచుందురు. ధనధాన్యములు సమృద్ధిగా నుండును. ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు, రథములు మొదలగు సంపదలు కలుగుచుండును. సర్వప్రదేశములలోను విజయముకల్గును. రాజసమ్మానము, సాభాగ్యము, మంచితేజస్సు కలుగును.

ఒక సంవత్సరములోనే సామాన్యముగా అన్ని మేలులు కలుగును. లేదా మూడుసంవత్సరములలో దప్పక యీ యన్ని సంపదలు నిశ్చయముగా గలుగును. సందేహములేదు.

శ్లో॥ శత్రుసంఘాః వినిర్జిత్య ఆంజనేయ ప్రసాదతః
దృష్ట్వా విషం నాశయతి జ్వరాంశ్చతుర్థికానపి

శ్లో॥ దృష్ట్వా ౭ కర్షయే న్నారీః పృథక్ న్యాశ్చ దుర్లభాః
మాసద్వయపరం భూపాః దృష్ట్వా ౭ కర్షయేత్తానాన్

శ్లో॥ వత్సరత్రయత స్తస్య ఖేచరత్వం సుఖం జయతే
జరామరణశూన్యేన సోఽమితాయోర్భక్త్యైవం

శ్లో॥ సంశయం మాకురుష్వాత్ర సరళయాత్మా వినశ్యతి

తా॥ శ్రీ ఆంజనేయుని అనుగ్రహమువల్ల శత్రువుల నెల్లరను జయించి మంచి సుఖమును పొందును. ఈ హనుమ దుపాసకుని సందర్శనమువల్ల విషము జారిపోవును. నాలుగు రకములగు సంధి సన్నిపాత జ్వరములు నివారణములగును. ఈతనిని జూచిన తోడనే జనులు స్త్రీపురుషులు యావన్మంది సేవకు లగుదురు, రాచకన్యలు కూడ సేవకురాండగుదురు. రెండు మాసములు

జపించుచో చూచినంతవే రాజులు భృత్యులగుదురు. మంత్రమును మూఁడు సంవత్సరములు సేవించుచుండిన యెడల ఆకాశసంచారము కలిగి దేవత్వమును పొందుచు. మునలితనము రానే రాదు. పురణముకూడ సాధారణముగా రాదనియే చెప్పవచ్చును. ఇందుకు ఎవ్వరును ఎంతమాత్రమును సంశయింపరాదు. ఎవరైనను ఇట్లు జరుగుట దుర్లభమని నమ్మక సంశయముతో నున్న యెడల వారు తప్పక కష్టములకు గుఱియగుదురు.

శ్లో॥ వైశాఖే మా స్యమావాస్యాం దినే బ్రహ్మాదిభి స్సురైః
నూర్యం రాహుం జిఘ్రక్షంతం దృష్ట్వా శక్రేణ వజ్రజా

శ్లో॥ వజ్రప్రహరనిహతో హను రేకశిలాతలే
స్వపుత్త్రిం పతిత్తం దృష్ట్వా వాయుః కోపసమన్వితః

శ్లో॥ న సంచచార తేనైవ మృతప్రాయ మభూ జ్జగత్
తదాగత్య హర బ్రహ్మ శక్రాద్యై రమరాధిపైః

శ్లో॥ వరా స్సహస్రిశో దత్తా స్తేనాసౌ వాయునందనః
అవర్ధత మహావీర స్సర్వకామసమన్వితః

శ్లో॥ తస్మా దమాదినే దేవం సమభ్య ర్చ్యైంజనాసుతం
ఫలపుష్పిపహితైశ్చ విజయాఖ్యం జగత్పతిం

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతం జప్త్వా హునే ద్వాదశథా ఘృతం
గురుం సంపూజ్య యత్నే న దత్వాచ గురుదక్షిణాం

శ్లో॥ మంత్రసిద్ధి మవాప్నోతి నాత్రీకార్యా విచక్షణా
మార్గశీరే త్రయోదశ్యాం శుక్లాయాం జనకాత్మజా

శ్లో॥ దృష్ట్వా దేవీ జగన్మాతా మహావీరేణ ధీమతా
తదా తయా వరోదత్తో యస్త్యా మభ్యర్చయిష్యతి

శ్లో॥ దుఃఖసంఘనివృత్తశ్చ సంపదాది మనోరథాన్
అవాప్నోతి నసందేహ ఇతి దేవ్యనుశాసనం.

శ్లో॥ తస్మా తస్మిన్ దినేఽభ్యర్చ్య వాయుపుత్రం జగత్ప్రభుం
గురో రనుజ్ఞయా మంత్రం త్రిశతం ప్రజపేత్ సుధీః

శ్లో॥ సిద్ధ్యత్యేవ హి మంత్రోఽయం నాత్ర కార్యా విచారణా.

తా॥ వైశాఖమావాస్యాదివసమున సూర్యగ్రహణ
సమయమందు సూర్యుని మ్రింగుటకు వచ్చుచున్న ఆంజనేయుని
బ్రహ్మాదిదేవతలు కనుగొనుచు మిక్కిలి చింతించుచుండిరి.
ఇట్లుండ దేవేంద్రుడు నజ్జాయుధముచేత హనుమంతుని
హనువు విరుగునట్లు కొట్టెను. ఆ దెబ్బతగిలి హనుమంతుడు
పడిపోయెను. కుమారుడు పడిపోవుటచే వాయుదేవుడు మిక్కిలి
విచారపడి కోపించి తాను సంచలనముమాని స్తంభించియుండెను.
ఇట్లు వాయువు స్తంభించినంతనే లోకమంతయును మృత
ప్రాయమైయున్నది. అప్పుడు హరుడు, బ్రహ్మ, దేవేంద్రుడు
మొదలగు దేవతలందఱును వచ్చి శ్రీహనుమంతుని బ్రతికింపఁ
జేసి అనేకవరములను సమర్పించిరి. ఆ వరప్రభావమువల్ల శ్రీ
హనుమంతుడు మూర్ఛ తేరి మిక్కిలి సంతోషముతో వర్ధిల్లు
చుండెను.

కావున వైశాఖ అమావాస్యయందు శ్రీహనుమంతుని
ఫలములచేతను పుష్పములచేతను విజయుడను పేరుగలిగినట్టి
యును జగత్తునకు ప్రభువులయినట్టియును శ్రీహనుమన్మంత్రము
చేత జపించి, నూటయెనిమిదిపర్యాయములు నియమజపము చేసి
పన్నిండుపర్యాయములు ఆవునేతితో హోమము చేయవలయును.

గురువును పూజించి గురుదక్షిణ సమర్పించి హనుమ
జపముచేసినయెడల ఫలసిద్ధి తప్పక కలుగును.

ఇందువిషయములో ఎంతమాత్రమును సంశయింపఁ బని లేదు. మార్గశిరమాసములో శుక్లపక్షమందు త్రయోదశి రోజున శ్రీ హనుమంతుఁడు లోకమాత యగు సీతాదేవిని సందర్శించియుండెను. ఆతలి “యీరోజున నిన్ను ఎవరుపూజింతురో, ఎవరుధ్యానింతురో, ఎవరుజపింతురో, వారు దుఃఖము లనుపొందరు. వారికి అన్ని కోరికలు సిద్ధించును. ఇందుకు సంది యములేదని వరమిచ్చియున్నది.” అందువల్ల జగత్ప్రభువగు శ్రీ హనుమంతుని మార్గశిరశుక్ల త్రయోదశియందు జపించి గురువు యొక్క అనుగ్రహమును పొందినచో మూడువందలు పర్యాయ ములు జపించినపిమ్మట మంత్రసిద్ధి తప్పక కలుగును. ఈ విషయములో ఎవరును ఎంతమాత్రమును సంశయింప నక్కర లేదు.

శ్లో॥ నిత్యం ద్వివారం ప్రజపే దష్టావింశతి మాదరాత్
రాత్రౌ దివాచ భురుషో మహాభాగ్యవిధి ర్భవేత్

శ్లో॥ మాసార్థే మండలార్థేవా స్వప్నే దేవం ప్రపశ్యతి
అసాధ్యమపి దేవానాం ద్వీపాంతరగతంచ యత్

శ్లో॥ లభతే సకలాభీష్టం క్షిప్రమేవ నసంశయః
అష్టోత్తరశతం జప్త్వా రణం గచ్ఛతి యః పుమాన్

శ్లో॥ విచేతనాన్ విమూఢాంశ్చ శస్త్రాస్త్రకృతివర్జితాన్
మాయాసైన్యపరిత్రస్తాన్ కాందిశీకాన్ హతాశినః

శ్లో॥ విజిత్య శత్రుసంఘాతాన్ ప్రాప్నోతి విజయం భ్రువం

తా॥ ప్రతిరోజును ఉదయమును సాయంకాలమును ఇరు వది యెనిమిది పర్యాయములు చొప్పున రాత్రింబవళ్ళు మంచి నియమముతో జపించుచుండినచో ఎక్కువభాగ్యవంతులగుదురు. పదియేనురోజులలోగాని ఇరువదిరోజులలోగాని జపముచేయు చున్నవారు స్వప్నమునందు శ్రీహనుమంతుని సందర్శింతురు.

దేవతలకు సాధ్యముకాని పని కూడ తప్పక సాధ్యమగును. ద్వీపాంతరవాసమునొందిన కష్టముకూడ నివారణమయి స్వదేశ వాసము లభించును. ఇది అది యని చెప్ప నవసరములేదు. ఎవరు ఏకోరిక కోరుదురో వారికి ఆ కోరిక తప్పక ఫలించి తీరును. సంశయము లేదు.

నూటయెనిమిది పర్యాయములు జపముచేసి యుద్ధము చేయుటకు వెళ్లి నచో మూడులగు శత్రువులనుగాని, మొండి విరోధులనుగాని, శస్త్రములుగాని, అస్త్రములుగాని నేర్వని మొరకువారలనుగాని, మాయాసేనలుగలవారలనుగాని, పారి పోవువారినిగాని, విరాళచెందినవారినిగాని, యెట్టి దుష్టులనుగాని, జయించి సర్వశ్రీ విజయమును పొందింపజేయును.

- శ్లో॥ గృహణే స్పర్శమారభ్య మోక్షకాలాంత మాదరాత్
జపే దముం మహామంత్రం తద్దశాంశం హునే ద్భుతం
- శ్లో॥ తర్పయే తద్దశాంశేన వటూక్ ద్వాదశ భోజయేత్
సిద్ధవిద్యో భవే ల్లక్ష్మీః కీర్తి రాభిగ్యనిధి స్సదా
- శ్లో॥ కిముక్తేనాథ బహునా విద్యేయం సర్వసిద్ధిదా
సతతం నియతో యస్తు ప్రజపే న్మంత్ర ముత్తమం
- శ్లో॥ అనేనైవ శరీరేణ దివ్యాక్ భోగాక్ అవాప్నుయాత్
జీవన్ముక్తో నసందేహ స్సత్యంసత్యం వదామ్యహం
- శ్లో॥ అష్టావింశతిథా యస్తు నిత్యం నియమవాక్ జపేత్
స ఆపత్సాగరా త్సర్వా త్సముత్తీర్ణో మహీతలే
- శ్లో॥ విజిత్య సకలాక్ శత్రూక్ పరాం లక్ష్మీ మచంచలాం
దీర్ఘ మాయుష్య మారోగ్యం పుత్రాక్ పౌత్రా ననుత్తమాక్
- శ్లో॥ జనవశ్యం రాజవశ్యం నారీ వశ్యం తథైవచ
వాక్సిద్ధిం సకలాక్ కామా నాప్నో త్యత్ర నసంశయః

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతం నిత్యం ప్రజపేన్నియమేన యః
దీర్ఘ మాయుష్య మారోగ్యం ధనధాన్యకులం శ్రీయం

శ్లో॥ అచలాః పుత్రప్రసాత్ప్రాంశ్చ సౌభాగ్య మమలం శుభం
అవాప్య సకలాః శత్రూః జిత్వాఽహీః గరుడోయథా

శ్లో॥ మహతీం సిద్ధి మాప్నోతి త్నేమం సర్వత్ర విండతి
అశేనైవ శరీరేణ వత్సరత్రయతః పరం

శ్లో॥ ఘటికా త్పాదుకాద్యష్టసిద్ధీనాం నాయకో భవేత్
ద్రవ్యాపేక్షా యదా తస్య సిద్ధిస్సిద్ధిస్తదా సదా

తా॥ సూర్య గ్రహణముగాని, చంద్ర గ్రహణముగాని కలిగినప్పుడు గ్రహణముపట్టినది మొదలు, మోక్షము అగువఱకు మంచినియమముతో ఈ హనుమన్మంత్రమును జపించవలయును. జపముచేసిన సంఖ్యలో పదవవంతు లెక్కప్రకారము ఆవు నేతితో హోమము చేయవలయును. హోమముచేసిన సంఖ్యలో పదియవ వంతు లెక్కప్రకారము తర్పణము చేయవలయును. పిమ్మట పన్నిద్దఱు బ్రహ్మచారులను సంతృప్తిగా భుజింపఁజేయ వలెను. ఇట్లు చేసినయెడల మంత్రము సిద్ధించును. సంతోషము కలుగును. సంపదలు పెరుగును. అన్యష్టము కలిసినప్పుడు.

ఇన్ని చెప్పినేల? ఈ హనుమన్మంత్రము సకల కామ్యములను ఫలింపఁజేయును.

ఈ హనుమన్మంత్రమును నియమము ప్రకారము ఎల్లప్పుడును జపించుచుండిన యెడల సశరీరుండై స్వర్గాదిసౌఖ్యములనుభవించుచుండును. జీవించియుండగనే మోక్షమును నిశ్చయముగా పొందును. ఇందులో సం దేహము లేదు. నిశ్చయము, నిజము.

ఎవ్వరు అయిననురోజునకు ఇరువదియెనిమిదిపర్యాయములు చొప్పున నియమవంతులై జపమును చేయుచుండినచో ఎటువంటి ఆపత్సముద్రమునైనను సంతరించి సుఖమును అనుభవించుచుండురు. శత్రువుల నందఱిని జయింతురు. ఉత్తమమైనట్టియు, శాశ్వతమైనట్టియు సంపదలను అనుభవింతురు. దీర్ఘాయుష్మంతులగుదురు. ఆరోగ్యవంతులగుదురు. మంచి యోగ్యులగు సుగుణవంతులగు పుత్రులను పౌత్రులను కలవారగుదురు. ప్రపంచకమునందలి జనులెల్లరు వశ్యులగుదురు. రాజుసూడ వశ్యుడగును. స్త్రీలు అందఱును అనువర్తులై సేవచేయుచుండురు. ఈ రీతిని జపము చేయువారు ఏమాట మాటలాడితే ఆమాట సిద్ధించును. అన్నికోరికలు నెరవేరును.

ప్రతి నిత్యమును మంచి నియమముతో నూటయెనిమిది పర్యాయములు చొప్పున జపము చేయుచుండినచో దీర్ఘాయుష్మంతు డగును. ఆరోగ్యవంతుం డగును. సకల సంపదలు కలవాడగును. పుత్ర పౌత్రవంతుండగును. నిర్మలమగు సౌభాగ్యము కలుగును. అందఱు శత్రువులను జయించి సుఖమును పొందుచుండును. గరుత్మంతుఁడు తనకు శత్రువులగు సర్పములను వధించి సుఖమును ఎట్లుపొందునో; అట్లే విరోధులన జయించి మంచి సుఖమును అనుభవించును. మూఁడు సంవత్సరములు జపించినయెడల గొప్ప ఫలసిద్ధి కలుగును. శరీరముతో మోక్షము సిద్ధించును. ఒక్కగడియలోపాదుకలు మొదలగు ఆసిద్ధులును సిద్ధించును. ఎప్పుడు ఏయే ద్రవ్యాపేక్ష కలుచుండునో మోక్షాన క్తి సమకూరుచుండునో అప్పుడే ఆకోరికలయును వెంటనే ఫలించుచుండును.

- శ్లో॥ స్థావరం జగమంచాపి కృత్రిమంచాపి యద్విషం
ఏత త్కరస్సర్పనత స్సద్యవేవ వినశ్యతి
- శ్లో॥ చిరాయుష్యం సమాసాద్య భుక్తే భోగాంశ్చ దుర్లభాః
ఏకాహిక ద్వాహికాది జ్వరానపి సుదారుణాః
- శ్లో॥ బ్రహ్మ రాక్షస భేతాశ భూత ప్రేత పిశాచకాః
దృష్ట్వైవోచ్ఛాటయే తస్యో నాత్ర కార్యా విచారణా
- శ్లో॥ కిమత్ర బహునోక్తేన జీవన్ముక్తో భవే ధ్ధ్రువం
అస్మిన్ కలియుగే ఘోరే లోభ మాయా సమాకులే
- శ్లో॥ ఆయమేవ పరోధర్మ స్త్విదమేవ పరితపః
ఇయమేవ మహావిద్యా ఇదమేవ పరంఫలం
- శ్లో॥ సాధనేషుచ సర్వేషు పూర్ణశ్రీ ర్ధ్వనుగ్రహః
అస్తిచే త్సర్వసిద్ధిసాన్న్య దన్యథా నిష్ఫలం భవేత్
- శ్లో॥ సవీవ కృతకృత్యశ్చ యో గురౌ దృఢభక్తిమాన్
గురో రభావే తత్పత్నీం తత్పుత్రీంవా ప్రతోషయేత్
- శ్లో॥ నాన్యథా సిద్ధి మాప్నోతి పురశ్చర్యా శతైరపి.
(ఇతి పరాశరసంహితాయాం మంత్రమాహాత్మ్యం
మంత్ర పురశ్చరణం నామ)

తా॥ స్థావర రూపమును పొందిన విషమునుగాని, జగమ
రూపమును పొందిన విషమునుగాని కృత్రిమముగా తయారు
చేయబడిన విషమునుగాని యీ హనుమన్మంత్రమును జపించు
వారు చేతితో స్పర్శించిన మాత్రముననే అన్ని విషములును
నివారణమగును. చిరాయుష్యము కలుగును. రోజువిడిచి రోజు
వచ్చు జ్వరములుగాని, రెండురోజుల కొకసారివచ్చు జ్వరములు
గాని, అన్నివిధములగు జ్వరములును తప్పక నశించును. మంత్ర
కరస్సర్పముచేత, భూత, ప్రేత, రాక్షస, భేతాశములు మొదలగు

హాబాధలు వెంటనే నివారణమగును. ఎక్కువచెప్పనవసరము
ను. బ్రతికియుండియు మోక్షమును అనుభవించుచుండును.

లోభముచే నిండినట్టియును మాయలచే గూడినట్టియును
క్రిలి భయంకరమగు ఈ కలియుగములో ఈ హనుమ
ంత్రమే మిక్కిలి ముఖ్యమగు ధర్మము. ఇదియే మహావిద్య.
తకంటె వేఱుగా ఫలములనిచ్చునది యింకొకటిలేదు.

అయితే అన్ని సాధనములలోను గుర్వనుగ్రహమే
ఖ్యమైనది. ఈగురుభక్తివలననే ఫలసిద్ధి కలుగును. ఇంకొక
గా ఫలసిద్ధి కలుగుట దుర్లభము. గురువునందు మిక్కిలి
క్తి కలవాడే సత్పూజ్యుండగును. కృతకృత్యుండగును. గురువు
యప్పుడు గురుభక్తితో గురుపత్నిని పూజింపుచుండవల
యును. గురుపుత్త్రిని పూజింపుచుండవలయును. గురుపూజను
వలననే అన్ని జపములు అన్ని పురశ్చరణలు ఫలించును.

మైత్రేయః శ్లో॥ మంత్రార్థం మంత్రచైతన్యం యో నజానాతి సాధకః
శతలక్షప్రజప్తేఽపి తస్య మంత్రో నిరర్థకః

తా॥ శ్రీ హనుమన్మంత్రమును జపించువారు నూరు
లక్షలు జపముచేసినను మంత్రముయొక్క అర్థమును, మంత్రము
యొక్క భావమును, మంత్రముయొక్క వ్యాపారమును,
ంత్రముయొక్కనియమములను, తెలిసికొనకపోయిరేని ఆజపము
న్నయోజనము అని తెలిసికొనవలయును.

—:ఇది పరాశరసంహిత:—

శ్రీ సువర్చలా హనుమద్వాదశాక్షర

మంత్రప్రభావము

“మంత్రే తీర్థే ద్విజే దైవే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ
యాదృశీ భావనాయత్రసిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ”

మైత్రేయః—

శ్లో॥ ఆంజనేయస్వరూపం తస్యాత్పత్తి ర్మంత్రవైభవః
కథితాని త్వయా బ్రహ్మణ్! శ్రుతానీహ మయా ప్రభా!

తా॥ మైత్రేయముని పరాశరమహామునిని అడుగుచుం
డెను. ఓ పరశరమహామునీశ్వరా!, ఇదివఱకు మీరు శ్రీయాంజ
నేయ స్వామివారియొక్క స్వరూపమును వారి జన్మమును
వారి మంత్రవైభవమును చెప్పినారు. నేను శ్రద్ధగా విని
యానందము నొందినాను.

శ్లో॥ సువర్చలాసమేత శ్రీ హనుమద్వాదశాక్షరః

కీదృశ? స్తత్పుష్పర్యా తస్యాత్పత్తిశ్చ కీదృశీ?

తా॥ సువర్చలాదేవితోఁ గూడుకొనియుండు శ్రీ యాంజ
నేయస్వామి వారియొక్క ద్వాదశాక్షర మహామంత్ర మెటు
వంటిది? ఆ మంత్రముయొక్క పురశ్చర్య మెటువంటిది? దాని
పుట్టుక మెటువంటిది?

శ్లో॥ పుత్రా కేవా పురశ్చర్యాం కృత్వా సిద్ధి మవాప్నువన్?

శ్లో॥ తు మిచ్ఛామి తత్సర్వం వర్జ్యతాం భగవన్! ముసే!

తా॥ పూర్వము ఎవ్వరు పురశ్చర్య చేసి మంత్రసిద్ధిని
మంత్ర ఫలసిద్ధిని పొందియున్నారు? ఓ పరాశరముని భగవం

తుండా! అది సవిస్తరముగాఁ జెప్పుము. వినవలెనని కోరికగా నున్నది.

పరాశరః—

శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రాః ప్రోక్తా గౌర్యై హి శంభునా

తా॥ పరాశరమహాముని మైత్రేయ మునీంద్రుని కిట్లు చెప్పుచున్నాడు. ఓ మైత్రేయమునీంద్రా! శ్రీ పరమేశ్వరుండు పార్వతీదేవికి ఏడుకోట్ల మహామంత్రములు బోధించి యుపదేశించినారు.

శ్లో॥ శైవాశ్చ వైష్ణవా స్సౌరాః గణాపత్యా శ్శివాత్మికాః

కౌమారా భైరవా శ్చాన్యే కేచి న్మంత్రా హనూమతః

తా॥ కొన్ని మంత్రములు శివసంబంధమయినవి, కొన్ని మంత్రములు విష్ణుసంబంధమయినవి, కొన్ని సూర్యునికి సంబంధించినవి, కొన్ని గణపతికి సంబంధించినవి, కొన్ని పార్వతికి సంబంధించినవి, కొన్ని కుమారస్వామికి సంబంధించినవి,

కొన్ని భైరవస్వామికి సంబంధించినవి. మఱికొన్ని శ్రీ హనుమంతునకు సంబంధించినవి.

శ్లో॥ కేచిత్ భుక్తిం ప్రచుర్యంతి కేచి న్ముక్తిం దిశంతిచ

కొన్ని మంత్రములు భుక్తిని సమకూర్చుచున్నయవి. కొన్ని మంత్రములు ముక్తిని సఫలీకృతము చేయుచున్నయవి.

శ్లో॥ దేవతానాం యథా విష్ణుః నక్షత్రానాం యథా శశీ

గ్రహాణాంతు సహస్రాంశు ర్నదీనాం జాహ్మవీ యథా

తా॥ దేవతలలో విష్ణుమూర్తివలెను, నక్షత్రములలోఁ జంద్రునివలెను, గ్రహములలో సూర్యుండువలెను, నదులలో గంగానదివలెను.

శ్లో॥ తథా సువర్చలాయుక్త హనుమద్ద్వాదశాక్షరః
మంత్ర శ్రేష్ఠతర శ్రీఘ్రిం భుక్తిం ముక్తిం ప్రయచ్ఛతి

తా॥ ఆలాగే సువర్చలాయుక్త హనుమద్ద్వాదశాక్షర
మహామంత్రముకూడ మిక్కిలి శ్రేష్ఠతరమైనది. వెంటనే భుక్తిని
ముక్తిని ఇచ్చుచున్నది.

శ్లో॥ న కాలదేశనియమో నాఽరిమిత్రాదిశోభనమ్
ప్రసన్నోపాసకగురో ర్ముఖా ల్లబ్ధ్వా మనుం త్విమమ్

తా॥ కాలనియమము లేదు. దేశనియమము లేదు. ప్రదేశ
నియమము లేదు. శత్రువులైనను మిత్రులైనను సరియే విచారింప
నక్కఱ లేదు. ప్రసన్నముగల గురువుబ్బారా ఈ మంత్రము
యొక్క యుపదేశమునుపొంది,

శ్లో॥ గురుం సంతోషయే ద్ధీమాన్ శుశ్రూషా స్వర్ణ భూషణైః
వస్త్రై ర్మాల్యై ర్థూపదీపై రభీష్టైః పుష్పభోజనైః

తా॥ పిమ్మట ధీమంతుడగు శిష్యుడు శుశ్రూష
చేయుటచేతను బంగారమునగలు నిచ్చుటచేతను వస్త్రము
లిచ్చుటచేతను దండలు, హారములిచ్చుటచేతను, భూషణము
లిచ్చుటచేతను, దీపములిచ్చుటచేతను, కోరికలు నెరవేర్చుట
చేతను, మంచి షడ్రిసోపేతమగు భోజనములచేతను గురువు
గారిని సంతోషపెట్టవలయును.

శ్లో॥ గురో స్సంతోషణేనైవ హనూమాన్ భక్తవత్సలః
సంతుప్య సకలభీష్టాన్ దదాతీహ న సంశయః

తా॥ "గురువును సంతోషపరచినయెడల భక్తులయందుఁ
బ్రేమముకల్గియుండు శ్రీ హనుమత్ప్రభువు తానుకూడ సంతో

పించి సకలకార్యములను ఫలింపజేయును. ఇందుకు సందియ మెంతమాత్రమును లేదు.

శ్లో॥ ఆత్మాశ మతిఃబంధంచ దాంభికం జ్ఞానవర్జితమ్
అసంతుష్ట మకాంతంచ న పాపం గురు మాశ్రయేత్

తా॥ ఎక్కువ యాశ కలిగినటువంటియును, ఎక్కువ లోభము కలిగినటువంటియును, బడాయి కలిగినటువంటియును, జ్ఞానము లేనటువంటియును, సంతోషము లేనటువంటియును, శాంతగుణము లేనటువంటియును, పాపాత్ముం డయినటువంటి గురువును ఆశ్రయింపరాదు.

శ్లో॥ నాస్తికాయ కృతఘ్నాయ వంచకాయాతిలోభినే
అనాచారాయ పాపాయ నైత స్మంత్రం ప్రదాపయేత్

తా॥ ఏమియు లేదని శూన్యవాదము చేయువానికిని, చేసినమేలు మఱచిపోవు వానికిని, మోసము చేయువానికిని, మిక్కిలి లోభము గలవానికిని, ఆచారము లేనివానికిని, ఆచరింపని వానికిని, పాపము చేయు వానికిని, ఈమంత్రమును ఉపదేశము చేయఁగూడదు.

శ్లో॥ జగత్పాణతనూజత్వాత్ జగతః ప్రాణవీవ సః
తదధీనం జగత్సర్వ మితి మే నిశ్చితా మతిః

తా॥ జగత్తునకుఁ బ్రాణస్వరూపమగు వాయుదేవుని కుమారుండగుటవల్ల నీహనుమంతుఁడును జగత్తునకుఁ బ్రాణమే కావున లోకమంతయును శ్రీహనుమంతునకు లోబడి యుండ నని నా నిశ్చయాభిప్రాయము.

శ్లో॥ ఆదౌ ప్రాణవ ముచ్చార్య శ్రీబీజం తదనంతరమ్
తత శ్రీవర్ణ ముచ్చార్య సువర్చలాపదం తథా

తా॥ మొదట “ఓమ్” కారమును ఉచ్చరించి పిమ్మట
“శ్రీమ్” అని యుచ్చరించి, తరువాత “శ్రీ” అని యుచ్చరించి
పిమ్మట “సువర్చలా” అని యుచ్చరింపవలయును.

శ్లో॥ హనుమత్పద ముచ్చార్య నమశ్శబ్దం తతఃపరమ్
ద్వాదశాక్షరమంత్రోఽయం పురశ్చర్యావిధిం శ్రుణు

తా॥ “హనుమతే” అను పదమును “నమః” అను పద
మును ఉచ్చరించిన యెడల “ఓమ్ శ్రీ శ్రీ సువర్చలా హను
మతేనమః” హనుమద్ద్వాదశాక్షర మహామంత్రమగును. పుర
శ్చర్య విధానమును వినుము.

శ్లో॥ అహమేవ ఋషి స్తత్ర గాయత్రీ ఛందవీవ వా
సువర్చలా సమేత శ్రీహనుమాన్ దేవతా తథా

తా॥ ఋషి పరాశరుఁడు ఛందస్సు గాయత్రి, దేవత
శ్రీసువర్చలా సమేత శ్రీహనుమంతుఁడు

శ్లో॥ మారుతాత్మజ బీజంచ అంజనానుత శక్తిచ
కీలకం వాయుపుత్త్రిస్తు మమ శ్రీపద ముచ్చరేత్

తా॥ బీజము మారుతాత్మజుఁడు, శక్తి అంజనా
నుతుఁడు, కీలకము వాయుపుత్తుఁడు, మమశ్రీ, అని యన
వలయును.

శ్లో॥ సువర్చలేశ హనుమత్ప్రసాదే వినియోజనమ్

అంగన్యాసం కరన్యాసం కుర్యా ద్వై మూలమంత్రతః

తా॥ వినియోజనము సువర్చలేశ శ్రీహనుమత్ప్రసాద
ము, అంగన్యాసమును కరన్యాసమును మూలమంత్రము
గనురించియే చేయవలయును.

శ్లో॥ అంజనానుతాయేతి తతో వై రుద్రమూర్తయే

వాయునుతాయేతి తథాఽగ్నిగర్భాయ తతఃపరమ్

తా॥ అంజనాసుతాయ, రుద్రమూర్తయే, వాయుసుతాయ, అగ్నిగర్భాయ.

శ్లో॥ శ్రీరామముఖ్యదూతశ్చ బ్రహ్మాస్త్రాది నివారణః
భూర్భువస్సువ రో మితి దిగ్బంధన పదం వదేత్

తా॥ శ్రీరామ ముఖ్యదూతాయ. బ్రహ్మాస్త్రాది నివారణాయ, భూర్భువస్సువరో మితి దిగ్బంధః, అని యుచ్చరించవలయును.

ధ్యానమ్.

శ్లో॥ సువర్చలాధిష్ఠిత వామభాగమ్
వీరాసనస్థం కపిబృందసేవ్యమ్
స్వపాదమూలం శరణం గతానామ్
అభీష్టదం శ్రీహనుమంత మీశే.

తా॥ ధ్యానము ఇట్లు చేయవలయును.

వామభాగమునందు సువర్చలా మహాదేవి కలిగినటువంటియును, వీరాసనము వేసికొని కూర్చున్నట్టియును, వానరసమూహముచేత సేవింపఁబడుచుండునటువంటియును, తమపాదముల దగ్గఱకు శరణు అని వచ్చినవారలయొక్క అన్ని కోరికలు ఫలింపఁజేయునటువంటి శ్రీహనుమత్ప్రభువువారిని సేవించుచున్నాను. అని ధ్యానము చేయవలెను.

గ్రంథాంతరే:—

శ్లో॥ భక్తకల్పతరుం సౌమ్యం లోకోత్తరగుణాకరమ్
సువర్చలాపతిం వందే మారుతిం వరదం సదా

తా॥ భక్తులకుఁ గోరిన కోరికలనన్నింటిని సమకూర్చుచుండెడి కల్పవృక్షమువంటివాఁడును, లోకముల కన్నింటికిని మహోత్తరములగు మంచిగుణములకు నివాసమైన వాఁడును,

సువర్చలా మహాదేవికి భర్తయును, భక్తులకు నన్నివరము
లిచ్చుచుండు వాడును, అగు వాయువుదేవుని కుమారుండగు
శ్రీ హనుమంతుని ధ్యానించు చున్నాను. అని ధ్యానము చేయ
వలయును

శ్లో॥ పద్మాసనం సమస్థాయ పూర్వాభిముఖితో నరః

[పాతకకాల ఉపక్రమ్య అపరాహ్ణే జపేన్మనుష్

తా॥ పద్మాసనమును వేసికొని బాసిపట్టు వేసికొని
తూర్పుగాఁదిరిగి కూర్చుని సూర్యోదయకాలమున మొదలుపెట్టి
అపరాహ్ణమువఱకు అనఁగా 18 గడియలు, (1½ గంటల) వఱకు
మంత్రమును జపించుకొనవలెను.

శ్లో॥ ఆంజనేయః పూజితశ్చ త్పూజితా స్సర్వదేవతాః

హనున్మహిమా శక్త్యో బ్రహ్మణాపి న వర్జితమ్

తా॥ ఆంజనేయస్వామివారిని పూజించిన యెడల
నందఱు దేవతలను పూజించినట్లేయగును. శ్రీ ఆంజనేయుని
మహిమ ఇంతయని చెప్పటకు శక్యముకాదు. బ్రహ్మ దేవుఁడు
కూడ శ్రీ హనుమంతుని మహిమమును వర్ణింపలేడు.

శ్లో॥ సింధుసంగమ మధ్యేతు నదీతీరే విశేషతః

హనుతత్సన్నిధౌ వాపి గృహమధ్యే విశేషతః

తా॥ శ్రీ హనుమంతుని ద్వాదశాక్షర మహామంత్రజపమును
నదీసముద్ర సంగమ ప్రదేశమునకు మధ్యనుగాని, నదీతీరమునందు
గాని మిక్కిలి ప్రశస్తముగా జపముచేసికొనవచ్చును. హను
మంతుని విగ్రహము సమీపమునందుఁగాని, తనయింటిలోఁగాని
జపముచేసికొనుట మిక్కిలిమంచిది.

శ్లో॥ అశ్వత్థతరుమూలేతు పర్వతాగ్రే తథైవచ
అయుతంతు పురశ్చర్యా మితాహారో జితేంద్రియః

తా॥ రావిచెట్టు మొదటనైనను కూర్చుని జపము చేయుట యెంతయును మంచిది. పర్వతశిఖరమునందును మిక్కిలియు తమోత్తమము. లక్షపర్యాయములు పురశ్చర్య చేయవలయును. మితముగా భోజనపదార్థములు భుజించుచుండవలయును. ఇంద్రియములను లోబరచుకొనవలయును.

శ్లో॥ జపమధ్యేఽప్యథశ్చాయీ హవిష్యం భక్షయే త్తతః
ప్రథమేఽహ్ని యథాఽహారః ఆసమాప్తి తథైవహి.

తా॥ జపముచేసినంత కాలమును గ్రిందనే పడుండవలయును. హోమముచేయు పదార్థమునందలి శేషమునుమాత్రమే భుజించుచుండవలయును. మొదటిరోజున ఎట్లు ఆహారమును వియమము ప్రకారము భుజించెనో, జపము సాంతము అగునంత వఱకును అట్లే భుజించు చుండవలయును.

శ్లో॥ దశాంశం తర్పయే ద్ధీమాన్ తద్దశాంశం హునే త్తథా
పాయసాపూప దధ్యనై ర్బ్రాహ్మణాన్ భోజయే త్తతః

జపముచేసినసంఖ్యలోఁ బదవవంతు తర్పణము చేయవలెను. తర్పణములోఁ బదవవంతు హోమముచేయవలయును. క్షీరాన్నము, అప్పాలు, పెరుగన్నము మొదలగు మంచిపదార్థములతో, బ్రాహ్మణ సమారాధనము చేయవలయును.

శ్లో॥ గోక్షీర శర్కరాజ్యైశ్చ తర్పణంతు సమాచరేత్
మధ్యాజ్యశర్కరాభిశ్చ అపూపైశ్చ హునే త్తతః

తా॥ ఆవుపాలు, పంచదార, ఆవునెయ్యి వీనితో, తర్పణము చేయవలయును. తేనె, ఆవునెయ్యి, పంచదార, అప్పాలు వీనితో హోమము చేయవలయును.

శ్లో॥ ఖర్జూర కదళీభిశ్చ నారికేళఫలై స్తథా

మల్లికా జాతిపుష్పైశ్చ చంపకైః కేతకై స్తథా

తా॥ ఖర్జూరపండ్లతోను, అరటిపండ్లతోను, కొబ్బరి పండ్లతోను, మల్లిపువ్వులతోను, జాజిపూలతోను, సంపెంగ పూలతోను, మొగలిపువ్వులతోను,

శ్లో॥ హునే దష్టోత్తశతం కుబేరసదృశో భవేత్

సురరాజసమం లోకే ఐశ్వర్యం శాశ్వతం ధృవమ్

తా॥ నూటయెనిమిది పర్యాయములు హోమముచేయు నెడల దేవేంద్రునితో సమానమగు ఐశ్వర్యము ఈ లోకము లోనే కలుగుచుండును. కుబేరునితో సమానుడుగా నుండువాడు అగును. ఆ యైశ్వర్యము శాశ్వతముగా నుండును.

శ్లో॥ హనుమత్కృపయా నిత్యం సర్వలోకో వశో భవేత్.

ఏతస్యైవ జపేనేంద్రో వృత్రాసుర మనూదయత్

తా॥ శ్రీహనుమంతుని దయచేత నెల లోకములలోని సకలప్రాణులు నెల్లప్పుడు తనకు వశులగుదురు. శ్రీహనుమంతుని మంత్రముయొక్క జపముచేతనే దేవేంద్రుడు వృత్రాసురుని జయించెను.

శ్లో॥ ఇమం జప్త్వా భీమసేనో జరాసంధ మనూదయత్

స్వాస్త్రావికారసిద్ధ్యర్థ మేతద్భ్రహ్మ జజాప హ

తా॥ ఈ శ్రీవీరహనుమన్మంత్రమును జపించుటవలనే భీమసేనుండు జరాసంధుని జయించెను. తన అస్త్రములకు ఏ

విధమగు వికారము మార్పులేకుండ నుండుటకుగాను శ్రీహను
మన్మంత్రమును బ్రహ్మదేవుండు జపించెను.

శ్లో॥ ఏవం విభీషణో లబ్ధ్వా తాక్ష్యోఽప్యమృత మహరత్

తా॥ ఇట్లు విభీషణుండునుకూడ మంత్రమును జపించు
చుండెను. గరుత్మంతుఁడు మంత్రమును జపించి యమృతమును
దీసికొనివచ్చెను.

శ్లో॥ గర్గాచార్యా దిమం లబ్ధ్వా సీతా సా జనకాత్మజా
జఘాన లీలయా పూర్వం శతానన మహాసురమ్

తా॥ గర్గమహామునినల్ల జనకుని కూతురగు శ్రీ సీతా
మహాదేవి యీ శ్రీ హనుమన్మంత్రమును ఉపదేశమును పొంది
జపించి పూర్వకాలమందు శతకంఠరాక్షసునిఁ జంపెను. ఎంత
యో బలముగలవాఁడు శతకంఠరాక్షసుండు. వానిని సులువుగాఁ
జెండాడినది శ్రీసీతామహాదేవి. ఈ మంత్రముచేతనే విజయము
కలిగినది.

శ్లో॥ ఏతస్మంత్రపురశ్చర్యా కృతా పూర్వం మహాత్మభిః

తా॥ పూర్వము మహాత్ములు అనేకులు ఈమంత్రమునకు
యథావిధిగాఁ బురశ్చర్యనుచేసి కృతార్థులయి యున్నవారలు.

—: సీతాకృత శతకంఠ రావణవధ. :—

మైత్రేయః :—

శ్లో॥ శతాననవధం సీతా కథం కృతవతీ పురా?

రామేచ లక్ష్మణేచైవ శత్రుఘ్న భరతే స్థితే

తా॥ మైత్రేయ మహాముని పరాశర మునిచందుని నడు
గుచున్నవాడు. ఓపరాశర మహామునీశ్వరా! పూర్వకాలము

నందు శ్రీరామచంద్రమూర్తి యుండఁగా, లక్ష్మణస్వామి యుండఁగా, భరతుండుండఁగా, శత్రుఘ్నుండుండఁగా సీతామహాదేవి శతకంఠ రావణాసురు నెట్లు చంపినది ?

శ్లో॥ హనూమత్యపి సుగ్రీవే తత్సర్వం వర్ణ్యతాం మునే !

శ్రోతు మిచ్ఛామ్యహం బ్రహ్మక ! పరం కాతూహలం హి మే

తా॥ అప్పుడు శ్రీహనుమంతుఁ డున్నవాడుగదా! సుగ్రీవుఁడు నుండెనుగదా! సీతాదేవి చంపుటకుఁ గారణమును విస్తరముగాఁ జెప్పుడు. ఓ పరాశర మునీంద్రా! వినవలెనని మిక్కిలి సంతోషముగా నున్నది. వినెదను. తమరు తప్పక చెప్పవలయునని యడిగెను.

శ్రీపరాశరః—

శ్లో॥ సీతాయా శ్చరితం వత్సే కళ్యాణం శ్రీని తత్త్వతః
యా లోకమాతా శ్రీవిష్ణో ర్వల్లభా జగదీశ్వరీ

తా॥ శ్రీపరాశరముని చెప్పుచున్నాఁడు. ఓ మైత్రేయ మునీంద్రా! ఏమహాదేవి శ్రీవిష్ణుమూర్తికి భార్యయో, అన్ని జగత్తులకు అధికారిణియో, లోకములకన్నింటికిని మాతృదేవతయో, యా మహాదేవియగు శ్రీ సీతాదేవియొక్క పవిత్రమగు చరిత్రమును నిశ్చయము అయినవిధముగా, ఉన్నది యున్నట్లుగాఁ జెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ రామః కమలపత్రాక్ష స్సేతుం బధ్వా మహాదధా
సుగ్రీవసచివ శ్రీమా నవధీ ద్రావణం రణే.

తా॥ తామరపూవు రేకులువలె మిక్కిలి సుకుమారమగు రూపములుగల విశాలములగు నేత్రములు కల శ్రీరామచంద్రమూర్తి, సుగ్రీవుని మంత్రినిగాఁ జేసికొని, యుద్ధమునందు

మంచి కాంతిగలవాడై మహాతేజముతో రావణాసురుని సంహరించినాడు.

శ్లో॥ స్వాత్మానం రాఘవో మేనే కృతార్థం దైత్యనాశనాత్
ఏతస్మిన్నంతరే వాణీ అంతరిక్షే జగాద తం

తా॥ శ్రీరాముడు రణములో రాక్షసులందఱును సమసి పోవుటవల్ల నేను కృతార్థుడను పొందినా నని తలంచుకొనుచుండెను. ఇంతలో ఆకాశమునందలి వాణి శ్రీరామచంద్రునితో నిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ శతయోజన భూతాబ్ధౌ కియాన్ దశముఖాసురః ?

తా॥ నూరుఆమడలమూరము పరిమితిగల సముద్రమున కవతలనున్న పదితలలుగల రావణాసురుడెంత ?

శ్లో॥ సహస్రయోజనాబ్ధౌ గగనే పరివర్తితః
శతాననో వసేత్ రామ ! మహా బల పరాక్రమః

తా॥ ఓ శ్రీరామచంద్రమూర్తి ! వేయి ఆమడలమూరముననున్న సముద్రమునకుఁ బైన నాకాశమునందు మిక్కిలి గొప్ప బలము పరాక్రమము గల నూరుతలలరాక్షసుఁడున్నాడు.

శ్లో॥ అజేయ సుర్యభూతానాం జహి తం దేవవైరిణం

తా॥ ఆరాక్షసుండు సర్వప్రాణుల కెవ్వరికిని లొంగు వాడుకాడు. వానిని జంపుము.

శ్లో॥ తచ్చుత్వా రాఘవో ధీమా నభూ చ్చింతాపతాయణః

తా॥ ఆమాటవిని శ్రీరామచంద్రమూర్తి బుద్ధిమంతుడైనను నిట్లు చింతకలవాడైనాడు.

శ్లో॥ శతయోజనవిస్తీర్ణం సముద్రే నేతుబంధనం

కృత్వా కష్టదశాం ఘోరాం సంప్రాప్తా వానరా ఇతి.

తా॥ నూరుఆమడలవెడల్పు దూరముగల సముద్రము
నందు వంతెనకట్టుటకు వానరు లందఱును ఎంతోకష్టముపడి
వంతెనను కట్టియున్నారు.

శ్లో॥ సాహస్రయోజనాంభోధౌ సేతోశ్చ బంధనం యథా
అతీవ దుస్తరం హ్యేత దితి చింతాం కరోతి సః

తా॥ వెయ్యి యోజనములు పరిమితిగల సముద్రమునకు
వంతెనకట్టుట యెట్లు? ఇది మిక్కిలి దుస్తరమైన విషయము.
అని శ్రీ రామచంద్రమూర్తి యాలోచనము చేయుచుండెను.

శ్లో॥ తనువాచ మహాతేజా హనుమాన్ మారుతాత్మజః

తా॥ మహాబలపరాక్రమములు కలిగినటువంటి శ్రీహను
మంతుడు శ్రీ రామచంద్రమూర్తిని గుఱించి యిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ ప్రసార్య లాంగూల మహం సహస్రయోజనా దతి
అత్యంతకాయసంయుక్త స్తిష్ఠామి వరుణాలయే.

తా॥ నేను నాతోకను పెంచి వెయ్యియోజనముల
కంటెను బైకితీసికొని వెళ్లి, మిక్కిలి పెద్ద శరీరమును ధరించిన
వాడనై సముద్రమునందు నిలచియుందును.

శ్లో॥ సప్తసాగరపర్యంతం వర్ధయిష్యామి సేతువత్
లాంగూలేశాంబుధిం తీర్త్వా జహి తంహి శతాననం

తా॥ నేను ఏడు సముద్రములవఱకునుకూడ వంతెనవలె నాతోకను
పెంచియుంతును. ఆ తోకను జూచుకొని దానిమీదుగా వెళ్లి
నూరుమోములు గల రాక్షసుని సంహరింపుము.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా దీర్ఘలాంగూలం ప్రసార్య పవనాత్మజః
మార్గం కృత్వా సముద్రాంత మతిష్ఠ తత్ర సంస్థితః

తా॥ ఇట్లు చెప్పుచు శ్రీ హనుమంతుఁడు తన పొడుగగు తోకను ప్రసరింపజేసి సముద్రమునం దంతటను మార్గమేర్పడు నట్లు నిలచియుండెను.

శ్లో॥ లాంగూలరోమజాలేషు నక్షత్రాణి తథా గ్రహః
దృశ్యస్తే దర్శపుంజేషు యథేవ హిమబిందవః

తా॥ ఆంజనేయుని తోకయందలి ప్రతి రోమమునంగూను దర్శలలో మంచుచుక్కలువలె నక్షత్రములు అంటుకొని యుండెను.

శ్లో॥ తతో దాశరథి శ్రీమాన్ చతురంగబలై స్సహ
గత్వా వానరసైన్యైశ్చ యుద్ధాయ సముపస్థితః

తా॥ అంతట శ్రీ రామచంద్రమూర్తి చతురంగ బలములతోఁ గూడుకొని వానరసైన్యములతో యుద్ధమునకు సంసిద్ధుండై నిలిచియుండెను.

శ్లో॥ అంతరిక్షపురం తస్య హ్యగమ్యం సర్వదేహినాం
అదృశ్య మితరేషాం త దసాధ్యం దేవదానవైః

తా॥ రాక్షసుఁడుండునది అంతరిక్షపురము. ఆపట్టణము వెళ్లుటకు ఎవ్వరికిని శక్యముకాదు. అది ఇతరుల కెవ్వరికిని కనఁబడదు. దేవతలకుఁగాని రాక్షసులకుఁగాని సాధ్యముకాదు.

శ్లో॥ ప్రాకారోగ్నిమయ స్తస్యా అప్రధృష్యః పరాక్రమైః
ఇత్యాకాశవచ శ్శుక్త్యా రాఘవ శ్చింతితో బహు

తా॥ దానికిఁ జుట్టును అగ్నిమంటలు ప్రాకారములుగా నేర్పడి యున్నవి. బలపరాక్రమము లేమియును దానియొద్దఁ బనికిరావు. అని తిరిగి ఆకాశవాణి చెప్పినది. ఈ మాటలువిని శ్రీరామచంద్రమూర్తి అనేకవిధములుగా విచారించుచుండెను.

శ్లో॥ తదా హనుమాన్ దుర్ధర్షః ప్రాకారాన్ని సరిత్పతా
క్షిప్త్వా తత్పరిపర్యంతం స్వలాంగూల మవర్ధయత్

తా॥ అప్పుడు హనుమంతుడు తీవ్రరూపమును ధరించి
యితరులకుఁ జూచుటకుఁగూడ నశక్యమయినవాఁడై ఆప్రాకార
ముగానున్న యగ్నిని సముద్రములో విరచిమ్మి అంతవఱకు తన
తోకను పెంచెను. ఆంజనేయుని మహిమము చాలా గొప్పది.

శ్లో॥ తత్పురీషమలాంగూలే చతురంగబలైస్సహ

భ్రాతృభి స్సాక మారుహ్య చకార కదనం మహత్

ఆ పట్టణమువఱకును వ్యాపించియుండు తోకమీద
శ్రీరామచంద్రమూర్తి చతురంగ బలములతోడను సోదరుల
తోడను నెక్కి గొప్పయుద్ధము చేయుచుండెను.

శ్లో॥ తద్యుద్ధ మభవ ధ్వోరం తుముఖం గోమహర్షణం

శతాననస్య రామస్య వానరాణాంచ రక్షసాం

తా॥ ఆయుద్ధము శ్రీరామ చంద్రమూర్తికిని శతానన
రాక్షసునకును మిక్కిలి తీవ్రముగా జరిగినది. వానరులకును
రాక్షసులకును మిక్కిలి భయంకరమగు యుద్ధము జరిగినది.

శ్లో॥ శిరాంసి తస్య కృత్రేష తీక్ష్ణై రాఘవసాయకైః

పునరేవ ప్రరోహంతి ఘోరరూపశిరాంసివై

తా॥ శతకంఠ రాక్షసునియొక్క శిరస్సులు శ్రీరామ
చంద్రమూర్తి మిక్కిలి పదునైన బొణములతోఁ గోసి క్రిందఁ
బడవేయుచుండఁగా వెంటనే తిరిగి మిక్కిలి ఘోరరూపములు
గల శిరస్సులు మొలచుచుండెను.

శ్లో॥ తస్య దైత్యస్య రక్షేన సంఘా భువి పాంసవః

భవంతి తక్షణాదేవ సర్వవీర శతాననాః

తా॥ ఆరాక్షసునియొక్క శరీరమునుండి రక్తబిందువు లచే భూమియందలి రేణువులెన్ని తడియుచున్నవో; యన్ని రక్త బిందువులు వెంటనే యందఱు శతకంఠ రాక్షసులుగా మారు చున్నయవి.

శ్లో॥ తే యుద్ధ్యంతి మహావీరా మహాబలపరాక్రమాః
శతాననానాం సర్వేషాం యావంతో రక్తబిందవః

తా॥ మిక్కిలి బలపరాక్రమములు గలిగినట్లువంటి మహా వీరులగు శతానన రాక్షసులు ఎందఱుయుద్ధము చేయుచున్నారో వారి శరీరములనుండి యెన్నిరక్తబిందువులు నేలపై బడు చున్నవో?

శ్లో॥ సంసిక్తా భూపరాగేన్య స్తావంతస్తు శతాననాః

తా॥ అన్నిచుక్కలును అందఱు నూరుతలలుగల రాక్ష సులుగా నిలచి యుండుచున్నారు.

శ్లో॥ ఏవం శతాననా స్సర్వే రాఘవై స్సహ సంగతాః

యుద్ధ్యంతో మూర్ఛితా శ్చక్ర త్రాభితాః సంగ్రామమూర్ధని

తా॥ ఇట్లు పైకివచ్చిన రాక్షసులందఱును రామ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులతో నెదుర్కొని యుద్ధముచేయుచు నారావ లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్నులను యుద్ధములో మూర్ఛలోముంచిన

శ్లో॥ మూర్ఛితాః రాఘవాః దృష్ట్వా సీతా చింతాకులాభవత్

తా॥ ఇట్లు మూర్ఛపోందియుండు రాఘవుల నందఱున కనుంగొని సీతామహాదేవి విచారగ్రస్తురాలయ్యెను.

శ్లో॥ ఏతస్మి న్నంతరే గర్గ స్సహగత్య మహామునిః

ద్వాదశార్ణవం మనుం తస్యై దదౌ సీతా జజాపచ

ఇంతలో గర్గమహామునీంద్రుండువచ్చి పన్నిండు అక్షరములు కల మహా హనుమన్మంత్రమును సీతాదేవి కుపదేశించెను. ఆదేవి శ్రీ హనుమన్మహామంత్రమును జపించుచుండెను.

శ్లో॥ తస్మా త్ప్రసన్నో హనుమా నభవ ద్విశ్వరూపభృత్
తా॥ ఆ సీతా మహాదేవి మంత్రమును జపించుచుండుట వల్ల సంతోషించి శ్రీహనుమంతుండు విశ్వరూపమును ధరించెను.

శ్లో॥ వానరం ముఖమేకంతు ద్వితీయం సింహవక్త్రకం
తృతీయం గారుడం వక్త్రం చతుర్థం సౌకరం ముఖం.

తా॥ ఒక ముఖము వానర ముఖము, రెండవముఖము సింహముఖము, మూడవముఖము గరుడముఖము; నాల్గవముఖము వరాహముఖము,

శ్లో॥ హయాననం పంచమం చాప్యేకైకం నయనై శ్రీభిః
దశబాహుసమోపేతం దశాయుధ సమన్వితం

తా॥ అయిదవ ముఖము అశ్వముఖము, ఒక్కొక్క ముఖమునకు మూడేసి కన్నులుండును. పదేసి భుజములుండును. ఒక్కొక్క భుజమునందును నొక్కొక్క యాయుధముండును.

శ్లో॥ తదా ప్రభృతి కథితః పంచాస్యో హనుమానితి
రూపం తస్య బభౌ యద్వద్రుద్రస్య పురఘాతినః

తా॥ అది మొదలు శ్రీ యాంజనేయ స్వామివారికిఁ బంచాస్యుండను పేరు సార్థకముగాఁ బ్రఖ్యాతయైయున్నది. ఆ పంచ ముఖాంజనేయ స్వామివారి రూపము త్రిపురాసురుని సంహరించియున్న రుద్రుని యాకారమునంటి యాకారము కలదై యున్నది.

శ్లో॥ శతాననానాం సర్వేషాం యావంతి వదనానివై
తావంతో పంచవదనా బభూవ కపికుంజరః

తా॥ అందు ఘోరాకారులై యున్న శతముఖరాక్షసు
ందరికిని ఎన్నిముఖములున్నవో, అందరు అయిదుముఖములుకల
ంజనేయులుగా శ్రీచంజనేయస్వామి అనేకరూపములు ధరించి
నారు.

శ్లో॥ తతో హనుమాన్ స్వస్కంధే చారోప్య జనకాత్మజాం
భయ మాపాదయామాస రాక్షసానాం దురాత్మనాం

తా॥ పిమ్మట శ్రీయాంజనేయస్వామివారు మహామాత
రుగు శ్రీసీతామహాదేవినిఁ దనమూపుమీఁద నెక్కించుకొని
సర్మార్గులగు రాక్షసుల కందఱుకును భయమును కలిగించెను.

శ్లో॥ తత స్సీతా భగవతీ కాళీరూపం దధా దుగ్రతం
భయంకరీ బభూ వాథ యయుధే శరవర్షిణీ

తా॥ పిమ్మట సీతామహాదేవి భయంకరమగు కాళీరూప
మును ధరించెను. వెంటనే బాణవర్షమును వర్షించుచు మహా
ముదమును చేయుచుండెను.

శ్లో॥ తద్యుద్ధ మభవ ద్దోరం సీతాయా రక్షసాం తథా
రక్షో రక్షాద్ధ్రురేణుత్థరాక్షసా న్వీక్ష్య విస్మితః

తా॥ సీతామహాదేవికిని శతానన రాక్షసులకును మహా
ఘోరయుద్ధము జరిగినది. ఒక్కొక్క శతాననరాక్షసుని శరీరము
నుండి కారుచున్న రక్తబిందువులవల్లనేర్పడిన యనేక శతానన
రాక్షసులను జూచి శ్రీహనుమత్ప్రభువు మిక్కిలి విస్మయమంది
నారు.

శ్లో॥ తస్మా విస్తీర్య లాంగూలం హనుమాన్ రక్తపాతినే
అభావా ద్రక్తపాతస్య క్షితౌ నష్టా శతాననాః

తా॥ వెంటనే తనతోకనుపెంచి భూమిమీద యావత్తు ప్రదేశమునందును పరచినారు. అంతనే రాక్షసులయొక్క నెత్తురు భూమిమీదఁ బడుటలేదు. శ్రీమాంజనేయస్వామి తోక మీదనే పడుచున్నది, కావున శతాననరాక్షసులు తిరిగి యుద్భవించుటలేదు.

శ్లో॥ సీతాయా శ్శరవర్షేణ చైకవీవావశేషితః

తా॥ సీతామహాదేవియొక్క బాణపరంపరలచేత మిగిలిన శతాననరాక్షసు లందఱును హతులైనారు. ఒక మొదటి శతాననరాక్షసరూపముమాత్రమే మిగిలినది.

శ్లో॥ తత స్సీతా మహాఘోరం శర మగ్ని శిఖోపమం

సంధాయ ధనుషి శ్రేష్ఠ మిద మాహ సుమధ్యమా

తా॥ పిమ్మట సీతామహాదేవి మిక్కిలిభయంకరమగు నట్టియును అగ్నిమంటలవలె మంటలుమండుచున్నట్టి యొక సార మగునట్టి మహాబాణమును ధనుస్సునందుఁగూర్చి మంచి శరీరము యొక్క మధ్యభాగముగలదై మిక్కిలి పతివ్రతా లక్షణములు కలదిగావున నిట్లు మంచివాక్యము నొకదానిని బలికెను.

శ్లో॥ ఏకపత్నీవ్రతో రామో యద్యహం పతిదేవతా

పత త్యనేన బాణేన శతాననశిరో మహత్

తా॥ నాకు భర్తయగు శ్రీరామచంద్రమూర్తివారు ఏకపత్నీవ్రతులైనట్లయితే, ఇతరస్త్రీనిఁ దల్లివలెఁ జూచుచుండు వారైనయెడల; నేను నా భర్తయగు శ్రీరామచంద్రమూర్తి వారినే దైవముగా నమ్మియుందునేని, ఇతరపురుషులను తండ్రిల నుగాఁ దలంచుచున్నయెడల; నీయొక్క బాణముచేతనే శతానన రాక్షసునియొక్క మహాత్మరముగు శరము క్రిందఁబడునుగాక.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా జానకీ బాణా త్పాతయామాస తచ్చిరః

తా॥ అనుచు వేసినవెంటనే శ్రీ సీతామహాదేవియొక్క బాణమువల్ల శతానన రాక్షసుని శిరము భూమిమీఁదఁ బడినది.

శ్లో॥ పపాత పుష్పవృష్టిశ్చ నేదు ద్దండభయో దివి

వానరాశ్చ నరాశ్చైవ సంతృప్తా స్సకలా భవః

తా॥ అంతట గగనమునుండి దేవతలు పుష్పవర్షమును కురిపించినారు. దేవదండభులు ఆకాశమునందు మోగినవి. వానరులును నరులును అందఱును మిక్కిలి సంతోషించినారు.

శ్లో॥ తేషాం సంతోషఘోషేణ రాఘవా స్సహసోత్థితాః

తా॥ వారియొక్క సంతోషధ్వనిచేత శ్రీరామచంద్ర మూర్తియును లక్ష్మణస్వామియును భరతుఁడును శత్రుఘ్నుండును వెంటనే మూర్ఖులు విడిపోయి తెలివిగలవారలై మేలు కొనినారు.

శ్లో॥ సీతాం దృష్ట్వా హనుమంతం శ్రీరామో వాక్య మబ్రవీత్

తా॥ పిమ్మట శ్రీరామచంద్రమూర్తివారు శ్రీహనుమత్ప్రభువును, శ్రీ సీతామహాదేవినిఁ జూచి యట్లు పలికెను.

శ్లో॥ యువయో ర్విశ్వరూపం చ మమ దర్శయితుం క్షమం

తా॥ మీరిద్దఱును మీమీ విశ్వరూపములను ఇప్పుడు నాకు జూపింపుడు, అనెను.

శ్లో॥ సీతా చ హనుమాంశ్చైవ తదా శ్రీరామ మూఢతుః

తా॥ సీతాదేవియును హనుమంతుఁడును శ్రీరామచంద్రమూర్తి వారితో నిట్లనిరి.

శ్లో॥ స్వరూప మావయోర్దృష్ట్వా భీత స్త్వం భవసి భ్రువమ్

తా॥ మా యిద్దటియొక్క విశ్వరూపములను మీరు
చూచినయెడల బడలికలోనున్న మీ రాయాసము కలవా
రౌతారు. నిశ్చయము. కావున సమంజసముకాదు.

శ్లో॥ ఉవాచ ప్రహసన్ వాక్యం తావుభౌ రఘునందనః

తా॥ అంతట శ్రీరామచంద్రమూర్తివారు చిటునవ్వు
నవ్వుచు వారిద్దటితో నిట్లనిరి.

శ్లో॥ జ్ఞాతవీవ ప్రభావో వా మతిదేవోఽతిదానవః

తా॥ మీయిద్దటియొక్క ప్రభావము దేవతలకును
రాక్షసులకును నెందును కలుగఁబోదు. నాకును దెలిసినది.

శ్లో॥ ఇతి ప్రశంస్యమానౌ తౌ పరమాం మద మాపతుః

తా॥ ఇట్లు శ్రీ రామచంద్రమూర్తివా రనఁగానే సీతా
దేవియును, హనుమంతుఁడును మిక్కిలి సంతోషించినారు.

శ్లో॥ హనూమం తంచ సీతాంచ స్తుత్వా జగ్ము ర్యథాగతాః

తా॥ పిమ్మట నందలివార లందఱును సీతాదేవిని
హనుమంతునిఁ జూచి స్తోత్రము చేసి యెవరి నివాసములకు వారు
వారు వెళ్ళినారు.

శ్లో॥ సీతాయా విజయంచైవ ప్రభావంచ హనూమతః

యః పఠే ఛ్చుణుయాద్వాపి సర్వాన్ కామా నవాప్నుయాత్

తా॥ ఈ సీతాదేవియొక్క విజయమును హనుమంతుని
యొక్క ప్రభావమును ఎవ్వరు శ్రద్ధగాఁ జదువుచుందురో,
ఎవ్వరు వినుచుందురో; వారు వారందఱునూ సర్వకామములు
పొందుచుందురు.

యంత్రోద్ధారము:—

శ్లో॥ అథపూజా విధానార్థం యంత్రోలక్షణ ముచ్యతే
సర్వయంత్రశ్రేష్ఠతమం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్.

తా॥ పిమ్మట పూజించు కొనుటకు అనుకూలించునట్లు
యంత్రోలక్షణము చెప్పబడుచున్నది. అన్నియంత్రములకంటెను
శ్రీ హనుమన్మంత్ర యంత్రము మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది. భుక్తిని
ముక్తిని ఇచ్చుచుండునది.

శ్లో॥ ప్రథమం వర్తులం లేఖ్య మష్టకోణంచ విన్యసేత్
తద్భూ ర్వృత్త మాలిఖ్య షోడశాజ్జంచ లేఖయేత్.

తా॥ మొట్టమొదట గుండ్రాని రేఖ గీయవలెను. గుండ్రాని
గీతలనఁగా మిక్కిలి పెద్దసున్న వ్రాయవలెను. “○” దానికి
ఎనిమిది కోణములు ఉంచవలయును. దాని వెలుపల నింకొక వృత్త
మును వ్రాయవలెను. దానికి పదునారు దళముల పద్మము;
జతపరుప వలయును.

శ్లో॥ తద్భూ ర్వృత్త మాలిఖ్య లేఖయే ద్భూపురద్వయమ్
తతఃపరం చతుర్వారం సుందరం తద్విలేఖయేత్

తా॥ దాని వెలుపల నింకొక వృత్తమును లిఖింపఁ
యను. దానికిఁ బైన భూపురములు రెండు వ్రాయవలయు
పిమ్మట నాలుగు పర్యాయములు సుందర మంత్రమును, ద
లిఖింపవలయును.

శ్లో॥ పరమేశ్వర మోక్షకారం యంత్రమధ్యే విలేఖయేత్
అష్టాక్షరీ మహామంత్ర మష్టకోణేషు లేఖయేత్.

తా॥ మిక్కిలి శ్రేష్ఠతమమగు “ఓమ్” కారవ
యంత్రమధ్యమునందు లిఖింపవలయును. అష్టాక్షరీ మహామ
మును ఎనిమిది కోణములయందును లిఖింపవలయును.

శ్లో॥ ఏకాక్షరీ మహామంత్రం దేవస్య శ్రీ హనుమతః
షోడశాబ్జే చతుర్వేద దళే ష్టేవం విలేఖయేత్

తా॥ శ్రీ హనుమంతునియొక్క ఏకాక్షరీ మహామంత్రమును పదియారుదళములుగల పద్మమునందు నాలుగుదళములం దీరీతిగా లిఖింపవలయును.

శ్లో॥ షోడశాబ్జే మహారమ్యే పత్రేషు ద్వాదశస్వపి
సువర్చలాహనుమతో ర్లేఖయే ద్ద్వాదశాక్షరీమ్.

తా॥ పదియారురేకులుగల పద్మమునందు మిగిలిన పదిరెండు దళములయందును, శ్రీ సువర్చలా హనుమంతునియొక్క ద్వాదశాక్షరీ మహామంత్రమును వ్రాయవలయును.

శ్లో॥ భూపురాణాం షోడశాబ్జ దళానాం మధ్యభాగతః
అష్టాక్షరీ మంత్రరాజం చతురాశాసు లేఖయేత్

తా॥ పదియారురేకులుగల పద్మమునకు భూపురములకు మధ్యభాగమునందు నాలుగుదిక్కులయందును శ్రీ హనుమదష్టాక్షరీ మహామంత్రమును వ్రాయవలయును.

శ్లో॥ చతుర్వింశ త్యక్షరంచ భూపురేషు విలేఖయేత్

తా॥ భూపురములయందు శ్రీ హనుమత్ చతుర్వింశత్యక్షర మహామంత్రమును వ్రాయవలయును.

శ్లో॥ యథా మాతా సుతం రక్షేత్ యథా యుద్ధేషు కంచుకమ్

తథా రక్షేత్ మహాయంత్రమ్ తద్దేహీ యస్య చాస్తిచేత్॥

తా॥ తల్లి పిల్లను పెంచినరీతిగా, కవచము యుద్ధములలో రక్షించినరీతిగా, నే యింటియందు శ్రీ హనుమద్యంత్రముండునో; యా యింటియందు దెల్ల వారిని నీ మహాయంత్రము సంరక్షించుచుండును.

శ్లో॥ తామ్రేవా రజతేవాధ సువర్ణేవా విశేషతః

యంత్రం లిఖిత్వా ప్రాణస్య ప్రతిష్ఠా మాచరే త్తతః

తా॥ రాగిరేకునందుఁగాని, వెండిరేకునందుఁగాని, బంగారురేకునందుఁగాని శ్రీ హనుమన్మంత్రమును వ్రాసి పిమ్మట ప్రాణప్రతిష్ఠను చేయవలయును.

శ్లో॥ సూర్యేందుగ్రహణే కాలే పుణ్యక్షేత్రే నదీతటే

అష్టోత్తరశతం సూర్యసంఖ్యాక్షరమనుం జపేత్ .

తా॥ సూర్యగ్రహణమునందును, చంద్రగ్రహణమునందును, పుణ్యక్షేత్రమునందును, నదీతీరమునందును శ్రీ హనుమద్వాదశాక్షర మహామంత్రమును నూటయెనిమిది పర్యాయములు జపము చేయవలయును.

శ్లో॥ మధ్వాజ్యశర్కరాక్షీరై రభిషేకం సమాచరేత్

షోడశై రుపచారైశ్చ పూజయే ద్యంత్ర ముత్తమమ్.

తా॥ తేనె, ఆవునెయ్యి, పంచదార, ఆవుపాలతో యంత్రమునకు అభిషేకము చేయవలయును. షోడశోపచారములతో యంత్రమును పూజింపవలెను.

శ్లో॥ సర్వకామప్రదం నృణాం మందవారే విశేషతః

ప్రత్యహంపూజయే ద్యంత్రం తత్ర లక్ష్మీ రచంచలా.

తా॥ ఈ యంత్రము మనుజులకు సర్వకామ్యములు సమకూర్చుచుండును. శనివారమునందుఁ బూజించుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. ప్రతిరోజునందును యంత్రమును పూజించుచుండవలయును. ఈ యంత్రముగల యింటియందు లక్ష్మీదేవి శాశ్వతముగా నుండును. మిక్కిలి సంతోషముతో నృత్యము చేయుచుండును.

శ్లో॥ యంత్రపూజా యస్య గేహే తత్ర చోరాగ్ని నాశనమ్
రక్షో భూత పిశాచేభ్యో భయం నాస్తి న సంశయః

తా॥ ఈ యంత్రమును పూజించుచుండు గృహమునందు
నెప్పుడును చోరభయముగాని, అగ్నిభయముగాని, యుండదు.
రాక్షసబాధగాని, భూతభయముగాని, పిశాచపీడగాని యెంత
మాత్రమునుకలుగవు. ఇందు కేమాత్రమును సంశయము లేదు.

శ్లో॥ రాజద్వారే రణద్వారే యంత్రధారి న సీదతి
అరణ్యే వ్యాఘ్రసింహాధ్యే నహి తస్య భయం క్వచిత్

తా॥ ఈ యంత్రమును ధరించినవానికి రాజద్వారము
నందుఁగాని, యుద్ధద్వారమునందుఁగాని, యెంతమాత్రమును నేవిధ
మగు భయములునుకలుగవు. పెద్దపులులు, సింహములు మొదలగు
ఘోరమృగములుగల యడవియందైనను నేవిధముగాను నెందును
భయమనునది కలుగనే కలుగదు.

కాన స్త్రీపురుషాదు లెల్లరు “సువర్చలా ద్వాదశాక్షరీ”
యంత్రము నుపాసించుచు యంత్రరాజమును ధరించుచున్నచో
సకలభోగముల నంది యంతమున హనుమత్సాయుజ్యము
నందగలరు.

గురుభక్తి లేకున్న మంత్రసిద్ధి లేదు

ఇందుకు భవజదత్త చరిత్రము ప్రమాణముగాఁ జూపబడుచున్నది.
మైత్రేయః :—

శ్లో॥ పరాశర! మహాప్రాజ్ఞ! హనుమన్మంత్రైభవమ్
భూయోఽపి శ్రోతు మిచ్ఛామి కృపయా వద మే ప్రభో!

తా॥ మైత్రేయముని పరాశరమునీంద్రుని అడుగు
చున్నాడు. ఓ పరాశరమునీంద్రా! మహాప్రాజ్ఞుడా! శ్రీహనుమ
న్మంత్రముయొక్క వైభవమును ఇంకను వినవలయునని కోరికగా
చున్నది. దయయుంచి చెప్పవలయును.

శ్లో॥ కేనచాదౌ పురా జప్తం హనుమన్మంత్ర ముత్తమమ్ ?
కేనోపదిష్టం గురుణా కన్యై శిష్యాయ ధీమతే?

తా॥ పూర్వము శ్రీహనుమన్మంత్రము ముందు నెవ్వరు
జపించినారు? ఏ శిష్యుండు ఏగురువుకొద్ద నుపదేశమును
ప్రొందెను?

శ్లో॥ కస్య సిద్ధిప్రదం శీఘ్రం హ్రం విశ్వాసపూర్వకమ్?
విలంబితం ఫలం కస్య? తత్సర్వం ప్రతిపాద్యతామ్

తా॥ పూర్వము ఎవ్వరు జపమును విశ్వాసముకలవారై
చేసినారు? ఎవరికి వెంటనే ఫలసిద్ధి కలిగినది? ఎవ్వరికి ఆలస్యముగా
ఫలసిద్ధి కలిగినది? అదియంతయును సవిస్తరముగాఁ జెప్పవలయును
పరాశరః:-

శ్లో॥ ఇతిహాసం మహాపుణ్యం శ్రోతృణాం సర్వకామ్యదమ్
సర్వపాపహరం నృణాం నారీణాం వా విశేషతః

తా॥ పరాశరమునీంద్రుండు మైత్రేయమునికిట్లు చెప్
చున్నాడు. ఓ మైత్రేయమునీ! నేనొక్క ఇతిహాసమునుచెప్

దను. అది మహాపుణ్యప్రదమైనది. ఇది వినినయెడల నెల్లవారికిని సకల ఫలముల నొసంగునది. పురుషులైనను లేక స్త్రీ లైననుసరే వినిని వారల కందఱకును సర్వపాపములు పోగొట్టునది. అది వినుము.

శ్లో॥ సనత్కుమారవదనాత్ శ్రుత్యేమం బ్రహ్మసంసది
యథాశ్రుతం ప్రవక్ష్యామి శ్రుణుష్వ మునిసత్తమ!

తా॥ ఈ యతిహాసమును బ్రహ్మ దేవుని నిండుసభలో సనత్కుమారమునీంద్రుండు చెప్పఁగా నేను విన్నాను. అది నేను వినినట్లు నీకుఁ జెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ పురా కృతయుగే భూమా పుష్కరాఖ్యో మహామునిః
సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞః సర్వాగమవిశారదః

తా॥ పూర్వము కృతయుగములో భూలోకమునందుఁ బుష్కరాఖ్యుండుఅను మహామునీంద్రుండు కలఁడు. అతఁడు సర్వ శాస్త్రములు సర్వ వేదాంతములు సర్వవిషయములు తెలిసిన వాఁడు. సర్వ దేవ తంత్రములు తెలిసినవాఁడు.

శ్లో॥ శాంతో దాంత స్సదాచార శ్రద్ధావా నననూయకః
సర్వవేదార్థసారజ్ఞః సదా మంత్రార్థతత్పరః

తా॥ అతఁడు అంతరిందియ నిగ్రహము, బహిరిందియ నిగ్రహము గలవాఁడు. మంచియాచారములు కలవాఁడు. మంచి శ్రద్ధకలవాఁడు. అన్ని వేదములలోని విషయములను గుర్తెఱింగిన వాఁడు. ఎల్లప్పుడును మంత్రములయందలి యర్థములను మహా సక్తితోఁ దెలిసికొనుచుండువాఁడు.

శ్లో॥ ఏవం సర్వగుణోపేతః హనూమా నభిక్తిమా న్మునిః
కదాచి దాత్మనో జప్తుం హనూమన్మంత్ర ముత్తమమ్

తా॥ ఇట్లు సర్వసుగుణములతో నిండియుండినట్టియును
శ్రీ హనుమంతునియందు మంచిభక్తి గలిగినటువంటియును
ముని, యొక్కప్పుడు శ్రీహనుమ న్మంత్రమును జపించుటకు,

శ్లో॥ నైమిశారణ్య మాకీర్ణం సర్వైశ్చ కృనిగతై స్సదా
సిద్ధాశ్రమ మితి జ్ఞాత్వా సిద్ధయోగీ సమావిశత్

తా॥ సర్వమునీంద్రులతో నిండియున్నట్టియును నైమి
శారణ్యమును సిద్ధాశ్రమమని తెలిసికొని, యోగము మంత్రము
పొందించుటకుఁగాను నందుఁ బ్రవేశించెను.

శ్లో॥ తత్ర గత్వా మహాయోగీ పుష్కరః పుష్కరేక్షణః
జజాప పరమం జప్యం హనూమ న్మంత్ర ముత్తమమ్

తా॥ సూర్యుండువలె మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నటువంటి
యును, పద్మములవంటి కన్నులు కలిగినటువంటియును, మహా
యోగివీరుండునగు పుష్కరుండు అక్కడనుండి యుత్తమమైనటు
వంటి శ్రీ హనుమన్మంత్రమును జపానుసారముగా మిక్కిలి
శ్రద్ధతో జపించెను.

శ్లో॥ సిద్ధత్వా న్మంత్రరాజస్య ఫలవ్యగో న చాభవత్
సాపేక్షాం కురుతే తస్మిన్! సదా మంత్రరతో భవేత్

తా॥ ఆ యుత్తమమగు మంత్రము సిద్ధపొంద మగుటవల్ల
ఫలశూన్యుండును కాలేదు. ఫలమును కోరుచున్నవాఁడును
కాలేదు. అయితే మంత్రమునందు మాత్రము మిక్కిలి యాస
కలవాఁడు అయ్యెను. ఎల్లప్పుడును జపమును చేయుచు
యుండెను.

శ్లో॥ అథాస్మిన్ అంతరే బ్రహ్మన్! ధ్వజదత్తావ్యయో ద్విజః
వేదవేదాంగసారజ్ఞః దరిద్రో బహుపుత్రీవాన్

తా॥ పిమ్మట నింతలో ఓ మైత్రేయా! ధ్వజజత్తుడను
పేరుగల బ్రాహ్మణుండు వేదములయొక్కయును శాస్త్రముల
యొక్కయును సారమును తెలిసినవాఁడు. దరిదుఁడు. కుటుంబీకుఁడు.
చాలమంది పిల్లలుకలవాఁడు.

శ్లో॥ ఉపాదానరతో నిత్యం గృహ్లాతి సత్కుటుంబినః

నాలం క్షుధార్తయే తస్య శిశూనాం ధాన్య మాజ్ఞితమ్

తా॥ ఉపాదానముచేసికొనుచు మంచి గృహస్థునియొద్ద
నేమైనను గ్రహించుచుండెను. అతఁడు సంపాదించుకొనిన
ధాన్యము అతని సంతానమునకు ఆకలిబాధకు సరిపోయినది
మాత్రము కాలేదు.

శ్లో॥ శాకాహారేణ తద్భార్యా జీవనం కురుతే స్వకమ్

శీలా నామ సుశీలాచ మహాసాధ్వీ కుటుంబినీ

తా॥ అతనిభార్య శీల యను పేరుకలది. మంచిస్వభావము
కలది. మహాపతివ్రత. మిక్కిలి యోగ్యురాలు. కుటుంబముకలది.
కూరలతోనే తన జీవనమును గడుపుకొనుచున్న యది.

శ్లో॥ కదాచిదపి నోవేత్తి హ్యన్నంవా సిద్ధమాత్రకమ్

పాతివ్రత్యా ద్వివేకాచ్చ సా నోపాలభతే పతిమ్

తా॥ ఒకప్పుడుకూడ నాయిల్లాలు ఒకముద్దయన్నమును
గూడ నెరుగనేయెరుగదు. ఇటుండియును ఎక్కువ మంచి పతివ్రత
యగుటవల్లను, మంచి పరిశీలనాజ్ఞానము కలదగుటవల్లను
భర్తనుమాత్ర మెప్పుడూను పల్లెత్తుమాటయైనను నని
యెఱుంగదు.

శ్లో॥ నిజకర్మఫలం నూనం భోక్తవ్యమితి జానతీ

పతిం శుశూషమాణా సా న చకంపే క్షుధావతీ

తా॥ తనకర్మఫలమే యనియును, అది తప్పక యనుభవించి తీరవలసినదేయని యనియును మాత్రము గుర్తెఱింగియున్నది. భర్తగారికి శుశూషచేయుచునేయున్నది. ఆకలి యెంత బాధించినను తనమనస్సునం దొక కొంచెమైనను చలించినది కాదు.

శ్లో॥ శోకమాత్రేణ సా సాధ్వీ బహుకాలం నినాయ హ
స వివేద పతిస్తస్యా శ్వాకాహారం కదాచన.

తా॥ ఇట్లు విచారముతో నా యోగ్యురాలు, చల్లని తచాలకాలము గడిపినది. పతికిమాత్రము ఆమె అన్నమును తినుట లేదనియును, శాకములనుమాత్రమే తినుచున్నదనియును తెలియనే తెలియదు.

శ్లో॥ అన్నం భుక్త్వా వశిష్టంతు భోక్షతీత్యేవ మన్యతే
సాపి న ప్రేయసీ ప్రాహ నాన్నం మేఽస్తీతి భామినీ.

తా॥ అతడు అన్నమునుతిని మిగిలినయన్నమును భార్య తినుచున్నదని యనుకొనుచుండెను. ఆ ప్రియురాలుకూడ అన్నము మిగులలేదని భర్తతో నెన్నండును చెప్పలేదు.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో మహాప్రాజ్ఞ ఉపాదానరతోఽపి సః

అధ్యాపయన్ బహూన్ విప్రాన్ తస్మై స బ్రహ్మచారిణః

తా॥ మహాప్రాజ్ఞుండగు ధ్వజదత్తుండు ఉపాదానము చేసికొనుచుండువాడైనను చాలమంది విద్యార్థులకు నిత్యమును వేదపాఠములు అధ్యయనము చెప్పుచుండువాడు. ఇట్లు కాలము గడుచుచుండెను.

శ్లో॥ అథాసీనో బహి ర్వేద్యాం పరీక్షాం కర్తు ముద్యతః

తా॥ పిచ్చుట వీధియరుగుమీదఁ గూర్చొనినవాఁడై
విద్యార్థులను పరీక్షచేయుటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నవాఁడు.

శ్లో॥ సామగాన్ కతిచి ద్విప్రాన్ యాజుషాన్ బహ్వచానపి
అన్య నాధర్వణాంచైచ్చవ గాంధర్వానపి గారుడాన్.

తా॥ సామవేదము చదువుచున్నవారలను కొందఱిని,
యజుర్వేదము చదువుచున్నవారలను కొందఱిని, ఋగ్వేదము
చదువుచున్నవారలను కొందఱిని, అధర్వణవేదము చదువుచున్న
వారలనుకొందఱిని, గంధర్వవిద్య చదువుచున్నవారలను కొం
దఱిని, గరుడమంత్రములు చదువుచున్నవారలను కొందఱిని,

శ్లో॥ హనుమద్వేదశిరసి నిష్ఠాతానపి వై ద్విజాన్
మాండుకానపి నానాంశ్చ తాన్ పరీక్షితవాన్ ద్విజః.

తా॥ హనుమద్వేద గహస్యమంత్రములు నేర్చుచుండువార
లను కొందఱిని, నుండుకోపనిషత్తులు నేర్చుచుండువారలను
కొందఱిని, అనేకులను విద్యనేర్చుకొనుచుండువారలను బ్రాహ్మ
ణులను ధ్వజదత్తుండు పరీక్షించుచుండెను.

శ్లో॥ ఆహూతవాన్నిజం పుత్రం ధర్మదత్తః పరీక్షితుమ్.

తా॥ ధ్వజదత్తుండు తన కుమారునిని గూడఁ బరీక్షించు
టకు రమ్మని పిలిచెను.

శ్లో॥ ఆహూతోపి న నిష్క్రాంతః క్షుధార్తో మాతృసన్నిధేః

తా॥ ఇట్లు పిలిచినను ఆకలిబాధకలవాడై తల్లిదగ్గఱనుండి
రా లేదు.

శ్లో॥ క్షుధితాపి మహాసాధ్వీ శాకాహారం స్వకం దదౌ

తా॥ ఆ మహాపత్నివత శీలాంబకూడ మిక్కిలి యాకలి
బాధపడుచున్నను తన కుంచుకొన్న కూరకూడ నా పిల్లవాని
కిచ్చెను.

శ్లో॥ పుత్రాయ క్షుధితాయాశు పరీక్షా దీయతామితి

పుత్రే చిరాయమాణేతు ధ్వజదత్త ఉపాగమత్

తా॥ ఇట్లు ఆకలిబాధలోనుండు పుత్తునిఁ దొందఱగాఁ బరీక్షచేయవలయు నను నభిప్రాయముకల ధ్వజదత్తుండు కుమారుం డాలస్యము చేయుచుండుటవల్లఁ దొందరపడి తానే వాని దగ్గఱకు వెళ్ళెను.

శ్లో॥ దదర్శ భక్షమాణం తం శాకం తస్మాత్పసన్నిధౌ

తా॥ తల్లిదగ్గఱఁగూరమాత్రము తినుచున్న పిల్లవానిని జూచెను.

శ్లో॥ అథాబ్రవీ త్సపుత్రాం తాం ప్రేయసీం మితభాషిణీం

త్వయా కిం భక్ష్యతే? సాధ్వీ! యతో నాయాతి పుత్రకః?

తా॥ పిమ్మటఁ బిల్లవానితోఁ గలసియుండినటువంటి యును, మితభాషిణి యయినటువంటియును, తన ప్రియురాలిని “నీవు భోజనము చేసినావా? అబ్బాయియెందుకు ఇంతవఱకు రాలేదు? కారణమే? మని” యడిగెను.

శ్లో॥ స్వప్నత్తదర్శనా త్సాధ్వీ లజ్జితాచ మహర్ముహః

ఉచ్యమానాఽపి భర్తా సా నోత్తరం ప్రతిపద్యతే

తా॥ తన సంసారమునందలిగుట్టు భర్తకుఁ దెలిసినదని సిగ్గుకలదై, భర్త చాలసారులు అడుగుచున్నను పిలుచుచున్నను తిరుగుమాట చెప్పలేకపోయినది.

శ్లో॥ విలంబాసహమానస్సౌ శాకపాత్రం త మస్మిశత్

అన్నాభావా దిదం భుక్త మితి నిర్విణ్ణమానసః

తా॥ ఆలస్యమును చూచి యోర్వలేక ధర్మదత్తుండ ఆ కూరయున్న పాత్రను పట్టుకొనెను. అన్నము లేకపోవుటవల్ల

నిట్లు కూరమాతమునే తినుచుండిరిగదా! యని తెల్లపోయి
విచారముకలవాఁడై,

శ్లో॥ నినిందాత్మాన ముద్బుద్ధః ధిగ్జీవన మిదం మమ

తా॥ నా జీవనము మిక్కిలిపనికిరానిదని యా సమా-
చారము నంతయును బాగుగాఁదెలిసికొని, తననుతానే యనేక
విధములుగా నిందించుకొనుచుండెను.

శ్లో॥ శ్రుతం ధిజ్ఞేఽఖిలం శాస్త్రం ధిగాచార మితీరయః

యత స్సాధ్యే మహాప్రాజ్ఞీ శాకాహారేణ జీవతి.

తా॥ మహాయోగ్యురాలును, మిక్కిలి తెలివిగలదియును,
పతివ్రతయు నగు భార్య అన్నచూ లేకపోవుటవల్లఁ గూర
మాతముతిని బ్రతుకుచున్నదిగదా! యని మిక్కిలి దుఃఖించుచు
నేను వేదములు చదివినంతమాత్రముచే నేమిలాభము? శాస్త్ర-
ములు నేర్చికొనినంతమాత్రముచే నేమిప్రయోజనము? ఆచార-
ములు తెలిసికొనినంతమాత్రముచే నేమియుపయోగము? భార్యకు
ఆహారము సరిగానున్నదా? లేదా? యని చూడకపోయిన నా
జీవనము నిష్ప్రయోజనము. అని చెప్పుచు నిందించుకొను-
చుండెను.

శ్లో॥ అథోవాచ ప్రియాం విప్రః దయయావిష్టచేతనః

దుఃఖగద్గదయా వాచా ప్రేయసీదైన్యదర్శనాత్.

తా॥ పిమ్మట ధ్వజదత్తుండు మిక్కిలి జాలిగుండెగల
వాఁడై, విచారముతోనిండియున్న మిక్కిలిహీనమగు స్వరముతో
తన ప్రియురాలి దీనత్వమునుచూచిచూచి యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ యత్ర కుత్రాప్యటః భార్యే! త్వన్ముఖాంభోజదర్శనాత్

విస్మృత్యాధ్వపరిశ్రాంతిం సద్యో నిర్వృతి మాఘ్నయామ్.

తా॥ నానాప్రదేశములును ఎక్కడనో యొకచోట నియమము లేక తిరిగితిరిగివచ్చి, తామరపూవువలె మిక్కిలి కల కలలాడుచునున్న నీముఖముచూచి, యా యానందమువల్ల నేను త్రోవలోఁబడిన శ్రమనంతయును మఱచిపోయి, యో సతీరత్నమా! మిక్కిలి సుఖమును పొందుచుండెడివాడను.

శ్లో॥ ప్రితాం పుత్రాః పితౄః భర్తృ ల్లోకే సర్వత్ర దృశ్యతే
మయి తేతు పరా ప్రీతిః పుత్రైభ్యోఽప్యతిరిచ్యతే.

తా॥ లోకములో స్త్రీలకందఱకును భర్తమీదకంటెఁ బిల్లలమీదఁ ప్రేమయెక్కువగాఁ గనఁబడుచుండును. నీకు మాత్రము పిల్లలయందుఁగంటెఁగూడ నాయందుమిక్కిలి ప్రేమ యెక్కువగా నున్నది.

శ్లో॥ ప్రసన్నవదనా నిత్యం స్మితపూర్వాభిభాషిణీ
స్వప్నేపి ప్రతికూలా త్వం నజానాసి హితైషిణీ.

తా॥ ఎల్లప్పుడును ప్రసన్నముఖము కలదానవై యుండువు. ఎప్పుడుచూచినను చిఱునవ్వు నవ్వుచునే మాటలాడుచుండువు. నీవిధముగానైనను మేలుపల్కులునే చెప్పుచుండువు. శ్రేయమునే కోరుచుండువు. స్వప్నములోఁగూడ నాకు వ్యతిరేకముగా నడచుకొను స్వభావము కలదానవుకావు.

శ్లో॥ జలం శాకంచ మూలంవా త్వయా సంపూర్ణచిత్తయా
దత్త మశ్నా మ్యహం నిత్య మమృతం దేవతా యథా

తా॥ నీవు నిండుమనస్సుతో నీగిచ్చినను, కూరపెట్టినను, దుంపలు వేరులుఇచ్చినను దేవతలు అమృతమును ఆప్యాయముతో భుజించినరీతిని నేను ప్రతిరోజును భుజించుచున్నాను.

శ్లో॥ యావనం మధ్యమే లోకే ప్రసూత్యంత మీతీరితమ్

తా॥ భూలోకములోఁ బిల్లపుట్టువలకే యకావనముండు నని చెప్పఁబడుచున్నది.

శ్లో॥ బహుపుత్రాపి రమ్యాత్వం యథా షోడశవార్షికా

తా॥ అనేకులు పుత్రులు కలిగియున్నను నీవు మిక్కిలి మనోహరముగానున్నావు. పదియారు సంవత్సరములు ప్రాయముగల పడుచుపిల్లవుగా నున్నావు.

శ్లో॥ వాసంతీ మాలికావ త్వం యదా శయ్యా మధిష్ఠితా

తదాహం తృణవ స్మస్యే గంధర్వీంవా సురాంగనామ్

తా॥ నీవు వసంతఋతువునందలి మల్లిపూవుల దండవలె నా శయ్యమీదకు వచ్చినంతనే గంధర్వస్త్రీనిగాని. దేవతాస్త్రీనిగాని యొక గడ్డిపరకవలెఁ దలచుచుండువాడను. అంతటి యానందమును కలిగించుచుండెడిదానవు.

శ్లో॥ అనుకూల్యాచ్చ నారీణాం ప్రాతికూల్యం వరం స్మృతమ్

వియోగే ప్రతికూలాయాః పతి స్సంతోష మృచ్ఛతి.

తా॥ లోకములో సామాన్యముగా ననుకూలవతియగు భార్యకంటెఁ బ్రతికూలయగు భార్యయే కొంచెము మంచిదని చెప్పుదురు. ఎందుకనఁగాఁ బ్రతికూలయగు భార్య వియోగమును పొందినప్పుడు భర్తసంతోషించును. అనుకూలయగు భార్య అవితెమ్ము ఇవితెమ్ము అని యెల్లప్పుడును బెనిమిటిని బీడించును. ఇది లోకమర్యాద.

శ్లో॥ మత్పూర్వపుణ్యవిభవా త్తవ దుష్కృతకారణాత్

మస్యే పాణిగృహీతాం మే భవంతీ మమరాంగనామ్.

తా॥ నేను చేసికొనిన పూర్వపుణ్యవిశేషములవల్లను, నీవు చేసికొనిన పూర్వపాపఫలమువల్లను, నావంటి గర్భదరిదు

ను నీవంటి దేవతాస్త్రీవి భార్యనై, నాచేయిపట్టి వివాహము చేసికొన్నావు. అని నేను మనస్సుతో నిప్పు డనుకొనుచున్నాను.

శ్లో॥ ఆరుంధత్యా అహల్యాయా ద్రౌపద్యాఅపి సువ్రతే!
తారాయాఅపి సీతాయా సుత్యవత్యా స్తథైవచ.

తా॥ ఆరుంధతీ దేవికిని, అహల్యాదేవికిని, ద్రౌపదీ దేవికిని, తారాదేవికిని, సీతాదేవికిని, ఓ పత్నివతా!

శ్లో॥ అన్యాసామపి నారీణాం ప్రాతివత్స మనుత్తమమ్
ఇతిహాసపురాణాద్యై శ్శూయతే వైవ దృశ్యతే

తా॥ ఇతరులగు మఱికొందఱు స్త్రీలకును అసమానమగు పాత్రివత్సము కలదనిమాత్రము వినుచున్నాముగాని యెప్పుడును నెందునుచూచి యెఱుగము. ఇతిహాసములు చదివినను, పురాణములు చదివినను ఇవి వినఁబడుచుండును. గాని యెందును గనఁబడదు.

శ్లో॥ భవత్యాంతు విశేషేణ కాలేన మహతా ప్రియే!

పాతివ్రత్యపతాన్ ధర్మాన్ దృష్టవానసి సాంప్రతమ్

తా॥ ఓ ప్రియురాలా! నీయందుఁ జాలకాలమునుండి యెంతయో యెక్కువగా నా పాత్రివత్సధర్మములకంటె మిక్కిలి విశేషములగు మంచిమంచి ధర్మము లున్న వని నే నిప్పుడు గుర్తించినాను.

శ్లో॥ కశ్యాణగుణపూర్ణత్వాత్ పశ్యతోఽహర్నిశం మమ

చక్షుష్మత్తేయ మన్వర్థా చిరాయ చరితంప్రతి

తా॥ నేను మంచిసుఖములు శుభములు నీవల్ల ననుభవించుచుండుటవల్ల రాత్రింబవళ్ళు నిన్నుఁ జూచుచుండినఁ చాలకాలమున కిప్పట్టికై నను నాకుఁ గన్నులు కలుగుటకు సార్థ

ముగాఁ గన్నులపండువుగా నీ ప్రవర్తనము నాకుఁ దెలిసినది.
కన్నులారఁజూచి మిక్కిలి సంతోషించినాను.

శ్లో॥ సహస్రమర్థయేఽక్షీణాం తవ సౌందర్య మిక్షీతుమ్

తా॥ మిక్కిలి పెంపొందుచున్నట్టి నీసౌందర్యముచూచు
టకు నాకు వెయ్యికన్నులు కావలెనని కోరుచున్నాను. ఈ
రెండు కన్నులతోఁ జూచుచుండినమాత్రమున నాకుఁ దృప్తిగా
నుండుట లేదు. అంత యందముగలదానవు.

శ్లో॥ వర్ణితం తవ సౌశీల్యం సహస్రరసనాఽపి

తా॥ అట్లే నీ యొక్క మంచిస్వభావమును వర్ణించుటకు
నా యొక్క యీ నాలుకయొక్కటియును చాలదు. కావున
వెయ్యినాలుకలు కావలెనని కోరుకొనుచున్నాను.

శ్లో॥ సహస్రభుజశాఖాంశ్చ తవాంగ ముపగూహితుమ్

తా॥ నీ శరీరమును కాగలించుకొనుటకు ఈ రెండు
రుజములును చాలవు. కావున వెయ్యిభుజములు కావలెనని
కోరుకొనుచున్నాను.

శ్లో॥ అతిసౌందర్యసాకేఽపి గర్వతే శోఽపి నాస్తి తే

తా॥ ఇంత ఎక్కువ యందముకలదానవైనను నీ కిసు
పంతయును గర్వములేదుకదా!

శ్లో॥ సచావమస్యనే కాంచి త్కురూపామపి భామినీమ్

తా॥ కురూపియగు నితరస్త్రీ యెవ్వరు కనిపించినను
సంతోషించుచుండుదానవు గాని యెంతమాత్రమును విసుకు
కొనుటగాని, యేవగించుకొనుటగాని, యవమానించుటగాని, ఎరు
గనేయెరుగవు. ఇటువంటి మంచిసుగుణములు కలిగియుండు
దానవు.

శ్లో॥ తవ సౌందర్యసంపత్త్యా పాతివ్రత్యగుణేనచ

దారిద్ర్యమపి దుర్ధర్ష మనుమస్యే కథంచన

తా॥ నీ సౌందర్యసంపత్తిని జూచినను, నీ పాతివ్రత్య
గుణమును జూచినను, అతికష్టమగు నిట్టి దారిద్ర్యమును ఎట్లు
సభవించుచున్నావో? కదా! యని యనుకొనుచున్నాను.

శ్లో॥ ఈదృశీం భవతీం భార్యాం మామేవ భ్యాయతీం సదా

విహాయ క్వ గమిష్యామి ప్రియే! దారిద్ర్యకారణాత్

తా॥ ఓ ప్రియసీ! ఇట్టి సుగుణములుగల నన్నే యెల్ల
క్షణము భ్యానించుచుండునట్టి యోగ్యురాలవగు నిన్ను విడిచి
దారిద్ర్యబాధను నివారించుకొనుటకు ఎట్లు ఎక్కడికి వెళ్ళ
ను?

శ్లో॥ మదీయం గృహ మాదశ్య కంను భుక్తం? త్వయా ప్రియే!

తా॥ ఓ సుదతీ! నాయింటికివచ్చి నీవేమిసుఖ మనుభ
వించినావు?

శ్లో॥ ధర్మార్థకామమోక్షాణాం త్వం మాలమితి నిశ్చయః

తా॥ ధర్మమునకుఁగాని, ధనమునకుఁగాని, కామమునకుఁ
గాని, మోక్షమునకుఁగాని నిశ్చయముగా నిన్ని సుగుణసంప
త్తులుగల నీవే మూఢ్యాధారము. నీవల్లనే యీ పురుషార్థములు
లుగును సఫలము లగును.

శ్లో॥ అన్నపానై ర్యథాకామం వస్త్రై రాభరణై రపి

న ప్రీణయతి యో భార్యాం స పుమాన్ పురుషాథమః

తా॥ అన్నము పానీయములు వస్త్రములు ఆభరణములు
గోరికల ననుసరించి సంతృప్తిగా నొసంగి భార్యను ప్రీతిపరచలే
గర్త యథమాథముఁడు.

శ్లో॥ పితౄ రక్షతి కౌమారే, భర్తా రక్షతి యౌవనే
 పుత్రా రక్షన్తి వార్ధక్యే, న స్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి
 తా॥ చిన్నతనమందుండండి పోషించుచుండును. పడుచు
 తనమునందు భర్త పోషించుచుండును. ముసలితనమునందు
 సంతానము పోషించుచుండును. కావున స్త్రీ; తాను స్వయం
 ముగాఁ గష్టపడి జీవింపవలసిన యవసరములేదు. అట్లు కష్టపడి
 జీవించుట యెంతమాత్రమును తగదు.

శ్లో॥ అనుకూలా ప్రియా సాధ్వీ యస్యాఽస్తి నిజమందిరే
 తదేవ భవనం నోచే ద్వధారణ్యం తథా గృహమ్
 తా॥ అనుకూలవతియు సాధ్వీయగు ప్రియురాలు
 ఉండిన గృహమే గృహము. అట్లుకాదేని ఆగృహము అరణ్య
 ముతో సమానముకదా !

శ్లో॥ పతివ్రతా సుశీలాచ మరూపా సాధుభాషిణీ
 కులజా భవతీ సాధ్వీ కథం త్వాం త్యక్తు ముత్సహే?
 తా॥ నీవు పతివ్రతవు. మంచిస్వభావము కలదానవు.
 మిక్కిలి యందమగుదానవు. మధురముగా మాటలాడుదానవు;
 మంచికులములో జన్మించియున్నావు. సాధుమూర్తివి. నిన్ను
 నెట్లు విడుచుటకునేను సహింపఁగలను? కావున నిన్ను విడిచి
 వెళ్ళలేను.

శ్లో॥ సాధ్వీ భార్యాచ యస్యాస్తిఽస మాన్యో బంధుభి ర్జనైః
 సవీర పురుష శ్లాఘ్యుః స్సయోగ్య స్సర్వకర్మసు
 తా॥ యోగ్యురాలగు భార్య యెవ్వనికుండునో యతఁడు
 బంధువులచేత గౌరవింపఁబడుచుండును. అతనినే యందఱును
 కొనియాడుచుందురు. అతఁడే యన్నిశుభకర్మలయందును, అన్ని
 సత్కార్యముల యందును మిక్కిలి పూజింపఁదగినవాఁడు.

శ్లో॥ వృద్ధౌచ మాతాపితరౌ సాధ్వీ జాయా సుత శ్శిశుః
అప్యకార్యశతం కృత్వా భర్తవ్యా మనురబ్రవీత్

తా॥ ముసలివాండ్రగు తల్లిదండ్రులును, యోగ్యురాలగు
కన్యయును, పసిపిల్లవాఁడు అగు కుమారుండును, ఎన్ని లోప
ములు చేసినను సహించియుండుటయే మంచి దని మనువు
కృతాశ్రమమునందు నిరూపించియున్నాఁడు.

శ్లో॥ పక్షిభేదీ పృథక్వాకీ నిత్యం బ్రాహ్మణదూషకః
విప్రద్రవ్యాపహర్తాచ బ్రహ్మహంతా తథైవచ

తా॥ పక్షిలో వేరువేరు భేదములుగా గమనించుట
ని, తాను వేటుగా వండుకొని తినుచుండుటగాని, యెల్ల
డును బ్రాహ్మణులను దూషించుచుండుటగాని, బ్రాహ్మణుల
యక్కడ్రవ్యములను అనుభవించుచుండుటగాని, బలాత్కార
ముగాఁ దీసుకొనుటగాని,

శ్లో॥ ఏవంముఖా శ్చతుర్దశ మహాపాతక సంజ్ఞికాః

తా॥ ఇవి మొదలగునవి పదునాలుగును మహాపాతకము
చెప్పబడుచున్నవి.

శ్లో॥ తస్మాదుపేక్షమాణస్య సాధ్వీం త్వాం హితభాషిణీం
ప్రాయశ్చిత్తోపదేశం మే వత్తు మర్హసి సాంప్రతమ్

తా॥ కావున హితభాషిణివై యోగ్యురాలవగు నీవిట్లు
ప్రకటించుచున్నను ఊరకే చూచుచున్న నాకేదియో యా
పము పోవుటకు దగిన ప్రాయశ్చిత్తమును దెలుపుము.

శ్లో॥ ఇతి నిందిత మాత్మానం ఖిద్యంతంచ పునఃపునః
భర్తారం ప్రాహ సా సాధ్వీ కిమర్థం భేద ఈదృశః ?

తా॥ ఇట్లు తనను నిందించుకొనుచు ననేకవిధములుగా విచారించుచున్నటువంటి భర్తతో నాపతివ్రత యిట్లు చెప్పెను. నాథా ! ఈ భేదభావము తమరెందుకు గమనించెదరు?

శ్లో॥ ఉచితం కింమహాప్రాజ్ఞ! ధీరోదాత్తస్య తే ప్రియ!

సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞః కిమర్థం కథ్యతే ప్రభో!

తా॥ తమరు ధీరోదాతులు కదా! ఎన్నికష్టములుగాని లోపల నిమిడించుకొని గంభీరభావముతో నుండువారుకదా! ఇట్లు భేదభావముతోఁ బలుకుట తమనంటివారి కుచితమా? తమరు సర్వశాస్త్రములు తెలిసికొనినారు, వానిలోని నిశ్చయ జ్ఞానమును గుర్తెఱింగియున్నారు. ఓ స్వామీ! ఇట్లు ఎందుకు మాటలాడుచున్నారు? ఇది మీకు ధర్మమా?

శ్లో॥ నిజకర్మాణి సర్వాణి భోక్తవ్యాని న శంసయః

ఈదృశాన్యేవ కర్మాణి కృతా న్యస్మాభి రంజసా.

తా॥ లోకములో నేరికైనను తాముచేసిన కర్మముల యొక్క ఫలము లనుభవించక తప్పదు. సందేహములేదు. మనము పూర్వజన్మములో అజ్ఞానమువల్ల నిటువంటి చెడుకర్మములనే చేసికొనినాము. కావుననే యిట్టికష్టముల ననుభవింపుచున్నాము.

శ్లో॥ కణమాత్రం జలంవాపి అన్నంవా సిద్ధమాత్రకమ్

సత్పత్త్రే నార్పితం యస్మా త్తస్మా ద్దారిద్ర్య మాగతమ్.

తా॥ ఒక్క చుక్క మంచినీరుగాని, ఒక్క మెతుకు అన్నముగాని, మనము సత్పత్తులకు ధర్మముచేసిన వారము కాము. కావున నిటువంటి దారిద్ర్యము మనకుఁ గలిగినది.

శ్లో॥ కోవా విచారయే దర్థే హ్యవశ్యం భావినీదృశే

తస్మా ద్వివేకిన స్తత్ర విచారో నైవ సాంప్రతమ్

తా॥ తాను చేసిన కర్మప్రకారము తప్పక జరుగుచున్న యిట్టి విషయమునం దెవ్వరును విచారింపరాదు. కావునఁ బరిశీలించి చూచినయెడల నిష్పణిట్టి విచార మెంతమాత్రమును యుక్తముకాదు. అనుభవించియే తీరవలయును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా వచనం సాధ్వీ పాదయో ర్ని పపాత హ

తా॥ అనిచెప్పి యా పతివ్రత భర్తయొక్క రెండుపాదములమీదను సాష్టాంగముగాఁబడి ప్రణమిల్లినది.

శ్లో॥ నిపతంతీం నిజాం భార్యా మాలింగ్యచ పునఃపునః
ఆదృత్య సాంత్యవచసా దేశకాలోచితేన సః.

తా॥ ఇట్లుపాదములమీదఁ బడియున్న భార్యను లేవఁదీసి, ప్రేమముతోఁ గొంగలించుకొని, ఆ యా రీతులచే, దేశమునకు, కాలమునకును తగినట్లుగా మంచిమాటలచేత నాదరించి, గౌరవించి, యోదార్చి, యూరడించి,

శ్లో॥ ఆదాయ దేవతాం స్వాంచ ఉపాదానపరో యయా

తా॥ తనవెంటఁ దనదేవతయును వచ్చుచుండఁగా నుపాదానమునకుఁగాను బయలుదేరి వెళ్ళెను.

శ్లో॥ తదేవ చింతమానస్య గచ్ఛతో దిశ ముత్తరామ్

చింతా సమభవ త్తస్య ధ్వజదత్తస్య ధీమతః

తా॥ అదేచింతతోనుండి యుత్తర దిక్కుగా వెళ్ళుచున్నటువంటి ధ్వజదత్తుని మనస్సునం దొక యాలోచనము కలిగెను.

శ్లో॥ తపసావా మహోగ్రేణ వేతనేనాథవా పునః

యజనాధ్యాపనాభ్యాంవా ఆనయిష్యే ధనం బహు.

తా॥ మిక్కిలి గొప్పతనము చేసికాని, మంచిజీతము తీసికొని యుద్యోగముచేసికాని, యజ్ఞముచేయించికాని, చదువు చెప్పికాని, ఎక్కువధనమును సంపాదించును. అని సర్వవిధముల చేతను అనేక భేదములుగా నాలోచనము చేసికొనుచుండెను.

శ్లో॥ ఇతి ముదితమనా హ్యుపాయ యోగా

న్ని జనుఖలేశి పరాజ్ఞుఖాభిమానః

జ్వలితహుతభుజం ప్రభాతకాలే

మునివర మండిత మభ్యగా ద్ద్విజేంద్రః

తా॥ ఇట్లు చాల సదుపాయములు తోచుచుండుటవల్ల నెంతయును సంతసించి, తన కష్టములు పోవునని తలంచి, గేదియో రీతిని సుఖ మొక కొంతయైనను కలుగుననినిశ్చయించికొని, ప్రాతఃకాలమునందే బయలుదేరి, బాగుగా హోమగుండములలో నగ్నిజ్వాలలు ప్రజ్వలించుచుండునట్టి మునీశ్వరు లుండు తపోవనమునకు శ్రీ ధ్వజదత్తుండు వెళ్లెను.

మైత్రేయః—

శ్లో॥ కిమకార్షీ? ద్వనం గత్వా ధ్వజదత్తఃపరాశర!

తద్వనంవా కిమాఖ్యాతం? తస్మై బ్రూహి మహామనీ!

తా॥ మైత్రేయుండు పరాశరమునిని అడుగుచున్నాఁడు. ఓ పరాశరమహామనీ! ధ్వజదత్తుండు ఏవనమును ప్రశించినాఁడు? ఆ వనమునందతఁడేమి యొనరించెను? ఆసంగతియంతయునునాకు సవిస్తరముగాఁ జెప్పుము.

పరాశరః—

శ్లో॥ తద్వనం నైమిశారణ్యం యత్రాస్తే పుష్కరో మునిః

యత్ర సంతి మునివ్రాతాః అపరే కశ్యపాదయః

తా॥ పరాశరుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. ఓ మైత్రేయమునీ. పుష్కరముని నివసించునట్టియును, కశ్యపుఁడు మొదలగు ముని సంఘములు సంచరించునట్టియును నైమిశారణ్యామునకు ధ్వజ దత్తుఁడు వెళ్ళినాఁడు.

శ్లో॥ జపంతో భవ్యమంత్రాంశ్చ ధ్యాయంత శ్చేష్టజేవతాః

ప్రాయశో హనుమద్భక్తా స్తన్మంత్రజపతత్పరాః

తా॥ ఆవనమునందు మునులందఱును తమతమ ముఖ్య మంత్రములను జపించుచుందురు. తమతమ యిష్టదైవములను ధ్యానము చేయుచుందురు. శ్రీ హనుమద్భక్తులందఱును శ్రీ నైమిశారణ్యామునందు శ్రీ హనుమన్మంత్రములను మిక్కిలి మహాభక్తితో నందుఁ దఱచుగా జపములు చేసికొనుచుందురు.

శ్లో॥ నిత్యహోమపరాః కేచిత్ కామ్యహోమపరాః పరే

అన్యే కర్మపరిత్యక్తాః కేవల ధ్యాన తత్పరాః

తా॥ కొందఱు ఎల్లప్పుడూను హోమములే చేసికొను చుందురు. మరికొందఱు తమతమ కోరికల ననుసరించి యా యా కాలములందు నా యా హోమములు చేసికొనుచుందురు. ఇంకనుగొందఱు కర్మములు చేసిచేసి, తుదకు సర్వకర్మలను పరిత్యజించి, కేవలము మానసిక ధ్యానములనుమాత్రమే చేసి కొనుచుందురు.

శ్లో॥ ఇత్యేవం వివిధైర్వ్యాప్తం బహుభి ర్మునిభిరంగవైః

తా॥ ఇట్లు అనేకవిధములుగల మునిచంద్రులచే నా

నైమిశారణ్యాము మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నది.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో వనం వీక్ష్య విస్మయం పరమం యయా

తా॥ ద్వజదత్తుండు ఆ వనమునుచూచి మిక్కిలి యెక్కువ యాశ్చర్యమును పొందెను.

శ్లో॥ దంతధావనపర్జాని సమిత్పుష్పఫలనిచ
గృహీత్వా నిజపాణిభ్యాం ప్రవిష్టో వనగహ్వరమ్

తా॥ పన్నులు పరిశుభముచేసికొనుటకుఁ దగినయాకులు
సమిధలు పువ్వులు పండ్లు తనచేతులతో గ్రహించి వనములోఁ
బ్రవేశించినాఁడు.

శ్లో॥ యత్రాస్తే పుష్కరో యోగీ హనుమద్ధ్యానతత్పరః
సూర్యబింబసమజ్యోతిర్హనుమన్మంత్రవైభవాత్

తా॥ పిమ్మట మంత్రమును మిక్కిలి ప్రీతితో ధ్యానము
చేయుచుండునట్టియును, శ్రీహనుమంతునియొక్క మహామంత్ర
ములను ధ్యానముచేయునట్టి వైభవముల సూర్యబింబముతో
సమానముగా మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నట్టి పుష్కర మహా
మునీంద్రుండు నివసించుచున్నట్టి పుణ్యప్రదేశమునకు వెళ్లినాఁడు.

శ్లో॥ తం దేశ మగమ ద్దీప్తం శనై శీఘ్రతో మహాత్మనః

తూష్ణీం తస్థా తదభ్యాసే విస్మృత సాన్విర్థ సంభ్రమః

తా॥ ఇట్లు పుష్కరమునీంద్రుండున్న చోటును ప్రవేశించి,
వారి యనుష్ఠానములు చూచుచుండి, తాను వచ్చిన పనికూడ
మఱచిపోయి మెల్ల మెల్లగా నందు నూరకయుండెను.

శ్లో॥ యదృచ్ఛయా మనీంద్రోపి మాధ్యాహ్నిక ముపాసితమ్

నివృత్తయోగ స్తత్రైవం నివృత్త సాన్వింతరాత్మనః

తా॥ పుష్కరుండును నంతలో నకస్మాత్తుగా మధ్యాహ్న
కర్మను ఉపాసనము చేసికొనుటకుఁగాను తానుచేయు
యోగమును విరమించుకొని, మానసికారాధన మార్గమును
కూడ నిలిపివేసెను.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో మహాశ్రాజ్ఞః వీక్షమాణే మహామునౌ

ఉపహారం నివేద్యాదౌ సాష్టాంగం ప్రణతోఽభవత్

తా॥ అంతట ధ్వజదత్తుండు దమహాప్రాజ్ఞుండుగనుక నా సమయమును కనిపెట్టి పుష్కర మహాముని చూచుచుండఁగా వానిముందుఁ దాను తీసికొనివచ్చిన పారితోషికమును ముందు నుంచి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసెను.

శ్లో॥ అథాఽబ్రవీ న్మహాభాగో ధ్వజదత్తం ద్విజోత్తమమ్
కిమర్థ మాగతో? బ్రహ్మక! కేనవాఽపకృతో భవాన్?

తా॥ పిమ్మట నాపుష్కర భగవానులు బ్రాహ్మణోత్తముఁ డగు ధ్వజదత్తునిఁ జూచి నీవెందుకు వచ్చినావు? నీకెవ్వనివల్ల నపకారము సంభవించినది?

శ్లో॥ నిర్విణ్ణవదనో భూత్వా చింతాకాంతఇవ స్థితః

తా॥ నీవు మిక్కిలి దుఃఖముకలవాఁడవునలె నున్నావు. నీమోము మిక్కిలి విచారముగా నున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. కారణమేమి?

శ్లో॥ ఏత త్సర్వం యథాపృష్టం విచార్య బ్రూహి తత్త్వతః

తా॥ నేను అడిగినట్లుగా నీవు ఆలోచించుకొని, యున్నది యున్నట్లుగాఁ జెప్పమని యడిగెను.

శ్లో॥ శ్రుత్వా తద్వచనం విప్రః పుష్కరస్య మహాత్మనః
ప్రత్యుత్తరం యథాన్యాయం వక్తుం సముపచక్రమే.

తా॥ ఇట్లు పుష్కరమహాముని యడుగఁగా, ధ్వజదత్తుండు విని తగినట్లుగాఁ బ్రత్యుత్తరము చెప్పటకుఁ బ్రారంభించెను.

శ్లో॥ కుండినం నామ నగర మాసీ త్రైలోక్య విశ్రుతమ్
యత్రాధ్యా వణిజా నిత్యం కుబేరాధిక సంపదః

తా॥ కుబేరునికంటె మిక్కిలి యెక్కువ ధనధాన్య సంపదలతో నలరారుచుండు వర్తకులు గలిగి మూఁడులోకముల

యందును మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిని బొందిన కుండిన మను నగరము కలదు.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణాశ్చాపి విద్వాంస స్సురరాజగురూపమాః
నిత్యాన్నదాననిరతాః నిత్యహోమపరాయణాః

తా॥ అందలి బ్రాహ్మణులు మిక్కిలి గొప్ప గొప్ప విద్వాంసులు. దేవేంద్రునితోను గురునితోను సమానమగు మంచిప్రతిభ కలవారు. ప్రతినిత్యము నెల్లవారలకు నన్నప్రదానముచేయుటయందే కాలము గడుపుచుందురు. ఎల్లప్పుడును హోమములు చేయుచునే యుందురు.

శ్లో॥ శ్రీయః పతివ్రతా స్సర్వా శూద్రాః బ్రాహ్మణసేవకాః
క్షత్రియాః ధర్మయోద్ధారో న క్వచి ద్వర్ణసంకరః

తా॥ స్త్రీలు పతివ్రతలైయుందురు. శూద్రులు బ్రాహ్మణులను సేవించుచుండురు. క్షత్రియులు ధర్మపరిపాలమునకుఁ గాను యుద్ధములు చేయుచుందురు. ఎక్కడను వర్ణసంకర మనునది లేనేలేదు.

శ్లో॥ నాభూ దవిద్వాక్ యఃకోఽపి నావాదకుశల స్తథా
నాషడంగవి దత్రాసీ న్నాయజ్వా తత్ర పట్టణే

తా॥ ఆ పట్టణములో నెన్నడును విద్వాంసుండుకాని వాఁడులేడు. సంభాషణమునందు నేర్పులేనివాఁడులేడు. వేదములయొక్క ఆరంగములగు శిక్ష, వ్యాకరణము, ఛందస్సు, నిరుక్తము, జ్యోతిషము కల్పము రానివాఁడులేడు, యజ్ఞము చేయనివాఁడును కనఁబడడు.

శ్లో॥ ఏవం సర్వసమృద్ధేఽస్మిన్ భ్వజశర్మా బహుశ్రుతః
బహ్వచో గార్గ్యగోత్రశ్చ జితాంత ర్బ్రాహ్మణాత్రయః

తా॥ ఇట్లు మిక్కిలి మహాభివృద్ధిగలిగిన యీ పట్టణము నందు నానాశాస్త్రములు చదువుకొనినటువంటియును, అనేక ఋగ్వేదధర్మములు తెలిసికొనినటువంటియును, తనలోపలి శత్రువులను వెలుపలి శత్రువును జయించి శత్రుభావమే లేనటువంటియును, శ్రీగార్గ్యగోత్రమునందు సముత్పన్నుండయినటువంటియును, మిక్కిలి ప్రసిద్ధికల ధ్వజశర్మయను నతఁ డుండెను.

శ్లో॥ తస్యాఽహం జ్యేష్ఠపుత్రశ్చ కనీయాః మమ భద్రకః

తస్యాఽనుజో భద్రబాహు స్సర్వే వేదపరాయణాః

తా॥ ఆ బ్రాహ్మణమునికి నేను పెద్ద కుమారుండను. నా తరువాతివాడు భద్రకుడు. అతనితరువాతివాడు భద్రబాహుడు. మే మందరమును వేదాధ్యయనము చేసినవారము.

శ్లో॥ అనుజౌ తౌ మహాపుర్యా ముపాదానపరాయణౌ

తేషాం మమాపి పుత్రాస్తే నాలం క్షుత్క్రాంతయే మునే!

తా॥ నాతమ్ములిద్దఱును మహాపట్టణములో నుపాదానము చేసికొనుచున్నారు. నాకును వారికిని సంతానము చాలకలదు, ఓపుష్కరమహామునీ! మాయుపాదాన జీవనము మాపిల్లల యొక్క యాకలితీరుటకై నను చాలకయున్నది.

శ్లో॥ పుత్రా మే బహవ స్సంతి సాధ్వీ భార్యా ప్రియంవదా

ఉపాదానాజ్ఞితం ధాన్యం నాలం గ్రాసాయ నో మునే!

తా॥ ఓపుష్కర మునీంద్ర! చంద్రమా! నాకును చాలమంది సంతానముకలరు. నా భార్య మిక్కిలి యోగ్యురాలు. పతివ్రత. ప్రియముగా మాటలాడునది. ఉపాదానమువల్ల వచ్చిన ధాన్యము మాతిండి కెంతమాత్రమును చాలుటలేదు.

శ్లో॥ శాకాహారేణ సా సాధ్వీ జీవనం కురుతే భృశం

తా॥ కూరలతోనే యా సాధ్వి యెల్లప్పుడును జీవనమును గడుపుచున్నయది.

శ్లో॥ ఉపవాసపరా ప్రాయ శ్శాకాభావే పతివ్రతా

తా॥ ఒకప్పుడు కూరలుకూడ లేనప్పుడు ఆపతివ్రత సాధారణముగా చాలాకాలము నిరాహారముగా నుపవాసములే చేయుచుండును.

శ్లో॥ తద్దైన్యదర్శనా ద్వేవ! కదాచి దతి-చింతితః

ఆశ్వాస్య తాం ప్రియై ర్వాక్యై ర్వంచయిత్వాఽహ మాగతః

తా॥ ఆ దీనత్వమును చూచి నేనొకప్పుడు మిక్కిలి విచారముకలవాడనై ఆమెను మంచిమాటలతో నోదార్చి యామెకుఁ దెలుపకయే నేనిక్కడకు వచ్చినాను.

శ్లో॥ తస్మా ద్దుర్భిక్షహంతారం సర్వ సౌభాగ్య దాయకమ్

సర్వదుఃఖ హరంచాపి హ్యుపాయం వత్తు మర్హసి

తా॥ అందువల్ల నోమహానుభావా! దరిద్రమును మాన్పినట్టియును, సకలసంపదలు కలుగఁజేయుచుండునట్టియును, సర్వదుఃఖములను, పోఁగొట్టునట్టియును నేదైనను నొక యుపాయమును ఆలోచనము చేసి చెప్పము.

శ్లో॥ బహునాఽత్ర కిముక్తేన? మమైత ద్వచనం శృణు

దారిద్ర్యసాగరే మగ్నా నస్మా నుద్ధరయిష్యసి

తా॥ స్వామీ! నేను ఎక్కువగాఁ జెప్పుట యెందుకు? నామాట వినుము. మేమందఱము దారిద్ర్యము అను మహాసముద్రమున మునిగిపోయియున్నాము. మమ్ము ఏవిధముగా నైనను ఆ సముద్రములోనుండి లేవఁదీయుము.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా ధ్వజదత్తు పాదయో ర్ని పపాత హ
తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా దయార్ద్రమనసో మునేః

శ్లో॥ న్యపతన్ ప్రణతస్యాంగే నేత్రాభ్యా మశ్రుబిందవః

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు తన వృత్తాంతము నంతయును చెప్పి, శ్రీపుష్కరమహామనీంద్రునియొక్క రెండుపాదములపై పడెను. ఇట్లు దీనముగానున్న యా ధ్వజదత్తుని మాటలను వినుటవలన మిక్కిలి దయార్ద్రహృదయుండగు నా పుష్కర మనీంద్రుని రెండు కన్నులనుండియును గన్నీటిచుక్కలు దగ్గఱ నమస్కారము చేసి పాదయులమీద నున్నటువంటి ధ్వజ దత్తుని శరీరమునందుఁ బడినవి.

శ్లో॥ హనుమంతం హృది ధ్యాత్వా ధైర్య మాప్తాయ పుష్కరః

ధ్వజదత్తుం సముత్థాప్య మాభేషీ రితి చాబ్రవీత్

తా॥ అంతట శ్రీ పుష్కరముని చంద్రుండు శ్రీ హనుమ త్రభువు వారిని మనస్సునందు ధ్యానించి ధైర్యము తెచ్చుకొని ధ్వజదత్తునిని లేవదీసి భయపడకుమని చెప్పెను.

శ్లో॥ అస్త్యనర్థపరీహరసమర్థో హనుమాన్ ప్రభుః

తా॥ ఆనర్థముల నన్నింటిని పరిహరించుటకు మిక్కిలి

శక్తిగలవారు శ్రీ యాంజనేయస్వామివారున్నారు.

శ్లో॥ వర్తతే హనుమన్మంత్రం దైన్యం కిన్ను? ద్వజోత్తమ!

తా॥ శ్రీ హనుమన్మంత్రమున్నది. ఓ బ్రాహ్మణుండా!

ఇంక నీవు దీనుండవై యుండవలసిన యవసరములేదు.

శ్లో॥ దైవతాని కతిసంతి న భూమా

నైవ తాని మనసో మతాని మే

వీక్షితం జడదరిద్రరక్షణే

దైవతం హనుమ దాఖ్య మేవయత్

తా॥ ఈ లోకమునందు నెన్నియో దైవతములున్న
యవి. ఆ దైవతములు నా మనస్సున కెంతమాత్రమును నను
మతములైనవిగాఁ గనఁబడ లేదు. అజ్ఞానులను దరిద్రులను సంరక్ష
ణము చేయుటకు మిక్కిలిశక్తిగలది హనుమంతుడనే పేరుకల
దైవతమొక్కటియే కన బడుచున్నది.

శ్లో॥ మంత్రజాల మపి నాన్యగోచరమ్
రోచతే కమపి మంత్రకం వినా
కారణం కిమతిరిక్త? మత్ర నో
వాయునందన మనోః పరిగ్రహాత్

తా॥ సామాన్యముగా నెన్నిమంత్రములున్నను ఇతరు
లకు సులభముగాఁ దెలిసికొనుటకు వీలయినవిగానుండవు. అవి
గురూపదేశముగానే తెలిసికొనుటకు వీలై నవి. అయితే శ్రీ
హనుమంతునియొక్క మంత్రమును పరిగ్రహించినయెడల నింకను
జేయరానిదేదియును లేదు. అన్నియును వశ్యము లే యగును.

శ్లో॥ బ్రహ్మ విష్ణు శివ మైథిలీ శివాః
కార్యసిద్ధి శిథిలోద్యమా మహాః
అంజనా సుత మను ప్రభావతో
భుంజతే సుఖ మహర్నిశం ద్విజ !

తా॥ ఓయి ధ్వజదత్తా! పూర్వము బ్రహ్మ దేవుడు,
విష్ణుమూర్తి, సాంబమూర్తి, సీతాదేవి, పార్వతీదేవి, వీరు చాల
సారులు జాగ్రత్తగా చేసికొనుచుండువారై నను ఫలసిద్ధినిపొందఁ
జాలనివారై తుట్టతుదకు శ్రీ హనుమంతునియొక్క
మంత్రమును జపముచేసి యా ప్రభావమువల్ల ఫలసిద్ధిని పొందిన
వారై సుఖము ననుభవించుచున్నారలు. ఇంక నితరులవిషయ
ములో సంశయము లేదుకదా !

శ్లో॥ తత్ర తత్ర భవతే మనూత్తమమ్
కార్యసిద్ధివిషయే దృఢవ్రతమ్
దానపాత్ర! భవతే దిశామ్యహమ్
పుణ్యతీర్థసలిలే విగాహ్యతామ్

తా॥ ఓ ధ్వజదత్తా! అక్కడక్కడ శ్రీ హనుమన్మంత్ర
రాజము బోధ చేయువారలు కలరు. శ్రీ హనుమన్మంత్రమువల్ల
ఫలసిద్ధి తప్పక కలుగును. నీవు మంత్రము నుపదేశించుటకుఁ
దగినవాడవు. కావున మంచితీర్థజలములో స్నానమును జేసి
కొని త్వరగా రమ్మ. పొమ్మ. లెమ్మ. నీకు వెంటనే మంత్రము
నుపదేశించెదను.

శ్లో॥ ఇత్థ మాహ పచనం మనోరమమ్
బ్రాహ్మణం భృశదరిద్రశేఖరమ్
నిత్యకర్మనిధయో మునీశ్వరాః
పుణ్యతీర్థ మవిశ స్సహాఽమునా॥

తా॥ ఇట్లు పుష్కర మహాముని దరిద్ర శేఖరుండగు
ధ్వజదత్తునకు మంచి మనోహరమగు వాక్యము చెప్పెను. ఈ
ధ్వజదత్తుతోఁగూడ నిత్యకర్మలు చేసికొను విషయములో
మిక్కిలి నిష్ఠలు కలిగిన మునులుకూడ వెళ్ళి సరస్సుతీరమునఁ
బ్రవేశించినారు.

శ్లో॥ యత్ర సిద్ధి మగమ స్మనీశ్వరాః
స్నాన పాన హతకిల్బిషాః క్షణాత్
తత్ర పుణ్యసలిలే ద్విజ స్వయమ్
స్నానపూర్వకవిధిం చకారవై॥

తా॥ ఇదివఱలో మొదటినుండియును ఎక్కడ స్నానము
చేసి మంచినీళ్ళు దాహముత్రాగి వెంటనే పాపములనుండి

తొలగిపోయి మునీశ్వరులు సిద్ధిని పొందుచున్నారో, యీ
ధ్వజదత్తుండుకూడ నా పుణ్యాతీర్థమునందే విధిపూర్వకముగా
స్నానమును చేసెను.

శ్లో॥ స్నాత్వాతు పుష్కర శీఘ్రం పుణ్యతీర్థోదకే శుభే
కృతమాధ్యాహ్నికా యథా ధ్వజదత్తాయ ధీమతే॥

తా॥ పుష్కర మహామునీంద్రుండును ఆపుణ్యతీర్థములో
స్నానముచేసి, మాధ్యాహ్నిక కృత్యములు నెరవేర్చుకొని, సిద్ధ
ముగా నున్న ధ్వజదత్తునకు.

శ్లో॥ సువర్చలాసమేత శ్రీహనుమ్మంత్ర ముత్తమమ్
ద్వాదశాక్షరవిద్యేతి ప్రసిద్ధం జగతాం త్రయే

తా॥ లోకములో మిక్కిలి ప్రసిద్ధి వహించియున్నటు
వంటి శ్రీసువర్చలా సమేత శ్రీహనుమ్మంత్రమును ద్వాద
శాక్షరము అనుదానిని,

శ్లో॥ హనుమ ద్ధ్యాన మాస్థాయ ధ్యాత్వా గురుపదాంబుజమ్
విన్యస్య మస్తకే హస్తం విప్రా యోపాదిదేశ హ

తా॥ శ్రీహనుమంతునిని మనస్సులో ధ్యానముచేసి,
గురువ్రగారి పాదములు మనస్సులో స్మరించి, తనహస్తమును
ధ్వజత్తుని శిరమునండుంచి శ్రీ హనుమమ్మంత్రము నుపదేశము
చేసెను

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో మహామంత్ర ముపదిష్టం మహర్షిణా
అత్యుపరేణ జగ్రాహ నిక్షేపం నిర్ధనో యథా

తా॥ శ్రీపుష్కరముని యుపదేశించిన శ్రీహనుమమ్మంత్ర
మును దరిదుగ్గిండు మహానిధివలె శ్రీధ్వజదత్తుండు మిక్కిలి ప్రేమ
ముతో గ్రహించెను.

శ్లో॥ తతో నియమ మాస్థాయ జజాప హనుమన్మనుష్
గురూపదిష్టవిధినా తత్ర పుణ్యజలాంతరే
తా॥ సిమ్మట మంచనియమముకలవాడై గురువుగా
కుపదేశించిన విధముగా ఆ పుణ్యజలములోనుండి శ్రీహనుమ
న్మహామంత్రమును జపించెను.

శ్లో॥ ఉపదిశ్య మహామంత్రం పుష్కరోఽపి మహామునిః
ధ్వజదత్తాయ విప్రాయ జగా మాశ్రమ మాత్మనః

తా॥ శ్రీపుష్కరమహాముని శ్రీహనుమన్మంత్రమును
ధ్వజదత్తుడను బ్రాహ్మణున కుపదేశముచేసి తన యాశ్రమ
మును జేరెను.

శ్లో॥ స్వావేక్షణోత్సుక లసన్ముఖ కృష్ణనాగా
మాశాసి తాత్మహిత లోభఖగేంద్రనాథామ్
ఆసాదితాఽతిథి బిలప్రక రాంగణాగ్రా
మధ్యాస్త పుష్కరముని ర్నిజపర్ణశాలామ్

తా॥ తనను చూచుటయందు మిక్కిలి వేడుక కలవై
ప్రకాశించు ముఖములు కల త్రాచుపాములు కలిగినటువంటి
యును, ఇతరులకుఁ దెలియఁజేయుచున్న తమయొక్క మేలులందు
నత్యాదరములు గల గరుడపక్షులు కలిగినటువంటియును, ఆ కలు
గులకు సమీపముగా సంసిద్ధులై యున్న యతిధులు గల
ముంగిలివాకిలి కలిగినటువంటియును, తన యాశ్రమమును
శ్రీ పుష్కరమహామునీంద్రుండు ప్రవేశించెను. ఆ మునియొక్క
తపోమహిమమువల్ల సహజవిరోధులగు పాములు గరుడపక్షులు
పరస్పరము విరోధములుమాని, మిక్కిలి వేడుకతోను మిక్కిలి
విశ్వాసముతోను గలసిమెలసి సంచరించుచున్నయవి.

మైత్రేయః—

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో జప స్మంత్రం కదా సిద్ధ మవిందత ?

పురశ్చర్యా కతి కృతాః ? పరాశర ! వదస్వ మే

తా॥ ఓపరాశర యునీంద్రా ! ధ్వజదత్తుండు శ్రీహనుమ
స్మంత్రమును ఎంతకాలము జపము చేసెను? ఎప్పుడు ఫలసిద్ధి కలి
గినది ? పురశ్చర్యలు ఎన్ని చేసెను? నాకుఁ జెప్పుము. అని పరా
శరుని మైత్రేయుం డడిగెను.

పరాశరః—

శ్లో॥ శాస్త్రోక్తవిధినా విప్రో జపన్ మంత్ర మహర్నిశమ్

సిద్ధిం నావాప మంత్రస్య తథా వై జపతిస్మ సః

తా॥ శ్రీధ్వజదత్తుండు శాస్త్రవిధిప్రకారము శ్రీహనుమన్
మంత్రమును నెల్లప్పుడు, జపించుచుండెను. కాని ఫలసిద్ధి
మాత్రము కలుగలేదు. ఇంకను అట్లే జపము చేయుచుండెను.

శ్లో॥ గ్రీష్మే తప్తశిలాయాంచ వర్షాసు సికతాతలే

హేమస్తే శిశిరత్తాచ రాత్రౌ శీతజలాంతరే

తా॥ వేసవికాలములోని గ్రీష్మఋతువులో, జ్యేష్ఠాషాఢ
మాసములలో బాగుగా వేడిగానున్న శిలయందును; వర్షాకాల
మునందు శ్రావణ భాద్రపద మాసములలో ఇసుక దిబ్బలలో
నుండియును, హేమంతర్తునందును శిశిరర్తువునందును అనఁగా
మార్గశిర పుష్య మాఘ ఫాల్గుణ మాసములలో రాత్రియందుఁ
జల్లనినీటి లోపలనుండియును,

శ్లో॥ జపన్నపి మహామంత్రసిద్ధిం నైవాప సద్విజః

నిరాహారో జితస్వాప స్సర్వదా విజితేంద్రియః

తా॥ ఆహారమునుమాని, నిద్రనువీడి, తన యింద్రియము
లను దనవశ్యములుగాఁ జేసికొనినవాడై ధ్వజదత్తుండు తపము

చేయుచున్నను శ్రీహనుమ న్మంత్రముయొక్క ఫలసిద్ధిని మాత్రము పొందలేదు.

శ్లో॥ మనస్తత్త్వైవ సంయోజ్య బాహ్యంనైవ వివేద సః

తా॥ మనస్సును నొకచోట స్వస్థానమునం దునిచి. వెలుపలి లోకమునందలి విషయములను మాత్రము ఏమాత్రమును గమనింపక యుండెను.

శ్లో॥ గురుదేవపదం చైవ వినా విందతి తద్ద్విజః

తా॥ గురునమస్కారముచు దేవపూజయును లేకయే ఫలసిద్ధిని పొందుటకుఁ జూచుచుండెను.

శ్లో॥ తస్మా త్పంచపురశ్చర్యా విధావపి నసిద్ధ్యతీ.

తా॥ ఆతఁడు అయిదుపర్యాయములు పురశ్చర్యలు నెరవేర్చెను. అయినను ఫలసిద్ధి కలుగ లేదు.

శ్లో॥ దైవమేవ మహామాన్యం తతోమాన్యో మహామనుః

తా॥ దైవమే మన్నింపఁ దగినవాఁడు. ఆదైవముకంటెఁ గూడ మహామంత్రము మిక్కిలి గౌరవింపఁ దగినయది.

శ్లో॥ ఇతి నిశ్చితవాక్ విప్రో నత్వైవం గురువైభవమ్

చిరాయాపి మహామంత్రసిద్ధ్యభావా ద్ద్విజోత్తమః

తా॥ ఇట్లే నిశ్చయించుకొనుచుండెను. ఆ ధ్వజగత్తుండు గురువునుమాత్ర మొక్కొంతయును దలఁచుచుండెడివాఁడుకాఁడు. కావున నెంతకాలము జపించినను ఫలసిద్ధికలుగ లేదు. కావున నా బ్రాహ్మణుండు,

శ్లో॥ నిర్వేదం పరమంచాగాత్ గురువిశ్వాసవర్జనాత్

సిద్ధ్యభావే నిదానం యద్గురువిశ్వాసవర్జనమ్.

తా॥ గురువునందు నమ్మకము లేనివాడగుటవల్ల ఫలసిద్ధి కలుగ లేదు. కావున మిక్కిలి దుఃఖించెను. ఇట్లు ఫలింపకపోవుట వల్ల, గురువిశ్వాసము సకలమును వ్యర్థమగుటవల్ల, మంత్రము నందును నమ్మకము తగ్గినది.

శ్లో॥ ఏవం నజ్ఞాతవాక్ విప్ర స్తదేవ జ్ఞాతవాక్ గురుః

తా॥ ఇట్టివిషయమును ధ్వజదత్తుండు తెలిసికొనలేకపోయెను. ఈ సంగతియంతయును పుష్కరుండు తెలిసికొనెను.

శ్లో॥ సప్తకోటిషు మంత్రేషు విద్యమానేషు పుష్కరః
దిష్టవాక్ జడమంత్రం మే యత స్తస్మంత్రవంచకః

తా॥ ఏడుకోట్లు మహామంత్రము లున్నవి. ఈ పుష్కరుండు మంత్రపు మోసగాడు. ఈ వ్యర్థమంత్రమును నా కుపదేశించెను.

శ్లో॥ మహాంతో మునయ స్సంతి తానవేక్ష్యాఽయ మర్థితః
మాం జహోతి నదౌర్భాగ్యం వనేవా పట్టణేఽపివా.

తా॥ చాలమంది మహామును లున్నారు. వారలను చూచికూడ వీనినే కోరినాను. దౌర్భాగ్యము పట్టణమందుఁగాని యరణ్యమునందుఁగాని నన్ను వీడునట్లు కనఁబడదు.

శ్లో॥ ఇత్యేవం భిద్యమానస్సౌ జపా దుపరతోఽభవత్.

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు మనస్సులోఁ దలఁచి తలఁచి మిక్కిలి దుఃఖించుచున్నవాడై జపముచేయుట మానివేసెను.

— :గురు విశ్వాస మాహాత్మ్యము : —

(అందులకు గాచరితము ప్రమాణము)

పరాశరః—

శ్లో॥ అథాస్మిన్నంతరే వ్యాథో గాలోనామ మహాధనుః
మహావ్యాధిపరీతాంగో దుఃఖితో వ్యాధిపీడయా

తా॥ పిమ్మట నీ సమయములోనే గాలుఁడు అను నొక
కిరాతుఁడు గొప్పవిల్లుకాఁడు. మహారోగముచే నిండియున్న శరీ
రముకలవాఁడై యా జబ్బుతో నెంతయును పీడింపఁబడు
చుండెను.

శ్లో॥ మృగయావశ మాపన్నో నైమిశారణ్య మావిశత్

తా॥ అతఁడొకనాడు ఇట్లు బాధపడుచున్నవాఁడగుచునే
వేటయందలి వ్యసనముచే నైమిశారణ్యమును ప్రవేశించెను.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తం దదర్శాదౌ దరిద్రధ్వజ ముత్తమమ్

తా॥ ఇట్లు ప్రవేశించి వెంటనే దరిద్రమునందు మునింగి
యున్న ధ్వజదత్తునిని గనుంగొనెను.

శ్లో॥ తత్సమీపం సమాగత్య వ్యాథో వచన మబ్రవీత్

తా॥ ఆ వ్యాధుండు ధ్వజదత్తునిదగ్గరకువచ్చి ఇట్లు
పలికెను.

శ్లో॥ బ్రహ్మక! మే వ్యాధిపీడాఽస్తి కేనోపాయేన శామ్యతి?

తముపాయం వద స్వామిక! త్వత్సేవాం కరవాణ్యహమ్.

తా॥ ఓ మునీంద్రా! నా శరీరములో గొప్పజబ్బుండి
నన్ను మిక్కిలి బాధించుచున్నది. అది యెట్లు కుదురును? ఆ
యుపాయమును చెప్పవలయును. నేను మీసేవ చేసెదను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త స్తేన విప్రోఽపి వ్యాధంచేద మువాచ హ

తా॥ ఇట్లు కిరాతుండడుగఁగా వానితో ధ్వజదత్తుం డిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ అహం దారిద్ర్యదుఃఖాబ్ధౌ మగ్నస్త్యాం కథముద్ధరే?
కశ్చి త్పుష్కరనామాస్తి హ్యేరా దత్తైవ లక్ష్యతే.

తా॥ నేను దరిద్రమునను దుఃఖసముద్రములో మునిగి మిక్కిలి బాధపడుచున్నాను. ఇట్టివాఁడను నీకెట్లు సహాయము చేయగలను? పుష్కరుండు అను నొకమునియున్నాఁడు. ఇక్కడికి దగ్గరలోనే కనబడుచున్నాడు.

శ్లో॥ తముద్దిశ్య నగంతవ్యం యతో వంచకశేఖరః
దరిద్రతా వినాశాయ బహుథా ప్రార్థితో మయా.

తా॥ వాని దగ్గరకుమాత్రము వెళ్ళవద్దు. అతఁడు మిక్కిలి గొప్పమోసగాఁడు. వానిని నేను నా దారిద్ర్యము పోగొట్టవలసినదని యనేకరీతులుగాఁ బ్రార్థించినాను.

శ్లో॥ మంత్రాభాసం మమాదిశ్య వంచయిత్వా గతోయతః
మంత్రాభాసం జప న్భూయ సిద్ధిం నైవాప్నూయ మ్యహం

తా॥ అతఁడు మాయగాఁడు. నాకు నేదో పిచ్చిమంత్రమును చెప్పి మోసముచేసినాఁడు. ఆ పిచ్చిమంత్రమును నే నెన్నోసారులు జపించినాను. ఫలసిద్ధి కలుగునను నాశయే లేక పోయినది.

శ్లో॥ దుశ్చర్యం హి తపస్తప్తం తత్తథాపి నసిద్ధ్యతి

తా॥ ఆ మంత్రమును మిక్కిలి యశక్యమయినరీతిని గొప్పతపమును జేసినాను. “అయితేనేమి? ఫలముమాత్ర మొక్కొంతయును గనబడలేదు.

శ్లో॥ పురశ్చర్యాశ్చబహుధా కృతా సిద్ధి ర్నదృశ్యతే

తా॥ అనేకపర్యాయములు పురశ్చర్యలు చేసినాను.
సిద్ధిమాత్రము కనిపించలేదు.

శ్లో॥ తస్మా త్వారబ్ధకర్మాణి భోక్తవ్యాని న సంశయః

తా॥ కావున నేమిచేసినను లాభములేదు. ప్రారబ్ధకర్మలు
అనుభవించి తీరవలసినదేకాని మనము ఏమిచేసినను ఎవరిని
ప్రార్థించినను కర్మ తప్పదు. సంశయములేదు అనెను.

శ్లో॥ దైవం నాస్తి మనుర్నాస్తి గురుర్నాస్తి మే మతిః

తా॥ దైవమునులేదు, మంత్రమునులేదు, గురువును
లేదు, ఇది నా నిశ్చయాభిప్రాయము.

శ్లో॥ అథవా విద్యతే మంత్రో గురుర్వా దైవతంతథా

కింతు పుష్కర మాసాద్య మాగృహ్ణీష్వ మనుం త్విమమ్.

తా॥ ఒక వేళ మంత్రమున్నను, దైవమున్నను, గురు
వున్నను నీవుమాత్రము పుష్కరుని దగ్గరకుఁ బోవద్దుసుమా,
ఆయనవల్ల నీమంత్రమును నుపదేశము పొందవద్దు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తం ధ్వజదత్తేన వ్యాధ శ్రుత్వా ప్రియం వచః

ధ్వజదత్తనిషిద్ధోఽపి దిదృక్షుః పుష్కరం మునిమ్

తా॥ ఇట్లు మంచిమాటను ధ్వజదత్తుండు చెప్పఁగా నా
వ్యాధుండు విని, ధ్వజదత్తుండు పోవద్దని చెప్పినప్పటికిని, పుష్కర
మునినిఁ జూడవలెనని కోరికగలవాడై,

శ్లో॥ నివృత్తికామో రోగస్య తమేవ శరణం యయా

తా॥ ఆరోగమును పోగొట్టుకొను కోరికతో నాపుష్క
రుని దగ్గరకే వెళ్ళెను.

శ్లో॥ అబ్రవీ త్పుష్కరం వ్యాధ సాష్టాంగ సతిపూర్వకమ్

తా॥ ఇట్లు వ్యాధుండు పుష్కరునినిజూచి సాష్టాంగ
నమస్కారముచేసి వానితో నిట్లనెను.

శ్లో॥ జాత్యాహం మృగయు ర్భ్రహ్మక ! గాలోనామ్నా మహామునే!

తా॥ ఓపుష్కర మహామునే! నేను కిరాతజాతివాడను.
నా పేరు. గాలుడు.

శ్లో॥ వ్యాధినా దుర్ని వారేణ పీడ్యమానో దివానిశమ్
అన్నం సరోచతే మహ్యం నవా భార్యాఽతిసుందరీ

తా॥ నేను గొప్పవ్యాధిచే రాత్రింబవళ్ళు బాధపడు
చున్నాను. నాకు అన్నమునందుఁ గోరిక లేదు. నాభార్య మిక్కిలి
సౌందర్యవతి. ఆమెయందును ప్రేమ లేదు.

శ్లో॥ నవా వస్త్రాణి ముఖ్యాని సుగంధకుసుమాన్యపి

తా॥ వస్త్రములయందును వాంఛ లేదు. సుగంధములగు
పువ్వులయందును బ్రీతి లేదు.

శ్లో॥ చందనం చంద్రబింబాభం శయ్యావా హంసతూలికా

రసాశ్చ షడ్విధావాపి సరోచంతే మహామునే !

తా॥ ఓపుష్కరమునిచంద్రా ! చంద్రబింబమునలె మంచి
చల్లదనము కలుగఁజేయు మంచిగంధము మీదఁగాని, హంసల
యొక్క మృదురోమములతోఁ దయారగు పరుపుమీదఁగాని,
మిక్కిలిరుచికరములగు ఆగురుచులయందుఁగాని నాకునెంతమాత్ర
మును ఇష్టత లేనేలేదు.

శ్లో॥ నోత్సహే కాని వస్త్రాని వ్యాధిగ్రస్తః నిరంతరమ్

తా॥ నేను నిరంతరము వ్యాధివల్లఁ బడుబాధకుఁ దుది
యును మొదలును కనఁబడ లేదు. అందువల్ల నాకు నేవస్తువుల
మీదను కోరిక లేనేలేదు.

శ్లో॥ ఆఖేటనాపదేశేన పర్యటన్తహనాంతరే

పూర్వజన్మాద్జితా త్పుణ్యా దద్రాక్షం త్వాం మహామునే !

తా॥ వేటమూలముగా నీ వనములో సంచరించుచు
నోపుష్కరమునీంద్రా ! నేను పూర్వజన్మ పుణ్యవిశేషమువల్ల
మీదర్శనము చేసికొన్నాను.

శ్లో॥ అధునాఽహం కృతార్హోస్మి మన్యే వ్యాధిం వినాశితమ్

తా॥ ఇప్పుడు జబ్బుతగ్గినట్లు తలంచుచున్నాను. నేను
మీ దర్శనమువల్ల కృతార్థుండనయినాను అని చెప్పెను.

శ్లో॥ సమ్యక్పరీక్షితుం శీఘ్రం వ్యాధస్య మునిసత్తమః

సన్ముహూర్తాపదేశేన కాలక్షేపం చకార సః

తా॥ అంత శ్రీపుష్కరుండును వ్యాధుని స్వభావము
పరీక్షించుటకై మంచి ముహూర్తము కుదురవలె నని చెప్పుచుఁ
జాలకాలము జరుపుచుండెను.

శ్లో॥ తథాపి మృగయు ర్గాలః పరిచర్యా ముపాచరత్

తా॥ ఇట్లు ఎంతకాలము గడచుచున్నను వ్యాధుండు
మాత్రము పుష్కరునికి విసువక పరిచర్య చేయుచునే యున్న
వాఁడు.

శ్లో॥ ఫలాని పరిపక్వాణి మధురాస్వాదనానిచ

మునయే దత్తవాః గాలో గృహీత్వా వనగహ్వరాత్

తా॥ గాలుండు తోటలోనికిఁ జాలమారము పోయిపోయి
యచ్చటనుండు మంచిరుచిగలవి, బాగుగా పండినవి, యేరి పళ్లు
తీసికొనివచ్చి పుష్కరముని కిచ్చుచుండెను.

శ్లో॥ సమిత్పల్లవపుష్పాణి బర్హిశ్చాపి సకందకమ్
సమాహృత్యాఽర్పయామాస పుష్కరాయ మహాత్మనే.

తా॥ సమిధలు లేతయాకులు పుష్పాలు వేరులతోనుండు
దర్భలు తీసికొనివచ్చి మహాత్ముండగు పుష్కరమునీంద్రునకు
సమర్పించుచుండెను.

శ్లో॥ తథాపి పుష్కరో యోగీ కించిన్నాదత్త గాలకాత్
మానమేవ సమాస్థాయ పరీక్షక వ్యాధవర్తనమ్

తా॥ ఇట్లు గాలుండు ఎన్ని సమర్పించుచున్నను పుష్క-
రుండుమాత్రము అవియేవియును నొక కొంచెమును గ్రహిం-
చుట లేదు. మాటలాడకుండనే మానమును ధరించి యా కిరాతుని
ప్రవర్తనమును పరీక్షించుచుండెను.

శ్లో॥ మనసైవ మమోదాంత స్తస్య విశ్వాసదర్శనాత్

తా॥ అతనియొక్క విశ్వాసమును చూచి తనమనస్సు
లోనే లోపల నెంతయో సంతోషించుచుండెను.

శ్లో॥ ఏవం బహువిధఃకాల స్తస్యాఽభూ త్పరిచర్యయా

తా॥ ఇట్లు పరిచర్య చేయుట మొదలుపెట్టినతరువాత
మిక్కిలి చాలకాలము గడచినది.

శ్లో॥ ఉ త్తరోత్తర మత్యంతం విశ్వాసం లభతే స తై

తా॥ ఆ వ్యాధుం డిట్లు పుష్కరుండు మానమువహించి
మాటలాడకున్నను, తాను తెచ్చినవస్తువులు స్వీకరింపకయు
న్నను, ఉన్నకొలదిని అంతకంత కెక్కువ నమ్మకమును సంతోష
మును సముదమును సముత్సాహమును పొందుచున్నాఁడు.
నమ్మకమునుమాత్రము విడువలేదు.

శ్లో॥ తమేవం పరిచర్యంతం వ్యాధం వ్యాధినిపీడితమ్
కృపయా వీక్షయామాస కదాచి త్పుష్కరో మునిః

తా॥ ఇట్లు వ్యాధులచే బాధపడుచుండియును, తనకు
మిక్కిలి భక్తిశ్రద్ధలతోఁ బరిచర్యలు చేయుచుండునటువంటి
కిరాతునిని నొకప్పుడు పుష్కరమహామునీంద్రుండు దయతోఁ
గనుంగొనెను.

శ్లో॥ కృపయా వీక్షణాదేవ గాల స్సంహృష్టమానసః
నివృత్తంతు తదా మేనే రోగం రోగార్తిపీడితః

తా॥ ఇట్లు దయతో శ్రీ పుష్కరుండు చూచినంత
మాత్రముచేతనే గాలుండు మిక్కిలి మనస్సునందు సంతసించి,
రోగపీడితుండు అయియున్నవాఁడుగావునఁ దనరోగ మప్పుడేకుది
రిన దన్నంత సముల్లాసమును పొందెను.

శ్లో॥ అబ్రవీ త్పుష్కరో వాక్యం వ్యాధం గురుపరాయణమ్

తా॥ అంత శ్రీ పుష్కరుండు గురుభక్తి కలిగియున్న
టువంటి యా గాలునిగుఱించి యిట్లుపలికెను.

శ్లో॥ వ్యాధస్య మంత్రదానార్థం సందేహేన మహామునిః
హనుమంతం నిజాభీష్టం దధ్యా దైవతశేఖరమ్

తా॥ మఱియును బుష్కరుండు తన మనమునందు;
కిరాతుఁడైన గాలునకు మంత్రము ముపదేశించుట యెట్లు? అను
సందేహము కలవాఁడై తన మనోదైవత మయినటువంటియును
దేవతాప్రభు శేఖరుండు నటువంటియును హనుమంతుని నిట్లు
ధ్యానించెను.

శ్లో॥ హనుమత్! దేవదేవ! స్వభక్తానాం పరిపాలక !

శ్రీరామచంద్రసంప్రీతికారణ! త్వా ముపాశ్రమే.

తా॥ ఓ హనుమంతుడా! దేవదేవా! స్వభక్తులను పరి
పాలించుచుండువాడా! శ్రీరామచంద్రమూర్తికి నెల్లప్పుడును
సంతోషమును కలిగించుచుండువాడా! నిన్ను సముపాశ్రయించు
చున్నాను. రక్షింపుము.

శ్లో॥ ధ్యాతశ్చ హనుమాంస్తేన భక్తాభ్యాశ ముపాగమత్

తా॥ ఇట్లు పుష్కరుండు ధ్యానించినవెంటనే శ్రీ
హనుమత్ప్రభువువారు పుష్కరున కభిముఖముగా వచ్చుచుండిరి.

శ్లో॥ సుశర్ణకుండలద్యోతి ర్ద్విప్రగండస్థలద్వయః

హేమోపవీత సంవీతో దివ్యపీతాంబరావృతః

తా॥ బంగారుకుండలములు చెవులకు ధరించుటచేత
మిక్కిలి కాంతితో విలసిల్లుచుండునటువంటి రెండు దవడలు
చెక్కిళ్ళు కలవాడును, బంగారుయజ్జోపవీతమును ధరించిన
వాడును, మిక్కిలి ప్రకాశించుచుండు పచ్చని పట్టుబట్ట కట్టు
కొనినవాడును

శ్లో॥ రత్నకంకణసన్నాదీ ధ్వన స్మంజీరమంజులః

నవరత్నాంశుసంవీత మహార్హమకుటోజ్జ్వలః

తా॥ రత్నములతోఁ దయారగు మురుగులయొక్క
ధ్వనులు కలిగియుండువాడును, మిక్కిలి మృదుమధురధ్వనులు
గల కాలియందెలు కలవాడును, మిక్కిలి క్రొంగ్రొత్తలగు నవ
రత్నముల యొక్కయభినవకాంతులతో నలరారుచుండునట్టియును,
మిక్కిలి మితములేని విలువకలిగినటువంటియును కిరీటముచేత
నెంతయో యెక్కువగా వికాసించుచుండువాడును,

శ్లో॥ పశ్చాత్సంభిక్షోపేత క్వధితస్వర్ణపర్ణకః

సువర్చలాం దధానశ్చ వామభాగే నిజప్రియామ్

తా॥ వెనుకవ్రేలాడుచున్న శిఖతోనంటుకొనియున్న మధుర
ధ్వనిచేయుచున్న బంగారుబిళ్ల రేకు ధరించియుండువాడును
దనకు మిక్కిలి ప్రియురాలగునటువంటియును యోగ్యురాలగు
సువర్చలాదేవిని వామభాగమందు ధరించియుండువాడును నయి

శ్లో॥ హనుమత్ పాదపద్మాంత ర్నృప్త సేత్రమధువ్రతామ్
ధ్యాయంతం హృది భర్తారం పార్వతీమివ శంకరమ్

తా॥ శ్రీహనుమంతునియొక్క పాదపద్మములపై నిలుపఁ
బడిన కన్నులు అను తుమ్మెదలు కలిగినటువంటియును, తన
మనస్సునందు “గౌరీదేవి శంకరుని ధ్యానించుచుండినట్లు”
భర్తయగు శ్రీ హనుమంతుని మిక్కిలి స్మరించుచుండునటు
వంటియును,

శ్లో॥ కంబుకంఠీం మహాభాగాం పీనోన్నతకుచద్వయామ్
కింకిణీజాలసన్నాది మేఖలాదామశోభితామ్

తా॥ శంఖమువంటి కంఠముకలిగియున్నటువంటియును,
గొప్ప అదృష్టవంతురాలైనటువంటియును, మిక్కిలి ఉన్నతము
లయి పుష్పిగలవయ్యుండు రెండుపయోధరములు కలిగియుండు
నటువంటియును, చిఱుమోతలు మోగుచుండు ననేకవిధము
లగు గజెలు మొదలగు నగలచే నలరారు ఒడ్డాణమునుధరించి
మిక్కిలివిగాజిల్లుచుండునటువంటియును,

శ్లో॥ పదాంగుష్ఠనఖజ్యోతిర్జితోద్య చ్చంద్రమండలామ్
ఆదర్శసదృశప్రఖ్య గండభాగస్ఫురన్ముఖామ్

తా॥ పాదాంగుష్ఠమునందలి గోరులయొక్క కాంతుల
చేత గెలువఁబడినట్టి యుదయించుచున్నట్టి చంద్రబింబము కలిగి

యున్నట్టియును, అద్దముతో సమానమగు చెక్కిళ్లు పెభాగముచే
వికసించుచుండు ముఖకమలము కలిగియుండినటువంటియును,

శ్లో॥ స్వర్ణతాటంకసంఠోచి శ్రీకారసదృశప్రభామ్
నవచంపకనూనాభ నాసాం చంద్రనిభాననామ్

తా॥ బంగారు చెవులపోగులు కలిగి, మిక్కిలి ప్రకాశించు
శ్రీ యొక్క యాకారముతో సమానమగు కాంతులు కలిగి
యుండినటువంటియును, అప్పుడే వికసించుచున్న సంపెంగ పూవు
వంటి ముక్కు కలిగి యుండునటువంటియును, చంద్రునితో
సమానమగు మోముకలిగియుండునటువంటియును,

శ్లో॥ కర్ణాంతాయితనేత్రాంతాం కామచాపాయితభ్రువమ్
మయూరబద్ధధమ్మిల్లాం కలహంస గతిస్థితామ్

తా॥ చెవులవలకును వ్యాపించిన కీగన్నులు కలిగి
యున్నటువంటియును, మిక్కిలి విశాలములగు కన్నులు కలిగి
యున్నటువంటియును, మన్మథునియొక్క ధనుస్సువంటి కను
బొమలు కలిగియుండునటువంటియును, నెమిలిపించెముతో సమాన
మగు మిక్కిలిగొప్పగా మెఱయుచున్న కొప్పును గలిగి యున్నటు
వంటియును, మిక్కిలి మనోహరములగు రాజహంసలవంటి
మృదుగమనముయొక్క విలాసస్థితి కలిగి యుండునటువంటియును,

శ్లో॥ పక్వబింబాధరోష్ఠీం తాం స్ఫురద్దశనదాడిమామ్

ముక్తాతిలక సంరాజ త్ఫలపట్టాం సుమధ్యమామ్

తా॥ పండిన దొండపండువంటి కింది పెదవి కలిగి యుండి
నటువంటియును, ప్రసిద్ధములగు శుభలక్షణములు కలిగియుండి
నటువంటియును, “దాడిమీబీజములు” దానిమ్మగింజలు వలె
మిక్కిలి స్ఫురించుచున్న పన్నులు కలిగియుండినటువంటియును,

ముత్యము బొట్టుచే నలరారుచుండు నుదురు ఫలకము కలిగి
యుండునటువంటియును, మిక్కిలి యోగ్యుడుగ నూత్తమగు
నడుము కలిగియుండినటువంటియును,

శ్లో॥ శరీషపుష్ప మృదుల బాహుయుగ్మమనోరమామ్

అంగుళీయక ముద్రాంత స్ఫురదంగుళిపాణినా

శ్లో॥ వీజయంతీం స్వభర్తారం చామరేణ శనైశ్శనైః

తా॥ దిరిసెన పూవులు వలె మిక్కిలి మృదువులును
సుందరములును నగు రెండు భుజములచే మనోహరముగా
నుండునటువంటియును, ఉంగరములచే విరాజిల్లుచుండు వ్రేళ్ళు
గల చేతితో భర్తయగు శ్రీ యాంజనేయస్వామివారిని వింజా
మరము పుచ్చుకొని మెల్ల మెల్లగా విసరచుండినటువంటియును,

శ్లో॥ రంభాసౌందర్య సర్వస్వహారి రంభోరు సంభ్రమామ్

సికతావయ సౌందర్యజ ఘనాం ఘన విభ్రమామ్

తా॥ రంభయను నన్నర స్త్రీయొక్క సౌందర్యము అను
సర్వస్వమును హరించినట్లు విలసిల్లునట్టి యరటిచెట్లవలె నుండు
తోడలచే విరాజిల్లుచుండునటువంటియును, ఇసుక రాసులవలె
మిక్కిలి సౌఖ్యమయి రమ్యమయి యుండు పిలుదులు కలిగి
యుండునటువంటియును, మేఘగాంభీర్యము కలిగియుండు నటు
వంటియును,

శ్లో॥ ఆవర్తనిమ్నవివర స్ఫురన్నాభిగుహాంతరామ్

రక్త పంకేరహాప్రఖ్య రోమరాజివిరాజితామ్.

తా॥ సుడితిరిగియుండి పల్లముగ నుండి విలసిల్లు నాభి
యను గుహాంతరము కలిగియుండునటువంటియును, ఎఱుకామర

పూవుకాంతివలె నుండు రోమముల వరుసలచేత విరాజిల్లుచుండి
నటువంటియును,

శ్లో॥ ముక్తాహారస్ఫుర ద్ద్రీవాం సర్వాభరణ భూషితామ్
మందస్మితాం సువర్ణాభాం సూర్యపుత్త్రీం సువర్చలామ్

తా॥ ముత్యాలహారములచే విలసిల్లుచుండు మెడ కలిగి
యుండినటువంటియును, చిఱునవ్వు నవ్వుచుండునటువంటి
యును, సర్వాభరణములు ధరించియుండినటువంటియును, సూర్య
నియొక్క కుమార్తె యైనటువంటియును,

శ్లో॥ కౌశేయం పరిధానంచ దధానంచ కుశేశయమ్
ఏవం సర్వగుణోపేతాం ప్రేయసీం మారుతాత్మజః

తా॥ పట్టుబట్టను కట్టుకొనియుండినటువంటియును,
తామరపూవును ధరించియుండినటువంటియును మంచివర్చస్సు
కల్గియుండినటువంటియును ఇట్లు సర్వగుణములు కలిగియుండు
నటువంటి ప్రియురాలగు సువర్చలామహాదేవిని,

శ్లో॥ వామభాగే వహన్ భార్యాం క్షణా త్ప్రదురభూ న్మునేః

తా॥ వామభాగమునందు ధరించియుండునటువంటి
శ్రీయాంజనేయ వ్యామివారు శ్రీపుష్కరమహాముని శేఖరునకుఁ
బ్రత్యక్షమయినారు.

శ్లో॥ కరభకలభవాహః స్వర్ణరంభావనాంతః
ప్రచల దచలశృంగో వ్య క్తచంచత్కరాబ్జః
అధికుతల మగాత్రత్పుష్కరాధిష్ఠితం య
ద్రవిసుతకర ధారీ లంబహారో హనూమాన్

తా॥ యశావనదశలోనుండు బంటెను నాహనముగా
వధిష్ఠించినట్టియును, బంగారు అరటితోటలో విక్కిలి చలించు

చున్న కొండశిఖరమువలె నుండునటువంటియును, మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న తామరపూవును ధరించినటువంటియును; సూర్యపుత్రికయగు సువర్చలమహాదేవినిచేతితోఁబుచ్చుకొనియున్నటువంటియును, శ్రీహారము లనేకములు ధరించియుండునటువంటి శ్రీయాంజనేయస్వామివారు పుష్కరునియెదుట సాక్షాత్కరించినారు.

మైత్రేయః—

శ్లో॥ హనుమన్మనిసంవాదం శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం మనః!

తం మమాచక్ష్య పాపఘ్నం పరాశర ! గురూత్తమ!

తా॥ మైత్రేయముని పరాశర మహామునీశ్వరు నడుగు చుండెను. ఓ పరాశర మునిసార్వభౌమా! శ్రీ హనుమత్ప్రభువువారును శ్రీ పుష్కరమునీశ్వరుండును సంభాషించుకొన్న ప్రసంగము పాపనాశనకరమైనది. కావున దానిని వినవలెనని కోరిక కలదు. నాకు చెప్పవలయును.

పరాశరః—

శ్లో॥ తమాగతం హనుమంతం స్వదృష్టివిషయం ద్విజః

దృష్ట్వాతు సహసోత్థాయ సాష్టాంగం ప్రణతోఽభవత్

తా॥ పరాశరుండు ఇట్లు చెప్పుచున్నాఁడు. ఓమైత్రేయా! వినుము, శ్రీ యాంజనేయస్వామివారు తనయెదుట సాక్షాత్కరించుట శ్రీ పుష్కరముని తేలిసికొని వెంటనే లేచి సాష్టాంగ నమస్కారముచేసెను.

శ్లో॥ పునరుత్థాయ సంతుష్టః పుష్టా వాభీష్టదైవతమ్

హనుమంత మువాచాథ పుష్కరో దీనవత్సలః

తా॥ తిరిగి వెంటనేలేచి సంతోషించినవాడై తనకు
అభీష్టదేవుండగు శ్రీ హనుమత్ప్రభుచంద్రునితోఁ బుష్క
రుండు దీనులయందు మిక్కిలి ప్రేమకలవాడు గావున స్తోత్ర
ములు చేసిచేసి సంతోషపఱచి యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ గాలోఽయం మృగయు ర్నీచః కథం మంత్రస్య తే ప్రభో!

యోగ్యోఽయమితి సందేహో బాధతే మా మహర్షిశమ్

తా॥ ఓస్వామీ! గాలుండు వీడు. మిక్కిలినీచుఁడు.
కిరాతుఁడు. తమ మంత్రముపదేశించుటకెట్లు యోగ్యుడగును?
ఇతని ప్రవర్తనమునుబట్టి యోగ్యుడని యనుకొనుచున్నాను.
ఈ విషయములో రాత్రింబవళ్ళు నేను నామనస్సుతెగక మిక్కిలి
బాధపడుచున్నాను.

శ్లో॥ ఆయంతు చిరరాత్రాయ మా ముపాస్తే కృతాంజలిః

తా॥ ఈ గాలుండు చాలకాలమునుండి నమస్కారము
చేయుచు నన్ను సేవించుచున్నాఁడు అనెను.

శ్లో॥ కపీంద్ర స్త మువాచాథ మాకురు ష్వాఽత్ర సంశయమ్

తా॥ అంత శ్రీ యాంజనేయస్వామివారు జవాబు చెప్పు
చున్నారు. ఓ పుష్కరా! నీవీ విషయములో సంశయింపకుము.

శ్లో॥ మన్మంత్రజాలవిషయే మద్భక్తే మయ్యపి ద్విజ!

ఉపదేశగురౌచాపి భక్తిరేవాత్ర కారణమ్

తా॥ ఓ పుష్కరమునీంద్రచంద్రమా! నాయొక్క మంత్ర
ములలో దేనికై ననుసరే, నా భక్తునియందుఁగాని, నాయందుఁ
గాని, మంత్రము నుపదేశించిన గురువునందుగాని భక్తికలిగి

యుండుటయే ముఖ్యము. మిగిలినవిషయము లంతగా గమనింప వలసిన యవసరము లేదు.

శ్లో॥ శూద్రోవా, విప్రకీర్ణోవా, వైశ్యోవాః క్షత్రియోపివా,
విప్రోవా, యశ్చకశ్చాపి యోషిద్వా పురుషోఽపివా

తా॥ శూద్రుండుగాని, లేక సంకరజాతికలవాడుగాని, కోమటిగాని, రాజుగాని, బ్రాహ్మణుండుగాని, లేక యేయే భేదములలో నుండువాడుగాని, స్త్రీగాని, పురుషుండుగాని,

శ్లో॥ మన్మంత్రవిషయే సర్వే పాత్రాణ్యేవ న సంశయః

తా॥ నాయొక్క యేమంత్రమునకైననునరే; యందఱును అర్హులే యగుదురు. ఇందుకు సంశయమేమాత్రము లేదు.

శ్లో॥ వంచకాయ కృతఘ్నాయ దాంభికా యాఽతిలోభినే
గురు విశ్వాస హీనాయన దేయం మంత్ర ముత్తమమ్

తా॥ మోసగానికిని, చేసిన యుపకారమును మఱచి పోయి యుండువానికిని, బడాయియు గర్వమును గలవానికిని, మిక్కిలి యాశ, పిసినిగొట్టుతనము కల నానికి మాత్రము; ఇట్టి నాయొక్క మహామంత్రమును బోధించుట తగదు.

శ్లో॥ తస్మా దస్త్యస్య విశ్వాసః స్థిరా భక్తి రభూ ద్విజ!
దేయ మే వాస్య మంత్రం మే ద్వాదశాక్షర ముత్తమమ్.

తా॥ అందువల్ల నితండు మంచివిశ్వాసముల కవాడును, నిశ్చలమగు మంచిభక్తి కలవాడును, కనుక ఓపుష్కర మునీశ్వరా! నాయొక్క ద్వాదశాక్షర మహామంత్రమును ఈ గాలున కుపదేశింపుము.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా హనుమాన్ భక్తం తత్త్రైవాంతరధీయత

తా॥ ఇట్లు తనభక్తుండగు శ్రీపుష్కర మునిచంద్రున కీ విషయ మంతయును బోధించి, శ్రీయాంజనేయస్వామివా రక్కడ నుండియే యంతలో నందర్థానమైనారు.

శ్లో॥ తత స్సారస చక్రాంగ హంస కూజితశోభితమ్
జలకుక్కుట కోయష్టి కాత్యూహ కలకూజితమ్

తా॥ అంతట నీటికొంగలు, బెగ్గురు పిట్టలు, చక్రవాకములు, హంసలు మొదలు అగువాని ధ్వనులతో మనోహరముగా నుండునటువంటియును, నీటికోడులు, కోయష్టికములు, మొదలగు వానిచేత ఊహించుటకు అలవి కాకుండునట్లును మృదుమధురముగాను నింపుగాను ధ్వనులు చేయుచుండునటువంటియును,

శ్లో॥ వికచ త్కమలవ్రాత భ్రమమాణ మధువ్రతమ్
మల్లికా జాతి లకుచ సురభిక్రాంతకాననమ్

తా॥ వికసించుచున్న తామరపూవులలోఁ దిరుగుచుండు శుష్మదలు కలిగియుండునటువంటియును, మల్లెలు జాజులు మాచి మొదలగు పూవులయొక్క పరిమళములతో నిండియుండు కాననములు కలిగియుండినటువంటియును, శ్రీ యుక్తమై యుండినటువంటియును,

శ్లో॥ హనుమత్పాదనిర్మాల్య శోభి తోభయపార్శ్వకమ్
పురంద్రీ కుచ హరిద్ర రంజితోరువిరాజితమ్

తా॥ శ్రీ యాంజనేయస్వామివారియొక్క పాదములు పూజచేసియుండు పూలు మొదలగు నిర్మాల్యములు తీసికొని వేయుటచేత వానితో నిండియుండు నన్నివైపులు కలిగియుండు నటువంటియును, స్త్రీలు స్నానములుచేయుచుండునపుడు వారి

స్తనములకుఁ బూసికొనిన పచ్చని యెఱ్ఱని రంగులుగల సుగంధ
ద్రవ్యములు కడుగుకొనుచుండుటచేత నా రంగులు గలిగియుండు
నటువంటి నీటి యుపరిభాగము కలిగియుండి యెదుఱుకొమ్ము
వలె నుండి మిక్కిలి ప్రకాశించుచుండునటువంటియును,

శ్లో॥ జపతా మునిబృంజేన సేవ్యమాన మహర్నిశమ్

సర్వ పాపహరం నృణా మవిదూరే భయాపహమ్

తా॥ జపముచేయుచుండు మునిసమూహములచేత రాత్రిం
బవళ్ళు ఎల్లకాలము సేవింపబడుచుండునటువంటియును,
మనుష్యులయొక్క సర్వపాపములను నపరిహరింపజేయుచుండు
నటువంటియును, వెంటనే సకలభయములను పోగొట్టుచుండునటు
వంటియును,

శ్లో॥ పుణ్యతీర్థ మితి ఖ్యాతం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతమ్

దర్శయామాస గాలాయ పుష్కరో హస్తసంజ్ఞయా

తా॥ పుణ్యతీర్థమని మంచి ప్రసిద్ధి కలిగియుండినటువంటి
యును, మూడులోకములయందును మంచిప్రసిద్ధికలిగియుండు
నటువంటియును, పుణ్యమగు సరస్సును పుష్కరుడు గాలునని
హస్తసంజ్ఞతోఁ జూపించి,

శ్లో॥ పుణ్యతీర్థం ప్రదర్శ్యాశు ప్రాహ గాలం మునీశ్వరః

స్నాత్వా తత్ర మహాపుణ్యే క్షిప్రు మాగమ్యతా మితి

తా॥ ఆ పుణ్యతీర్థమగు నా చెఱువులో స్నానముచేసి
వెంటనే రమ్మని గాలునకు ఆజ్ఞాపించెను. అంతట

శ్లో॥ గాలస్త మబ్రవీ ద్విప్ర ! భవత్పాదాంబు దీయతామ్

తా॥ గాలుండు పుష్కరునితో నిట్లనెను. ఓపుష్కర
మహామునీశ్వరా! తమ పాదజలము నాకీయవలయును.

శ్లో॥ తదేవ పుష్కరం గంగా తదేవ కుశికాత్మజా
కావేరీ యమునాచైవ కృష్ణవేణీ సరస్వతీ

తా॥ తమరిచ్చిన తమ పాదజలమే పుష్కర తీర్థము
వంటిది. అదియే గంగానది వంటిది. అదియే కాళికీనదివంటిది.
అదియే కావేరీనది వంటిది. అదియే యమునానది వంటిది.
అదియే కృష్ణానది వంటిది. అదియే సరస్వతీనది వంటిది.

శ్లో॥ తదేవ మానసం తీర్థం తదేవ సరయూనదీ
తదేవ చంద్రభాగాఽపి ఘల్గునీ సింధుసంగమః

తా॥ అదియే మానససరోవరము వంటిది. అదియే
సరయూనది వంటిది. అదియే చంద్రభాగానదివంటిది. అదియే
ఘల్గునీనదివంటిది. అదియే సముద్రసంగమము చేసిన పుణ్యతీర్థము
వంటిది.

శ్లో॥ రేవానదీ మహాపుణ్యా గురుపాదోదకం ప్రభో!

తా॥ అయ్యదియే మహాపుణ్యప్రదమగు రేవానదివంటిది.
అయ్యా! గురువులగు తమయొక్క పాదతీర్థమువంటి పుణ్య విశే-
షము మహాత్తరమగు ఫలము కలది.

శ్లో॥ యస్యాఽపి నాత్రవిశ్వాసో గురుపాదోదకే శుభే
న పునంత్యథ దుర్నీతిం తీర్థానా మయుతాన్యపి

తా॥ మహామహిమగల గురుపాదతీర్థమునం దెవ్వనికీ
నమ్మకములేదో? వానియొక్క పాపమును లక్షమహాతీర్థములలో
స్నానముచేసినను పోగొట్టుకొనుటకు వీలులేదు.

శ్లో॥ హంత్యాశతసహస్రాణి హ్యగమ్యాగమనానిచ
స్వర్ణస్త్రయాది పాపాని సురాపానకృతాన్యపి

తా॥ ఓస్సామీ ! గురుపాదతీర్థము అనేక వేలవందల సంవత్సరములనుండి చేయరాని యెన్నిచెడుసనులు చేసినను, వెళ్ళరాని యెన్నిచెడుచోట్లు తీరిగినను, అన్నింటిని నొక్కక్షణములోఁ బోఁగొట్టుచుండును. బంగారు మొదలగువానిని దొంగిలించిన మహాపాతకములుగాని, కల్లుత్రాగుట మొదలగు పాపకృత్యములుగాని, యెన్నికోట్లజన్మములనుండి చేయుచున్నవైనను గురుపాదతీర్థమువల్ల వెంటనే నశించును

శ్లో॥ గురుపాదోదక స్పర్శా త్వర్వాఘానాం వినాశనమ్

తా॥ గురుపాదోదకము తగిలినంతనే యన్నిపాపములకును వినాశనము కలుగును. అన్నిసుఖములు అన్నిశుభములు కలుగును.

శ్లో॥ తస్మా దిదం శరీరంమే భవత్పాదాంబుధారకమ్

ఆపాదమస్తకం శీఘ్రం సిచ్యతాం కరుణానిధే !

తా॥ కావున నోపుష్కరముని సార్వభౌమా ! గురువులగు తమ పాదోదకమును స్పృశించుటచేతనే నా శరీరమంతయును నా యాత్మమంతయును బవిత్రమై యున్నది. గావున మహాత్మా ! తమపాదతీర్థమును నాశరీరముమీదఁ బాదములు మొదలుకొని శిరస్సువఱకును దేహమంతటను ఓదయానిధీ ! గురుపాదజలమును చల్లుడు.

శ్లో॥ యద్వైభవా దహం సద్యః కార్యసిద్ధి మవాప్నుయాత్.

తా॥ దాని ప్రభావమువల్ల నేను వెంటనే కార్యము ఫలసిద్ధిని బొందుటను ననుభవించును. సుఖింతునని చెప్పెను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తః పుష్కర స్తేనోవ్యాధేన దృఢబుద్ధినా

స్వగురుంచ హనూమంతం ధ్యాత్వా యోగవిదాం వరః

తా॥ ఇట్లు గాలుండు చెప్పగానే పుష్కర మహాముని
యోగమును నేర్చినవారందరిలో మిక్కిలి గొప్పవాఁడుగావున
వెంటనే తన గురువుగారిని శ్రీయాంజనేయస్వామివారిని ధ్యాన
మునుజేసి,

శ్లో॥ పోక్షయామాస తస్యాంశే నిజపాదోదకం మునిః

తా॥ పుష్కరుండు వెంటనే తన పాదతీర్థమును గాలుని
సర్వ శరీరముమీదను చల్లెను.

శ్లో॥ గురు పాదోదక స్పర్శ విశ్వాసా ద్ధత కిల్బిషః

సద్యోనివృత్తి మగమ ద్వాదశే ర్వాదో దురాత్మనః

తా॥ గురువుగారి పాదోదకము యొక్క బిందువులు
శరీరమునందంతటను తగులుటచేత వెంటనే యాతనిశరీరములో
నుండురోగముమొదలగుట నశించిపోయినది. వెంటనే కిరాతుండు
మిక్కిలికూరమగు ఆవ్యాధి బాధనుండి వెంటనే విడివడి సుఖ
ముగా నుండెను.

శ్లో॥ తతో విమలదేహస్య గాలస్య విమలాత్మనః

సువర్చలాసమేతశ్రీ హనుమ ద్ద్వాదశాక్షరమ్

శ్లో॥ మంత్రరాజ మితిఖ్యాతం దిష్టవాక్ కరుణానిధిః

తా॥ పిమ్మట గురుపాద జల మహిమమువల్ల, విమల శరీ
రము కలిగినటువంటియును, విమలమనస్సు కలిగినటువంటియును,
గాలునికి దయానిధియగు శ్రీపుష్కరమునీంద్రుండు సువర్చలా
సమేత శ్రీహనుమంతునియొక్క ద్వాదశాక్షర మహామంత్ర
మును బోధించెను.

శ్లో॥ గాలో జపః మహామంత్రం సన్నిధావేవ సద్గురోః

అష్టోత్తరశతావృత్త్యా సద్యస్సిద్ధి మవాప సః

తా॥ గాలుండు శ్రీ హనుమ న్మహామంత్రమును గురువు
గారగు పుష్కరమహాముని దగ్గరనే యుండి జపించుచు నూట
యెనిమిది పర్యాయములు జపించి వెంటనే ఫలసిద్ధిని పొంది
నాడు.

శ్లో॥ గురు విశ్వాస మాహాత్మ్యాత్ గురు పాదాంబు సేవనాత్
మనో రైర్మల్యవత్త్వాచ్చ సద్యస్సిద్ధి మవాప సః

తా॥ గురువునాడు మిక్కిలి విశ్వాసము కలిగియుండు
మాహాత్మ్యమువల్లను, గురుపాదజలమును సేవించు చుండుట
వల్లను, స్వచ్ఛమగు మనోవృత్తి కలిగియుండుటవల్లను గాలుండు
సద్యస్సిద్ధిని పొందినాడు.

శ్లో॥ అతీంద్రియార్థజాలాని భూత భవ్య భవంతిచ
దిష్టమాతేః మహామంతేః బుద్ధవాక్ మృగయు స్తథా

తా॥ ఇంద్రియములవల్లఁ దెలిసికొనుటకు వీలు లేని సమా-
చారములన్నియును, భూతకాల సమాచారములు వర్తమానకాల
సమాచారములు, భవిష్యత్కాల సమాచారములు. జరిగినవి
జరుగుచున్నవి జరుగఁబోవునవి యావద్విశేషములు, ఆ వేట
కాడగు గాలుండు మంత్రోపదేశముకొఁగానే యన్నియును
దెలిసికొనియుండెను.

శ్లో॥ ఏవం సర్వార్థ విజ్ఞానాత్ పాఞ్ గహం సుప్తవా నపి
బుద్ధోఽహ మధునాచేతి జజాప వ్యాధవల్లభః

తా॥ ఇట్లు సర్వవస్తుపరిజ్ఞానము కలిగిన పిమ్మట పూర్వము
నిద్రపోయియుంటిననియును, ఇప్పుడైనను మేలుకొంటిననియును,
వెనుకటి యజ్ఞానకాలమునాటి జపముకూడ నిప్పుడు చేయు

చుండునట్లు గాలుండు మహానిష్ఠతో సర్వకాలము శ్రీహనుమ
స్మహామంత్రమును జపించుచుండెను.

శ్లో॥ నిధయోపి సమృద్ధిశ్చ విషయాస్తస్య చక్షుషః
గురువిశ్వాసమాహాత్మ్యా దభవన్ తస్య వశ్యగాః

తా॥ విధులు కల ప్రదేశములు, అవి సమృద్ధిగాఁ గలుగు
మార్గములు మొదలగు సన్నివిషయములును, ఆ గాలునికి
గురువిశ్వాసముయొక్క మహిమమువల్ల కన్నులయెదులున్నట్లు
స్పష్టముగాఁ దెలియుచున్న యవి.

శ్లో॥ భేదరత్న మభూ త్తస్య సంచార సుర్వవిష్టపే

తా॥ ఆ గాలునికి ఆకాశసంచారమునందు శక్తి కలిగినది.
అన్ని లోకములు సంచరించు శక్తి కలిగినది.

శ్లో॥ సిద్ధచారణగంధర్వా ఇంద్రాద్యాఅపి దేవతాః

వ్యాధస్య గురువిశ్వాసా ద్విస్మయం పరమం యయుః

తా॥ సిద్ధులును, గంధర్వులును ఇంద్రుడు మొదలగు
దేవతలును ఆ కిరాతునికిఁగలిగిన గురువునందలి విస్మయము
చూచి మిక్కిలి ఆశ్చర్యమును పొందినారలు.

శ్లో॥ పపాత పుష్పవృష్టిశ్చ నన్వతు శ్చాప్సరోగణాః

దేవదుందుభయో నేదు ర్వపు ర్వాతా యథాసుఖమ్

తా॥ పువ్వులవర్షము కురిసినది. అప్పరసలు నాట్యములు
చేసిరి, దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. వాయువులు వీచినవి
ప్రపంచకమంతయును సుఖమునుపొందినది.

శ్లో॥ తతః పరమసంతుష్టో గాలో గురు మథాబ్రవీత్

తా॥ పిమ్మట గాలుండు మిక్కిలి సంతోషించినవాడై
గురువగు పుష్కరమునీంద్రునితో నిట్లుపలికెను.

శ్లో॥ కృతార్థోస్మి మహాభాగ! తవ పాదాంబుసేవనాత్
మహామంత్రప్రదానాచ్చ సిద్ధోఽస్మి జగతాం తయే

తా॥ ఓ మహానుభావా! పుష్కరమునిచంద్రా! తమ
చజలమును సేవించుచుండుటవల్లను కృతార్థుండ నయినాను.
కష్టములు పోయినవి, సుఖమునుభవించుచున్నాను. తమరు
ఛించిన శ్రీ హనుమన్మంత్రముయొక్క ప్రభావమువల్లను
వాడులోకములయందును ప్రసిద్ధికలవాడ నయినాను.

శ్లో॥ సంస్కార్యయే పరంబ్రహ్మణ! భవంతు మనునా గుహో!
తవ పాదాబ్జయుగళే భక్తిర్భూయాన్నిరంతరం.

తా॥ ఓ గురుసార్వభౌమా! పుష్కరమునిచంద్రమా!
కొకటి మిమ్మును ప్రార్థించుచున్నాను. నిరంతరము తమ
నముల నెడి తామరపూవులందు భక్తి పెంపొందునట్లు
మిమ్ము.

శ్లో॥ ఇదమేవ మహాభీష్ట మితోన్య నాఽస్తి మే మునే!
ఆదిశ్యతాం మహాజ్ఞాప్యం మాభూత్కాలవిపర్యయః

తా॥ ఓ మహానుభావా! మిమ్మునేనిదియే కోరుచున్నాను
తకంటె మఱేమియు వేఱుగా గోరుచుండుట లేదు. కాల
వ్యయము కాకుండునట్లును తారుమారు గాకుండునట్లును
ముగా మీ రాజ్ఞానోసంగుడని ప్రార్థించెను.

శ్లో॥ వ్యాధస్య వచనం శ్రుత్వా పుష్కరః పుష్కరేక్షణః
తథేతి ప్రతిజగ్రాహ మఖ్యశిష్యో భవానితి

తా॥ ఆ కిరాతుండగు గాలునిమాట విని కమలములు
తములుకలిగి యున్నటువంటి పుష్కరమహామునీంద్రుండు

నీ కోరిక నీవుకోరినట్లు సిద్ధించుననియును, నీవు నాకుముఖ్యశిః
వయ్యుందువనియును ఆశీర్వాచనము చేసెను.

శ్లో॥ మంత్రసిద్ధిఇతి జ్ఞాత్వా న త్యాజ్యోహి కదాచన
ప్రత్యవాయో భవేన్నానం దారిద్ర్యంచ భవేన్మహత్

తా॥ మంత్రము సిద్ధియైనదని తలంచుకొని
దును మంత్రమును జపించుచుండుట మానకుము సుమా!
మానితివేని గొప్ప ఇబ్బంది కలుగును. మిక్కిలి యె
దారిద్ర్యము కలుగును.

శ్లో॥ యథాశక్తి జపః కార్యః హనుమత్ప్రీతయే సదా
భోక్తవ్యాహి మహాభోగా యథేష్టం బంధుభిస్సహ

తా॥ శ్రీయాంజనేయస్వామివారు ప్రీతిని పొంద
గాను ఓపిక ననుసరించి జపమును చేయుచునే యుండుము
నీ స్నేహితులు నీ బంధువులు నీ పుత్తులు నీ సేవకు
భార్యయు నెల్లవారలును కలసిమెలసి స్వేచ్ఛగా సర్వ
ములు సర్వసుఖములు సకలైశ్వర్యములు అనుభవించుచుం

శ్లో॥ భుక్త్వా భోగాన్ తతో గాల ! హనుమత్ప్రద మాప్నుహి
ఇత్యుక్త్వా ప్రేమయామాస వ్యాధం తద్యేశ్మ పుష్కరః

తా॥ ఈ లోకములో సర్వసుఖములు పొందుడు. పి
ఓ గాలుడా! శ్రీహనుమల్లోకమును పొందుదురు. అని
యా కిరాతవర్యుండగు గాలుని; పుష్కరమహాముని
నివాసమునకుఁ బంపెను.

శ్లో॥ ప్రేషితో గురుణా గాలో విస్ఫుజ్జ్ బాష్ప ముత్తమమ్
ప్రదక్షిణ నమస్కారైః పూజయామాస తం గురుమ్

తా॥ ఇట్లు గురువుగారి యాజ్ఞను పొంది గురువుగారిని విడిచి వెళ్ళవలసివచ్చినదని కన్నీరుకార్చుచున్నవాడై ప్రదక్షిణము నమస్కారముచేసి యా పుష్కరగురూత్తమునిని బూజించెను.

శ్లో॥ అథ గురు పదపద్మలగ్నచేతాః
శ్రిత నిజకార్యభరో గురుప్రసాదాత్
నిజగృహ ముపచక్రమే నిగంతుం
నిజ గురు సంప్రతిపన్న సౌమ్యభావః

తా॥ పిమ్మట గురూత్తమునియొక్క పాదపద్మముల యందు మనస్సును నిలిపినవాడై, గురువుగారి యనుగ్రహము వల్లఁ దనకార్యములు నెరవేర్చుకొనినవాడై, తనగురువునందు లగ్నమగు మంచిస్వభావముకలవాడై, గాలుండు తననివాసము నకుఁ బయనమయ్యెను.

:—“పైచరితముచే శ్రీహనుమద్ద్వాదశాక్షరమంత్రము నుపాసించి గురుభక్తితో గాలుండు కుష్టవ్యాధినుండి విముక్తుడై నట్లు దెలియఁ బడుటచే భక్తులెల్లరు గురుభక్తిగలవారై మంత్రము నుపాసించినయెడల మంత్రము సిద్ధించునని తెలియగలరు. మంత్రసిద్ధి సాధనములలో గురుభక్తియే ముఖ్యమని దీని భావము.”

—: గురుభక్తిచే ధ్వజదత్తునకు మంత్రసిద్ధి :—

మైత్రేయః—

శ్లో॥ కార్యసిద్ధి ముపాగమ్య వ్యాధో మన్మథసుందరః

తతః కింకృతవాక్ గాలః మధ్యేమార్గం పరాశర !

తా॥ ఓ పపరాశర మునీంద్రా! మన్మథసుందరుండగు గాలుండు కార్యసిద్ధిని పొందినతరువాత తోవలో నేనిట్లుచాచ రించెనో; చెప్పవలయు నని మైత్రేయుని పరాశరమనినడిగెను.

శ్రీపరాశరః-

శ్లో॥ మైత్రేయ! శ్రీణు వక్ష్యామి గాల వృత్తం యథాక్రమమ్
యద్వృత్తదర్శనా ద్భూయో దేవాఅపి ముదం యయుః

తా॥ శ్రీ పరాశరుండు ఇట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.
ఓమైత్రేయ మునీంద్రా! నీ గాలవుని సమాచారము చూచి దేవ
తలుకూడ ముదమును పొందుచుందురో; ఆ మహాత్ముండగు
గాలుని వృత్తాంతము యథాక్రమముగాఁ జెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ గచ్ఛ స్మారే శనై గ్గాలః ధ్వజదత్త మవైక్షత

తా॥ ఇట్లు గాలుండు వెళ్ళుచుఁ ద్రోవలో ధ్వజదత్తు
నిం జూచెను.

శ్లో॥ పృష్టమాత్రే ద్విజే తస్మిన్ త్యక్త్వా తత్పదవీం హతాత్
భీతో మార్గాంతరం ప్రాప్తో గురునిందా యతోఽభవత్

తా॥ ఆ ధ్వజదత్తుం డేదియే నడుగుననియెంచి, గురునింద
కలుగునని భయంపడి ఆత్రోవను విడిచి ఇంకొక త్రోవనే
వెళ్ళుచుండెను

శ్లో॥ గచ్ఛంత మద్భుతాకారం సూర్యబింబ మివ స్థితమ్

దృష్ట్వా తం సహసోత్థాయ విప్ర స్థిర్య క్షమాగతః

తా॥ ఇట్లు వెళ్ళుచున్నట్టియును, మిక్కిలి యాశ్చర్య
కరమగు రూపముకలిగి యుండునటువంటియును, సూర్య
బింబమువలె మిక్కిలిప్రకాశించు చున్నట్టియును ఆగాలునింగాంచి
వెంటనే ధ్వజదత్తుండులేచి, యాగాలుని కడ్డముగాఁబోవువాఁడై

శ్లో॥ జవేన మహతా ధావన్ మహానిశ్వాస ముత్సృజన్

మహతా రంహసా సోఽపి క్షణాద్ధారేన సంగతః

తా॥ ఎక్కువ వేగముగాఁ బరుగెత్తుచు, గొప్పగొప్ప
నిట్పూర్వులు విడుచుచు, నెక్కువ చొరవగలవాఁడై; యొక్క
క్షణములో గాలునిఁజేరి కలుసుకొనినాడు.

శ్లో॥ తం తథావిధ మాసాద్య విప్రో వచన మబ్రవీత్

తా॥ అట్లు ప్రకాశించు గాలునిం గాంచి ధ్వజవత్తుం
డిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ మా ముషేక్ష్య క్వగంతా సి ? సుహృ త్పాణసమో మమ

తా॥ నాకు నాప్రాణముతో సమానుండవగు మిత్రుం
డవుకదా! నన్ను విడిచి వెళ్ళుచున్నా వెక్కడికి ?

శ్లో॥ త్వదాగమన మేవాత్ర ప్రతీక్ష్యాఽహ మవస్థితః

తా॥ నేను నీరాకను చూచుచునే ఇట్లు ఇక్కడనున్నాను.

శ్లో॥ ఋజుభావం పరిత్యజ్య కథం గంతాసి వక్రతామ్?

తా॥ తిన్నని త్రోవను వదలి మెలికగా నున్న వంకర
మార్గమును బట్టి వెళ్ళుచున్నా వేమి?

శ్లో॥ ఇదం రూపం కుతోల్బం? కందర్పస్యాఽపి మోహనమ్

కుత్సితం పూర్వరూపంతు నివృత్తం కేన హేతునా ?

తా॥ ఓమిత్రమా! మిక్కిలి వికారముగానున్న నీరూప
మెట్లుమారినది ? మన్నధునికంటెను మిక్కిలి యందమైన యీ
యాకార మెట్లుకలిగినది ?

శ్లో॥ ఏతే త్వర్వం మమాఖ్యాహి పృచ్ఛతో దీనవత్సల!

తా॥ ఓజాలికలవాడా! నేను అడుగుచున్నదానికి నీవు
తగిన ప్రత్యుత్తరము సర్వమును చెప్పుము.

శ్లో॥ ఏవం సంప్రీడితో గాలో యథావృత్త మవేదయత్

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు గట్టిగాఁ జెప్పవలసినదని బ్ర
మాలుచుండఁగా గాలుండు జరిగిన సమాచారమంతయుఁ
తెలియఁజేసెను.

శ్లో॥ పుష్కరస్తు మహాయోగీ గురు గౌరవగోచరః ,
నిజపాదోదకేనైవ దుర్దశాం మే జహార సః

తా॥ మిక్కిలి గౌరవపాత్రుండగు పుష్కరమహామునీశ
రుండగు గురుండు తన పాదజలముచేతనే నాయొక్క దుర్ద
యంతయును నివారింపఁజేసెను.

శ్లో॥ తదనుగ్రహ ఏవాయం శ్రేయోహేతుః పరం మమ
తా॥ వారి యనుగ్రహముచేతనే ఈ తేజస్సు నా
సంప్రాప్తించినది.

శ్లో॥ తతో రూప మిదం ప్రాప్తం రమణీయం మయా ద్విజ !
తా॥ నాకు నీ మనోహరమగు రూపము ఆ గు
సార్వభౌముని దయవల్లనే కలిగినది.

శ్లో॥ ఇదానీ మహా మాగచ్ఛన్ మృగయాభ్యాసపాటవాత్
చమరీం ద్రష్టుకామస్సన్ వక్రమార్గ ముపాగతః

తా॥ నేనిప్పుడు వచ్చుచు వేటయొక్క యలవాట
చొప్పున చమరీమృగమాను చూడవలె నను కోరికతో, నీవంక
మార్గము ననుసరించి వచ్చుచున్నాను.

శ్లో॥ ఇత్యుక్త్వా వ్యాధవశ్యోపి నిజవేశ్మ క్షణా దగాత్
తా॥ ఇట్లుచెప్పి వెంటనే యా గాలుండు ఒక క్ష
ములోనే తన నివాసమునకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ ఆగత్య స్వగృహం గాలో భుంజన్ భోగాన్ యథేష్ఠితాన్
పుత్రీ మిత్రీ కళత్రాద్యై ర్భహుకాలం విహృత్య సః

తా॥ తనయిల్లుచేరి తన పుత్తులతోను భార్యతోను
మిత్తులతోను స్వేచ్ఛగా సుఖము లనుభవించి చాలకాల మిట్లు
విహరించుచు,

శ్లో॥ మానుమన్మంత్రమాహాత్మ్యా దగమ త్వరమాం గతిమ్

తా॥ శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారి మంత్రముయొక్క
మాహాత్మ్యమువల్ల పరమపదమునందెను.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తోపి విప్రేంద్ర సిద్ధ్యభావా చ్చిరాదపి
వ్యాధావిలంబసిద్ధేశ్చ నిర్వేదం పరమం గతః

తా॥ బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుండగు ధ్వజదత్తుండును తన కెంత
కాలముగడచినను సిద్ధికలుగక పోవుటవల్లను, వ్యాధునకు
వెంటనే సిద్ధికలుగుటవల్లను మిక్కిలి విచారమును పొందినాఁడు.

శ్లో॥ మహావేగేన సంభ్రాంతః పుష్కరం పున రాయయా

తా॥ ఇట్లు చింతించుచు మిక్కిలి తొందరయును తొట్టు
పాటును పొందుచు వెంటనే తిరిగి పరుగెత్తుచుఁ బుష్కరముని
యొద్దకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ ప్రణమ్య శిరసా విప్రో వచనం పున రబ్రవీత్

తా॥ వెళ్లి ధర్మధత్తుండు పుష్కరమహామునికి నమస్కరించి
యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ బ్రహ్మ! న్నహం ద్విజశ్రేష్ఠః వేదవేదాంగపారగః

సర్వకాస్తార్థతత్త్వజ్ఞ స్సదాచారో జితేంద్రియః

తా॥ ఓ పుష్కర మహామునీంద్రా! నేను బ్రాహ్మణ
వర్యుండను. వేదములు, వేదాంగములు తుట్టతుదవఱకును

జటవినాను. సకలశాస్త్రములలోని యర్థములు, నిశ్చయ జ్ఞానవ
సర్వమును దెలిసికొనినాను. మంచిప్రవర్తనమును మిక్కి
సమంజసమగు ఆచరణమును కలవాడను. పంచేంద్రియవ
లను వశ్యము చేసికొనినాను.

శ్లో॥ ఏవంవిధో జప స్మంత్రం సద్ధిం కథ మాప్నుయామ్?

తా॥ ఇట్టివాడను జపమునుచేసినాను. సిద్ధి కలుగకుం
టకుఁ గారణమేమి ?

శ్లో॥ పురశ్చర్యాశ్చ బహుధా కృతాపి మహామునే!

మహతా నియమేనాఽహ మజపం మంత్ర ముత్తమమ్॥

తా॥ చాలసారులు పురశ్చర్యలుచేసినాను. ఒ పుష్క
మహామునిశేఖరా! మిక్కిలి గొప్ప నియమముతో నీ హను
స్మహామంత్రమును మిక్కిలి శ్రద్ధకలిగి జపమును చేసినాను.

శ్లో॥ నిరాహారో జితస్వాప స్నాన్నత్వా పుణ్య సరిజ్జలే
వర్షాసు సికతాస్వేప హేమంతే జలమధ్యమే.

తా॥ ఆహారముమానినాను. నిద్ర విడిచినాను. పుణ్య
జలములో స్నానమును చేయుచున్నాను, వర్ష కాలములో ఇసు
తినైలమీదనుండి జపముచేసినాను. శీతకాలములో నీటినడు
నిలుచుండి జపముచేసినాను.

శ్లో॥ గ్రీష్మే తప్తశిలాయాంచ జపన్నపి మహామనుమ్

సిద్ధిం కదాపి నైవాపం విలంబః కేన హేతునా?

తా॥ వేసవికాలములో తాతిమీద నిలువబడి జపం
చేసినాను. ఇట్లు చాలాకాలము ఈ మహామంత్రమును జపం
చేసినాను. ఇట్లెంతకాలము జపముచేసినను ఎప్పటికిని ఫలం
కలుగకుండుటకుఁ గారణంబేమి?

శ్లో॥ వ్యాధస్తు నీచజన్మాఽపి దురాచారో ద్విపాత్పశుః
కూరకర్మా దురాహార స్సదా విషయలంపటః.

తా॥ ఆ కిరాతుండగు గాలుండు మిక్కిలి హీనజాతిలోఁ
బుట్టినాఁడు. చెడుప్రవర్తనము కలవాఁడు. రెండుకాళ్ళు గలిగి
యుండియును పశువుతో సమానుఁడు. ఆతఁడుచేయు పను
లన్నియును ఘోరములైనవి. దుష్టపదార్థములు భుజించు
చుండును. ఎల్లప్పుడును ఇంద్రియములకు లోబడి యిష్టమువచ్చి
నట్లు తిరుగుచుండును

శ్లో॥ సురాపానరతశ్చాపి హ్యగమ్యాగమనోత్సుకః
దురాచారాశ్చ యేచాఽన్యే తేషా సర్వత్ర తత్పరః.

తా॥ ఎల్లప్పుడును కల్లు తాగుచుండును. చేయరాని
పనులు చేయుచుండును. నెళ్ళరానిచోట్లకు నెళ్ళుచుండును.
ఈ ప్రపంచములో నేవియేని చెడుపనులున్నవియో; ఆయా
పనులన్నియును మిక్కిలి ప్రేమముతోఁ జేయుచుండును.

శ్లో॥ కథమ్ మంత్రస్య యోగ్యోఽయం? కథం జానాతి తద్విధిమ్
భవతావా కథంద త్తం? వ్యాధాయ కూరకర్మణే.

తా॥ అట్టిసీచుండు మంత్రమును బోధించుటకెట్లు తగి
యున్నాఁడు? ఆ విధి అతనికెట్లు తెలియును? నీవెట్లు చెప్పినావు
ఆ కూరకర్మండునగు దురాత్మునకు?

శ్లో॥ కథమర్హతి గాలోఽయం? శ్వా యథా హవి రాధ్వరమ్

తా॥ యజ్ఞసంబంధమగు హవిస్సు కుక్కకు బెట్టరాని
యట్లు మహామంత్రమును శ్రీ పుష్కరమునీంద్రా! నీచుండగు
గాలునకుఁ జెప్పరాదుగదా!

శ్లో॥ ఆగతుంవా కథంయోగ్య? శ్మనీ వాధ్వరమండపమ్

తా॥ కుక్క-యజ్ఞవాటికలోనికి వలె ఇతఁడు రావటమునకే
వీలులేదుకదా!

శ్లో॥ అథవా జపతో మంత్రం కిం ససిద్ధ్యతి? మే మునే!

తా॥ ఓపుష్కరమునీంద్రా! వానిమాటలు నా కెందుకు?
నేను మిక్కిలి నియమముతో జపముచేయుచున్నానుకదా! నాకు
ఫలసిద్ధి కలుగకుండుటకుఁ గారణంబేమి?

శ్లో॥ ఇత్యుక్తవంతం ధ్వజదత్త మగ్రతః
కిమేతదాశ్చ్యో? మిహేతి చింతయన్
నివారయామాస స గాలదూషణా
చ్చనైశ్చనై స్సాంత్యవచోభి రాత్మవాన్

తా॥ ఇట్లు తనయెదుట సంభాషించుచున్న ధ్వజదత్తునిం
గని, ఇట్లు వీనికి మంత్రము సిద్ధింపకుండుటకుఁ గారణం బేమని
మనస్సునందు సమాలోచనముచేయుచున్నవాఁడై, మెల్ల మెల్లగా
ఆత్మజ్ఞానము నెఱింగిన పుష్కరమునీంద్రుండు ధ్వజదత్తున కా
యా సంగతులు బోధించి గాలుని దూషించుచుండుటను క్రమ
ముగా మాన్పించెను.

శ్లో॥ క్షిప్రం దిద్భక్తు శ్శిథిలాన్యకృత్వో
మహామనో స్సిద్ధిచిలంబహేతుమ్
ప్రత్యగ్భా దైవతసార్వభౌమమ్
విభావయామాస నిజాంతరంగే.

తా॥ ఇట్లు మాన్పి యితరకృత్యములన్నియును మానిన
వాఁడై శ్రీమహామంత్రము ధ్వజదత్తునికి సిద్ధింపకుండుటకుఁ
గారణమును తెలియవలయును అని తొందరపడి దివ్యజ్ఞానమును

ధరించి దేవతాచక్రవర్తియగు శ్రీహనుమత్ప్రభువువారిని మన
స్సులో ధ్యానించుచుండెను.

శ్లో॥ తతో యోగం సమాస్థాయ దృష్టవాక్ నిఖిలం జగత్
వర్తమానం యదేవాస్య భూతం భావి చ యత్పునః

తా॥ పిమ్మట యోగమును ధరించి భూతకాలమును వర్త
మానకాలమును భవిష్యత్కాలమును సంచరించుచుండు సకల
లోకములయొక్క సమాచారములను గుర్తించుచుండెను.

శ్లో॥ వివిచ్య సకలం పశ్యత్ ద్విజపృథ్వాంతసంగ్రహమ్
నిశ్చికాయ మహాయోగీ హేతుం చాస్య విలంబనే.

తా॥ మహాయోగింద్రుండగు పుష్కర మహామునీం
దుండ్రు ధ్వజదత్తునియొక్క పూర్వసమాచారము నంతయును
గుర్తించి శ్రీ హనుమన్మహామంత్ర మింతవఱకును ఫలసిద్ధిని
కలిగింపకుండుటకుఁ గారణమును నిశ్చయించెను.

శ్లో॥ నిశ్చిత్యైవం మునిస్సమ్యక్ ధ్వజదత్త మథాబ్రవీత్

తా॥ ఇట్లు నిశ్చయించుకొని పిమ్మట ధ్వజదత్తునితో
నిట్లనియెను.

శ్లో॥ అవిశ్వాసో మహానస్తి ద్విజ! తే గురుగోచరః

తా॥ ఓధ్వజదత్తమునీ! నీకు గురువు విషయములో
మిక్కిలి సందేహము కలదు. నమ్మకము లేదు.

శ్లో॥ తస్మా ద్విలంబతే మంత్రం విధివ జ్ఞపతోఽపివా.

తా॥ కావున నీవు విధిప్రకారము కష్టించి శ్రద్ధతో
జపించుచుండినను నీకు మంత్రము సిద్ధించుటకు ఆలస్యముగు
చున్నది.

శ్లో॥ మంత్రే తీర్థే ద్విజే దైవే దైవజ్ఞే భేషజే గురౌ
యాదృశీ భావనా యత్ర సిద్ధి రభవతి తాదృశీ.

తా॥ మంత్రమునందును, పుణ్యక్షేత్రమునందును,
బ్రాహ్మణునియందును, దేవునియందును, జ్యోతిర్విదునియందును,
వైద్యునియందును, గురువునందును ఎటువంటి అభిప్రాయము
కలిగియుండునో; ఫలసిద్ధియును దాని ననుసరించియే యుండును
కదా!

శ్లో॥ మంత్రే దైవేచ విశ్వాస స్తవాప్తి ద్విజస త్తమ!

తా॥ ఒద్వజదత్తా! నీకు మంత్రమునందు మిక్కిలి
భక్తికలదు. దేవునియందును ఎక్కువభక్తికలదు. నుంచి నమ్మక
మున్నది.

శ్లో॥ కింతు నాప్తి తవ శ్రద్ధా గురౌ మంత్రోపదేష్టరి.

తా॥ అయితే మంత్రోపదేశమును చేసిన గురువునందు
మాత్రము నీకు కొంచెమును భక్తిగాని నమ్మకముగాని శ్రద్ధ
గాని లేదు.

శ్లో॥ దైవాద పృథికం మాన్యో గురు ర్మంత్రోపదేశకః.

తా॥ మంత్రోపదేశమును చేసిన గురువుగారియందు
దైవముకంటెను మిక్కిలి యెక్కువ గౌరవముంచి పూజింప
వలెను.

శ్లో॥ దైవస్వరూప మఖిలం బోధితం యేన చాత్మనః

తా॥ తనకు జ్ఞానోపదేశముచేసిన గురువు అన్నివిధము
లచేతను దైవముతో సమానుఁడు. పూజింపఁదగినవాఁడు.

శ్లో॥ గురువిశ్వాసమాహత్యా ద్దాలో నీచతరోఽపివా
ఇష్టసిద్ధి మవాప్యైవం భుంక్తే భోగాః యథేష్పితాః

తా॥ గురువునందు మించినమ్మకముగలవాఁడగుటవలననే,
గాలుం డెట్టిసీచుండయినను తనకోరికను నెరవేర్చుకొని స్వేచ్ఛగా
సకలైశ్వర్యము లనుభవించుచున్నవాఁడు.

శ్లో॥ గురురేవ పరం దైవం గురో ర్నాన్యధి కించన.

తా॥ గురువే పరమదైవము. గురువుకంటె మించిన మహా
మహిమగలపదార్థము వేటొకటి లేదు.

శ్లో॥ గురుదైవతయో రైక్యభావా త్తరతి చేతనః

తా॥ లోకములో నెవ్వరైననుసరే గురువునకును దేవత
కును భేదము లేదనియును. ఇద్దఱును నొక్క రేయనియును, తలంచు
చుందురో; వారే యన్నికోరికలను ననుభవింతురు. ఇంతకంటె
మిక్కిలి తేలికగాఁ దరించు సదుపాయ మింకొక్కటి లేదు.

శ్లో॥ గురుఃకోదీరితం శర్థం వ్యర్థంవా సార్థమేవవా
తదేవ తారకం మంత్ర మితి వేదవిదో విదుః

తా॥ గురువుగానుచెప్పిన యక్షరము వ్యర్థమైనను,
అర్థము లేనిదైనను, సార్థమయినను, మిక్కిలి యుపయోగము
కలదైనను అదియే కష్టములనన్నింటిని నివారించును. సర్వ
శ్రేయములు కలిగించునని వేదవేత్తలు చెప్పుచుందురు.

శ్లో॥ త్వదర్థ మహ ముద్దిశ్య హనూమంత మభావయమ్

తా॥ నీ నిమిత్తమే నేను ఓధ్వజదత్తా! నామనస్సులో
శ్రీహనుమత్స్వామివారిని సంభావనచేసినాను.

శ్లో॥ మా మనుగృహ్య కృపయా యథార్థకథనేన సః

తా॥ శ్రీహనుమత్ప్రభువువారు అనుగ్రహించి దయతో
నున్నది యున్నట్లు తెలుసుకొనునట్లు చేసినారు.

శ్లో॥ ధ్వజదత్త ! భవానేవ సర్వకాస్తార్థకోవిదః
గురువిశ్వాస హీనత్వాత్ మంత్రసిద్ధిం నవిందతి.

తా॥ ఓధ్వజదత్తా ! నీవు అన్ని శాస్త్రములు తెలిసియున్న
వాడ వనుటలో సందియములేదు. నీకు గురువునందు నమ్మకము
లేదు. ఆకారణముచేత నీకు నింతవఱకును మంత్రసిద్ధి కనబడ
లేదు. నిశ్చయము.

శ్లో॥ గురు విశ్వాస పర్యంతం పురశ్చర్యావిధి ర్వృథా

తా॥ గురువుగారియందు నమ్మకము కలిగియుండునంత
వఱకును నీవు చేయుచున్న జపముగాని, పురశ్చర్యావిధానము
గాని యంతయును నిష్ఫలము.

శ్లో॥ మంత్ర దైవత మాహాత్మ్యం యస్మా ద్బోధయతి స్ఫుటమ్

తస్మాద్గురు ర్మహాదైవ మిత్యవోచ త్కపీశ్వరః

తా॥ ప్రత్యక్షముగా, మంత్రమును దేవతను మాహాత్మ్య
మును బాగుగా స్పష్టముగా బోధించుచుండుటచేతను, గురువు
మహాదేవతవంటి వాడని శ్రీయాంజనేయస్వామివారు బోధించి
నారు.

శ్లో॥ తదిదానీం పున ర్విప్ర! గురువిశ్వాసపూర్వకమ్

ఇదమేవ మహామంత్రం జప నిశ్చలమానసః

తా॥ కావున నోధ్వజదత్తా ! నీవిప్పుడు మంచిశ్రద్ధగలిగి
గురువునందు మిక్కిలి యెక్కువ నమ్మకముంచి నిశ్చలమగు
మనస్సుగలవాడవై యీ శ్రీహనుమన్మహామంత్రమునే తిరిగి
పఠించుము.

శ్లో॥ తత స్సిద్ధ్యతి మంత్రం తే మాకురుష్వాఽత్ర సంశయమ్

తా॥ పిమ్మట మంత్రము సిద్ధించును. ఫలము లభించును. ఈ విషయములో నీవెంతమాత్రమును సందేహించ నవసరము లేదు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తో గురుణా విప్రో హితవిశ్వాసపూర్వకమ్

ధ్వజదత్తః పునఃప్రాహ గురుం దైవతసన్నిభమ్

తా॥ అని శ్రీపుష్కర గురువరేణ్యుండు పల్కిన వెంటనే మంచి నమ్మకముతోనున్నవాడై, ధ్వజదత్తుండు శ్రీదేవతతో సమానుండగు పుష్కరునితో నిట్లు పలికెను

శ్లో॥ పాపోఽహం పాపకర్మాఽహం పాపాఽఽత్మా పాపసంభవః

అవిశ్వాసాబ్ధి మగ్నోఽహం తస్మా న్మా ముద్ధర ప్రభో!

తా॥ ఓ పుష్కర గురువరేణ్యా! నేను పాపిని, పాపపుః బనులు చేసినాను. పాపమగు మనస్సుగలవాడను. పాపములో నుండియే పుట్టినాను. అపనమ్మకము అను మహాసముద్రములో మునిగియున్నవాడను. ఆ సముద్రములోనుండి నన్ను బైకి లేవఁదీయుము.

శ్లో॥ గురు విశ్వాస హీనస్య ప్రాయశ్చిత్తం వద ప్రభో!

తా॥ ఓ గురుస్వామీ! గురువుగారియందు నమ్మకము లేని నాకు ప్రాయశ్చిత్తమేమి? ఆ ప్రాయశ్చిత్త మార్గమును దెలుపుడు.

శ్లో॥ ప్రాయశ్చిత్త విహీనస్య నాస్తి కర్మాధికారితా

తా॥ ప్రాయశ్చిత్తము లేక తిరిగి కర్మచేయుట కధికారము లేదుకదా.!

శ్లో॥ అధికారవిహీనస్య కృతం కర్మాఽపి నిష్ఫలమ్

తా॥ అధికారము లేనివాఁడు కష్టించి కర్మచేసినను
ఫలము కలుగదుకదా !

శ్లో॥ సహి శూద్రకృతో యాగః ఫలతీ త్యనుశుశ్రుషు

తా॥ శూద్రుండు జ్ఞానహీనుఁడుచేసిన యజ్ఞము ఫలింప
దని వినుచుందుముకదా !

శ్లో॥ తస్మా త్పాపనోదాయ ప్రాయశ్చిత్తం సదూహ్యతామ్

తా॥ కావున నేను పాపమునుండి విముక్తుండ నగుటకు
మంచి ప్రాయశ్చిత్తమును ఆలోచనముచేసి యొకటి నెలవిమ్ము.

శ్లో॥ దుర్లభం సులభంవాపి కరిష్యే నాఽత్ర సంశయః

తా॥ ఆ ప్రాయశ్చిత్తవిధానము కష్టమైనను తేలికయై
నను తప్పక చేసికొనెదను. సంశయములేదు.

శ్లో॥ ఏవం దృఢమతిం విప్ర మకృతార్థం దరిద్రకమ్

హనుమత్పాదతీర్థేన ప్రోక్షయామాస పుష్కరః.

తా॥ ఇట్లు దృఢమతియై వ్యర్థుండయియున్న యా దరి
ద్రుండగు ధ్వజదత్తునిమీద శ్రీ పుష్కర గురువరుండు శ్రీ
హనుమత్ప్రభువువారి పాదతీర్థమును చల్లెను.

శ్లో॥ సంప్రోక్షణాన్నివృత్తశ్చ గుర్వవిశ్వాసకర్దమః

తా॥ ఇట్లు చల్లినవెంటనే గురువునందు నమ్మకము లేక
పోవుట యను పాపమనెడి బురద వదలిపోయెను.

శ్లో॥ తతో గురుపదంభోజ జలేన స్నాన మాచరత్

తా॥ పిమ్మట గురువుగారియొక్క పాదకమలముల యందలి
గోదకముచే స్నానముచేసెను.

శ్లో॥ ఇదమేవ మహానంత జన్మ సంపాదితైనసః

ప్రాయశ్చిత్త మితి వ్యక్త ముచ్చై రుచ్చారయః ద్విజః

తా॥ శ్రీ పుష్కరగురూత్తముండు ధ్వజదత్తునితో నిట్లు చెప్పెను. నీవు ఇదివఱలో నెన్నిజన్మములనుండియైనను చేసికొనిన పాపములు ఈ సంప్రోక్షణముచే నశించినవి. అని బిగ్గరగాఁ జెప్పెను.

శ్లో॥ అద్యప్రభృతి యోగ్యోఽయం సర్వకర్మ స్వితీరయః

పాదసక్తమృదా తస్య చక్రే స్వస్యోర్థ్వపుండ్రకమ్

తా॥ ఇదిమొదలు నీవు అన్నికర్మములు చేసికొనుటకు మిక్కిలి యర్హుండవనియును జెప్పుచున్నవాఁడై తనపాదముల యందలి మృత్తికను ధ్వజదత్తుని ముఖమునందు నిలుపుగా బొట్టువలె నుంచెను.

శ్లో॥ తతో విప్రో గురుం నత్వా జప్తం తేన ప్రబోధితః

కార్యసిద్ధిం సముద్దిశ్య పుణ్యతీర్థ ముపాగమత్

తా॥ పిమ్మట ధ్వజదత్తుండు గురునకు నమస్కరించి గురువు మంత్రమును జపముచేయుమని ప్రబోధింపఁగానే కార్యము సిద్ధించుటను గుఱించి యుద్దేశించుకొని పుణ్యసరస్సునకు వెళ్ళెను.

శ్లో॥ ఆచమ్య విధివ త్తత్ర ధ్యాత్వా గురుపదంబుజమ్

సమభావనయా యుక్తో గురుదైవతయో ర్వయోః

తా॥ వెళ్లి విధిప్రకారము ఆచమనముచేసి, గురువుగారి యొక్క పాదపద్మములకుఁ బ్రణమిల్లి, గురువుగారిని మంత్రదేవత

యగు శ్రీయాంజనేయస్వామివారిని ఇద్దఱిని సమముగా మన
స్సన నిడికొని,

శ్లో॥ అష్టోత్తరశతం భూయో జజాప ద్వాదశాక్షరీమ్

తా॥ తిరిగి శ్రీహనుమన్మహామంత్రమును ద్వాదశాక్షరీ
యను పేరుగలదానిని యథావిధిగా నూటయెనిమిదిపర్యాయ
ములు జపించెను.

శ్లో॥ సిద్ధప్రాయే మహామంత్రే జప్తమాత్రే మహాత్మనా
ఆయాస మంతరేణైవ సిద్ధిస్తస్య వ్యజాయత.

తా॥ ఆ మహాత్ముండు ధ్వజదత్తుండు సంసిద్ధముగానుండు
మహామంత్రమును జపించుచున్నంతమాత్రముచేతనే ఏమియును
ఆయాసములేకయే అతనికి మంత్రము సిద్ధించినది.

శ్లో॥ తతో జపంత మవ్యగ్రం పుష్కరచ్ఛాత్ర ముత్తమమ్
సువర్చలాపతి శ్రీమాన్ కర్తుంవై విప్రీ వీక్షణమ్

తా॥ పిమ్మట నిట్లు మిక్కిలి మహానియమముతో జప
మును పుష్కరశిష్యుండగు ధ్వజదత్తుండు చేయుచుండగానే
సువర్చలాదేవిప్రాణేశ్వరుండగు శ్రీ హనుమత్ప్రభువువారు
ధ్వజదత్తునిఁ జూడవలె నను కోరికతో

శ్లో॥ అంగదాదీ నృహాభక్తా నవాదీ త్కపినాయకః

తా॥ అంగదుండు మొదలగు మహాభక్తులనుజూచి వానర
సార్వభౌముం డిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ సజ్జం భవంతః కుర్వన్తు వాహనం గమనాయ మే
యత్రాఽస్తే పుష్కరాభ్యాశే ధ్వజదత్తో మహామతిః

తా॥ ఓ వానరులారా! పుష్కర గురు నివాసమునందు
ధ్వజదత్తుండు జపము చేయుచున్నవాఁడు. మీరందఱును సక్క

డికి వెళ్ళుటకు సిద్ధముగానుండుడు. నేనువచ్చుటకుఁ గూడ నా వాహనము సంసిద్ధమును చేయుఁడు.

శ్లో॥ తపశ్చరత్ మహాఘోరం పుణ్యతీర్థజలాంతరే
సిద్ధిం నావిందతాఽద్యాపి సదేశోగమ్యతామితి.

తా॥ అతండు మిక్కిలి ఘోరతపమును జేయుచున్న వాఁడు. పుణ్యసరోవరమునందు రేవునందు జపించుచు నింతవఱకును ఫలసిద్ధిని గాంచినవాఁడు కాఁడు. మనమందరమును నాతని యొద్దకు వెళ్ళవలయును. అని యాజ్ఞాపించెను.

శ్లో॥ భర్త రాజ్ఞావచ శృత్యా సర్వే ప్రీతి మవాప్నువత్

తా॥ ఇట్లు శ్రీహనుమంతుల వా రాజ్ఞ యిచ్చిన వార్తను విని యా వానరులందఱును సంతోషించినారు.

శ్లో॥ నవరత్నాంచితాకార సింహాసన సమన్వితమ్
ఉష్ట్రం హేమాద్రిసంకాశం నిన్యుః పరిజనా జవాత్

తా॥ పిమ్మట వారు మేరుపర్వతమువలె మిక్కిలి పచ్చని మేల్మీ పసిండి మిసిమిపచ్చని చాయగల యొంటెమీద నవరత్నముల చేత నింపియున్న సింహాసనమును నమ్చి, సేవకు లందఱును వెంటనే స్వామివారి సన్నిధికిఁ దీసికొనివచ్చినారు.

శ్లో॥ ఆనీత మద్భుతాకార ముష్ట్రం వాయుజవాన్వితమ్
నీలదత్తకరాలంబో హనుమా నారురోహ తమ్

తా॥ ఇట్లు తీసికొనిరాఁగా శ్రీయాంజనేయస్వామివారు వాయువేగముకంటె మిక్కిలి వేగము కలిగి, చూచుటకు మిక్కిలి చిత్రముగానుండు నొంటెమీద నీలుని చేయిపట్టుకొని యెక్కినారు.

శ్లో॥ మృగేంద్రావ శైలేంద్ర మింద్ర విరావతంయథా
హరి ర్యథా గరుత్మంతం వృషం వృషభ కేతనః

తా॥ పర్వతో తమముమీద నెక్కిన సింహమువలెను,
వతమను గజో తమమునెక్కిన దేవేంద్రుండువలెను, గరుత్మం
తునిమీదనెక్కిన విష్ణుమూర్తివలెను, వృషభముమీద నెక్కిన
సాంబమూర్తివలెను,

శ్లో॥ వాహనోత్తమ మారుహ్య హనుమా న్మారుతాత్మజః
చిత్రావసుకృతస్తోత్ర సేనాంగద పుతస్సరః

తా॥ వాయువుదేవుని కుమారుండగు శ్రీహనుమం
తుండు ఉప్రవాహనముమీదనెక్కి, అంగదుండు ముందునడచు
చుండఁగా చిత్రావసువులు స్తోత్రములు చేయుచుండఁగా,

శ్లో॥ జగమ నిజవామాంక దీప్యమానసువర్చులః

తా॥ తమ యెడమ పార్శ్వమునందు సువర్చలాదేవి
ప్రకాశించుచుండఁగా ధ్వజదత్తుని దగ్గరకుఁ బయనమై.

శ్లో॥ అథ గురుపదపద్మభక్తియోగాత్

కృతనిజమంత్రఫలే ఫలఃస్మృతేచ

ద్విజవర వర దాన సంభ్రమోఽగాత్

నిజపరివారయుతో గతో హనుమాన్.

తా॥ సిమ్మట గురువుగారియొక్క పాదపద్మములయందుఁ
మిక్కిలి భక్తిగలిగియుండుటవల్ల నున్న, తన మంత్రమును మిక్కిలీ
భక్తి శ్రద్ధలతో జపముచేసిచేసి ఫలముపొందుటకై సంసిద్ధముగా
నుండినట్టి యుద్దేశము కలవాడౌటవల్ల నున్న, అట్టిభక్తునికి
దప్పక వరమియదలంచి మిక్కిలి వేగముతో నిజపరివారమున

వెంబడినుంచుకొని నడచుచు శ్రీహనుమంతుఁడు భక్తుని దగ్గఱకు
వెళ్ళెను.

శ్లో॥ కరభ కలభ సంనిరీక్షణాచ్చ
జయనిదశ్రవణాచ్చ మాగధానాం
హనుమ దభిఖ్య జయధ్వజాగా
త్పరిబుబుధే నిజదైవతం ద్విజేంద్రః.

తా॥ ఒంటెవాహనమును చూచుచుండుటవల్లను, స్తోత్ర
పాఠకులు స్తుతులు చేయుచుండుటవల్లను, శ్రీ హనుమంతుని
జయమునుదెలుపు జండాచివర కనుపించుచుండుటవల్లను, ధ్వజ
దత్తుండు శ్రీహనుమత్ప్రభువువారు ప్రత్యక్షమయినది తెలిసి
కొనెను.

మైత్రేయః—

శ్లో॥ తతః కిమకరో ? ద్విప్రః నిశ్చిత్వాశు స్వదై వతమ్
ఆఖ్యాహి తన్మహాభాగ! పరాశర ! కృపాంబుధే !

తా॥ ఓ మహానుభావా! పరాశరమునీంద్రా! ధ్వజ
దత్తుండు శ్రీ హనుమంతుని గుర్తించి యేమిచేసెనో; చెప్పవలయు
నని మైత్రేయుండు పరాశరముని నడిగినాఁడు.

శ్లో॥ తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా మహాయోగీ పరాశరః
తత్కథాశ్రవణే వ్యగ్రం మైత్రేయ మిద మబ్రవీత్

తా॥ మహాయోగీంద్రుండగు పరాశరమునీంద్రుండు
మైత్రేయుని ప్రశ్న విని యాకథ వినుటకు మిక్కిలి సంతోష
ముతో నుండిన మైత్రేయునితో నిట్లనెను.

శ్లో॥ మైత్రేయ! త్వం కృతార్థోసి యత స్తే ధార్మికే మతిః
హనూమద్భక్తివిషయే నాలం బుద్ధింతు విందసి.

తా॥ ఓ మైత్రేయా! నీమతి ధర్మమునందే నిలిచి యుండుటవలనీవు మిక్కిలి కృతార్థుండవు. శ్రీ హనుమద్భక్తి విషయములో నీకుఁగల యుత్సాహమునకుఁ బరిమితియే లేదు.

శ్లో॥ అనంతరంతు వృత్తాంతం ధ్వజదత్తస్య ధీమతః
మైత్రేయ! తే ప్రవక్ష్యామి సావధానమనా శృణు.

తా॥ ధీమంతుఁడగు ధ్వజదత్తునియొక్క తరువాత జరిగిన వృత్తాంతమును చెప్పెదను. ఓ మైత్రేయా! సావధాన మనస్సు కలవాడవై వినుము.

శ్లో॥ తతః ప్రేక్ష్య హనుమంతం వరదాశార్థ మాగతమ్
ప్రత్యుత్థానాభివాదాభ్యాం పూజయామాస వై ద్విజః

తా॥ పిమ్మట ధ్వజదత్తుండు తనకు వరమిచ్చుటకై వచ్చి యున్నవానినిగా శ్రీ హనుమంతునియొక్క ప్రసన్నరూపమున జూచి తెలిసికొని, యెదురుగా నేగి, నమస్కరించి పూజించెను.

శ్లో॥ నిజదైవ మువాచేదం ప్రాంజలి ర్ద్విజసత్తమః

తా॥ పిమ్మట స్వామివారికి నమస్కరించి దోసిలిధారి యిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ ఇదమర్ఘ్య మిదం పాద్యం పూజార్థం కుసుమాన్యపి

ఫలా నిమాని గృహీష్వాప్య భక్తానుగ్రహతత్పర!

తా॥ ఇదిగో అర్ఘ్యము. ఇదిగో పాద్యము. ఇవిగో పూవులు. ఇవిగో పండ్లు. భక్తదయాపరా! వీనిని గైకొనుమ స్వామీ! మీ పూజకొఱకు ఇవియన్నియును తెచ్చితిని. స్వీరింపుము.

శ్లో॥ పత్త్రం పుష్పం ఫలం తోయం యస్తే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి

సిద్ధ్యంతి తస్య కార్యాణి శ్రేయః పరంచ విందతి

తా॥ ఆకుగాని, పూవుగాని, పండుగాని, నీరుగాని, నీకు మంచిభక్తితో సమర్పించిన వారియొక్క కార్యములన్నియును సఫలంబులగును. పిమ్మట మంచిశ్రేయస్సుకలుగును.

శ్లో॥ తదత్ర గృహ్యతాం స్వామిన్! జల పుష్ప ఫలాదికమ్

భక్త్యా సమర్పితం తాత! మదనుగ్రహకాంక్షయా

తా॥ ఓ స్వామీ! ఓతండీ! జలము, పుష్పములు, పండ్లు మొదలగునవి భక్తితో సమర్పించుకొనుచున్నాను. నాయందు అనుగ్రహముకలిగి స్వీకరింపుము.

శ్లో॥ ఇత్యేవం పార్థివో భక్త్యా హనూమా న్మారుతాత్మజః

విప్రోపహారం హస్తేన స్పృష్టవాన్ సాదరం హసన్

తా॥ ఇట్లు భక్తితో మిక్కిలి ప్రార్థించుచుండగా హనుమత్ప్రభువువారు ఆదరముకలవారై చిఱునవ్వునవ్వుచు దనచేతితో విప్పుం డొసంగిన ఫలాహారములను స్వీకరించెను.

శ్లో॥ ద్విజ స్సంతుష్టచిత్తస్సన్ ఉపహారపరిగ్రహాత్

యథామతి యథాన్యాయ్యం తుష్టావ ప్రయతాంజలిః

తా॥ అనొసంగిన ఫలములు పువ్వులు జలము పత్రములు స్వీకరించుచుండుటచేత ధ్వజదత్తుండు మిక్కిలి సంతోషించినవాడై దోసిలిధరించి తనశక్తికొలంది న్యాయ్యానుసారముగా స్తోత్రముచేసి తృప్తిపఱచెను.

శ్లో॥ వేదవేద్య! మహాభాగ! పురాణపురుషోత్తమ!

తవ సందర్శనేనైవ దురితం మే నివర్త్యతామ్

తా॥ వేదములలోనున్న శక్తిసామర్థ్యములచే దెలిసికొనదగియుండువాడా! మహాసంపదలు కలుగువాడా! పురాణ

పురుషో తమా ! తమ దర్శనభాగ్యమువల్ల నా పాతకము లన్నియును నశించినవి.

శ్లో॥ తవ సందర్శనాదేవ యోగినామపి దుర్లభమ్

బహుజన్మార్జితా త్పుణ్యా ల్లబ్ధవా నస్మి సాంప్రతమ్

తా॥ అనేకజన్మములనుండి సంపాదించుకొనిన పుణ్యములయొక్క విశేషములవల్ల నేయే దుర్లభమగు ఫలము కలగునో; యిప్పుడు తమదర్శనమువల్ల నే యోగీశ్వరులకును సాధ్యముకాని పదమును పొందినాను.

శ్లో॥ బ్రహ్మాదయ స్సూరా స్సర్వే కాంక్షంతే యస్య దర్శనమ్

నిజహస్తాంబుజై ర్నిత్యం పూజయంతి పదద్వయమ్

తా॥ బ్రహ్మదేవుండు మొదలగు మహాదేవతలుకూడ నిత్యము నీయొక్క దర్శనమునే కొరుచుందురు. నీపాదకమలములను తమ హస్తకమలములచే స్వయముగా నియమములతో బూజించుచుందురు.

శ్లో॥ గుర్వనుగ్రహ మాహాత్మ్యత్ స త్వం సాక్షాత్కృతో మయా

తా॥ గురువుగారియొక్క యనుగ్రహమయొక్క మాహాత్మ్యమువల్ల నాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నారు.

శ్లో॥ తదస్య దుర్లభం ప్రాప్తం మద్భాగ్యం కేన గణ్యతే?

తా॥ కావున నాయొక్క యీ దుర్లభమగు భాగ్యవిశేషము నెవ్వరును వర్ణింపలేదు.

శ్లో॥ సర్వవేదశిరోభి స్త్వం భగవాన్ భూతభావనః

స్తోతుం నశక్యసే దేవ! కియాన్స్తోతు మహం? ప్రభో!

తా॥ సకలములగు వేదములలో ముఖ్యమగు వేదాంతములనఁబడు ఉపనిషత్తులతో సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మచేఁ గూడ

సర్వ జంతుస్వరూపుడవగు నీ మాహాత్మ్యము కొనియాడుటకు శక్యముకాదు. ఓ స్వామీ! అప్పుడనగు నేను నిన్నుగాని నీ మహిమములనుకాని కొనియాడుట కెంతమాత్రమును శక్తుండను గాను.

శ్లో॥ యస్య స్వరూప మజ్ఞాత్వా తత్త్వత స్సచరాచరం
జగద్భ్రమతి సంసారచక్రే నక్రాయతే నృణామ్

తా॥ ఓమహానుభావా! యాంజనేయస్వామీ! ఈ లోక మంతయును స్థావరములును జంగములును కలసి యావత్తు ప్రపంచకమును నీ స్వరూపమును దెలిసికొనలేక సంసారచక్రములో మొసలివలె మనుష్యులు అందఱును తిరుగాడుచున్నారు. నేను ఎంతటివాడను. నీ మహిమను దెలిసికొనుటకు నా కెంత మాత్రమును శక్తి లేదు.

శ్లో॥ కిమన్య దధికం మన్యేఽత్వత్పదాంబుజసేవనాత్

తా॥ ఓ స్వామీ, తమయొక్క పాదకమలములు సేవిం చుటకంటె నెక్కువైనదింక వేఱేమియును లేదు.

శ్లో॥ అతస్తదేవ మే భూయా జ్ఞన్మజన్మాంతరేష్వపి

తా॥ కావునఁ దమ పాదకమల సేవనమే యికమందు నే యేజన్మములు లభించినను నిరంతరము కలుగునట్లు దయచేసి వరమిమ్ము.

శ్లో॥ అపవర్గనిదానం య ద్దర్శనం భవతః పుమాన్

వినియుంక్తే భవే నీచే స నీచః పరమో మతః

తా॥ మోక్షము కలుగుటకుఁ గూడ ముఖ్యకారణమగు తమ దర్శనమును నీచమగు సంసార సుఖము లొసంగుదానినిగాఁ

దలంచుచుండువాఁడు మిక్కిలి నీచుండని నాయభిప్రాయము.
నిశ్చయము.

శ్లో॥ త్వన్నామ స్మరణేనై వ మహాపాతకరాశయః
నశ్యంతి తత్క్షణాదేవ తూలభార ఇవాగ్ని నా.

తా॥ తమ దర్శనముచేతనేకాకుండా, మీనామమును
స్మరించుచుండుటచేతనే మహాపాతకములయొక్క సముదాయ
ములు దూదిరాశి నిష్పరవచేతనువలె వెంటనే పటాపంచలై
నశించిపోవును.

శ్లో॥ ప్రసీద జగతాంనాథ! దీనబంధో! దయానిధే!

తా॥ ఓ జగత్తులకన్నింటికిని దేవుండవగుస్వామీ! దీనులను
సంరక్షించుచుండువాఁడా! దయాసముద్రుఁడా! అనుగ్రహింపుము.

శ్లో॥ శిశుభావా త్కృతం యద్య త్తదాగః క్షంతు మర్హసి.

తా॥ చిన్నతనపుఁ జేష్టలవల్లనే మేపాపముగాని లోప
మునుగాని చేసినానో; యవియన్నియును సహింపుము.

శ్లో॥ త్వా మామనంతి శ్రుతయో జగతా మాదికారణమ్
త్వామేవ సృష్టికర్తారం పురుషం ప్రకృతేః పరమ్

తా॥ ఓ మహాత్మా! వేదములన్నియును నిన్నే జగత్తుల
కన్నింటికిని మూలకారణమునుగాఁ దలంచుచున్నయవి. నిన్నే
యీలోకముల నన్నింటిని సృష్టించుచుండువానినిగాఁ జెప్పుచున్న
యవి. ప్రకృతికంటెను ముఖ్యమగు పురుషునిగా నిన్నే
చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆనందాంబుధి మగ్నోఽహం విస్మృతాన్య ప్రయోజనః

తా॥ ఓస్వామీ! నేను ఇతరవిషయముల నన్నింటిని మఱచిపోయినాను. తమదర్శనము కలిగియున్నదనే గొప్పసంతోషముతో నిండియున్నాను.

శ్లో॥ కింకార్యం? కరవాణ్యద్య హనుమన్మచ్యతాం ప్రభో!

తా॥ ఓస్వామీ! తమకు ఏపనిచేయవలయునో సెలవిండు. ఆపని భారమైనదైనను తప్పక చేసెదను.

శ్లో॥ అద్య మే పితర స్సర్వే పరాంగతి మవాత్మవన్

తా॥ ఇప్పుడు తమసందర్శనము కలిగినందున మాపితృదేవతలందఱును మిక్కిలి దుర్లభమగు సుఖమును పొందుదురు.

శ్లో॥ వ్రతాని ఫలితా న్యద్య ఫలితా బ్రాహ్మణాశిషః

తా॥ నేను పూర్వము చేసికొనిన వ్రతములు నియమములు, దీక్షలన్నియును ఫలించినవి. బ్రాహ్మణులు మునులు పెద్దలు మొదలగువారి యాశీర్వచనములన్నియును ఫలించినవి.

శ్లో॥ ఫలితాశ్చ తపశ్చర్యా బహుజన్మార్జితాపి

తా॥ నేను చాలా జన్మములనుండియును, చేసికొనిన తపశ్శర్వలన్నియును నేడు ఫలించినవి.

శ్లో॥ గంగాది సర్వతీర్థాని ఫలితా న్యద్య మే ప్రభో!

తా॥ గంగ మొదలగు సకల పుణ్యనదులును వానిని సందర్శించినందువల్ల ఫలములు అన్నియును సిద్ధించినవి.

శ్లో॥ అద్య మే సఫలం జన్మ జీవితంచ సుజీవితమ్

తా॥ ఇప్పుడు తమపాద సందర్శనమువల్ల నా జన్మము సఫలమైనది. నామొక్క జీవితముకూడ మంచిజీవితమైనది.

శ్లో॥ గతా న్యహాని సర్వాణి దుర్దినానీతి మే మతిః

తా॥ గడచిన రోజులన్నియును నీ స్మరణములు లేకయే
యున్నందున దుర్దినములని తలంచుచున్నాను.

శ్లో॥ యస్త్యం సాక్షాత్కృతోదేవో బ్రహ్మద్యైరపి దుర్లభః

తా॥ నీవు బ్రహ్మాది దేవతలకుఁగూడ దర్శనము నీయని
వాఁడవు. ఇట్టి సందర్శన భాగ్యములను నాకుఁ బ్రత్యక్షమై
లభింపఁజేసినావు.

శ్లో॥ ప్రమాదా దథవా లోభా త్రేయసీ దైన్యదర్శనాత్

శైశవాద్వా మయా పూర్వం కాంక్షితా స్సర్వసంపదః

తా॥ పొరబాటుననో, లోభమువలననో, భార్యయొక్క
దైన్యమును చూచుటవల్లనో, చిన్నదనపుఁ జేష్టలవలననో నేను
ఇదివఱలో సర్వసంపదలు కావలయు నను గోరికకలవాఁడనై
యుండెడివాఁడను.

శ్లో॥ అధునాతు న తాః కాంక్షే దుఃఖభూతాహి సంపదః

తా॥ ఇప్పుడు మాత్రము ఆసంపదలు కావలయునని
నేను కోరను. సకలసంపదలును దుఃఖమును కలిగించునవియేకాని
యెంతమాత్రమును సుఖమును కలిగింపలేవు.

శ్లో॥ దేవ! త్వాం ప్రణిపత్య నమ్రశిరసా

యాచే వరం సాంప్రతిమ్

భావస్తే పదపంకజే భవతు మే

భక్తిః పరా శాశ్వతీ.

తా॥ ఓ స్వామీ ! నీకు శిరస్సు వంచి నమస్కారము
చేసి ఇప్పుడు నేను నిన్నుఁ గోరుచున్నాను. నా భావము

ఎల్లప్పుడు నీ పాదకమలములయందే యుండుఁ గాక. మిక్కిలి ముఖ్యమగు నీ పాదభక్తి శాశ్వతముగాఁ గలిగియుండు గాక.

శ్లో॥ త్వద్భావ స్తవభక్తజాలవిషయే
భూయా త్సదేకాశ్రయే
స్యాంతే కాంక్షితమేతదేవ
హనుమ న్నత్వాం పరం పార్థయే

తా॥ ఓ స్వామీ! నీ భావ మెల్లప్పుడును భక్తుల సమూహములయొక్క కోరికలు నెరవేర్చుటయందే ఎల్లప్పుడు నినాసస్థానమై యుండుఁ గాక. ఓ హనుమన్మహాదేవా! నా మనస్సులో నున్న కోరిక యిదియే యంతకంటె నింక మఱియొక కోరికను నేను కోరను.

శ్లో॥ ఇత్యేవం ధ్వజదత్తేన పార్థివో భక్తవత్సలః
సువర్చలాముఖం ప్రేక్ష్య జహాస పవనాత్మజః

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు కోరుకొనఁగానే భక్తవత్సలుండగు శ్రీ యాంజనేయ స్వామివారు సువర్చలాదేవియొక్క ముఖమును చూచి చిఱునవ్వు నవ్వినారు.

శ్లో॥ సువర్చలే పశ్య నితాంతవల్లభే
గురుప్రసాదా న్మతిమాంశ్చ తాపసః
మదభక్త భక్తిం నిరపాయనిర్మలాం
పుభగ్జనై ర్దురభనామధేయాం.

తా॥ ఓసువర్చలాదేవీ! ఎల్లప్పుడును నాచేతనేయుండు నట్టి ప్రియురాలా! చూడుము. ఇతఁడు గురువుగారియొక్క అనుగ్రహమువలన మిక్కిలి బుద్ధిగల ముసీంద్రుండయినాఁడు.

అపాయము లేనట్టియును స్వచ్ఛమైనట్టియును ఇతరుల కెవ్వరికిని
లేనట్టిదియును మిక్కిలి దుర్లభమగుభక్తిని నాయందుడుమిక్కిలి
కలిగియున్నవాడు.

శ్లో॥ అహంతు సర్వలోకస్య పూజ్యో భాస్కరనందిని !

మద్భక్తో మమపూజ్యస్యాస్య దయం పూజ్యతరఃప్రియే !

తా॥ సూర్యుని ముద్దుపట్టివగు ఓ ప్రియురాలా !
సువర్చలాదేవీ ! నన్ను లోకములన్నియును పూజించుచుండును.
నేనో నాయొక్కభక్తుని మనస్సాక్షిగా బూజించుచుండును.
ఈ ధ్వజదత్తుండు అందఱికంటెను నాకు మిక్కిలి పూజంపఁ
దగిన భక్తుండయినాడు.

శ్లో॥ సద్వంశో నిరహంకారో జితామర్షో జితస్పృహః

బహుశ్రుతో మహాయోగీ తస్మా త్పూజ్యతరో మమ

తా॥ మంచివంశములోఁ బుట్టినవాడు, అహంకారము
లేనివాడు, కోపమును జయించినవాడు వాంఛలను విడిచినవాడు,
అనేక వేదశాస్త్రములు చదివినవాడు మహాయోగప్రభావము
గలవాడు, ఇట్టి వనేక సద్గుణములు కలవాడు కావున నితనిని
నేను మిక్కిలిగౌగవించి పూజచేయవలసియున్నది.

శ్లో॥ జితేంద్రియో జితస్వాపో జితద్వంద్వో జితశ్రమః

ఆధ్యాత్మవిద్యానిరత స్సర్వభూతదయాపరః

తా॥ పంచేంద్రియములను లోబరుచుకొనినవాడు,
నిద్రను స్వాధీనముచేసికొనినవాడు, ద్వైధీభావము లేనివాడు,
భేదాభిప్రాయము లేనివాడు, శ్రమను లోబరుచుకొనినవాడు,
కయూసమును లెక్కచేయఁడు. ఆత్మయననేమో పరమాత్మయన

నేమో యను విద్యను విమర్శించుకొనుటయందు మిక్కిలి ఆసక్తి గలవాఁడు, సకలప్రాణులయందును దయకలవాఁడు.

శ్లో॥ ఆత్మప్రశంసావిముఖ స్సముఖో మత్కథాశ్రుతౌ
పరినిదావిహీనస్య పంచయజ్ఞపరస్సదా.

తా॥ తనకుతాను బాగఁడుకొనుచుండువాఁడు కాఁడు. నాకథలు వినుటయందు మిక్కిలి సంతోషము కలిగియుండు వాఁడు. ఇతరులను నైతమాత్రమును నిందించువాఁడును కాఁడు. బ్రహ్మయజ్ఞము మొదలగు పంచయజ్ఞములు ప్రతినిత్యమును చేసికొనుచుండువాఁడు.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో ద్విజశ్రేష్ఠ స్తస్మాత్పూజ్యతరో మమ.

తా॥ ధ్వజదత్తుండు అను నతఁడు బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులందరి లోను మిక్కిలి ఉత్తముఁడు. కావున నేను ఎల్లప్పుడును మిక్కిలి పూజింపఁదగియున్న వాఁడు.

శ్లో॥ దుశ్చరంహి తపస్తప్తమనేన శాంతవర్షణా
తస్య శ్రమాపనోదాయ త్వయాసహ సమభ్యగామ్

తా॥ చేయుటకు శక్యముగాని తపమును చేసినాఁడు. ఇతఁడు ఎంతయును దీక్షవహించి ఆయాసమును లెక్కచేయక మిక్కిలి నిష్ఠతో జపించినాఁడు. కావుననే యతని యాచూసము పోగొట్టుటకే నీతోఁగూడఁ గలసి మెలసి యిచ్చటకే వచ్చినాము.

శ్లో॥ ప్రచలేదపి మేరుర్వా నేదీయా భాస్కరోపివా
మద్భక్తస్య పరిశ్రాంతిం నద్రక్ష్యేహం కదాచన.

తా॥ మేరువు మిక్కిలి కదలిపోయి సంచలించుచుండినను
సూర్యుండు భయపడి కేకలు వేయుచుండినను నేనొక్కప్పుడును
నాభక్తుని యొక్క యాయాసము ఎప్పుడైనను నేను జూడ లేను.

శ్లో॥ మమావజ్ఞాంచ దుస్సోధాం వియోగంవా సహే తవ
మద్భక్తవిషయే దైన్యం కదాచిదపి నోత్సహే.

తా॥ నన్ను ఎవ్వరైనను ఎన్నిరీతులచే నన్ను నిందించి
నను సహించియుండును. సహింపరాని నీవియోగమునైనను
సహించి యుండునుకాని యొక్కప్పుడును నాభక్తుడగువాఁడు
దీనత్వమును పొందియుండుటకెంతమాత్రమును నేను సహింపఁ
జాలను.

శ్లో॥ సత్యం బ్రవీమి సుశ్రోణి శ్రుణుష్వానన్యమానసా-
మద్భక్తస్యావమానంతు హృది శల్యాయతే మమ.

తా॥ ఓనువర్చలా | నేను యథార్థమును జెప్పెదను నిశ్చల
మనస్సుకలదానవై వినుము. లోకములో నెవ్వరివల్లనైనను
నాభక్తునకు నవమానము కలిగినయెడల నా హృదయములో
శల్యమువలె మిక్కిలి బాధను కలిగించును.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తవంతం నిజనర్మవల్లభమ్
సువర్చలా ప్రాహ శుచిస్మితాసతీ
జిజ్ఞాసమానా ధ్వజదత్తవైభవమ్
పికస్వరా భాస్వర హేమభూషణా.

తా॥ ఇట్లు చెప్పుచున్నట్టియును తనకు భర్తయైనటువంటి
శ్రీ యాంజనేయస్వామివారితో మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న
బంగరునగలు కలదై, పికస్వరముకలదై చిఱునవ్వు నవ్వుచు

బతివ్రతయును యోగ్యురాలునగు సువర్చలామహాదేవి ధ్వజ
దత్తుని వై భవమును తెలిసికొనఁగోరి యిట్లుపలికెను.

శ్లో॥ కథంను తప్తం కథయస్వ తేన త
త్పరిశ్రమా భక్తజనేన దుర్లభః
అయంతు తే భక్తఇతీరితం పురా
విరుద్ధ్యతే పూర్వమిదం పరంప్రభో!

తా॥ ఓస్వామీ! ధ్వజదత్తుండెట్లు తపముచేసినాడు?
ఆతనితపమునందలి ప్రయాస మితరులకెట్లు దుర్లభము. ఇతఁడు
మీభక్తుండని చెప్పితిరి. పూర్వపు చరిత్రమునకును ఇప్పటి
చరిత్రమునకును చాల భేదము కనిపించు చున్నదికదా! ఈవిష
యము సవిస్తరముగా సెలవిండు.

శ్లో॥ ఇతీవ సందేహపరం ప్రియావహో
నిశమ్య భర్తా ధ్వజదత్తసన్నిధౌ
ప్రచక్రమే వక్తు మసంశయం వచ
స్సుధారసస్యంది పదేపదే పునః

తా॥ ఇట్లు మిక్కిలి సంశయముతోనిండియున్న తన
ప్రియురాలు అడిగిన ప్రశ్నమును విని శ్రీహనుమత్ప్రభువువారు
ధ్వజదత్తునిదగ్గఱనే శంకయొక్కింతయును కలుగకుండునట్లును
ప్రతిమాటయందును అమృతమును చిలుకరించునట్టియును
మంచిరుచికలుగునటువంటి పలుకును పలికెను.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తస్య వృత్తాంతం వదేయం తవ సువ్రతే
యస్య శ్రీవణమాత్రేణ నశ్యే త్వందేహ ఈదృశః

తా॥ ఓ మంచివ్రతములుకలదానా ! ధర్మ
వృత్తాంతమును సవిస్తరముగాఁ జెప్పెదను వినువ్ర
తమును వినినయెడల నిక నిట్టి సందేహము కలు

ళ్లో॥ అయం ప్రియే ! పూర్వభవేయముత్తమమ్
జపకౌహి మంత్రం మమ సప్తవర్ణకమ్
ఫలస్పృహలబ్ధవిలంబమత్సర
స్తత్యాజ నిందాం గురు మాచర త్పురః

తా॥ ఓప్రేయసీ ! ఇతండు పూర్వజన్మము
యుత్తమమైనటువంటి సప్తాక్షరములు కలిగిన
మంత్రమును జపించుచున్నవాఁడై ఫలసిద్ధికిఁ గ
మును సహింప లేక ద్వేషబుద్ధికలవాఁడై గురువున
యొక్కవగా నా గురువుని నిందించుచు న
విడిచిపెట్టెను.

ళ్లో॥ పురాణం పురుషశ్రేష్ఠో ధర్మసాగో మహానభూ
శ్రుతిస్మృతిపురాణజ్ఞ సర్వయోగాగమోత్తమ

తా॥ పూర్వ మితండు ధర్మసారుండను
మహాత్ముండు, వేదములు శాస్త్రములు పురా
యును దెలిసిన మహామహుండు సకలయోగవ
వాఁడు. సర్వధర్మములు నెఱింగినవాఁడు.

ళ్లో॥ నిత్యకర్మపరో నిత్యం సదాచారేషు తత్సరః
స కదాచి ద్విజశ్రేష్ఠ శ్శిష్యసంమై రనుద్రుతః

తా॥ ప్రతిరోజును నిత్యకర్మానుష్ఠాన
డువాఁడు సదాచారములయం దెంతయును

వాఁడు. అట్టి మహామహిమండొకప్పుడు తన శిష్యులందఱును తన వెంట వచ్చుచుండఁగా

శ్లో॥ సమిత్పష్ప ముపాహర్తుం పరివిష్ట ఉపగహ్వరమ్

తా॥ సమిధలును పూవులును దెచ్చుకొనుటకై వనములోఁబ్రవేశించెను.

శ్లో॥ తత్రాపశ్యద్ధర్మసారః భరతం క్షత్రియోత్తమమ్.

తా॥ ఆవనములో భరతుండును రాజవర్చుని ధర్మసారుండు చూచెను.

శ్లో॥ హనూమద్భక్త మత్యర్థం తృణీకృతజగత్త్రియమ్

వ్యగ్రం జపంత మత్యుచ్చై రవానుమత్సప్త వర్ణకమ్.

తా॥ అతఁడు హనుమద్భక్తుండు, మూఁడులోకములను లెక్క-చేయువాఁడుకాదు. మిక్కిలి యెక్కువ జపముచేయుచుండువాఁడు. శ్రీ హనుమత్సప్తాక్షరమహామంత్రమును మిక్కిలి బిగ్గరగా ఉచ్చరించుచు జపముచేయుచున్నవాఁడు.

శ్లో॥ గురుదైవతమంత్రేషు సమవిశ్వాససంభవాత్

స్థిరీకృత్య నిజస్వాంతం ధ్యాయంతం నిజదైవతమ్

తా॥ గురువునందును దేవతయందును మంత్రమునందును సమానమగు నమ్మకముకలవాఁడు. తనమనస్సును స్థిరము చేసికొని తన మానసిక దైవము మిక్కిలి నిష్ఠతో సర్వకాలమును ధ్యానముచేయుచుండువాఁడు.

శ్లో॥ తంతు దృష్ట్వా మహాత్మానం సర్వే విస్మయమాగతాః.

తా॥ అటువంటి మహాత్మునిం జూచి యందఱును ఆశ్చర్యమును పొందినారు.

శ్లో॥ తత్సమీపం శివైర్గత్వా ధర్మసార స్తమబ్రవీత్ .

తా॥ అంతలో ధర్మసారుండు నెమ్మదిగా భరతుని దగ్గరకు వెళ్ళి యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ జప్యతే కిమిదం మంత్ర మసేన విధినామసే!

తా॥ ఓ మనీంద్రా! నీవు ఏమంత్రమును జపించుచున్నావు? ఇట్టిస్వరూపముతోఁ జేయు తప మెటువంటిదియని ధర్మసారుండు భరతునిగూర్చి యింకను ప్రశ్నించెను.

శ్లో॥ మంత్రంతూపాంశు జప్తవ్యమితి యోగవిదో విదుః

తా॥ యోగీశ్వరులు మంత్రమును రహస్యముగా జపింపవలెననియే చెప్పుదురు.

శ్లో॥ త్వమేవం భైరవస్వానై ర్మంత్రోచ్ఛారణ సంభవైః

ప్రోత్సారయన్ మహాసత్త్వాన్ కిమిదం జపసే స్వయమ్

తా॥ నీవు ఈరీతిగా పెద్దపెద్ద గొంతుకతో మంత్రమును ఉచ్చరించి యటువంటి మహాధ్వనులకు గొప్పగొప్ప జంతువులు కూడ భయపడి పారిపోవునట్లు స్వయముగా నిట్టి తపము చేయుచున్నావే యది యేమి చెప్పుము.

శ్లో॥ నశుతోపి నవాదృష్ట ఈదృశో జపసంభ్రమః

తా॥ ఇటువంటి జపముయొక్క పద్ధతి ఇదివఱకెప్పుడును వినలేదు చూడలేదు.

శ్లో॥ ముద్రాంవా మాతృకాన్యాస మంగన్యాసం పునః పునః

తా॥ ముద్రలుగాని మూలమంత్రములుగాని అంగన్యాసముగాని కరన్యాసముగాని మాటిమాటికిఁ

శ్లో॥ న్యాసహీనజపా న్మంత్రః నిష్ఫలః పరికీర్తితః

అంగన్యాస కరన్యాసములు లేకుండా చేసిన జపము నిష్ఫలమని పెద్దలు చెప్పుచుందురు.

శ్లో॥ కేనాయ ముపదిష్టస్తే మంత్రాభాసోంగవర్జితః

తా॥ మీకు ఈ అంగవిహీనమగు మంత్ర ముపదేశించి నది యెవ్వరు?

శ్లో॥ ద్విపాత్పశు ర్న సందేహః సర్వకర్మబహిష్కృతః

త్వంచాపి తాదృశో మాథో యోగ్యోఽయోగ్యో నబుధ్యతే.

తా॥ అట్లు తెలిసియును దెలియకయును చెప్పినగురువు గురువుకాడు. రెండుకాళ్ళుగల పశువువంటివాడు. అతడు ఏ కార్యములకును ఏకర్మలకును బనికిరాడు. ఇందుకు సందేహ మెంతమాత్రమును లేదు. నీవుకూడ మంచిచెడ్డలను గుర్తించు వాడవుకావు. కావున నీవును మీగురువువలెనే మూఢుడవు అగుచున్నావు. కానయోగ్యుడా అయోగ్యుడాయని దెలియలేవు.

శ్లో॥ ఆచార్యో వేదసంపన్నో విశుద్ధాత్మా జితేంద్రియః

విమత్సరః కృతజ్ఞశ్చ మంత్రాంగన్యాసకోవిదః

తా॥ గురువు, తాను చదివినది చెప్పినది ఆచరించు వాడును, వేదములు నేర్చినవాడును, పరిశుభ్రమగు మనస్సు కలవాడును, ద్వేషములేనివాడును, భేదాభిప్రాయము లేని వాడును, చేసినమేలు జ్ఞాపకముంచుకొనువాడును, మంత్ర మును మంత్రముయొక్క అంగములను మంత్రముయొక్క న్యాస ములను తెలిసినవాడును, మిక్కిలి సమర్థుడును ఇంద్రియము లనులోబరచుకొనియున్నవాడును,

శ్లో॥ ఆధ్యాత్మవిద్యానిరతో నిర్మాయో నిరహంకృతిః
జితక్రోధో జితస్వాపో మంత్రధ్యానపరాయణః

తా॥ మానసికతత్త్వమును ఆత్మమును జీవాత్మమును
పరమాత్మమును వీనితత్త్వములను తెలిసినవాఁడును మాయ
నెఱుంగనివాఁడును మాయనుచేయనివాఁడును అబద్ధము చెప్పని
వాఁడును, అహంకారము లేనివాఁడును, నేను అనియును నీవు
అనియును భేదభావ మొక్కింతు నెఱుంగనివాఁడును కోప
మును జయించినవాఁడును నిద్రను మానినవాఁడును మంత్ర
మును సర్వకాలములందు ధ్యానముచేయుటయందు ఆసక్తికలిగి
యుండువాఁడును అయియుండవలయును.

శ్లో॥ యస్తు నైవంవిధః కశ్చిత్ పశురేవ నసంశయః

తా॥ ఈపైనఁజెప్పిన సద్గుణములు లేనిగురువు నిశ్చయ
ముగా రెండుకాళ్లుకలిగియుండు పశువుతో సమానుండు.

శ్లో॥ అథవా మునివేషేణ భవతా పురుషర్షభ !

మనోవినోదలాభాయ జపాభాసః యదీప్సితః

తా॥ అట్లుకాదేని ఓభరతా ! నీవు మునివేషము వేసు
కొని మనోవినోదముకొఱకు జపము అని పేరుపెట్టుకొని నీకు
ఇష్టమెట్లో

శ్లో॥ తథాశ్రమాతిరేకస్తే నిరాహారకృతో వృథా

తా॥ అట్లు సంచరించుచుంటివేని ఈ శ్రమపడియుండుట
యును ఆహారము మానియుండుటయును అంతయును వ్యర్థము
లగును.

శ్లో॥ అతిమాతృకృత్యేన నిరాహారోఽనుమీయసే

ఇహచామత్రీచాశ్రేయో మాఢోవా నేచ్ఛతి స్వయం

తా॥ నీవు మిక్కిలి క్షీణించియున్నావు ఈ నీరీతిని
హఁడగా నీవు తిండిమానినట్లు కనబడుచున్నాడవు ఇక్కడ
సుఖము లేక పరమందు మేలుగాని దానిని మూఢుండైనను
నెవ్వండును తనంతటదాను కోరుకొనండు.

శ్లో॥ ప్రయోజన మనుద్దిశ్య సమందోపి ప్రవర్తతే

తా॥ కారణమును లాభమును లేక, యే తెలివితక్కువ
వాడుకూడఁ దాను పనికై పాటుపడడు.

శ్లో॥ ఇతిభిన్నోపి వాగ్వజ్ఞైః క్షత్రియో ద్విజజన్మనః
స చ కంపే వికలాక్షి ! ధారాహత ఇవాచలః.

తా॥ అని యెన్నివిధములుగా వజ్రమునంటిమాటలచే
నెన్నివిధములుగా భేదింపఁబడినను ఆభరతరాజు ఓసువర్చలా
దేవీ, ఆ బ్రాహ్మణుని మాటలను లెక్కచేయక వర్షధారలకుఁ
గొండ కదలక మెదలక యుండునట్లు చలింపకయుండెను.

శ్లో॥ తథైవోచ్చైర్జ్వలన్నాస్తే గురుదేవతభావనః

తా॥ యథాప్రకారముగా బిగ్గటగా గురువును,
దేవతను సమానముగా భావించుకొని ధ్యానించుచు జపము
చేయుచునే యుండెను.

శ్లో॥ ఇది హుంకృత్య రాజేంద్రం స్మయమానముఖో ద్విజః
ఫలపుష్పాదిలోభేన చచార వనమండలే.

తా॥ ఇట్లు బ్రాహ్మణుండు భరతరాజును కోపించి పలికి
సమిధలు, ఫలములు, పువ్వులు తెచ్చుకొనుటకు వనమునకుఁ
బోయి యందందు సంచరించుచుండెను. మిక్కిలి ఆశ్చర్యము
పడుచుండెను.

శ్లో॥ అథాంతరే మహాప్రాజ్ఞం మృకండుం మహితప్రభం
సప్తకోటి మహామంత్రాశ్శయేష్టం దాయకం నృణామ్

తా॥ ఇట్లు సంచరించుచున్న వాఁడై యొక్కచోట
మిక్కిలి ప్రాజ్ఞుడై యుండినటువంటియును మిక్కిలి మహా
మహిమకల కాంతి కలిగి యుండినటువంటియును, ఏడుకోట్లు
మహామంత్రములను దాను నేర్చి ప్రజల కందఱకును వారి వారి
కోరికల ననుసరించి యుపదేశము చేయుచుండునటువంటియును
మృకండుండు అను పేరు గలవానిని

శ్లో॥ దదర్శ సపరీవారం బ్రహ్మణం కాశ్యపం యథా

తా॥ పరివారముతోఁ గూడియుండువానిని నొక బ్రాహ్మ
ణుని కాశ్యపునిఁ జూచినట్లు చూచెను.

శ్లో॥ తతః ప్రణమ్య విధివత్ ధర్మసాగో మునీశ్వరమ్
జగాద పరమప్రీతః కంచన్మంత్రం దిశేతి సః

తా॥ పిమ్మట వానికి యథావిధిగ నమస్కరించి ధర్మసా
గుండు మృకండు మహామునిని మిక్కిలి ప్రేమ కలవాఁడై నా
నొక మంత్ర మేదైనను నుపదేశింపుడని కోరుకొనెను.

శ్లో॥ మృకండురపి ధర్మాత్మా ప్రార్థయంతం మహామనుష్
అనుజగ్రాహ విప్రేంద్రం కృపయా దీనవత్సలః

తా॥ మృకండు మహాముని కూడ ధర్మాత్ముండు కనుక
నిట్లు మంత్రము జెప్పుడని యనేక విధములచేతఁ దనను ప్రార్థించు
చున్నటువంటి యా ధర్మసాగుని జూచి దీనులయందు మిక్కిలి
కోరిక గలవాఁడును ప్రేమ కలవాఁడును గావున దయకలవాఁడై
యనుగ్రహము నొందెను.

శ్లో॥ దిదేశ ధర్మసారస్య మంత్రం సప్తాక్షరం మమ
సప్తాక్షరములు కల నాయొక్క మహామంత్రమును
ధర్మసారునకు మృకండుముని యపదేశించెను.

శ్లో॥ యథాధ్యాసం యథాన్యాసం ప్రయోగ ముపసంహృతిమ్
దిష్టవాక్ సరహస్యంచ ధర్మసారాఞ్చ వై మునిః

తా॥ ఆ మంత్రముయొక్క న్యాసప్రకారమును ధ్యాన
ముచేయు విధానమును ప్రయోగము చేయుటను ఉపసంహ
రించుకొనుటయును రహస్యములన్నియును ధర్మసారునకు మృకం
డుండు బాగుగా బోధించెను.

శ్లో॥ గురూపదిష్టవిధినా ధర్మసారో మనుం జపక్
మంత్రసిద్ధింతు నోవేత్తి స్వయం పండితవాన్యపి

తా॥ గురువుగారు బోధించినట్లు ధర్మసారుండు మంత్ర
మును జపించుచుండి యెంతకాలము గడచినను తాను మిక్కిలి
పండితుడే యైనను మంత్రసిద్ధినిమాత్రము పొంద లేకపోయెను.

శ్లో॥ క్షత్రియస్యావమానేన తద్గురో ర్నిందయా పునః
న ప్రసన్నో మహామంత్ర స్తతో దుఃఖమవాప సః

ఆ భరతరాజును అవమానముచేయుటచేతను వాని
గురువుగారిని నిందించుటచేతను మహామంత్ర మెంత జపించి
నను సిద్ధిని కలిగింపలేదుకావున ధర్మసారుండు మిక్కిలి దుఃఖం
చెను.

శ్లో॥ తతో నిర్విణ్ణచేతస్కు స్త్యక్తవాక్ మంత్రముత్తమమ్

తా పిమ్మట మిక్కిలి విచారమునే పొందుచు ఆ
మహామంత్రమును అనుష్ఠానము చేయక విడిచివై చెను.

శ్లో॥ ఉత్త్రీయస్యచ ధిక్కారాత్ మద్భక్తస్య మహాత్మనః
మంత్రసారవిహీనోఽభూత్ ధర్మసార స్తథాప్రియే!

తా॥ నాకు భక్తుండగు భరతరాజును నిందించుటచేత
ఓ సువర్చలాదేవీ! ధర్మసారుడు మంత్రసారమును పొందలేని
వాడైనాడు.

శ్లో॥ ఉచ్చైరుపాంశువా మంత్రం జపన్ భక్త్యా ససీదతి

తా॥ భక్తిగలిగినవాడు బిగ్గటగానైనను మంత్రమును
జపించవచ్చును. నెమ్మదిగా లోలోపల జపింపవచ్చును. ఏమి
యును లోపములు కలుగవు.

శ్లో॥ స్వాచారోవా దురాచార స్సద్వంశోవాఽపి దుష్కలః

స్త్రీవా పుమాన్వా యశశ్చి న్నమే భక్తః ప్రణశ్యతి

తా॥ మంచియూచారము కలవాడుగాని, చెడుఆచారము
కలవాడుగాని మంచివంశమునందుఁ బుట్టియుండువాడుగాని,
చెడువంశమునందుఁ బుట్టియుండువాడుగాని స్త్రీగాని, పురు
షుండుకాని ఎవ్వండైనను నాయొక్క భక్తుండు చెడిపోడు.

శ్లో॥ మంత్రిత్యాగా త్తథా విప్రో గురువవజ్ఞానకారణాత్

తదవిశ్వాసవశగో మగ్నో దారిద్ర్యవారిధౌ

తా॥ మంత్రజపమును మానియుండుటవల్లను గురువును
అవమానించి యుండుటవల్లను మంత్రమునందు సమ్మకములేని
వాడై దారిద్ర్యసముద్రములోఁబడి మునిగిపోయినాడు.

శ్లో॥ తత్సంస్కారవశాదేవ భవేఽస్మిన్ సూర్యనందిని!

గుర్వసగ్రహహీనస్సన్ సిద్ధిం నావిందత ద్విజః

తా॥ ఆ పాప సంపర్కమువల్లనే ఈ జన్మమునందును కూడ ఓ సూర్యతనయా! సువర్చలాదేవీ! గురువుగారియొక్క యనుగ్రహము లేనివాడై యాధ్వజదత్తుండు మంత్రసిద్ధిని పొందలేక పోయినాడు.

శ్లో॥ తతః ప్రసాదయాంచకే స్వగురుం సిద్ధికారణాత్

తా॥ పిమ్మట నిప్పటికి సిద్ధికలుగు కారణము కలిగియుండుటనుబట్టి తన గురువునందు మంచి మనస్సు కలవాడై యా గురువుయొక్క యనుగ్రహమును సంపాదించుకొనినవాడు.

శ్లో॥ నివృత్తవాసనో విప్రో గురుపాదాంబుసేవనాత్

తా॥ గురువుగారియొక్క పాదతీర్థమును సేవించుటవల్ల మునుపటి పాపములన్నియును పరిహారములై పోయినవి.

శ్లో॥ యదభావా త్సువిప్రస్య పరిశ్రాంతి రభూత్పురా
తత్ప్రసాదా న్మహామంత్ర సిద్ధ్యతిస్మ సువర్చతే!

తా॥ ఇదివరలో ఓ సువర్చలాదేవీ! గురువిశ్వాసము లేనందుననే మంత్రము సిద్ధింపలేదు. ఇప్పుడు గురుభక్తి మిక్కిలి కల్గియున్నవాడు కనుకనే మంత్రము ఫలించినది.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తః కృతార్థోద్య విహాయ ఫలకామనామ్
మహామంత్ర ప్రసాదేన సంసారం తర్హుచ్ఛతి

తా॥ ధ్వజదత్తుండు ఇప్పుడు కృతార్థుడయినాడు. ఇతర ఫలములు కోరలేదు. వేటేకోరిక లేమియునులేవు. మహామంత్రముయొక్క యనుగ్రహముచేత సంసారమునుండి విముక్తుడగుటకుఁ గోరుచున్నవాడు.

శ్లో॥ ఏతత్తే కథితం దేవి ! ద్విజస్య చరితం మహాత్
యస్య శ్రవణమాత్రేణ భక్తిస్సాన్య దనపాయినీ.

తా॥ ఓ సువర్చలాదేవి ! నేను నీకు మహాత్తరమును నీ
ధ్వజదత్తుని చరిత్రమును జెప్పినాను. ఇది వినినయెడల వెంటనే
మిక్కిలి నిర్మలమయినట్టియును అపాయము లేనటువంటి భక్తి
కలుగును.

శ్లో॥ ద్విజస్య చరితం శ్రుత్వా భత్తా సమ్యగ్వ్యవస్థితమ్
భూయోపి శ్రోతుకామేన ప్రియా వచన మబ్రవీత్

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుని చరిత్రమును శ్రీ యాంజనేయ
స్వామివారు స్వయముగాఁ జెప్పఁగా సువర్చలాదేవి విని వారి
భార్యయగు సువర్చలామహాదేవి తిరిగి యింకను వాని చరిత్ర
మును వినవలెనని కోరిక కలదై యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ కిమిప్పితం ద్విజస్యాస్య కిమద్దిశ్య జపత్యసౌ
త్వయా కిందాతు ముద్యుక్తం తత్సర్వం వద మేప్రభో !

తా॥ ఓ స్వామీ ! ఈ ధ్వజదత్తునియొక్క కోరిక యే
మిటి ? దేనిని గోరి తపస్సు చేయుచున్నాఁడు. తమరేమి యితని
కిచ్చుటకుఁ దలంచినారు. ఆ విషయమంతయును సెలవీయ.
వలయునని యడిగెను.

శ్లో॥ ఏవం సంప్రార్థితో దేవ స్వభార్యా మబ్రవీద్వచః

తా॥ ఇట్లు భర్తను గుఱించి సువర్చలామహాదేవి సంప్ర
శ్నము చేయఁగా శ్రీ యాంజనేయ స్వామివారు భార్యతో
నిట్లు చెప్పుచున్నారు.

శ్లో॥ విప్రోఽయం పూర్వసంస్కారా ద్దరిద్రత్వ ముపాగతః
ఉపాదద త్సదా విప్రో బహుకాలం నినాయ హ.

తా॥ ఈ బ్రాహ్మణుండు పూర్వ పాపములవల్ల మిక్కిలి
దరిద్రత్వమును పొందినాడు. ప్రతి రోజును ఉపాదానము చేసి
చాలకాలము గడపినాడు.

శ్లో॥ కదాచి త్సకళేత్రస్య దైన్యదర్శన విహ్వలః
ధనమాహత్తుకామస్సౌ నైమిశారణ్య మాగతః

తా॥ ఒకప్పు డతఁడు తన భార్యయొక్క దీనస్థితిని
స్వయముగాఁ జూచి జాలి కలవాడై ధనమును సంపాదింప వలె
నని యాస క్తి కలవాడై నైమిశారణ్యమునకు వచ్చినాడు.

శ్లో॥ ఇదానీం మంత్రమాహాత్మ్యే గుర్వనుగ్రహవైభవాత్
మహాఫలాభిలాషస్సౌ జహాతి ధనవాంఛితమ్.

తా॥ ఇప్పుడు మంత్ర ప్రభావము చేతను గుర్వనుగ్రహ
ముచేతను మహాఫలమును కోరుచున్నవాడై ధనమునందలి
వాంఛను విడిచివేసినాడు.

శ్లో॥ తథాపి మమ భక్తేన కాంక్షితాః ధనసంపదః
అతస్తు ధ్వజదత్తోఽయం నిజబంధుసమావృతః

తా॥ అయినను ఇదివఱలో ఈభక్తుండు ధనసంపదలను
కోరికొని యున్నవాడు. కావున నీధ్వజదత్తుండు తన బంధు
వులతోను, మిత్రులతోను కూడుకొని యుండువాడై ఇంతటి
నుండియును

శ్లో॥ భువక్తు సకలా భోగా నంతే గచ్ఛతు మత్పదమ్

సకలైశ్వర్యములును అనుభవించి పిమ్మట నాసమీ
పమునందు నివసించును.

శ్లో॥ మమ సందర్శనాదేవ సిద్ధిం కైవల్యము త్తమమ్
మహాఫలాభిలాషోఽస్య పునరుక్త స్సువర్చలే.

తా॥ నాయొక్క దర్శనముచేతనే యితనికిఁ గైవల్యప్రాప్తి
కలుగును. ఓ సువర్చలాదేవీ ! యితనియొక్క మహాఫలమేదియో
యది తెలియఁజేసెదను వినుము

శ్లో॥ అతోఽస్య ధ్వజదత్తస్య సర్వసంపత్సమృద్ధయే
సమర్పయ శ్రియం సాక్షా దంశభూతాం తవ ప్రియే

తా॥ ఓ ప్రియురాలా ! కావున నీధ్వజదత్తునకును సర్వ
సంపత్తులతోను నిండియున్నట్టియును నీయొక్క యంశయైనట్లు
వంటియును సాక్షాత్తు శ్రీస్వరూపము నితని కిమ్ము.

శ్లో॥ ఏవం సంబోధితా భర్తా తథాజ్ఞాం ప్రతిగృహ్లాతీ
నిజాంశం ప్రేషయామాస ధ్వజదత్తగృహంప్రతి.

తా॥ ఇట్లు భర్తయగు హనుమంతుఁడు బోధించిన
వెంటనే యాసువర్చలామహాదేవి భర్తయొక్క మాటను శిరసా
వహించి తనయొక్క యంశను ధ్వజదత్తుని యింటికి బంపెను.

శ్లో॥ హనుమద్వచనం శ్రుత్వా నిజసంపత్తి కారణమ్
ధ్వజదత్తః పునఃప్రాహ స్వదేవం ప్రయతాంజలిః

తా॥ తనసంపత్తికలుగుటకుఁ గారణమగు శ్రీ హనుమం
కుని వాక్యమును విని ధ్వజదత్తుండు తిరిగి స్వామివారితో నిట్లు
చ. దోసిలి ధరించి నమస్కరించి పలికెను.

శ్లో॥ స్వామిఁ కుతో మమాజ్ఞాతం పునస్సంసారబంధనమ్
తవ సందర్శనాజ్ఞంతు స్తరేత్సంసారసాగరమ్.

తా॥ ఓస్వామి! తిరిగి సంసార నరకబాధ నాకు నెందుకు
నాజ్ఞాపించెదరు. తమ సందర్శనమును పొందినవారు సంసార
సాగరమును దాటుచుందురుగదా!

శ్లో॥ దుర్లభం తవపాదాబ్జం త్యజేయం కథమిశర్వ!

తా॥ దుర్లభమగు మీపాదకమలములు ఓ స్వామి!
ఎట్లు విడువంగలను?

శ్లో॥ సంసారబంధవిచ్ఛేదః కాంక్షితోఽద్య మయా ప్రభో!

తా॥ ఓస్వామి! ఇప్పుడు నేను మిమ్ము సంసారనరక
బాధనుండి విముక్తుడనగుటనుమాత్రము కోరుచున్నాను.

శ్లో॥ సఫలం కురు మత్కామం విలంబం న సహామ్యహమ్

తా॥ కావున నా కోరికను సఫలము చేయుడు. ఆలస్య
మయినయెడల నేను ఆగలేను. వెంటనే సంసారముక్తిని కలిగిం
పుము.

శ్లో॥ సిద్ధం ఫలం ప్రాప్య కోవా కథం జహ్యేత్తు బుద్ధిమాన్

తా॥ లోకములో బుద్ధిమంతుండెవ్వండైనను సిద్ధముగా
నున్నఫలమునుపొంది తిరిగి చేతులార ఎట్లు విడిచిపెట్టును. కావున
దమ పాదకమలముల సేవయే దయచేయుడు. సంసారము నా
కక్కర లేదుననెను. మఱియును నిట్లనుచుండెను.

శ్లో॥ అతస్తుచ్ఛఫలం మాభూత్ దీయతాం శాశ్వతం ఫలమ్.

తా॥ ఓదేవా! ఇందువల్ల ఈ తుచ్ఛఫలము నాకువద్దు.
శాశ్వతఫల మొసంగుము.

శ్లో॥ ఏవం సంప్రార్థితో దేవో ధ్వజదత్తేన ధీమతా
గృహీత్వా చుబుకే విప్రం ప్రార్థయామాస మారుతిః

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు బుద్ధిమంతుడుకనుక మిక్కిలి
ప్రార్థించుచుండఁగా, స్వామివారు వానిని గడ్డముపుచ్చుకొని
బుజ్జగించి యోదార్చి చెప్పెను.

శ్లో॥ ఇదమేకంతు మద్వాక్యం శ్రోతవ్య మననూయయా

తా॥ ఓధ్వజదత్తా ! యీ యొక్కటియే నేనుచెప్పిన
మాటను అనూయలేక వినుము నేనుచెప్పినట్లు నడుచుకొనుము.

శ్లో॥ భోక్తవ్యాహి మహాభోగా స్త్వయాద్య సహబంధుభిః
నచే ల్లోకాపవాదస్సన్య ద్యావదాచంద్రితారకమ్.

తా॥ ఇప్పుడు నీవు నీ బంధువులందఱితోఁ గలసిమెలసి
సర్వభోగములు అనుభవించి తీరవలయును. లేనియెడల
చంద్రుండు నక్షత్రము లుండుదనుక నుండునటునంటి గొప్ప
లోకనింద కలుగును.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో దరిద్రస్సౌ హనుమన్మంత్రితత్పరః
సంపత్కామోజపః భూయ స్సంపదం నాస్తవానితి

తా॥ ధ్వజదత్తుండు మిక్కిలి దరిదుర్గ్దైః దరిద్రవిచ్ఛిత్తు
కొఱకు శ్రీహనుమన్మంత్రమును జపించి హనుమన్మంత్రము
యొక్క ప్రభావమువల్ల సంపదలను పొందలేక పోయినాఁడు.
అని అందఱును అంతటను చెప్పుకొనుచుందురు.

శ్లో॥ అతో మంత్రస్య సిద్ధ్యర్థం మమాజ్ఞాపాలనాయ చ
మన్మంత్రజపసిద్ధ్యర్థం భోగాః భుంక్త్వ యథాసుఖమ్

తా॥ కావున శ్రీమంత్రము సిద్ధించుట కొఱకును నేను చెప్పినమాటను వినుటకొఱకును నాయొక్క మంత్రము జపించి ఫలమును పొందియున్నవాడవుకావున స్వేచ్ఛగా సకలభోగములను అనుభవింపుము.

శ్లో॥ తతో మత్పదమాసాద్య సర్వోపప్లవవర్జితమ్
సంసారసాగరోత్తీర్ణో భవిష్యసి న సంశయః

తా॥ పిమ్మట అన్ని యుపద్రవములను పోగొట్టుచున్నట్టి నాయొక్క నివాసమును పొంది సంసారసముద్రమును దాటినవాడవై సుఖితువు. ఇందు కెంతమాత్రమును సందేహము లేదు.

శ్లో॥ భక్తసంరక్షణార్థాయ పర్యటత తవ వేళ్మని
వసామి పిహితాకారః సర్వోపద్రవనాశకః

తా॥ భక్తులను సంరక్షించు చుండుట కొఱకు నీయింటి యందు నెవ్వరికిని నగపడకయుండి యే యాపదలు రానీయక నీ సమీపముననే నివసించియుందును.

శ్లో॥ డిండిమధ్వనినా విప్ర ప్రతిజానీహి సత్వరః
యత్రీమత్రాపి విషయే నమే భక్తః ప్రణశ్యతి

తా॥ ఇంక ఘంటాపథముగాఁ జెప్పెదను. నామాట వినుము. నాభక్తున కెందును ఏ విషయమునందును కొంచెమైనను కష్టముగాని నష్టముగాని యుండదు. అతని కోరికలన్నియును నెరవేరుచుండును.

శ్లో॥ ఇత్థం ప్రభంజనసుతేన నిజోన్ముఖేన
సంచోదితో ద్విజవకో బహువారమిశమ్
అద్వైతనిశ్చితమతి ర్బహుమాన్య దేవ
మంగీచకార నియతో ధియ మాత్మభోగమ్.

తా॥ ఇట్లు శ్రీ యాంజనేయస్వామివారు స్వయముగాఁ
దననోటితో బోధింపఁగా ధ్వజదత్తుండు విని స్వామివారిని అనేక
విధములుగాఁ జాలసార్లు పొగడి, కొనియాడి, బహుమానించి,
ప్రపంచకమునందంతటను నొక్కడే పరమాత్మయను నిశ్చయ
జ్ఞానము కలవాడై శ్రీ స్వామివారి యాజ్ఞానుసారము తాను
భోగ సుఖములు అనుభవించుట కంగీకరించియుండెను. తన
మనస్సును మాత్రము నియమమునం దుంచు కొనెను.

శ్లో॥ కామం విధాయ సఫలం ద్విజనందనస్య
వాతాత్మజోపి గమనాయ మతిం చకార
సుగ్రీవశైందవనసాంగద గీయమాన
లీలావదాతమహిమా గుణభూమదామా.

ఇట్లు శ్రీ వాయుకుమారుండగు హనుమత్ప్రభువువారు
ధ్వజదత్తుండు కోరుకొని తపంబు చేసిన కోరికల నన్నింటిని నొసంగి
సుగ్రీవుండు మైందుండు పనసుండు అంగదుండు మొదలగువానరు
లందఱును తనయొక్క లీలలను దానగుణములను మహిమము
లను పొగడుచుఁ బాటలు పాడుచుండఁగా మంచిమంచి సుగు
ణములకు నివాసస్థానమగు శ్రీ స్వామివారు కూడ గమనమునకు
సంసిద్ధుండయ్యెను.

శ్లో॥ అథ నిజపదముచ్చై రుప్త్రవాహాధిరూఢో
హరివ గరుడాంకో ధర్మపత్నీ సహాయః

జయజయశుభశబ్దై రూపణీయప్రయాణ

స్సకలనిగమవేద్య శ్రీహనూమాన్ జగామ.

తా॥ పిమ్మట నొంటెవాహనమునందు నెక్కి గరుత్మంతునిమీద నధిష్ఠించిన విష్ణుమూర్తివలెఁ దనధర్మపత్నియగు సువర్చలాదేవీసహితుండై జయజయ అను శబ్దములచేతఁ దనప్రయాణమెల్లడ వెల్లడికాఁగా సకలవేదసారములచేతను బేర్కొనఁబడుచుండు శ్రీహనుమంతుండు నిజనివాసమున కరుదెంచెను.

మైత్రేయః :—

శ్లో॥ కిమకారి ద్విజేనాథ ! ధ్వజదత్తేన ధీమతా

పరాశర ! మహాప్రాజ్ఞ వృత్తాంతం బ్రాహిమేప్రభో !

తా॥ మైత్రేయముని పరాశరమహామునీంద్రుని నడుగుచున్నాఁడు. ఓ పరాశరమనీంద్రా! బుద్ధిమంతుఁడును బ్రాహ్మణవర్యుండునగు ధ్వజదత్తుండు ఏమిచేసెనో ఆ వృత్తాంతమంతయును నాకుఁజెప్పుము.

శ్రీపరాశరః :—

శ్లో॥ సాప్త కామజ్ఞ మైత్రేయ ! విప్ర స్సంతుష్టమానసః

ఉపపేదే యతాత్మానం పుష్కరం గురుమాత్మనః.

తా॥ పరాశరమునీంద్రుఁడు చెప్పుచున్నాఁడు. ఓమైత్రేయా! ధ్వజదత్తుండు తనకోరికలన్నియును ఫలించుటచేత మిక్కిలి సంతోషించిన మనస్సుకలవాఁడై పిమ్మట మహాతపస్సంపన్నుండగు తనకు గురువుగారగు పుష్కరుని యొద్దకు జేరెను.

శ్లో॥ ప్రదక్షిణసమస్కారైః పూజయన్ విధివద్గురుమ్

ముఖప్రసాదం సంభాష్య కార్యసిద్ధి మవోచత.

తా॥ యథావిధిగఁ బ్రదక్షిణముచేసి నమస్కరించి,
పూజించుపున్నవాఁడై ముఖవర్చస్సునుబట్టి కార్యము సిద్ధిని
పొందుటను గూర్చి యిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ బ్రహ్మన్నద్య కృతార్థోస్మి తవానుగ్రహవైభవాత్.

తా॥ ఓపుష్కరమునీంద్రా! తమ యనుగ్రహ విశేషము
వల్ల నేను కృతార్థుడ నయినాను.

శ్లో॥ దైవతంచ మయా దృష్టం బ్రహ్మదైవైరపి దుర్లభమ్

శ్రేయసోఽస్య భవాన్ముల మతస్త్వాం శరణం వ్రజే.

తా॥ బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలకుఁగూడ మిక్కిలి
దుర్లభమయినటువంటి శ్రీ యాంజనేయస్వామివారి దర్శన
మయినది. ఈమేలున కంతకు మీరే ముఖ్యులుకావున మిమ్ము
శరణు కోరుచున్నాను.

శ్లో॥ త్వదనుగ్రహతేజేన దరిద్రో ధనితా మగామ్.

తా॥ తమ అనుగ్రహము కొంచెము కలుగుటచేత
దరిద్రుండను ధనవంతుడ నయినాను.

శ్లో॥ ఋణప్రతికృతిం కర్తుం నశక్నోమి మహామునే!

తా॥ ఓపుష్కర మహామునీంద్రా! తమ ఋణమును
నేను తీర్చుచుకొనలేను.

శ్లో॥ అనేకజన్మసాహస్రైరితి మే నిశ్చితా మతిః.

తా॥ ఎన్ని వేలజన్మాలలో నైనను తమ ఋణము దీరదు.
ఇది ముమ్మాటికిని నిశ్చయము.

శ్లో॥ భావతః ప్రియశిష్యేణ విధేయేన మమా గురో !

కింవిధేయ మిదానీంతే తద్బ్రూహి కరవాణ్యహమ్

తా॥ ఓగురుసార్వభౌమా! తమకు మిక్కిలి విధేయుం
డను ప్రియశిష్యుండను. తమరు ఏదిచేయమనిచెప్పితే యది
వెంటనే చేసెదను. తమగు సెలవీయుడు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తో ధ్వజదత్తేన పుష్కరః శిష్యవత్సలః
జగాద వదతాంశ్రేష్ఠ స్మితోదంచితవాఙ్మునిః.

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు చెప్పగానే శిష్యులయందు
మిక్కిలి ప్రేమము కలిగియుండునటువంటి మంచిమాటకారియగు
పుష్కరుండు చిరునవ్వు నవ్వుచు నిట్లు పలికెను.

శ్లో॥ హనూమతః ప్రసాదేన కృతకృత్యోఽస్మి శిష్యకః.

తా॥ ఓ ప్రియమైన శిష్యుడా! శ్రీహనుమంతుని యను
గ్రహమువల్ల నేను కృతకృత్యుండనైనాను.

శ్లో॥ నాస్తి కృత్యావశేషోఽద్య నిష్కామతపసో మమ

తా॥ కోరిక లేవియును లేకయే యేకోరికలను కోరికయే
తపస్సుచేయుచున్న నాకుఁ జేయవలసిన పనియే లేదు.

శ్లో॥ హనుమద్భక్తివిషయే మాత్రుథాః వ్యగ్రతాం ద్విజ!

తా॥ శ్రీహనుమత్ప్రభువువారి భక్తియం దెప్పుడును
ఓ ధ్వజదత్తా! లోపము నేమాత్రమును చేయబోకుము. మిక్కిలి
జాగరూకత కలవాడవై యుండుము.

శ్లో॥ త్వమేవ యోగ్యకాలేషు హనుమన్మంత్ర ముచ్చరన్
ప్రమాదం మాభజ క్వాపి భజతో నిజదైవతమ్

తా॥ నీవు తగిన వేళలయందెల్లప్పుడును శ్రీహనుమ
న్మహామంత్రమును జపించుచుండుము. మనస్వామివారికి నేవ
చేయు విషయములో నొక్కొంతయును బొరపాటు చేయకుము.

శ్లో॥ అస్మాకమిష్టదేవస్య త్వమాజ్ఞాం పరిపాలయ

తా॥ మన స్వామివారు చెప్పిన యాజ్ఞను తప్పక నెరవేర్చుము, అశ్రద్ధచేయకుముసుమా.

శ్లో॥ ఉపభుజ్యాఽభిలాక్ష భోగాక్ష శీలయా సాధువృత్తయా
అంతే హనూమతస్థానం ప్రాప్నుహి ద్విజసత్తమ !

తా॥ నీవు ఇప్పుడు సకలభోగములు అనుభవించి మంచి స్వభావము మంచి పనులు కలవాడవై కాలము గడపి పిమ్మట శ్రీహనుమత్ప్రభువువారి సాయుజ్యమును పొందుము.

శ్లో॥ అహం వసామి చాత్రైవ తదాజ్ఞాగౌరవాత్ సదా

తా॥ నేను వారి యాజ్ఞననుసరించి యిక్కడనే జపము చేసికొనుచు నుండును.

శ్లో॥ హితోపదిష్టో గురుణా ధ్వజదత్తో మహామతిః

తథేతి ప్రతిజగ్రాహ పాదముల ముసాగతః

తా॥ ఈప్రకారము గురువుగారగు పుష్కరుం డానతి యివ్వగా ధ్వజదత్తుం డంగీకరించి గురువుగారి పాదములమీద సాష్టాంగపడి నమస్కరించెను.

శ్లో॥ అథసమ్మానిత శ్శిష్యః పుష్కరేణ ద్విజోత్తమః

ద్విత్వాంస్తు పదవిన్యాసా ననుయాతో మహాత్మనా

తా॥ పిమ్మట పుష్కరమహాముని శిష్యుండగు ధ్వజదత్తునిని గౌరవించి ప్రయాణముచేసి రెండుమూడడుగులు వెంటనే నడచి సాగనంపెను.

శ్లో॥ తిర్యక్కృత్య నిజగ్రీవాం గురుం పశ్యత్ ముహుర్ముహుః

తత్పదాబ్జం హృది ధ్యాయత్ జగామ నిజపట్టణమ్.

తా॥ పిమ్మట ధ్వజదత్తుండు వెనుకకుఁదిరిగి గురువుగారిని చూచుచుఁ జూచుచు వారి పాదపద్మములు మనసునందు నిలిపి ధ్యానముచేయుచుఁ గొంతకాలమునకుఁ దన పట్టణమునకు వెళ్లెను.

శ్లో॥ శనైర్గచ్ఛత తథావిపోఽదదర్శ నిజమందిరమ్

తా॥ ఇట్లు పట్టణమున వేళించి మెల్లమెల్లగా ధ్వజదత్తుండు తనయిల్లు సమీపించి చూచెను.

శ్లో॥ సుధామండల సంస్పర్శి ప్రాసాద శతశోభితమ్

నానారత్నాంచితద్వారం హేమప్రాకారవేష్టితమ్

తా॥ ఆయిల్లు అనేకములగు మేడలు అమృతమయములై మిక్కిలి తెల్లనికాంతితో విరాజిల్లుచుండునవిగా మారిపోయి యున్నయవి. ఆమేడలలోని ద్వారములు బహువిధరత్నములచే నమర్పఁబడియున్నయవి. ఆమేడలయొక్క ప్రాకారములు బంగారుచేఁ గూర్పఁబడియున్నవి.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తాభిధానాంకధ్వజైశ్చ సమలంకృతమ్

తా॥ ధ్వజదత్తుండు అను గుర్తులుగల జండాలు అందం తన నలరారుచున్నయవి.

శ్లో॥ మహాజవై ర్మహాత్నాహై ర్హయైశ్చ పరివారితమ్

తా॥ మిక్కిలి గొప్ప వేగములుగల మంచి యుత్సాహములుకల అనేకములగు గుఱుములందు నిండియున్నవి.

శ్లో॥ విరావత సమాకారై ర్గజైశ్చ గజయూధపైః

ఉష్టై రప్తపదాకారై ర్వేష్టితం చ యథాక్రమమ్

తా॥ దేవేంద్రునియొక్క వాహనముగు విరావతముతో సమానముగు ననేకములగు నేనుగులును ఏనుగు సేనలును నం

దందు నంతట నిండియున్నవి. బంగారు రంగు గల యొంటెలు
చాల నున్నవి.

శ్లో॥ ఆపీనభారవహనా ద్గచ్ఛంతీభి స్సుమంజులమ్
ధేనుభి ర్బహుసంఖ్యాభి స్సమంతా త్పరివేష్టితమ్

తా॥ మిక్కిలి మంచి నిండు పాలపొదుగులు కలిగి
ముద్దుగాను ముచ్చటగాను నడచుచుండు పాడియావు
లసంఖ్యాకములుగా నెన్నియో మందలు మందలుగా నందు
నంతట నిండియున్నవి.

శ్లో॥ దాసీభి ర్దాసముఖ్యైశ్చ సేవితంతు దివానిశమ్

తా॥ రాత్రిం బవల్లు దాసీలు సేవకులు ననేకులు సేవించు
చున్నారు.

శ్లో॥ ద్వీపాంతర సమానీత నానావస్తుసమన్వితమ్

తా॥ ఇతర ద్వీపములనుండి తీసికొని వచ్చి యనేక
వస్తుసముదాయములు నలరారుచున్నయవి.

శ్లో॥ రాశీకృతై ర్ధనైర్ధాన్యై రత్నైశ్చ వివిధైరపి
పట్టవస్త్రై ర్మహామూలై ర్విరివ్యపీతాంబరై రపి

తా॥ అనేకములు ధనరాసులు ధాన్య రాసులు రత్న
రాసులు మిక్కిలి విలువగల పట్టవస్త్రములు పీతాంబరములు
ఎన్నియో యందు మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నయవి.

శ్లో॥ దుకూలై ర్భూషణైశ్చాపి సమంతా దుపశోభితమ్

తా॥ ఎక్కడఁ జూచినను రవసెల్లాలు సిల్కులు అంతట
నిండియున్నవి.

శ్లో॥ గృహాపకరణై ర్దై ర్మహాభోగోపశోభితమ్

తా॥ ఇంకను గృహమునకుఁ గావలసిన పనిముట్లు ఎన్ని యో రకములు లెక్కపెట్టుట కలవికాని నందు నిండియున్నయవి.

శ్లో॥ అనర్హై స్వర్ణపాత్రైశ్చ సర్వత స్సమలంకృతమ్

తా॥ మిక్కిలి విలువగల బంగారుపాత్ర లనేకములందు నలంకరింపబడి యున్నయవి.

శ్లో॥ ఏవం సర్వసమృద్ధం తద్గృహారత్నం నిరీక్ష్య సః
విస్మయం పరమం ప్రాప్త హనుమద్వైభవం స్మరన్

తా॥ ఇట్లు సర్వ వస్తు సమృద్ధి కలిగియున్న యా గృహ రత్నమును చూచి మిక్కిలి యాశ్చర్యము కలవాడై శ్రీ హనుమత్ప్రభువువారి మహిమమును ధ్యానించుచుండెను.

శ్లో॥ నిజాగమనసంభ్రాంతై ర్బంధుభి ర్ప్రాహ్మణోత్తమః
ప్రత్యుద్ధత స్సుహృద్భిశ్చ ప్రవివేశ గృహోత్తమమ్

తా॥ ఇంతలో శ్రీధ్వజదత్తుండు వచ్చినవార్త తెలిసికొని వానిబంధువులు మిత్రులు వచ్చి వీనినిదీసికొనివెళ్లి వీనిభవనము లోఁ బ్రవేశపెట్టినారు.

శ్లో॥ స్వగృహీతాంగుళీభిశ్చ సఖీభిః ససంహతోరుభిః
పశ్యన్ గృహగరీయస్త్వం నిజాంతఃపుర మావిశత్

తా॥ మంచిమంచి శరీరములు గుంచిమంచి యూరు వులు మొదలగు నవయవములుగల స్త్రీలు తమప్రేళతోఁ బట్టు కొని నడిపించుచుండఁగా నింటియొక్క మహిమమును చూచుచు సంతోషించుచు దన యంతఃపురమునందుఁ బ్రవేశించెను.

శ్లో॥ తత్ర సాధ్వీం నిజాం భార్యాం సఖీభిః పరివారితామ్
మహాభాగ్యవతీత్యేవ నిత్యం బంధుజనై స్సుతామ్

తా॥ ఆయంతఃపురములో మిక్కిలి సాధుగుణములు కలిగి
యుండినట్టియును చెలికత్తెలతో సేనింపబడు చున్నట్టియును
గొప్పయదృష్టవంతురాలని బంధువు లందఱిచేతను స్తుతింపబడు
చున్నట్టియును తనభార్యను చూచెను.

శ్లో॥ సర్వలక్షణసంపన్నాం వామాంగీం వారిజేక్షణామ్
తారామధ్యగతాం తస్మిం చంద్రరేఖామివ స్థితామ్

తా॥ ఆమె మంచిమంచి లక్షణములతో నిండియున్నది.
ఎడమప్రక్కనుండు నవయవములు మిక్కిలి ప్రసిద్ధలక్షణములు
కలదై యుండునది. నక్షత్రములయొక్క మధ్యలోనుండు చంద్ర
బింబమువలె నాస్త్రీలందఱిలోను మిక్కిలి కాంతికళలుకలిగి
శోభిల్లుచున్నది.

శ్లో॥ స్వర్ణతాటంక సంహారత్కపోల ద్వయజృంభితామ్

తా॥ బంగారు చెవులపోగులు పెట్టుకొనుటచేత మిక్కిలి
కాంతులతోనిండిన చెక్కిళ్ళు రెండును కలిగియుండినది.

శ్లో॥ నవరత్నప్రభాలిప్త మేఖలాదామశోభితామ్

తా॥ నవరత్నముల కాంతితోఁ గలిసియుండు ఒడ్డాణ
ముచే మిక్కిలి ప్రకాశించుచుండినది.

శ్లో॥ క్వణత్కంకణ విద్యోతి మణిబంధాం సుమధ్యమామ్

తా॥ మంచిమృదువులగు ధ్వనులు చేయుచుండు ముగు
గులు ధరించి మణికట్టులు నడుము మొదలగు అవయవములచే
మిక్కిలి శోభించుచున్నది.

శ్లో॥ కంఠలంబి మహామూల్య ముక్తాహారమనోహరామ్

తా॥ మంచిమంచి వెలుగుకల ముత్తెముల హారములు
కంఠమునందు ధరించి మనోహరముగా నున్నది.

శ్లో॥ మంజుమంజీరనినదాం దివ్యపీతాంబరాంచితామ్

తా॥ మిక్కిలి మృదుమధురధ్వనులుగల యందెలు
ధరించినది. మిక్కిలి కాంతులుకల పట్టుపీతాంబరములు కట్టు
కొని యున్నయది.

శ్లో॥ ఏవం విచిత్రభూషాఢ్యాం బాలాం దృష్ట్వా ద్విజోత్తమః

ఉవాచ వచనం ధీర స్సుహృద్భంధుసమావృతః

తా॥ ఇట్లు అనేకాభరణములతో నెంతయు విరాజిల్లు
చున్న బాలికవలెనున్న యామెనుజూచి తనస్నేహితులు బంధు
వులు తనయొద్దనుండఁగా ధైర్యముతో నామెకిట్లనెను.

శ్లో॥ అయిప్రియే! కృతార్థోఽస్మి తవ సౌఖ్యవైభవాత్

తా॥ ఓప్రియురాలా! నీయొక్క మంచిస్వభావమునకును
నీవైభవమునకును మిక్కిలి సంతోషించుచున్నాను. కృతార్థుండ
నయినాను.

శ్లో॥ పుష్కరోనామ ధర్మాత్మా మహాయోగీ మహాతపః

సాక్షాత్కృతహనుమాంశ్చ సర్వభూతదయాపరః

తా॥ పుష్కరుండు అను మహాముని కలండు. ధర్మమగు
మనస్సుకలవాఁడు మహాయోగములు కలవాఁడు. మంచి తప
శ్శాలి. శ్రీ హనుమత్ప్రభువువారిని ప్రత్యక్షముగాఁజూచి మాట
లాడుచుండువాఁడు. సకలస్థానిలయందును దయకలిగియుండు
వాఁడు.

శ్లో॥ సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞః సదాచారో జితేంద్రియః

తా॥ సకలశాస్త్రములలోని సారములు తెలిసినవాఁడు
మంచియీచారములు కలవాఁడు. ఇంద్రియములను లోబరచు
కొని యున్నవాఁడు.

శ్లో॥ ఏవంభూతస్తు విప్రేంద్రో నైమిశారణ్యగహ్వరే
పుణ్యతీర్థం సమాసాద్య జపన్నాస్తే నిరంతరమ్

తా॥ ఇట్టి సుగుణములుగల యాపుష్కరుండు నేమి
శారణ్యమందు మధ్యమునం దొక పుణ్యతీర్థ సరస్సుయొక్క తీర
మునందుఁజేరి నిరంతరము తపము చేయుచుండువాడు.

శ్లో॥ నిష్కామజపకర్తాసక్ హనుమస్మంత్రతత్పరః
సంపూర్ణసర్వకామోఽపి దీనానుగ్రహవాంఛయా

తా॥ అతఁడు నిష్కాముఁడై శ్రీహనుమ స్మహామంత్ర
మును జపము చేయుచుండును; అతనికి అన్నికోరికలు అరచేతిలో
నున్నప్పటికిని దీనులను రక్షింపవలెనని తలంచి

శ్లో॥ జపత్యనుదినం సాక్షాత్ హనుమద్ద్వాదశాక్షరీమ్

తా॥ ప్రతిరోజును శ్రీహనుమద్ద్వాదశాక్షరీ మహామంత్ర
మును జపించుచుండును.

శ్లో॥ అథాస్మిన్నంతరే సాధ్య ! తవ ధైర్యనిరీక్షణాత్
అతీం దుఃఖితోభూత్వా త్వత్సంభాషణవిహ్వలః

తా॥ తరువాత నింతలో నోపతివ్రతాతిలకమా ! నీవు
దీనురాలివై యుండుటచూచి మిక్కిలి దుఃఖించి నీతోమాట
లాడలేక,

శ్లో॥ ఉపాదానచ్చలేనైవ నిష్క్రింతోఽహం గృహంగణాత్

తా॥ ఉపాదానమునకు వెళ్ళుచున్నానని చెప్పి నేను ఇంటి
నుండి వెళ్ళిపోయినాను.

శ్లో॥ నిర్గత్యతు చిరంధ్యాత్వా స్మృత్వా తవ ముఖాంబుజమ్
క్వగంతవ్యం మయాచేతి చింతా క్రాంత ఇవాభవమ్

తా॥ వెళ్ళి చాలసేపు ధ్యానించి నీముఖకమలమును స్మరించి యెక్కడికి వెళ్ళుదును ? ఏమిచేయుదును? అనువిచారములో మునింగియున్నాను.

శ్లో॥ తతో ధైర్యం సమాస్థాయ సర్వసంపజ్ఞగృక్షయా
నిద్రాహారవిహీనోఽహం నైమిశారణ్యమావిశమ్

తా॥ పిమ్మట ధైర్యము తెచ్చుకొని అన్ని సంపత్తులు సంపాదించుకొందమన కోరికతో నిండియుండి నిద్రాహారములు మాని యెట్లో నైమిశారణ్యమునకు వెళ్ళినాను.

శ్లో॥ ప్రవిశ్యతు మహారణ్య మద్రాక్షం పుష్కరమ్ మునిమ్

తా॥ ప్రవేశించి మహారణ్యములో నొకమునిని పుష్కరుండను వానిని జూచినాను.

శ్లో॥ దృష్ట్వాతు సుమహాత్మానం జపంతం పావకోపమమ్
విజ్ఞాప్య మమ వృత్తాంతం గతోఽస్మి శరణం మునిమ్

తా॥ అగ్నిహోత్రునితో సమానముగానుండి జపము చేయుచుండు ఆమహాత్ముని చూచి, నాసంగతియంతయు నతనికి జెప్పి యాపుష్కరుని కాళ్ళపైబడి శరణు కోరినాను.

శ్లో॥ తతః శ్రుత్వాతు మద్వాక్యం పుష్కరో దీనవత్సలః
హనుమన్మంత్రదాసేన సద్యో మా మనుగృహ్లాతు.

తా॥ నామాటవిని యాపుష్కరుండు వెంటనే దీనులమందు మిక్కిలి ప్రేమము కలవాడు గావున నాకు అనుగ్రహించి శ్రీహనుమహామంత్రమును ఉపదేశించెను.

శ్లో॥ తదనుగ్రహమాహాత్మ్యా దృష్టం దైవత ముత్తమమ్

తా॥ ఆయనుగ్రహము యొక్క మాహాత్మ్యము వల్లనే
శ్రీ హనుమత్ప్రభువు వారిని నాకన్నులార జూచినాను.

శ్లో॥ తతో హనుమతా తేన దత్తో మే వరఉత్తమః

తా॥ పిమ్మట శ్రీహనుమత్ప్రభువువారు నాకొకవరము
నిచ్చినారు.

శ్లో॥ ఇహ సర్వసమృద్ధిశ్చ పరత్రచ పరాగతిః

తా॥ ఈలోకములో సకలైశ్వర్యములు అనుభవించి
పిమ్మట పరలోకముచేరి సుఖంపుమని సెలవిచ్చినాను.

శ్లో॥ ఏవం వరం గృహీత్వాఽహమాగతోఽస్మి తవాంతికమ్

తా॥ ఇట్లు వరములు పొంది నీ దగ్గరకు వచ్చినాను.

శ్లో॥ వినా తవ వియోగార్తిః నాస్తి క్షో మమ ప్రియే !

తా॥ ఓ ప్రియసీ ! నీకును వియోగదుఃఖము లేదు. నా
కును కష్టము లేదు.

శ్లో॥ త్వద్దైన్యస్మరణాదేవ ఖేదో భవతి నాన్యథా.

తా॥ నీయొక్క దీనశ్వము తలంచుకొంటే నా కిప్పటికే
విచారము కలుగుచున్నయది. ఇంకొకబాధ యేమియును లేదు.

శ్లో॥ త్వయైవతు మహాకష్టం భుక్తం దాద్ర్యసంభవం

తా॥ నీవే దరిద్రమువల్ల మిక్కిలి యొక్కువ కష్టము.
అనుభవించియున్నావు.

శ్లో॥ ఇత్యుక్తవంతం ప్రోవాచ పతిశీలా పతివ్రతా

తా॥ ఇట్లు భర్తచెప్పుచుండగా భర్తయందే తన స్వభా
వము సంతయు నింపియుండినట్టి పతివ్రత భర్తతో నిట్లనెను.

శ్లో॥ స్వామి న్నకించిత్ కష్టంమే త్వత్పదాసక్తచేతసః

తా॥ స్వామీ! తమ పాదములయందు మిక్కిలి ప్రేమ
ముకల నాకు నేకొంచెము కష్టమును లేదు.

శ్లో॥ కింతు ధిజ్ఞా మిమాం దుష్టం త్వద్వియోగేఽపి జీవితమ్

తా॥ తామువెళ్లగాఁ దమవియోగమునందునుఁ జీవించి
యుండు దుష్టురాలనగు నా జన్మము మిక్కిలి నింద్యము.

శ్లో॥ జ్ఞాత్వాతు నానుగంత్రీం మాం భవతః పాదపద్ధతిమ్
అంతరంగ మిదం మన్యే శత్రురేవ న సంశయః.

తా॥ తమకు వెళ్ళుట తెలిసియును మీ వెంట మీ
పాదముల ననుసరించి గాలేకపోతిని. నిజముగాఁ నా యంతరం
గము శత్రువునే యనుకొనవలసియున్నది. ఇందుకు సందేహ
మెంతమాత్రమును లేదు.

శ్లో॥ త్వద్గతం భిద్యమానాయా స్వద్వార్తాం మే న వక్ష్యతి

తా॥ మీయందే లగ్నమైయుండియు మిమ్ము గుఱించి
దుఃఖించుచున్న నాకు మీవార్తయే తెలుపకున్నది.

శ్లో॥ ఉపకర్త్రీంతు తాంమన్యే మూర్ఖనాంతు కథంచన

తా॥ ఒక సమయములో మూర్ఖువచ్చినయెడల నుప
కారముచేసిన దానినిగాఁ దలంచుచుండెడిదానను.

శ్లో॥ యయా వియోగదుఃఖాని నైవాజ్ఞాసిష మన్వహమ్

తా॥ ఆ మూర్ఖువచ్చినప్పుడు తమవియోగదుఃఖమే నాకు
లేకుండెడిది. కావున మూర్ఖుయే యుపకారము చేయున
దయ్యెను.

శ్లో॥ పురస్కరం మమస్వాంతం తవ మ్యాప్రదర్శకమ్

శ్లో॥ పునర్నా యాతి శత్రుత్వా త్వాముపాదాయ సంభ్రమాత్

తా॥ నామనస్సు నాకుశత్రువుగాన నీకు త్రోవజూపుచు
నీతోనేయుండి సుఖించుచు నావద్దకు మరల రా లేదు.

శ్లో॥ ఇదానీం బహుమన్యే తాం గాధాం జీవంత్యహం పునః

తా॥ ఇప్పుడు జీవించియుండుటవల్ల ఆగాధను గౌరవించు
చున్నాను.

శ్లో॥ త్వద్దర్శనమహానంద సముద్రోదకసంపుతామ్

తా॥ తమదర్శనము కలిగినదను మహానందముద్ర జల
ముతో గాధ యేకమైపోయినది.

శ్లో॥ ఏవం వదంతీం భార్యాంతు బాష్పపూరితతోచనః

ఆలిలింగ జవాద్విప్రః పరమానందనిర్భరః

తా॥ అని యిట్లుచెప్పుచున్న భార్యనుచూచి ధ్వజదత్తుండు
ఆనందబాష్పములు ప్రసరించుచుండఁగా మహానందముతోఁ దన
భార్యను గౌరిలించుకొనెను.

శ్లో॥ తతస్సంతుప్తచిత్తస్సౌ స్వభార్యా మిద మబ్రవీత్

తా॥ సిమ్మట సంకోషించిన మనస్సుకలవాడై తన
భార్యతో నిట్లనియెను.

శ్లో॥ కష్టాన్యహాన్యతీవాని లంఘితో దుఃఖసాగరః

ఇదానీం త్యజ కష్టాని హనుమద్దయయా ప్రియే !

తా॥ ఓప్రియురాలా ! కష్టపురోజులు గడచిపోయినవి.
దుఃఖసముద్రమును దాటినాము. శ్రీహనుమంతుని దయవల్ల
కష్టములను మఱచిపోము. ఇంక మనకుఁ గష్టములురావు.

శ్లో॥ అథునా త్వం మహాభాగే భుంక్త్వ భోగాన్ యథేష్పితాన్

తా॥ ఇకముందు నీవు గొప్పయదృష్టవంతురాలవు. సకల భోగములు స్వేచ్ఛగా ననుభవింపుము. సుఖింపుము.

శ్లో॥ భువక్తు సకలాః భోగాః భద్రబాహు ర్యథేష్పితమ్

తా॥ భద్రబాహువుకూడా స్వేచ్ఛగా సుఖముగా భోగము లనుభవించుచుండును.

శ్లో॥ భద్రగోపి మహాప్రాజ్ఞో భ్రాతా మే భ్రాతృవత్సలః

తా॥ సోదరప్రీతిగల మహాప్రాజ్ఞుండగు భద్రకుండును సకలభోగము లనుభవించుచుండును.

శ్లో॥ గుర్వనుగ్రహమాహత్యాత్ హనుమన్మంత్రైవైభవాత్

తవ భాగ్యోదయాచ్చైవ సమృద్ధా స్సర్వసంపదః

తా॥ పుష్కర గురువుగారియొక్క యనుగ్రహ విశేషమువల్లను శ్రీహనుమత్ప్రభువువారియొక్క మంత్రప్రభావమువల్లను నీయొక్క యదృష్టమువల్లను మనకు సర్వసంపదలు సమృద్ధిగాఁ గలిగియున్నయవి.

శ్లో॥ అథో యథేష్టమన్నాని భుంజంతా మర్థినస్సదా

బాంధవాశ్చ యథాకామ మిప్సితార్థాః భుజంతా నః

తా॥ మనయింటికి వచ్చు నతిధులును యాచకులును స్వేచ్ఛగాఁ బ్రీతినిత్యమును అన్నమును భుజించుచుండురుగాక. మనబంధువులందఱును వారివారికిఁ గావలసిన వస్తువులను సేకరించి సుఖముగా నివసించుచుండురు గాత. సంతోషమును పొందుచుండురుగావుత.

శ్లో॥ ఇత్యాదిశ్య వధూం విప్రో విరరామ మహామతిః

తా॥ ధ్వజదతుండిట్లు భార్యకుఁజెప్పి యూరకుండును.

శ్లో॥ చక్రే తదాజ్ఞాం శీలాపి సుశీలా భర్తృచోదితా

తా॥ పిమ్మట మంచిస్వభావముగల శీలాదేవికూడఁ దన
భర్తగారి యాజ్ఞననుసరించి సంవరించుచుండెను.

శ్లో॥ తతః కదాచి ద్విప్రేంద్రః పుణ్యకాతే నదీతపే

స్నాత్వా సుశీలయా భార్యం శీలయా భార్యయాసహ

తా॥ పిమ్మట గొంతకాలమునకు ధ్వజదత్తుండు సుశీల
యగు శీలయను భార్యతోఁగలసి యొక పుణ్యపరువదినమునందు
నొక పుణ్యనదిలో స్నానముచేసి

శ్లో॥ యథావిధి యథాన్యాసం హనుమద్ద్వాదశాక్షరమ్

దారిద్ర్యపంకిశమన మజ్జానధ్వాంతనాశనమ్

శ్లో॥ ఏవం విధం మహామంత్రం కళత్త్రాయ దిదేశ సః

తా॥ యథావిధిగా, న్యాసములతోఁగూడ శ్రీ హనుమ
ద్వాదశాక్షర మహామంత్రమును దారిద్ర్యమును పోగొట్టు
దానిని అజ్ఞానమును రూపుమాపుదానిని తన భార్యకు ధ్వజ
దత్తుం డుపదేశించెను.

శ్లో॥ అష్టాక్షరం మహామంత్రం భద్రకాయ దిదేశవై

తా॥ శ్రీహనుమంతునియొక్క అష్టాక్షర మహామంత్ర
మును భద్రకున కుపదేశించెను.

శ్లో॥ సప్తమంత్రాత్మికాం విద్యాం భద్రబాహోస్తు దిప్తవాక్

తా॥ శ్రీహనుమత్ప్రభువువారియొక్క సప్తాక్షర మహా
మంత్రమును భద్రబాహువున కుపదేశము చేసెను.

శ్లో॥ ఏవం హనుమతో హంత్రాక్ష పితృమాతృకులద్వయే

విప్రః ప్రవర్తయామాస యథాన్యాసం యథాహుచి

తా॥ ఇట్లు శ్రీ హనుమత్స్వామివారియొక్క మహా
మంత్రములను తన తండ్రివంశమువారికిని, తన తల్లి వంశము
వారికిని అందఱకును వారివారి కోరికల ననుసరించి న్యాసము
తో సహా యుపదేశించెను.

శ్లో॥ ధ్వజదత్తో మహాప్రాజ్ఞః సుహృద్బంధు సమన్వితః
యథాసుఖం యథాన్యాయ్యం సర్వాన్ కామానభుంజతః.

తా॥ ధ్వజదత్తుండు మహాప్రాజ్ఞుడై స్నేహితులతోను
బంధువులతోను పరివారముతోను కలసిమెలసి యథావిధిగా
మంత్రమును ధ్యానించుచు స్వేచ్ఛగా, న్యాయానుసారముగా
సర్వ సుఖములు సకలైశ్వర్యములు అనుభవించుచుండెను.

శ్లో॥ ఇతి బహుతిథికాలం భుక్తభోగో ద్విజేంద్రో
దురిత చరిత దూరం వాయునూనోః పదంతత్
అలభత సులభాత్మా శాంతచిత్తప్రచారో
భవనిభననిరాసం కర్తుకామ స్సకామమ్.

తా॥ ఇట్లు ధ్వజదత్తుండు చాలకాలము సకలభోగములు
అనుభవించుచు దురితమార్గమును చూడనివాడై శ్రమించి
జ్ఞానభావము కలవాడై నిర్మలమగు శాంతమగు మనస్సు కల
వాడై సంసార సాగరమును దాటినవాడై మిక్కిలి శాశ్వత
సుఖమును ఇచ్చుచున్నట్టి శ్రీ హనుమత్స్వామివారి పదవిని
స్వీకరించి శాశ్వత సుఖ మనుభవించు చుండెను.

శ్లో॥ ఏతత్ చరిత్రం పఠతాం శుణ్వతామపి సర్వదా
సిద్ధ్యంతి సర్వకార్యాణి హనుమత్పదమాస్థితమ్

తా॥ శ్రీధ్వజదత్తుని చరిత్రమును చదివినవారికిని వినిన
వారికిని ఎల్లకాలమును అన్ని కోరికలు నెరవేరుచుండును. సిమ్మట
శ్రీహనుమత్పదవి తప్పక లభించును.

పైకథాభాగముచే దరిదురుగు ధ్వజదత్తునకు క్రమముగా
గురుభక్తి కలిగి హనుమత్సాక్షాత్కారము కలిగి యిహలోక
పరలోక సుఖము లన్నియు గలిగినట్లు దెలియుటచే గురుభక్తి
మించినది మంత్రసాధనలలో లేదని దేలుచున్నది.

శ్రీపార్వతీపర మేశ్వరవిహారము

చేంకటాచలము

శ్లో॥ తతఃకాలే మహాదేవః పర్యటన్ పృథివీ మిమామ్
పార్వతీసహిత శ్రీమాన్ చేంకటాచల మాగతః

ఉ॥ అంత వసంత మొయ్యన విహారముచేయుచు దంపతీకృతుల్
సంతసిలం బొనర్చుచు విశాలమనస్కులఁ జేయుచున్న స
ర్వాంశ దిగంత జంతుతతి హర్ష సముత్సుకమై భ్రమింప ని
శ్చింతత శంకరున్గని విచిత్రము తెప్పఁగ గౌరి ధూరియున్.

ఉ॥ వింత ప్రియంబుగాంచుటలు వేడుకఁగూడుట వింతవాసినన్
జింతిలు టంతగన్గొనిన సిగ్గలుటల్ బిగిఁకఁగిలింతలం
దెంతయు మేనులొక్కటని యెంచుట లింపుఁగఁ దోచె గాఘన
సంతతి కెంతసంతస మెసంగ వసంతుఁ డటంచుఁబల్కినన్

వ॥ ఆసమయమందు.

స్తో॥ కొనముక్కున సగంబు కొటికి కాంతుఁడొసంగు
ఫలముపొత్తున మెక్కి యలరఁ జిలుక
కలికిమచ్చి కమచ్చి కమ్మ కెంజివు రిచ్చి
ముదము నొందెడు మేల్మి నొదవు పికము
తలపురా విరితేనె వలపు తీరఁగఁగోలి
చెలికారమును బెంచు కులమధుపము
మేలెంచి నళినీమృణాలముల్ ముద్దుగాఁ
జెలికిచ్చి పొంగు రాజీవహంస

గీ॥ కలసిమెలసి విహారముల్ కులుకునిఱుఁ
బక్షులన్నియు నొక్కట వైభవమున
మన్మథుని యుత్సవంబుల మనసుఁబంచి
తనరుటలు చూచి యుభయులు తత్తుణంబు

చ॥ మనములు తొందరింపఁ జనుమానము మానము హెచ్చరింప నూ
తనముగ రమ్యవర్తనము తల్కొసగంగ ముఖంబు మోముకాం
తిని హృదయంబు మానసముతీరును భావ ముదారభావమున్
గొనఁగ రమింప న్వాత్మలను గోరిక లీరికలెత్త నెమ్మిమై.

చ॥ ఇటువలెఁ బార్వతీసతి మహేశ్వరసంగతిఁ గీడసల్ప ను
న్నట నొకచోట మేనులెనయంగ మొగంబు మొగంబు నిక్కనొ
క్కటి యయి తోకతోక పెనయంగ నెదుర్కొని కీడచేయు మ
ర్కటమిథునంబు మన్మథసుఖస్థితి దృష్టికి గోచరించినన్

ఉ॥ తగ్గనిసిగ్గునన్ బురవిదారి ముఖాబ్జము తేటి చూడలే
కగ్గిరికన్య యున్న తెఱ గాతఁడెటింగి లతాంగి మంచిదే
యిగ్గతిఁ గూడి క్రీడ ఘటియింతము రమ్మని మర్కటాకృతిన్
దగ్గటి మేల్మి బంగరు కటారి వజీరుని కేళిఁ దేలఁగన్

ఉ॥ తెల్లనివేల్పు తేజమును దేవి భరించుట తోపలేక మే
నెల్లఁ జెమర్ప శంకర! మహేశ్వర! దీని భరింపఁజాల నీ
యుల్లమునందు నెంచి మఱి యొండొకచోటను నుంపుమన్న నే
మెల్లన నవ్వి భూమిపయి మేల్మినొసంగె నమోఘ వీర్యమున్

కం॥ దశశత వత్సరములు భూ
మి శివోదిత తేజ మాక్రమించి భరింపన్
వశగాక దీనదశతోఁ
గృశితోన్నతి నేగుదెంచి యీశ్వరుఁబలికెన్.

మత్తకోకిల: — ఏడు వైలము లేడువారిధి లేడువీవులు మోసినన్
వాడు చెందనినాకు దేవరవారి తేజము తాల్పఁగాఁ
గూడకున్నది వానికంటెను ఘోరమైనది దీని నీ
వేడనైనను నిల్పవే పరమేశ! మ్రొక్కెద నావుడున్

ఉ॥ భూమికి దుర్భరంబయిన భూరిమయంబగు తేజ మొక్కటన్
నేమముమై భరింపుమని నిశ్చలతన్ శివుఁడన్న నగ్నియున్
బ్రోచుముమై దటిన్నిలిచి వీడక తాలిచి తానుగూడ ను
ద్దామము వీర్యమున్ సరిగఁ దాల్పఁగ లేక కలంగియిట్లునున్.

ఉ॥ ఈశ్వర! నీదు తేజము సహింపఁజాల వహింపవే యనఁ
విశ్వహితేచ్చ దానిగొని వేయిసమల్ భరియించి పిమ్మటఁ
శాశ్వత సత్త్వసంపదఁ బ్రశస్తికి నెక్కిన గాడ్పుఁబిల్చి గౌ
రీశ్వరుఁ డమ్మహాబలున కిచ్చె భరింపుమటంచుఁ దేజముఁ.

క॥ ఆ వాయువు వేయేడులు
తైవంబగు తేజమూని చరియించి జగ
త్పావన కంజన కిచ్చిన
నావరమున నితనిఁగనియె నన మఱిఁ బలికె.

తా॥ పరమేశ్వరుండు పార్వతీదేవితోఁ గూడి సంచరిం
చుచు శ్రీ వేంకటాచలమునకు విచ్చేసెను. ఆ సమయము
రసంతకాలము; నానాప్రాణులును హస్తధోన్వతిని బూని
మున్నారు. చిలుక ప్రియురాలికి పండినపండు సగముకొఱికి
ఁచ్చుచున్నది. కోవిల నెచ్చెలికిఁ గ్రొజివురు సాము మెక్కి
మొసంగుచున్నయది. తుమ్మెద పూఁదేనె తానుద్రావియే
తనయింతికి విందొసంగుచున్నయది. రాజహంస తామరపుష్ప
ములు కై సేసియే పొలతికి సమర్పించుచున్నయది. పార్వతీ
పరమేశ్వరులు నొకరినొకరు నవ్యోన్వయ మనురాగమునఁ గనుం
గొనుచు వలపులోనే మునింగి కేలుచుండిరి. అంత మర్కట
మిథునము రతిచేయుచుండుటను గనుంగొని తామును మర్కట
రూపములుధరించి సురతానంద సుఖమును జూరఁగొనిరి. అంతఁ
బార్వతి గర్భమును ధరించినది. ఆ మహాతేజమును బార్వతి
భరింపలేక యున్న శివుండు భూమిపయి నునిచెను. పుడమి
యును దాల్చి శక్యముగాక భయమందుచున్న శంకరుం డవ్వీ
ర్యమ్ము నగ్నియం దునిచె. ఆ యగ్నిహోత్రమ్మునఁ దత్తేజ
ముఁ సహింపలేమి నంత మృత్యుంజయుండు వాయువునందు

ఆ వాయువును వేయిసంవత్సరములు మోసి పిమ్మట
కుంజనీదేవి కొసంగెననిచెప్పి నంతనే యంజనీదేవి వృత్తాం
దెల్పుమని యడుగుటయును.

ఓవిమలాత్మ! వేయిసమ లోపికఁ దాలించి వాయుదేవు డ
దేవుని లేజ మంజనకుఁ దెచ్చి యొసంగిన దేమి? యంజనా
దేవి యనంగ నెవ్వనిసతీమణి? యెవ్వనికూతు? రామే
పావనుఁ డుద్భవింపఁ గల భాగ్యము కల్గుట లేమి తెల్పవే!

తా॥ వాయుదేవుఁడు వేయిసంవత్సరములు తన్మహావీర్య
ఎట్లు ధరించెను? పిమ్మట అంజనాదేవి కిచ్చుటకుఁ గతం
అంజనాదేవి యెవ్వరు? ఎవ్వరికూతురు? ఎవ్వని భార్యయో
మని యడిగినంతనే యిట్లు చెప్పఁదొడంగె

పూర్వమునఁ సుపర్వగిరి భూమి నశేష విశేష శేముషీ
ర్విభుఁ డుగ్ర వైరికిరి కేసరి కేసరి నా జటీశ్వరా
ర్వచన ప్రబుద్ధ శుభ శీలాఁడు వానరపాలుఁ డొప్పుఁడ
ర్వదివేలు పర్వతమునందలి వానరు లాశ్రయింపఁగాఁ

నన్ దేజము భాగ్యమును గలిమియైఁ బ్రాయంబు, బౌధత్యముఁ
గఁ డయ్యును బ్రహ్మచర్యనియతేఁ గాఢప్రభావోన్నతిఁ
కీర్తించి వివయాశీమన వద పింసా దైన్య కూన్యాత్ముఁడై
నన్ భూరతపం భతండు దివిష చెచ్చలేశ్వరాధిత్యకఁ

వడిమ సత్య శౌచము లెసంగ వహించితి బ్రహ్మచర్య మిం
మదమతో గృహస్థవిధిఁ గైకొన మంచు సురల్ పితోపదే
మొసగి పోవ నంత నిజచారు గుణాస్వయలీల కానుకూ
ముగల కన్యఁ గైకొనఁ దలంచి పరామరిశించుచున్నెడఁ

తా॥ పూర్వము మహామునుల యాశీర్వాద ప్రభావమున
బలశాలీయగు కేసరియను వానరోత్తముఁ డొకఁడుం

డెను. అతండు వానరులు పదివేవురు తన్ను సేవించుచుండ నమిత తేజముతో నిరాజిల్లుచు బ్రహ్మచర్యవతమునం దెంతయు మఱి మంచి నియమముతో జాలకాలము తపంబొన రించి ఫలసిద్ధినిగాంచెను. ఇట్లు తపస్సిద్ధిని గైకొని యుండియును బ్రహ్మచర్యమునే యవలంబించియున్న కేశరిని సురలు కనుం గొని వివాహముచేసికొనుటకు బ్రోత్సాహమును గలిగించిరి. ఆ కేశరియును తన కనురూపయగు సతిని వివాహము చేసికొను టకై ప్రయత్నము చేయుచున్నంత, నంతలో

సి॥ మచ్చ పొందని చందమామయో పగలును గాంతిని వీడని కలువపూవో? మలినంబు కాంచని మణియద్దమో? మేను చెక్కుచెదరనట్టి చిగురుకాకా? మొనలు విచ్చనియట్టి మొల్లమొగ్గయో? మన్నవంకయెటుంగని సంకుసవగో తావియే వీడని పూవుబంతులూ? వెచ్చ కై కొననట్టి బంగరు తునకయ్యో?

గీ॥ యనగ నవయవసౌష్ఠ్యవంబినుమడించి యలరుచుండగ నొకకన్నె వెలయుజేసి బ్రహ్మదేవుం డహల్యయ న్పడతడెచ్చి గౌతమమునీంద్రునకునిచ్చెగౌతుక
(మున

సీ॥ గౌతమమానియుఁ గౌతూహలమ్మునై భార్య నహల్యను బహువిధముల సంతోష మొనరించి సంతృప్తిగైకొని గురున్నంత సంసార యోగఫలము నందనుండును శతానందుఁ డుద్భవమయ్యె సంజనాదేవియు నయ్యెఁ బుత్రి ముద్దులు ముచ్చటల్ మునుకొని పొందిరి సంతానములయందు సంతతంబు

అ॥ ఇట్లు కొంతకాల మేగిన యోగియు యోగనిష్ఠఁ బూనియున్నవాఁడు పొలతి శ్రీయహల్య పుత్రిపుత్రికలను బంచుచుండె నెంతో ప్రీతితోడ

వ॥ ఇట్లుండ

సీ॥ శ్రీరామచంద్రావతారానుసంగతిఁ దత్కాలనియమములో తలఁచితలఁచి దేవత లాయాయి తీగులు దాగులు కైకొనియుండిరి కరము ముదము కాంచుచునుండిరి ఘనమానివర్యులు దేవేంద్రుఁడును మహాదివ్యసృష్టిఁ గనుకొని యాద్యంతమును భవిష్యత్తును నూక్తి నందునకు నుద్యుక్తుడగుచు

గీ॥ శ్రీయహల్య యెందును నివసించియుండె; నచ్చటికి మెల్లమెల్లన నరిగియరిగి
యల్లనల్లన దిరుగాడి యుల్లమలర; మదన నకుఁ జిక్కెనిక శతమఱుడు

(నయ్య)

క॥ దేవేందుని సంగతిచే

దేవి కహల్యకును సుతుఁడు దివ్యుఁడుపుట్టెన్

శ్రీవాలి యనెడి నామము

చే విలసిల్లెను బలప్రసిద్ధుం డతఁడున్

సీ॥ సకలకర్మలకును సాక్షియై యంతట నిండియుండినయట్టి చండకరుఁడు
తామసగుణ మంత దగ్ధరిల్లగఁజేసి తేజ మెల్లెడ నింపు దివ్యగుణుఁడు
అభిల జంతువులకు నత్యంతసమ్మోద మొనరించుచున్నట్టి ఘనబుధుండు
స్వప్రతిభను నింపి జగమునయం దతి శక్తిని బ్రకటించు సాధువరుఁడు

గీ॥ లోకబాంధవుండును మదిలోఁ దలంచి

విష్ణుమూర్తి శ్రీరాముడై వెలయుననుచు

నందుఁదానును ముందంజ నొందవలయు

ననుచుఁదెలసియె తత్కాలమునకు మొనసి

క॥ గౌతమ మున్యాశ్రమమును

గౌతుకమునఁ జేరి మానికాంత నహల్యన్

జేతము మెచ్చుగఁ గనుగొని

నీతిని దలపోయఁ డేమి నేర్పొ ? తీర్పొ ?

క॥ సూర్యునిసంపర్కంబున

సూర్యనిభుఁ డహల్యయందు సుతుఁ డుదయించెన్

శౌర్యనిధి మహామహుఁ డని

వార్యనయబలుండు జ్ఞానవంతుఁడు నంతన్

క॥ మునుకొని యీ బాలునిఁ గ

న్గొని సుగ్రీవుం డనుచు వినోదముతోడన్

జనులందు రంద టెల్లెడ

వినయ విధేయములు గలుగు వీరుం డగుటన్

న॥ అంత

తా॥ బ్రహ్మ దేవుండు మిక్కిలి సౌందర్యవతియగు నొక్కస్త్రీని సృష్టించి యహల్య యను నామంబిడి గౌతమమునీ శ్వరున కిచ్చెను. గౌతమమహాముని యహల్యతో సంసారము చేయుచుండఁగా శతానందుం డను పుత్తుండును అంజనా దేవి యను పుత్త్రికయును బుట్టినారు. అంత గౌతమముని యోగ నిష్ఠను గైకొని యుండెను. కొంతకాలమునకు శ్రీ రామచంద్రుని యవతారమును, ఆయనతారమునం దనుకూలముగ దేవతలం దఱు నాయూ సమయములయందు జనించుచుండుటయును దన యాత్మలో దేవేందుండు తెలిసికొనినవాఁడై కాలమునకు లోబడి యహల్యను గామించియుండెను. దేవేంద్రునివల్ల నహల్యకు నొకకుమారుండు కలిగెను. వీనిపేరు వాలి యని యందును.

అన్నికర్మలకు సాక్షియై చీకటలు పోగొట్టి యెల్లెడ నెలుతురును కలిగించు సూర్యభగవానులు కూడ, విష్ణుమూర్తి శ్రీరాముడుగా నవతరించునని తెలిసికొని కాలమునకు వశుండ్డ యహల్యను గూడి యెంతయును సంతోషించె. సూర్యునివరము వల్ల నహల్యకు సుగ్రీవుం డను సుపుత్తుండు కలిగె. ఇతఁడు మిక్కిలి వినయ విధేయతలు గలవాఁడును బలపరాక్రమములు గలవాఁడును నయియుండెను.

అంత.

చ॥ వనజభవుం డహల్యకగు వైఖరినికొ దలపోసి చూచి పా
వన వనితామణికొ దురితభావము ముంగొని కూడియున్న దే
మని యనువాడ? దైవకృత మయ్యది మార్పఁగలేను నేను నిం
కను సుఖముకొ గొనంగఁ దగుకాలము వచ్చుత నెట్టులేనియుకొ

తా॥ బ్రహ్మ దేవుం డహల్యకుఁగలిగిన వాలి సుగ్రీవులను గనుంగొని కాలవశము తప్పింపరాదు. ఇంక నుండెనను అహల్యకు మంచిరోజులు వచ్చుఁగాక యనుచుఁ దలపోయుచు నుండెను. అంతలోన.

ఉ॥ గాతమహాని యోగమున గైకొను నిష్ఠను వీడునంతనే
చేతము తొందరించుటను శీఘ్రమె యంజన తండ్రితోడ నీ
రీతియు సంతయుకొ దెలిపెఁ బ్రీతియొ భీతియొ తెల్పఁగాదు వి
ఖ్యాతము బాల్యవర్తనము కల్ల నిజంబును దాప దింతయేక.

ఉ॥ మహానియు దేవనాథు నసమాన మహోగ్రత నెంచి యెంచి యెం
దేనియు నిట్టి పాపి కలఁడే? కులదేవిని నీట ముంచునే?
పూనికచేతఁ జేసె నిఁకఁ బోవునె? చేసినకర్మ వేయి యా
యోనులు వీనికంచు నభియోగముచేసి శపించె నిందునిక.

ప॥ మఱియును బదంపడి

ఉ॥ కాతరభావమూని మదిఁ గైకొని కోపము ఘోరరూపుఁడై
నీతివిహీనతకొ గరము నేర్పును బూని యహల్య నిట్టులకొ
జేతనుబట్టి యుంటి వెటు చేటుగునంచుఁ దలంపవైతి? నీ
సాతకముకొ గ్రహింపు మిఁకఁ బాయదు నిన్నెపుడేని భాస్కరా!

ఉ॥ రాహువు కేతువుకొ గినుకఁగ్రౌర్యమునొంది క్రమక్రమంబుగా
సాహసమూని నిన్నొకటఁ జిక్కఁగ మెక్కుచు నుండు రెప్పుడుకొ
మోహము వట్టి వోవునొకొ? మోసముచేయును దర్బులందు నీ
బాహులు క్రుంగునంచు ముని పట్టి శపించె రవికొ

తే॥ ఆశాపము నీని నూర్చుఁడు

స్వాశాభంగమ్ము కలిగి యతితాపమునకొ

నాశంబు కలిగె నని ముని

కాశయమును దెల్పి యిట్లు ప్రార్థించె మొగి

తా॥ గౌతమముని యోగమునుండి లేచినవెంటనే
తత్పుత్రిక యంజనాదేవి తండ్రితో నీయింద్రభాస్కర వృత్తాంత
మంతయును జెప్పటయును వెంటనే గౌతముండు మిక్కిలి
కోపించి యింద్రునిని పేయ్యోనులుగల వానినిగా శిపించి
వేగమేసూర్యునిఁగూడఁబ్రతీయమావాస్యయందును రాహువును
గేతువును క్రమక్రమముగా నిన్ను మ్రింగుచుండు రని శపిం
చెను. ఈ శాపము వినినయంతనే భయపడి సూర్యుండిట్లు
గౌతమమునిని బ్రార్థించెను.

ఉ॥ గౌతమహానివర్య ! ననుఁ గామము మోహమునందు ముంచుటకు
నీతిని వీడి నీదుసతినికొ గమకించితి యుద్రబుద్ధిమైఁ
బాతక మావహిల్లినది పాపము శాపము క్రమ్మరింపఁగాఁ
జేతమునందు నిన్నె శుడు సిద్ధిగనుంతు ననంగ మానియుకొ

ఉ॥ కామముఁ గ్రమ్మటించుటకుఁగా నిక నీకును నెంతశక్తియో
తామసమైన శాపమును దార్పఁగ నాకును సంతశక్తియే
నేమము చేయుదుకొ వినుము నిష్ఠను బర్వములందు నెప్పుడో
మామక శాపపద్ధతి క్రమంబుగ వచ్చుచునుండు భాస్కరా !

క॥ అనవిని నూర్యుం డంతనే
చనె దేవేంద్రుండు వచ్చి సంయమిపదముల్
కొని మన్నింపుము శాపం
బును ద్రిష్టము కినుక విడుము ప్రోవుము మానీ !

మ॥ అని ప్రార్థింపఁగ గౌతమింద్రుండు సురేంద్రా! నాదు శాపంబునుకొ
విను మేనైన మతెవ్వరైన మఱిలకొ జెన్నుపు చేయంగలే
మని నీవెంచుము కాని నేనొకటి యిట్లుండుకొ దగకొ యోనులై
కనిపించుకొ గన నీకుఁ గన్నులయియే కన్పించు లోకాళికొ

క॥ అన సంతసించి యిందుగఁడు

చనె స్వారాజ్యంబు లోకసమ్మతి యయ్యెన్

మునుకొని పశ్చాత్తాప

మును జెందుట కొంత మేలు మూఢాత్ములకే

ఓ గౌతమమహామనీంద్రా! నేను గామమోహితుఁడనై నీకు మహాపకారముచేసితిని. నన్ను రక్షింపుము. శాపమును తగ్గింపుము. అని సూర్యుండు ప్రార్థించినంతనే గౌతముఁడు ఓభాస్కరా! నీవు కామమోహితుఁడవైన రీతికే నేనును దమోమోహితుఁడనైనాను. అయినను నా శాపము నేను మరల్పలేను. గాని యొక యుపాయమును దెల్పెదను వినుము. ఈ శాపము నీకుఁ బ్రతియమావాస్యయైదును రాదు. పర్వము లందుమాత్ర మెప్పుడో యొక్కప్పుడు వచ్చుచుండు నని యనుగ్రహించి శాపమును గొంతతగ్గించెను. పిమ్మట దేవేంద్రుండు గౌతమమునీంద్రునకు మ్రొక్కి యోసంయమిందా! నేనును నజ్ఞానవశంబునఁ జేసిన లోపమును తమించి శాపమును మరలింపుమని ప్రార్థించెను. గౌతమముని కొంత శాంతించి యోదేవనాథా! నా శాపమును నేను గాని మఱి యెవ్వరునుగాని మరల్పలేరు. ఒకసంగతిని జెప్పెదను వినుము. నీ శరీరము నీకు మాత్రము యోచులుగాఁ గనపించుచుండును. లోకులకుఁ గన్నులవలె నగుపడుచుండు నని పలికినంతనే దేవేంద్రుండు నిజలోకమున కరిగె. సూర్యుండును స్వస్థానంబును జేరియుండె. తప్పు చేసిన వెనుకఁ బశ్చాత్తాపమును బొంది యున్నను గోరంత మేలుకదా!

వ॥ అంత గౌతమమునీంద్రుం డిట్లు చింతించుచు,

సీ॥ సామాన్యముగ నుండఁజాలక యీఘన యోగనిష్ఠను నేను నొందుటెల ?
 దేవేంద్రుఁ డిద్దాని భావించి చెచ్చెఱ దురితమా మార్గముఁ ద్రొక్కనేల ?
 సూర్యుండు దివ్యమా చూపును నొందక కీడునొందఁగఁ గ్రిందుమాడనేల ?
 ముందువెస్కలనైన మూచాడ కీరీతి నొరులను దూషించుచుండుటెల ?

గీ॥ మునులయం దపకీర్తిని గొనితి నేమి
 చేయువాడను ? బాపంబు వాయుటెట్లు ?
 మును గనుంగొన నూయియు వెనుకగోయి
 యనఁగ నయ్యెను నాబ్రతు కిక్కటకట !

ఉ॥ భానుఁడు నింద్రుఁడుకొ బరమ పావన మూర్తులు బ్రహ్మభావ వి
 జ్ఞానులు ధర్మవర్తనులు గౌరవముకొ విడనాడి నిందువలై
 మానము నిల్పలేక యవమానము నొందిరి మన్మథార్తిమై
 మానక నాదుభార్యయును మాయనుమునై నికేమి చేయునుకొ?

ళా॥ నాకుకొగల్గిరి పుత్రి యంజన, శతానందుండు పుత్రిండు న
 స్తోకప్రజ్ఞ సహల్యయం దెటులుపెంతుకొ వీరి దుష్టాత్మికకొ
 వీకొ నైచుట యెట్లు ? నింద కలిగెకొ వేతెల యానందు ను
 ద్రోకంబూని శపించె తాయిగను నార్తికొ దా సహల్యాసతికొ

ళా॥ అంతకొ జింతనుమున్ది యెంతయు సహల్యాకాంత స్వాశేష్యరుకొ
 జెంతకొజేరి సహింపు మస్మదఘముకొ జిత్తంబునకొ జీర్చి యీ
 వంతకొ వీడఁగ దారిఁ జూపుమని సంప్రార్థించినకొ మాని శా
 పాంతంబుకొ రఘురామపాద గతిచే నొనంచు శాసించినకొ

క॥ పతిపాదములకు మ్రొక్కుచు
 సతియు సహల్యాంబ యంతఁ జట్రాయిగ నా
 కృతి నొందె గౌతముండును
 పెతచే దుఃఖించుచుండె వేమఱు నాత్మకొ

తా॥ పిమ్మట గౌతనుమునీంద్రుం డిట్లు చింతించుచుండె
 నేను సామాన్యముగా నుండక యీ మహాయోగమును బూను
 టెందుకు? దేవేంద్రుండును సూర్యుండును దుష్టకృత్యము చేయు

తెందుకు? నేను వారిని శపించు తెందుకు? అయ్యో! సూర్యుడు దేవేంద్రుండు మంచి ధర్మాత్ములు, మిక్కిలి పుణ్యవంతులు. వారు కాలవశమున దురితము చేసినారు. నాకు లేక లేక శతానందుడు కలిగినాడు. అంజన పుత్రిక యైనది. వీరు మిక్కిలి పసి పిల్లలు. వీరిని నేను పెంగుట యెట్లు? ఈ పాపముచేసిన భార్యను గృహమున నుంచుకొనుట యెట్లు? అని విచారించి కోపమును వహించి తనభార్యయందు లోపముండుటనుబట్టి “నీవు శిలవై పడియుండుమని శపించెను” అంత అహల్య ప్రాణనాథునిక గని నమస్కరించి యజ్ఞాన వశంబునఁ జేసిన తప్పు మన్నించి నన్నురక్షించి నాశాపము నివారించు పద్ధతి సెలవిండని ప్రార్థించెను. అది చూచి గౌతమమునినాథుం డొక్కింత జాలిగొనిన వాడయి శ్రీరాసుచంద్రుని పాదములు తగిలినప్పుడు నీవు శాపమునుండి విముక్తురాల వగుదువని చెప్పెను. పెంటనే యహల్య శిలాకారము నొందినది. గౌతముడు దుఃఖించుచుండెను.

సీ॥ అంజన కొంచెమే నాచక మానితో నున్నదంతయుఁ జెప్పియుండుటయును మునియు నొక్కింతేని మనమునఁ దలఁపక కోపదైవమునే కోరుటయును దివ్యప్రభావుండౌ దేవేంద్రునకు యోని కలితముల్ దృష్టులు కల్గుటయును పావనమూర్తియౌ భాస్కరునకు రాహుకేతువుల్ శత్రులైకరలుటయును

గీ॥ వాయిలేక యహల్య చట్రాయి యగుట చూచిచూచి యట్లూరకమాడలేక తప్పు లొప్పుల నైనను దలఁపుగొనక, అంజనను శపించెను గిన్ననంది వాల్మీ.

ఉ॥ నీవు సహింపు లేక యిటు నెమ్మది దుఃఖమునందు ముంచి యున్నావు రవిప్రముఖ్యులను. నాతివి కా విఠకఁ గోతి నాతివై భావమునందుఁ గ్లేశమునె పైపయి నొందుచు నుందు పెందు నీ జీవిత మంత చీకనుచుఁ జెచ్చెఱఁ బల్కెను గోపరూపుడై.

ఉ॥ ఇట్టులు వాలి శాపమును నెక్కువ కిన్న నొసంగఁ దాను నిం
కెట్టులు నైపవచ్చు? నని యెంతయొ వంతను మున్దియున్నఁ దా
నట్టులె చూచి యంజనను “నమ్మ భయం బదియేలనమ్మ! నే
నెట్టులా కాచియుండెదను నెప్పుడుఁ గంటికి తెప్పమై నినుకొ.”

మ॥ అని సుగ్రీవుఁడు వల్క నంజన మనంబం దంత సంతాపముకొ
గొన కేమైనను గాని సమ్మతమె నాకుకొ బొమ్మటం చుండి వా
లిని నీచుండవు కమ్మటంచుఁ బలికెకొ లేశంబునుకొ గాంచకా
త్మను నొక్కింతయు నోర్వలే గొరులు శాంతంబేది నిందించినకొ

తా॥ అంజనాదేవి కొంచెమైనను సంశయింపక గౌతమ
మునితోఁ జెప్పటయును, మాని మనమునందు మిక్కిలి కోపించు
టయును, దేవేంద్రునకుఁ గలిగిన పరాభవమును, సూర్యునకుఁ
గల్గిన కష్టమును, అహల్య చట్రాయై పడియుండుటయును,
దలంచుకొని మిక్కిలి దుఃఖించి వాలి యంజనాదేవిని “నీవు
కోతివి కమ్మని” శపించెను. శాపమునకు భయపడి దుఃఖించు
చున్న యంజనను సుగ్రీవుం డూరడించి నిన్నుఁ గాపాడుచుండు
టకు నేను పూనుకొన్నాను. నీ కేమియును భయము లేదని యోదా
ర్చెను. అంజనాదేవి యొక్కింత సంశయంబును నదలి వాలిని
నీచుండ వగుదువని నిందించెను. ఇట్టి నిందను ఎవ్వరును సహింప
లేరు.

సీ॥ అంతె గౌతమముని యత్యంత దుఃఖంబు నొంది మానసమందుఁ గుండికుండి
భార్య నిందిత యయి పడియుండు సంతాపమును జూచు నిక్కులేకునికి వగచి
పావనమూర్తుల భాస్కరేంద్రుల నట్లు బాధించినట్టి భావంబు తెలిసి
కోతిరూపంబునఁ గొమరితయుండుట స్వాత్మను దలపోసి మంతనంత

॥ తనదు తపమును గొంత సార్థకముచేసి, మానముద్రను ధరియించి మంత్రతంత్ర
యంత్రములు లేకయే యథార్థార్థ మెల్లఁ దెలిసియుండెఁ దపోభాగ్యకలనచేసి

వ॥ తనతనయన్ జూచి

శా॥ అమ్మా ! యంజన ! దుఃఖమున్ విడువుమమ్మా ! నీకు బ్రాహ్మణ
నమ్మా ! కొంత యదృష్టమున్నది సుమా ! యామూలము న్నాకు ని
క్కమ్మా నీచరితంబు తెల్లమయె నింకన్ నేను ధన్యుండఁ జి
త్తమ్మందున్ బరమేశ్వరిన్ గొనుము సార్థంబాను నీపుట్టువున్

ఉ॥ గౌరీయు శంకరుండుఁ ద్రిజగన్నుతమూర్తులు | వేంకటాద్రిపైఁ
జేరి స్మరాప్తి వానరతఁ జెంది సుఖింపఁగ వీర్య మొందఁగా
నేరమి గౌరిఁ గాంచి భువినిన్ విడిచెన్ క్షితి మోయలేమిచే
నేరిమి నన్నిపై నిలిపె నెమ్మిని వహ్నియాఁ బూనకుండినన్

సీ॥ శంకరుం డావీర్య మింకవాయువుఁ జేర్చె ననిలంబు మోయలేకునికి కునికి
గాలి పాటుల నెల్లఁ గాంచితి వీవు సుకన్య విద్యాధరకన్య వగుచు
హాస్యంబుచేసితి వంత గౌరియు నిన్నుఁ గోపించి యోక న్నె ! కోతివగుచు
నీ వీర్యమును మోయు మీవేడ్క నని శపించెను దాన నీరూపు సిద్ధమయ్యె

గీ॥ నీవు తగినట్టి వరుని మన్నింపుమమ్మ, నెమ్మి నీదుకోరిక సఫలమ్ముగాంచు
ననిన నంజన తండ్రిని నభినుతించె, గౌతముండును బొందెను గౌతుకమ్ము.

తా॥ పిమ్మట గౌతమమహాని నిజకాంత నిందితయు
పడియుండుటయును, సూర్యునిని దేవేందునిని శపించుటయును,
దన కొమరితకుఁ గోతిరూపము వచ్చుటకును మిక్కిలి విచా
రించి తపోమహిమచే నొక్కింత మనోనిగ్రహముచేసి సర్వం
బును దెలిసికొని పుత్రికన్ జూచి నీ పూర్వకర్మ ఫలమువల్ల
నీ కీ కష్టము సంప్రాప్తించినది. కాని మేలునే పొందఁగలవు.
పరమేశ్వరిని బ్రార్థించుచుండుము. పూర్వము గౌరియు శంక
రుండును వేంకటాద్రిమీద విహరించుచుఁ గోతురూపములు
ధరించినారు. పార్వతి శివవీర్యమును మోయఁజాలకున్న నుగుం
డది భూమిమీద నుంచెను. పుడమియును మోయ లేకుండుటను

గాంచి యగ్నిహోత్రమందుంచెను. అగ్నికూడ నీశ్వరతేజమును భరింపలేకుండుటను గమనించి హరుం డవ్వీర్యము వాయువు నందు నిలిపె. వాయుదేవుండును మోయుటకు శక్తుండుగాక బాధపడుచున్న సమయములో నీ హోత్ర విద్యాధరునకుఁ బుత్రివి. సుకన్య యను పేరు గలదానవు. ఆ పవనుని గమంగొని నవ్వి తివి. పిమ్మట ననిలుండును కోపించి యీ శంభుతేజమును నీవే కోతివై భరింపుమని నియమంబుచేసె. కావున నీశీ కోతిరూపము కలిగినది. పిమ్మట నీకు మంచి మేలే కలుగునని చెప్పఁగా నంజనాదేవి తండ్రిని కొనియూడెను. తండ్రియును మిక్కిలి సంతసించెను.

సీ॥ కుంజరుం డనువాఁడు కోరి సంతానంబు శివుఁగూర్చి తపమును జేయుచున్న వానితపమునకుఁ బశుపతి యుప్పొంగి పుత్రి లభ్యుండును బొమ్మటన్న నెట్టకేలకు మది నిచ్చగించియె కుంజరుండు గృహంబును జేర రూఢిఁదెలిసి గౌతముఁ డంతటఁ జేత మల్లాడంగఁ జని చూచి యచ్చట సాధువైన

గీ॥ వాని వానరుఁ గుంజరు వైభవమునఁ, గూడుకొని యున్న వానినిఁ గోర్కెఁ
గాంచి
మంచిమాటలు చెప్పి సమంచితముగఁ,దనయఁ జంపుమటంచు నాతనికి నిచ్చె.

సీ॥ పేదవానికి మేల్మీ పెన్నిధి కల్గిన ట్లానందమంది యత్యంతముగను అంజనాకన్యను నొరససుత కన్న మించినరీతిఁ బోషించుచుండె అంత వివాహమ్మునందు సమయమాటఁ గులుకుచు స్వాత్మలోఁ గుంజరుండు అందందుఁ దిరుగుచు నెందును ననుకూల వర్తనం డగునట్టివాఁడు లేమి

గీ॥ మదిని బరితాపమును బొంది మలసిమలసి
మఱల నన్వేషణముచేయ మనసునుంచి
యొక్కయెడ సాధువర్తనం డుత్తముండు
నగు నొకని వానరాధిపు ననుగమించి

క॥ కేశరి యనునామమునకై, వాసిని గన్నట్టివాని వైభవయుక్తుకై
భానుర గుణరూపముల వి లాసంబులు కలుగువాని లాలించి కడుకై

సీ॥ బ్రహ్మదేవునకును బండువు చేకూర్చి ముద్దు ముచ్చట లొందు ముఖ్యపు త్రి
అశ్రమమర్యాద లన్నింటి గుర్తించి సత్యంబు నెలకొల్పు జ్ఞానమూర్తి
సత్ప్రవర్తనమును సంపాదనము చేసి మేల్కొను చున్నట్టి మేల్మిమించు
సాధుసంఘములను జ్ఞానివర్గములను నతిథులఁ బోషించునట్టి పట్టి

గీ॥ నన్నుఁ బోషించి యీ కన్నెమిన్నఁ గొనుము
మాకు మీకును శ్రేయం బునుహిమ మొందు
నీవు నేలుకోదగినట్టి నేర్పుగలది
కేశరీ ! నాదుతనయచేఁ గీర్తి గొనుము.

క॥ అని యంజనముకై గేశరి
కిని నిడి సమ్మాదమంది కేవలత్పప్తికై
గొనిచేసె వివాహమ్మును
మునుకొని దంపతులు ముద్దుముచ్చట లొందకై

తా॥ కుంజరుండు నను వానరుండు సంతానముకొఱకై
శివునిగుఱించి తసంబొనరించె. శివుండు ప్రత్యక్షమై యొకకన్య
లభ్యమగునని వరమిచ్చి యంతర్ధానమయ్యె. అంతట గౌతమ
మునికుంజరునియొక్క యభిలాషను దెలిసికొని తన తనయ
యగు నంజనను బుత్రికగాఁ బెంచుకొనుమని కుంజరున కొసంగె.
కుంజరుండు సంతసించి యంజనను పెంచుచుండెను. వివాహ
సమయమందు కుంజరుండు వరాన్వేషణము చేసిచేసి తుదకుఁ
గేశరి యను వానరేంద్రునిం గని యనురూపదాంపత్యమని
యెంచి వానితో ఈ యంజన బ్రహ్మదేవున కల్లారుముద్దుగాఁ
బెరిగినది. అన్ని మర్యాదలు గుర్తెరిగినది. అని యా కేశరి
కిచ్చి యంజనను వివాహ మొనరించి సంతోషించుచుండె.

ఉ॥ అంతట గౌతముండు విని హర్షముతోడను గాంచి కేసరికొ
స్వాంతము పల్లవించినది యంజన నీవు పరిగ్రహించుటకొ
జింతలు వాసిపోయినవి సిద్ధుడ౯ శుత్రమభావమూర్తి వ
త్యంతము వృద్ధి నొందుడని యాశ్రమభూమికి నేగ నిష్క్రమె.

తా॥ ఈ వృత్తాంతమును గౌతమముని విని సంతోషించి
వచ్చిచూచి దంపతులను దీవించి నిజాశ్రమమునకుఁ దపమొన
రించుటకై వెళ్లెను.

ఉ॥ కేసరి యంజనారమణి కేలును గైకొని భాగ్యమందు శ్రీ
కే సరి యంచు సంతసిలి వృత్తమునందు గభీరతకొ మహా
కేసరి యన్నిధర్మములఁ గేవల యోగ విధానమందు నా
కే సరి యా నటంచు నభివృద్ధి కరంబని పొంగె స్వాత్మలోన్

తా॥ కేసరి యంజనాదేవిని వివాహమై భాగ్యమందు
లక్ష్మీదేవితో సమానురాలనియును, స్వభావమునందును గంభీ
రతయందును సింహముతోఁ బోలియున్నది యనియును, ధర్మ
ములందును యోగాభ్యాసమునందును దనకు సమానమై యున్న
దనియును, అభివృద్ధి కలిగించునదియనియును దన పునమునందు
మిక్కిలి సంతోషించెను.

చ॥ అనుగుణ రూపవంతుఁడు మహాత్ముఁడు యోగ్యుఁడు బుద్ధికాలి య
త్యనుపమ యోగమూర్తి యని యంజన కేసరినికొ దలంచి నె
మ్మనమున మించి పొంగినది మానము మానము ; నీతి ప్రీతి సం
జననము సాధుభావమును జక్కఁగ నున్నవి మేలె పొందుచుకొ

తా॥ మంచిరూపము కలవాడనియు, మహాశక్తుడనియు,
యోగ్యుడనియు, బుద్ధిమంతుడనియు, మంచియోగియనియును
గేసరినిఁ జూచి యంజన మిక్కిలి సంతోషించినది. మర్యాద

గుర్రెఱుగుట, మానముగా నుండుట, ధర్మము తెఱుఱుగుట, ప్రేమించుట, మంచితనము మంచి యభిప్రాయము కలుగుట ఇవి మేలునే కలిగించును.

సీ॥ అనుకూలయైన యిల్లాలు కల్లుటకంటె భాగ్యమేమని యెంచు భర్త మదిని బహుయోగ్యుడయినట్టి భర్త కల్లుటకంటె సౌభాగ్యమేమని సతి తలంచు చక్కనిరూపంబు సరస సంభాషణ కల యింతి కల్లుట బలిమి పతికి మంచివర్తనమును మధురవాఙ్మాలంబు కల భర్త చొరకుట కలిమి సతికి

గీ॥ దంపతులకుఁ గేసరికిని ధర్మమునకు, అంజనాదేవికిని రత్నహారమునకు తగినరీతిని సమకూర్చె ధాత వ్రాత మేల్మి బంగారునకుఁ దావి మిసిమివలెను.

తా॥ తగిన యిల్లాలుకల్లుట భర్తకు మహాభాగ్యము. మంచి భర్త కలుగుట భార్యకు మిక్కిలి సౌభాగ్యము. చక్కని యాకారము సరసముగా మాటలాడుట నేర్చిన సతి భర్తకు మంచి నిండు. మంచినడత మధురముగా మాటలాడుట నేర్చిన పెనిమిటి భార్యకు మంచినంపద.

మన కేసరికిని అంజనాదేవికిని ధర్మమునకు రత్నహారమునకు వలె, బంగారునకును పరిమళమునకునువలె దాంపత్యము చక్కఁగా దిద్ది తీర్చి బ్రహ్మదేవుండు సమకూర్చి వ్రాసినాఁడు.

సీ॥ సంసార కల్పవృక్షమునందు సంతాన ఫలము పండుట మహాభాగ్యమనియు పితృ మాతృ సేవ వివేకంబుతోఁ జేయ సంత కల్లుట గొప్పసంపదనియు వేరు ప్రతిష్ఠలు తీరుగా నెలకొల్పఁ బిల్లలండుట మంచివృద్ధి యనియు ధర్మంబు స్థిరముగాఁ దనరింపఁజేయుట కాత్మజుల్ కరము ముఖ్యంబటంచు

గీ॥ నంజనయుఁ గేసరియుమనమ్మండుఁ దలఁచి, తమకుసంతానమునుగోరితగినరీతి ధర్మకార్యముల్ నోములు తపము జపము, చేయుచుండిరి సంతతశ్రేయముగను

తా॥ సంసార కల్పవృక్షమునకు మంచిపండు సంతా
నము. తల్లిదండ్రుల కుపచారము సంతోషమునే కల్గును. పేరు
ప్రశంసలు పిల్లలవల్లనే కల్గును. పిల్లలున్నవారికే శాశ్వత ధర్మము
నెరవేరును కావున సంతానముకలుట ముఖ్యమని తలంచి, కేసరి
యును అంజనాదేవియును; నోములు తపములు జపములు దాన
ములు ధర్మములు చేయుచున్నారు. పుణ్యకార్యములు చేయుట
విక్కిలి శ్రేయస్కరముకదా!

సీ॥ ఫల దానము లొనర్తు రెలమిఁ గోర్కి ఫలించు ననియెంచి తపసిముత్తెడ
వులకు

వృద్ధోపసేవ గావించు “రిష్టావాప్తి రస్తను” దీవన లభిలషించి

ద్విజదంపతులఁ బార్వతీమహేశ్వరులంచు సతతంబు కొల్తు రీప్సితమువెలయ
పరితాప మణగింపఁ బాంథుల యుదరముల్ నింపుదు రన్న పానీయములను

తే॥ ధనకనకవస్తు వాహన ధాన్యకన్య కాది బహుదానముల్ నేసి యభిమతార్థ
సిద్ధికై సేయఁగా వలసినవియెల్లఁజేసి రంజనయును భక్తిఁ గేసరియును.

సీ॥ జలధికట్ట వినాయకుల సూర్యచంద్రుల వరలక్ష్మి నలమార్గశిరము లక్ష్మి
కలగారి నుత్తరాగారి సాంవత్సర గారిని బదియారుగారిఁ బసుపు
పట్టి మహాగారి నిట్టుప్పుగారిఁ దంగేటిగారిని జల్లకూటిగారి
సావిత్రిగారిని జల్దిగారిఁ గరళ్యగారి నయ్యాదిత్యగారిఁ గూర్చి

గీ॥ నోచె నివి మున్ను గాఁగ మున్ను టిమిద నటువది వ్రతంబు లాత్మజాతాభి
లాష
నంజనాదేవి యెవ్వ రే మాచరింపు; మనినో యవియెల్లఁ దోడ్పడ నాచరించె.

క॥ ఆకైన దెల్లఁ బత్తిరి

యేకడ రామైన దెల్ల నీశ్వరుఁ డనుచున్

జేకొని భక్తి భజింపుదు

రా కపిదంపతులు నియమమందుచు నెమ్మిన్

సీ॥ తార్కాణమనుచు బెద్దలచేత శకునముల్ కొనకొని చూపించి కొన్ని నాళ్లు
ప్రతివారముల నుపశ్రుతిపూని యిడి దానిఁ గోరియాకర్ణించి కొన్ని నాళ్లు
తెలియుఁ బ్రాణాచారములఁ బ్రాప్తమనిదైవసన్నిధి శయనించికొన్ని నాళ్లు
ఋషాలదీవెనలెంచియెదురుచూచి దినంబులెన్ని యూటటఁజేంది కొన్ని నాళ్లు

గీ॥ కడగి యూరక చనుచున్న కాంగతికి భిన్నమతితోడ విన్ననెయున్న వేళ
ధర్మదేవతవారిపైఁ గూర్చికలిగి యాత్మజోదయ మెఱుక సేయంగఁ దలచి

తా॥ మునికాంతలకుఁ బండ్లు దానము చేయుచు, వృద్ధు
లను సేవించుచు, దంపతులను గౌరీశంకరులనుగాఁ బూజించుచు,
బహుబీదజనులకు అన్నదానములు చేయుచు ధన ధాన్య వస్తు
నాహన కనక కన్యాదానము లనేకములు చేయుచు నుండిరి.

సముద్రపుఁ జెలియలికట్ట, వినాయకులు, గౌరులు మొద
లగు నోములు నోచినారు. ప్రతియాకు పత్తిరిగాను, ప్రతి
రాయియు దేవుడుగాను బూజించుచున్నారు. శకునములు చూ
పించుకున్నారు. ఉపశ్రుతిధర్మము లాచరించినారు. దైవములను
ప్రాణాచారములు పడి మొక్కుచున్నారు. మునులను సేవించి
వారి దీవెనలుకొఱకు నిరీక్షించుచున్నారు. ఎన్నియో రీతుల
చేత సంతానముకొఱకుఁ బడరానిపాట్లు పడినారు. అట్లుండగా
ధర్మదేవతలు వీరి పుణ్యకార్యములకు సంతోషించినారు. ఒక
సమయమందుఁ గపిదంపతులగు కేశరియందును అంజనాదేవి
యందును దయకలదె సంతానవిషయమును దెలియఁజేయ
వలె నను కోరికతో—

సీ॥ చందమామకు సంతసము గూర్చి మోముపై పొంకిమా కుంకుమ బొట్టుపెట్టి
సింగమ్మనకు మేలు చేయఁగా నదుముపై మొనసెడి యొడ్డాణమును ధరించి
తామరపువ్వులను దర్శించి కాళ్లపై బంగరందెల నమరంగఁజేసి
తుమ్మెదలకుఁ గాంతి తొడరింపఁ గొప్పుపై విరజాజిహ్వావుల సరములుంచి

గీ॥ పండి యెండిన సారకాయ బుర్ర పట్టి, చేతివ్రేళ్లతో ప్రతితివ చిలుకరించి,
ధర్మదేవాధిదేవత తగినయట్టి చక్కదనమూని యెలుకలసాని యగుచు
ఓయమ్మ! సోదడుగో! సోదె, బంగారుసోదె, రతనాలసోదె,
ముత్తెలసోదె, పొంగైనసోదె, పొత్తైనసోదె, సోదమ్మసోదె,
ఉన్నదున్నట్టు, లేనిదిలేనట్టు తెల్సికొన్నట్టు, చెప్తానమ్మ
చెప్తా నిజమేచెప్తా, మాయమ్మ సోదమ్మ సోదె;

క॥ అను వీధులందుఁ గేకలు

వినిపించిన నంజనాంబ వేవేగమె దా

సినిఁ జూచి సోదెయమ్మిని

మునుకొని తీసికొని రావె ముం దనిపలుకె

క॥ ఓసోదమ్మా! సోద

మ్మా! సోదడుగుదుము రమ్మి యమ్మా! యనఁగా

నే, సోదమ్మియు వెనుకొని

వేసారుచు వచ్చె నచ్చవెట్టుచు మచ్చుల్

క॥ పిలచే దెవ రోయమ్మా!

మొలచే మొలకల్ వరాల మొగ్గల్ చెప్తా

నిలుచోవమ్మా నడలే

నిలు నిలుమమ్మా కుతంత నీవేమమ్మా!

వ॥ అంత

క॥ అంజక సోదమ్మను గని

యంజన కూర్చుండఁబెట్టి యాసనమందుకొ

త్తొంజిపురాకుల తేలుల

యంజలులకొ ముత్తెములను నమరించి తగకొ

క॥ కులదేవతలను దలచుచుఁ

దలచిన దంతయును జెపుము తగిన ట్లమ్మా

కలదంత కల్లా నిజమో?

వెలపోనెద ముత్తెములను వేగమె యనినకొ

క॥ ఏమమ్మా ! యెందటికో

నీముందటఁ జెప్పినానె నిజమే తల్లీ !

సామీ ! దేవీ ! గురుఁడా !

నా మాటెల్లను నిజమై నమ్మవె నన్ను

క॥ అని చేతనుండు బెత్తము

కొను మమ్మా ! యనుచు నిచ్చి కోరిక లెల్ల

మనమున నిడుకొనుమమ్మా

యని యెదురుగ నుండి యిట్లు ధ్యానించె నొగి

తా॥ ధర్మ దేవత మోమున గుండ్రని కుంకుమబొట్టు
పెట్టుకొని, నడుమున నొడ్డాణముంచుకొని, కాళ్లకందెలు తొడుగు
కొని, కొప్పున దండలు చుట్టుకొని, సొరకాయబుర్ర పుచ్చుకొని,
వేళ్లతో శ్రుతి మేళవించుచుఁ గేకలువేయుచు నెఱుకలసాని
యయి తిరుగుచు వచ్చె. అది విని యంజనాదేవి దాసీని పంపించి
సోదమ్మయిని జూచి నాకు నిజముగా నున్నది యున్నట్లు
సోదె చెప్పుము. ఈ ముత్తెములు నీకిత్తు ననిచెప్పి దోసిలినిండ
ముత్తెములు పోసికొని కూర్చుండె. ఎఱుకలసానిబెత్తముచేతికిచ్చి
యెదుఱుగాఁ దానును గూర్చుండి నేను చాలామందికి సోదె
చెప్పినాను. నమ్మకముగాఁ జెప్పుదునని తన గురుదేవతలను
ధ్యానించుచుండెను.

ఓ, యిగినేఁకుండా! ఓయి, గనేఁకుండా! ఓయీరబొద్దుండా
ఓ తిరుపతి యేంకఁగిఁకుండా! ఓ కాశీయిశ్వేఁకుండా! నీకు సరణ
శరణు.

ఓమ్మ! శారదాంబా! ఓసమ్మ కనకదుర్గాంబా! ఓకంచ
కామాచ్చీ! ఓ కాశీవిశాలాక్షీ! ఓఓకొల్లాపురమ్మా! ఓ బీబీ
నాంచారమ్మా! ఓయలివేలుమంగమ్మా! నీకు శరణు సరణు.

క॥ అమ్మో! రావే! బంగరు

కొమ్మెలుగులు ముత్తయములు కొనితేవే! నీ

నెమ్మదికోరికఁ దెల్పెద

నమ్మితిఁ గొలాపురమ్మ! నమ్మా! వినవే!

ఓ సామీ! యేకాంబరేశయ్యా! శ్రీరంగనాయకులూ!
చెలియనాంచారమ్మా! ఓ యరదరాజులూ! ఓ యేయకళ్ళతల్లీ!
ఓనూకాలమ్మా! ఓసామీ! మీపాదసాచ్చి. చల్లంగసెప్పండి
బాబూ!

ఓ యమ్మా! తలచుకోమాయమ్మా! చక్కంగసెపుతా!
అనుచున్న సోదమ్మతో అంజన యిట్లు చెప్పుచున్నది.

జంపె — ఖండగతి

ఓరామ! నీపేరు - నూరు పేరును మగని

పేరు నీసవతులకు - బేరేమిచెప్పవే? ॥ఓ॥

ఇందుముఖీ! నీసవతు - లెందరే? నీబిడ్డ

లెందరే? తలిదండ్రు - లెచట నున్నారే? ॥ఓ॥

ఆడుబిడ్డలునెంద? - ర తయేమాత్రమే?

తోడికోడండ్రో - గూడియున్నావా? ॥ఓ॥

వ॥ అని యడిగిన యంజనకు సోదమ్మ చెప్పుచున్నది,
మేలుచెప్పెదఁగాని - యేల తక్కినజోలి?

చాలుచక్కఁగవిను - మోలమ్మ! నాపలుకు॥మే॥

సూటిగాగడ్డంబు - సూపి తేమగవాడు

బోటిపేరేకొమ్మ - బుజముపైతోడొను ॥మే॥

సంతానమే పొట్ట - సాయఁజూపిన నమ్మ

పంతమున నొసలైతే - బాసికముల్ వేరె ॥మే॥

పట్టిబొట్టును జూప - పతి యేంకటేశుండు

చిట్టిబొట్టును జూప - శ్రీ. యయ్యవాచాను॥మే॥

పడతి ! నీకడుపున - బుడుతఁడౌ శంకరుండు

తొడరి రక్కసిమూక - మడియింపఁగలఁడమ్మ ! ॥మే॥

రామకార్యము తీర్చి - ప్రబలకీర్తిని జెందు

నేమమున భక్తుఁ - డై చెలఁగువాఁ డోకొమ్మ ! ॥మే॥

క ॥ అవ్వా ! నీపతి యనుమతి

నివ్వటిలకొ దపమునేయు నీవెతల్లెకొ

దవ్వగునని యివ్విధమున

న వ్వనజాస్యయు నదృశ్యయై యుండుటయుకొ

తా॥ ఓవిఘ్నేశ్వరుండా ! ఓగణేశుండా ! ఓవీరభద్రుండా !
 ఓవేంకటేశుండా ! ఓకాశీవిశ్వేశుండా ! ఓశారదాంబా ! ఓకనక
 దుర్గాంబా ! ఓకంచికామాక్షీ ! ఓకాశీవిశాలాక్షీ ! నీకుశరణు,
 అని యెఱుకలసానియై ధర్మదేవత ఇంకను ధ్యానించుచుండె.
 ఓస్వామీ ! ఏకామ్రేశ్వరా ! ఓవరదరాజులూ ! ఓవేయికన్నుల
 తల్లీ ! అని ప్రార్థించి అమ్మా ! తల్లీ ! చక్కఁగా నీదేవులను
 తలచుకోతల్లీ ! అనిన సోదమ్మను చూచి నీపుట్టువు నీసంతా
 నము చెప్పమనెను. అంతట సోదమ్మ అంజనను చూచి నా
 సంగతి నీకెందుకు? నీకడుపున శివుండు కొడుకై పుట్టురు.రాక్షసు
 లను జంపును. రాక్షసకు భక్తుండౌను. నీవు నీపెనిమిటి యిష్ట
 ప్రకారము తపము చేయుము నీబాధలన్నియుఁ బోవును. నీకు
 మేలు గలుగు ననిచెప్పి సోదమ్మ (ధర్మదేవత) అదృశ్యయై
 వెడలిపోయెను.

సీ॥ అంజనాదేవి యాయశ్శిలంబు పతికిఁ గేసరికిఁ దెల్పె నతండు సతికిఁ బల్కె
మును శంబసాధనుఁ దునిమితిఁ దత్కుమారుఁడు శంఖశబలుండు
గోమమూని

యేను గై తపమును నేను బ్రభాస తీర్థమునఁ జేయుచు నుండఁ దాకె
నన్ను

వానిఁ జంపితి భరద్వాజుండు మెచ్చి కేసరియను పేర్చెట్టి “వరసుతుండు

గీ॥ బల పరాక్రమవంతుఁడు భాసితుండు రామభక్తుండు కల్లును” నేమమునను
బెండ్లి యగు మనిచెప్పె వివేకమునను వాని మాట తప్పదు వేనికైనఁగాని.

క॥ నీకొక వాక్యము చెప్పెద
లోకములకుఁ బ్రాణమైన లోకేశ్వరుఁ డా
లోకింప వాయుదేవుఁడె
గాక తదన్యుండులేఁ దొకఁడు సేవింపన్

క॥ విశ్వవ్యాపకుఁ డగుటను
శాశ్వత బలుఁడౌట నశ్శిల జంతుకీడా
ధీశ్వరుఁ డగుటను నీకిది
విశ్వాసము పవనునందె వెలియింపదగున్

చ॥ తరుణిరొ! యీసదాగతి సదా గతిగా మదినుంచి ధ్యానత
త్పరత భజింపఁ దత్కరుణ ధర్మదయాబల సత్యకీర్తి స
త్వరమతి దాంతి శాంతి గుణధైర్య పరాక్రమ వేద శాస్త్ర వి
స్ఫుర దణిమాది వైభవ విభుత్వ హితుండు సుతుండు కల్గెడున్

సీ॥ జలజాస్య వేలాగు నైరించెదో కదే! బలు వాన కాలంబు బట్టబయట
లతకూస వేరీతి వెతకోర్చెదో కదే! మండు వేసవి నగ్నిమధ్యమమున
లోలాక్షి వెటుల నాలోకించెదోకదే! యుదయాస్తమలదాఁగనుగ్రకరుని
ప్రమద వేగతిథికి ప్రకటించెదోకదే! ఫలదాతయగు వేల్పుపాదయుగళి

తే॥ అబల వేతీరు నిర్భీతి నధిపసింపఁ గలవొ కదే! గండభేరుండ ఖడ్గ గండ
క ప్రకాండ ప్రచండ మా కానలోన వెలది! దైవాజ్ఞయెట్టిదో?

తెలియరాదు.

చ॥ చెలి! విను పుంజకస్థల మశేష తపఃఫలదాయి. యచ్చటన్
నెలకొని గంధవాహు నతినిష్ఠ భజింపుము నేను నీకుఁగా
వలసిన కృత్యముల్ నెఱపువాడ మదాజ్ఞ సమీరదైవమున్
గొలిచిన నీగుణమ్మునకు గొప్ప యటంచును భర్త తెల్పినన్

తా॥ అంజనాదేవి సోదివృత్తాంతము కేసరితోఁ
దెల్పెను. కేసరి“మున్నుతాను శంబసాధనుని జంపితినియును
అతని పుత్త్రిండు శంబ శబళుండు నన్ను ద్వేషించి ప్రభాస
తీర్థమున నేను తపమును జేయుచుండఁగా నయ్యెడ హింసచేయు
చుండఁగా వానిని నేను జంపినాను. భరద్వాజుండు మెచ్చి నన్నుఁ
జూచి కేసరి యను పేరుపెట్టి నీకు లోకోపకారుండును మహా
బలుండును నగుకొమరుండు కలుగుననియుఁ జెప్పెను. వాని
మాట సత్యము కావున నీవు లోకములకుఁ బ్రాణముతో
సమానుఁడును బ్రాణస్వరూపుడగు వాయుదేవునిఁగూర్చి తపము
చేయుచుండుము.

నీవు తపముచేయుట మిక్కిలి కష్టము. వానకాలము
బయటనుండియును, వేసవికాలమునందు నగ్నిమంటల మధ్య
యందును నుండి తపము చేయుట మివులకష్టము. అడవులలో
భయంకర వృక్షములు చాలాగలవు. నీవు ఎట్లు తపముచేయుఁ
గలవో కదా! అయినను దేవుని యాజ్ఞ దాటలేము కదా! నీకు
మంచి ప్రదేశమును జెప్పెదను వినుము. పుంజకస్థలము అను
పుణ్యాభూమి కలదు. అందు నీవు సవనుని గుఱించి తపమును
జేయుచుండుము.

క॥ అంజన యంతనె భర్తకు

సంజలి యిడి పుంజకస్థలాంతరమున హృ

ద్రంజకునిఁ బవను నెద జన

రంజకునిఁ గ నిలిపి తపము పొజ్జతఁ జేసెన్.

క॥ ప్రతిరోజును బవనుని కృప

హిత ఫల మొకటొకటి చెంత నెసగుటచే న

మృతి దానిఁ దినుచుఁ దపమును

మితిమించిన రీతిఁ జేయ మేల్మి నతండున్

ఉ॥ ఇందుకళాధరుండు ధరియింపఁగ మున్నిడినట్టి తేజ మ

య్యిందునిభాస్య కోర్కె ఫలియింప ఫలాకృతిఁ జెంతనుంచి పో

వం దరుణీలలామ ప్రతివాసర లబ్ధఫలంబె యంచు స్వా

త్మం దలపోసి లోఁగోనినఁ దచ్చివతేజ మమోఘమౌటచేన్

క॥ సారము గర్భం బొదవిన

నారీతిలకంబు గని మనంబున నిదియే

కారణముననో ? యని నియ

మారంభము మానె విస్మయాన్వితమతియై

తా॥ అంతనే యంజనాదేవి భర్తకు నమస్కరించి

పుంజకస్థలంబును జేరి యందుఁ దపమును జేయుచుండెను. ప్రతి

రోజును వాయుదేవుని కృపారసముచే నొక్కొక్కపండు మామి

పమునకు వచ్చుచుండెను. ఆపండు తిని తరువాత నియమమును

బూని జపించుచుండెను. ఇట్లుండ నంత వాయుదేవుండు శంక

రుని వీర్యము తాను ధరించుచున్నవాడని గావునఁ దవ్వీర్యమును

నొకపండువలె నొనరించి యంజనచేత నుంచి చనెను. మామూ

లుపండు అనుకొని యంజన తినినది. నెంటునే గర్భవతియైనది.

అంజన నియమమును మాని యాశ్చర్యము నందుచుండెను.

ఉ॥ ఎమ్మెయి జవ్వనంబు గల యింతి పతిన్ బెడఁబాసి యెంటిగాఁ

ద్రిమ్మరువోట గర్భము ధరించిన దన్నను గన్న విన్న వా

రెమ్మెయిఁ గల్గ లేమి గణియింతుగొ ? యెంతుగొ ? బంధుకోటిలా

నమ్మకచెల్ల ! నా నియమ మల్లరిపాలయె నందుఁ జింతిలన్

క॥ సారపుఁ బలుకులు నవ క
 రూరపుఁబలుకుల తలంపు పుట్టఁగఁ జేయక
 సారెకు నంజనకు గగన
 భారతి సంప్రీతితోడఁ బలికెను నిట్టుల్.

సీ॥ ఓబాల ! నీవేల? యూరక చింతిల్ల మున్ను వానరరూపమున శివుండు
 తనయట్లు మొనయు గౌరినిగూడి నిజతేజ మామెకు మోయశక్యంబుగామి
 నుర్విపై నగ్నిపై నుంచి మోయఁగలేమి గాలిపై నిడె బహుకాలమూని
 యనిలుండు నీహృదయాబ్జ సంగతుఁడౌటఁ బ్రతిదినంబు నొసంగు
 ఫలము లీల

గీ॥ ముందరను వై వ లోఁగొంటి వందువలన నమ్మ ! నీగర్భముక్తిఁ బ్రత్యక్ష
 శివుఁడు
 పెరుగుచున్నాఁడు గాడ్చు గర్భికరించె గానఁ బవనజుడనుపేరు
 గాంచు నితఁడు

ఉ॥ ఈ వరగర్భశుక్తి జనియించు కుమారక రత్న మార్యసం
 భావిత దివ్యకీర్తి సురపాలక జాల కిరీటకాంతి శో
 భావహ మూర్తి సర్వజగదంచిత భవ్యగుణానువర్తి నా
 నావిధ రామకార్య ఘటనాహృత నమ్రజనార్తి యశా ననక

ఉ॥ అంతట గాలిదేవుఁడు నిజాకృతిఁ జూపి నభ స్సరస్వతీ
 కాంత నిజంబె పల్కెఁ గలకక బడనేటికి? బోటి ! యీవిధం
 బంతయుఁ దెల్పు నీవిభున కంచతఁడేగిన నయ్యుదంత మా
 ద్యంతము కాంతుచెంతఁ దెలియక వినిపించి సుఖించుచున్నెడక

తా॥ పడుచుదనములోనున్న యాడుది పెనిమిటి లేని
 యప్పుడు గర్భ మెట్లుధరించె ? నని జనులు నిందింతురు. నా
 తపము నిందపాలయ్యెను గదా! యని యంజన విచారించుచుండ
 నాకాశవాణి యిట్లు పలికెను. ఓయంజనా ! నీవు విచారింప
 కుము. శివుండు మున్ను వానరరూపుఁడయి వానరరూపముతో

నున్న గారితోఁ గలిసియున్నయప్పు డావీర్యమును గారి భరించ
లే కుండెను. శంకరుం డా వీర్యము భూమిపై నిడెను. పుడమి
యును మోయలేక పోవుటచే అగ్ని దేవునిపై నుంచెను. అగ్ని
యును భరించలేకున్నకాని పవనునియందు నిచెను. నీవు
నునస్సునందు వాయుదేవుని గూర్చి యే జపించుచున్నదానవు
గాన, ఆవాయువు మామూలు పండు రీతిగా నివవీర్యము ఫల
రూపమున నీకిడెను. నీవు భక్షించితివి. గర్భవతివైనావు.
నీకు మంచిపుత్తుండు కలుగును. వాయువు సంపర్క
మున్నందున వాయుజుడందును.

ఇతఁడు లోకములకు మిక్కిలి మేలొనరించు వాడగును.
శ్రీరామచంద్రునందు అపరిమితమగు భక్తి కలవాడగును.
అని పలుకుచుండఁగా వాయుదేవుండు ప్రత్యక్షమై ఇదియంత
యును యథార్థము నీవు భయంపడకుము. ఈసంగతి నీభర్తకును
దెలియఁజేయుము. అని పలికెను. అంత నంజనాదేవి ముంటికి
వెళ్ళి యీసంగతి తనపతికిం దెలిపెను. కేసరియును మిక్కిలి
సంతసించెను. ఇట్లు దంపతులు సుఖముగా నివసించుచుండిరి.

శ్రీ హ ను మ జ న న ము

శ్లో॥ వైశాఖే మాసి కృష్ణాయాం దశమీ నుందసంయుతా
పూర్వ పౌర్ణమిపదా యుక్తా తథా వైభృతీసంసితా

శ్లో॥ తస్యామ్ నుధ్యాహ్నా వేళాయా మంజనా జనరంజనా
వాయుభక్తిరతా సాధ్వీ జనయామాస వై సుతమ్

శ్లో॥ మహాబలం మహాసత్త్వం విష్ణుభక్తిపరాయణమ్
సర్వదేవమయం వీరం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకమ్

- శ్లో॥ వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞం సర్వవిద్యావిశారదమ్
సర్వబ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠం సర్వదర్శన సమ్మతమ్
- శ్లో॥ మాణిక్యకుండలధరం దివ్యపట్టాంబరావృతమ్
కనకాచలసంకాశం పింగాక్షం హేమమాలినమ్
- శ్లో॥ స్వర్ణ యజ్ఞోపవీతం చ మణినూపురశోభితమ్
ధ్వజవజ్రాంకుశచ్చత్త్ర పద్మరేఖాంఘ్రిసంయుతమ్
- శ్లో॥ దీర్ఘలాంగూలసహితం దీర్ఘకాయం మహాహనుమ్
సర్వలక్షణసంపన్నం కిరీటకనకాంగదమ్
- శ్లో॥ ప్రభయామితయా విష్ణో రవతార మివాపరమ్
పపాత పుష్పవృష్టిశ్చ నేదు ర్దుందుభయో దివి
- శ్లో॥ నన్యతు ద్వేషగంధర్వా మృత్యువు సిద్ధచారణాః
వహో వాయు సుఖిస్పర్శ సురితో నిర్మలాదకాః
- శ్లో॥ యదంజనా కేసరి ధర్మపత్నీ
హ్యనూత బాలం కపిసార్వభౌమమ్
ప్రదక్షిణాకార శిఖం మునీనామ్
తదైవ వహ్నిత్రితయం విరేజే.
- శ్లో॥ పతంతి రత్నాని సురేతరాణామ్
కిరీటకోటిగ్రాథితా న్యకాండే
తదంగనా మానసగచ్ఛారేషు
సగర్భకంపం భయ మావివేశ.

తా॥ వై శాఖిమూసమునందు బహుళపక్షమునందు దశ
మీతిథియందు శనివారమునందు పూర్వాభాద్రపక్షత్రయమునందు
వైధృతియోగమునందు మధ్యాహ్న సమయములో జనులకు
మిక్కిలి సంతోషమును కలిగించునట్టియును, వాయుదేవుని
యందు భక్తికలిగియున్నట్టియును, పతివ్రతయైనట్టియును అంజ
నాదేవి; మహాబలవంతుడైనట్టియును, మహాసత్త్వము కలిగి

నటువంటియును, విష్ణుమూర్తియందు మంచిభక్తికలిగియుండి
 నట్టియును, సర్వదేవతలయొక్క శక్తికలిగినట్టియును, వీరుండైనట్టి
 యును, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులయొక్క స్వరూపుడైనట్టియును,
 వేదములయొక్కయు వేదాంగములయొక్కయు యథార్థత్వము
 నెఱింగియున్నట్టియును, అన్ని విద్యలయందును సమర్థుడైనటు
 వంటియును, అందఱు బ్రహ్మ వేత్తలలో ముఖ్యుడైనటువంటి
 యును, అన్నిదర్శనములకు ముఖ్యుడైనటువంటియును, మణి
 కుండలములు ధరించినట్టియును, దివ్యపట్టములు వస్త్రములు కలిగి
 యుండినట్టియును, బంగారుకొండయగు మేరుపర్వతముతో
 సమానమగు ప్రతిభకలిగినట్టియును, పచ్చనినై సకన్నులుకలిగినట్టి
 యును, బంగారుదండలు ధరించినట్టియును, బంగారు జండమును
 ధరించినట్టియును, మణులతోఁ దయారగు అండలుకలిగినట్టియును,
 ధ్వజము, వజ్రము, అంకుశము, ఛత్త్రము, పద్మము మొదలగు
 మంచిరేఖలు కలిగియుండినట్టియును, మిక్కిలి పొడవగు తోక
 కలిగియుండినట్టియును, ఎక్కువ పొడవగు శరీరము కలిగినట్టి
 యును, మిక్కిలి గొప్పచెక్కిలి గలిగియున్నట్టియును, అన్ని
 మంచిలక్షణములతోఁ గూడికొని యున్నట్టియును, బంగారు
 కిరీటము భుజకీర్తులు కలిగినట్టియును, అమితమగు కాంక్ష
 కలిగియుండుటచేతవిష్ణువేయవతరించినట్లుండినట్టియునునుపుత్రుని
 గనెను.

ఆ సమయమునందుఁ బువ్వులవానలు కురిసినవి. దేవ
 దుందుభులు మ్రోగినవి. దేవతలును గంధర్వులును సిద్ధులును
 చారణులును సంతోషించినారు. వాయువులు అనుకూలముగా
 వీచినవి. నదులు నిర్మలదళములు కలవై ప్రవహించినవి.

శ్రీ కేశరికి భార్యయగు అంజనాదేవి కపిసార్వ భౌముఁ
డగు హనుమంతునిఁ గనినయప్పుడు మునివరులు చేయు నగ్ని
హోత్రములు మూడును ప్రదక్షిణముచేసినరీతిని మంచిజ్ఞానము
కలవై విరాజిల్లినవి.

దేవతలకంటె నితరులగు దానవులు దైత్యులు మొదలగు
రాక్షసులయొక్క కిరీటములయొక్క పైభాగముల యందు
అమర్పఁబడిన రత్నములును మణులును కారణములేకయే జల
జలరాలి క్రిందఁబడిపోవుచున్నవి. ఆ రాక్షసులు మొదలగువారి
యొక్క స్త్రీలయొక్క మనస్సీమలలో బ్రహ్మాండమును గంపింపఁ
జేయునట్టి గర్భములు భేదిల్లునట్టి మిక్కిలి వణకును బుట్టించు
నట్టి మహాభయము కలిగినది. సత్పురుషులు మిక్కిలి సంతో
షించుచుండిరి. దేవతలు మునులు మొదలగు వాగు మహానంద
మును అమితసుఖమును అనుభవించుచుండిరి. పతివ్రతలు పొంగు
చుండిరి. వృక్షములు పుష్పించినవి. ఫలించినవి. జంతువు లమం
దానందమునంది యోలలాడినవి. తాళ్లు కరగినవి. ఆహా! మహా
మహుని జన్మం బేమని కొనియాడ వచ్చు ?

ఉ॥ కేశరి పొంగియాడె గజకేశరి ; యంజన యుబ్బిపొంగె ; వి
ద్యాసముపాధిరంజన ; మహామునిగౌతముఁ డేమియయ్యెనో?
యాసతి శైలమేమయెనో? యంతయుఁ జెప్పఁగనేల ? సంతతా
భ్యాసము సంతసంబునకు సంతమె కానఁగరా దొకింతయేక.

తా. గణాసురుని సంహించిన సింహమువంటి కేశరి
మిక్కిలి పొంగిపోయినాడు. మహావిద్యను సముపాసనము చేయు
వారలయొక్క మనమ్మున కానందమును కలిగించునట్లువంటి
అంజనాదేవి యుబ్బిపోయినది. గౌతమముని యెంత సంతసిం

చెనో చెప్పలేము. శిలయై పడియుండిన యహల్యకుఁ గలిగిన
యానందమునకు మితయున్నదా? లేదు. మెత్తపడినది. కరిగి
పోయినది. సంతతము శాశ్వతానందమునం దలవాటుగలవారు
కూడ ననుభవించిన సంతోషమునకుఁ బరిమితియే కానరాదు.

౩. అంజన పుత్త్రునిఁ గనుఁగొని

రంజనమును కేయమండి శాత్రియుఁ బవలుకొ

సంజలునుకొ బోషించుచుఁ

గ్రొంజిలుకఁగఁ జూచిపొంగెఁ గ్రొమ్మనహారా!

తా! అంజనాదేవి పుత్త్రునకు రాత్రింబవళ్లు మేలులు
పొనఁగూర్చుచును, సంధ్యలయందుఁ బోషణకృత్యము లొనఁ
గూర్చుచును క్రొత్తచిలుకను క్రొత్తమనముతోవలెఁ జూచుచు
ముఱియుచున్నది. ఆనందము సచ్చిదానందము కదా!

జో ల పా ట

ఆనందభైరవిరాగము—రూపకతాళము.

జో! దీనమందార! - జో! శుభాకారా!

జో! వానరకులేంద్ర! - జో! రాజచంద్రా! ||జో||

నిదురింపుమోచిట్టి! - నిద్రపోవయ్యా!

పదమలగుణసాంద్ర! - శౌర్యసింహాద్వా! ||జో||

జనములనురక్షింప - జనవలయుఁగాన

నిగమవందిత! వేగ - నిదిరింపుమోయి! ||జో||

ఖిలులు భూదేవినికొ - గలచుచున్నారు

చలమునకొ దున్మవలె - బొలినిద్రపొమ్ము ||జో||

శలము హెచ్చాయె - నిలను నెల్లెడల
సుకులు కూర్పవలె - వలనిద్రపోరా! ||జో||
రామనామమే - సిద్ధమంత్రంబు
రామరక్షయా - నోరి! పండుమురా! ||జో||
కంబుఁ బ్రోవఁగా - నీకుముఖ్యమురా !
'ంబు మానుముర! - సుఖనిద్రపోరా ! ||జో||

9 భాతమహాలనము

శ్రీరాగము—ఆదితాళము

సుకుమారా! హరి! - లేరా! లోకములఁ బ్రోవఁ
లిడ నీవేరా! - కోరి కోరుచుండిరారా! ||ఓరీ||
మందలు నీయందే - భక్తిని గయికొన్నవారు
ండవై నీవుందువు - హర్షము చేయుదువుగాని ||ఓరీ||
డర! కలిజనముల - తాపములను బాపుమురా!
నుహృదయంబుల - నోపికధ్యానించుచుండ్రు ||ఓరీ||
మము నీనామము - నీరమ్యగుణంబులును
ంత్రములు నౌరా! - సంశయమ్ము లేదారా! ||ఓరీ||
లు పత్తులు తెచ్చిరి - పూజింతురు సమ్మతిమై
బడి కొనుమయ్యా! - పవనాత్మజ! వేగమ్మే ||ఓరీ||

మధ్యాహ్న మహాభోగము

కాంభోజరాగము—ఆదితాళము

పాహి మాం శ్రీయాంజనేయా! - పాహిసద్భక్త!
 సాహాయ్యంబు కోరియెల్ల - జనులువచ్చి యున్నవారు
 శ్రీహనూమత్! శ్రీహనూమత్! -
 శ్రీహనూమత్! పాహిదేవ ! ||పాహి||
 శ్రీహర్షంబు కూర్పుమయ్యా! - ప్రేమించిమాకు
 తోహారనుచు హస్తములను - జోడించి యిందున్నవారు
 ఆహారము లిచ్చువారు-శ్రీహారము లిత్తురయ్య! ||పాహి||
 బహువిధములు భోజ్యములున్ -
 భక్ష్యంబులు చోష్యములున్ ;
 బహువిధపానీయంబులు -
 బహుశేష్యంబులు తెచ్చిరి ||పాహి||
 తియ్యనిమామిడిపండులు - తేనె చెఱకు రసములునున్
 వేయిరకములు తెచ్చిరి - వేడుకతో సేవించర! ||పాహి||
 నీరదగంభీరనాద! - నారదకమనీయవేద !
 సారదంతపీరమ్మోద! - శూరసంఘవిదితవాద ! ||పాహి||

సాయంకాలమహాసేవ

శంకరాభరణరాగము—ఆదితాళము.

శ్రీయాంజనేయా! నిను - సేవింపగ వచ్చినారు
 న్యాయంబు - కైకొనుమోయా ! ||శ్రీ||

ఓయీ! నీమాటలును - జేయునట్టిపనులు
హాయికూర్చునయ్యా! - యోయయ్యా! చూడు మిటు
లను || శ్రీ ||

శంకరుడవీవనుచు నెల్లరు - సంతసంబునుగాంచినారలు
ఇంకనీవుత్సాహ మొందుచు - సంకటములను బాపు
మయ్యా! || శ్రీ ||

బ్రహ్మవీవే! విష్ణువీవే! - పరమశివుడవునీవే! పర
బ్రహ్మవీవే! ననుచునిన్నే - పలుకరింతురు భావములలో
|| శ్రీ ||

పోరులందున ముందునుందువు - శూరుడవు ముల్లోక
ములలో!

లేరునీతో సములికెందును - కోరికలు వేగమ్మె
యిడరా || శ్రీ ||

బంగారపుఁబల్లెరముల - బాలును మీగడఁదెచ్చిరి
సంగీతముపాడుచుండెడి - సంతోషముతోఁగొనరా! || శ్రీ ||

శు॥ అనియి ట్లంజన పాటపాడుచు మహాప్రాయంబునకై బుత్తునికై
గొని ముద్దుల్ మురిపెంబులుకై నెఱిపుచుకై గ్రొంగ్రొత్త భావంబులకై
మనసుం దువ్విశు లూరుచుండ నెపుడుకై మవ్వంబునకై బెంచుచుకై
దనభాగ్యంబునె యంతరంగమున సంధ్యానించు చున్నంతలోకై.

తా॥ జోలపాటలు పాడుచు, బ్రభాతలాలింపులును,
ధ్యానా భోగింపులును, సాయంకాల సేవింపులును మహా
దమ్ముతోఁ జెలికత్తెలతోఁ గలసిమెలసి చేయుచు, నూతనాభి
షేములతోఁ బుత్తుని ముద్దులు ముచ్చటలు సంతృప్తికరం
గా ననుభవించుచుఁ దనకు గలిగి యున్నట్టి యా మహాభాగ్య

ఉ॥ ఈతఁడు సర్వలోకవిభుఁ డీశ్వరవీర్యజుఁడాంజనేయుఁ డ
త్యాతత బాహుశౌర్యనిధియయ్యును గేవల శైశవంబుచే
నీతటి నన్నుఁ గన్గొని ఫలేచ్చ గ్రహింపఁగ వచ్చె నిందునకొ
భీతిలనేల ? యంచు వినిపింపఁగ నజ్జగజెట్టి యట్టిచోకొ

క॥ ఇట్లు నటు చూచి ముఖమున
నట్టె యొకట నుంచి వేదియైనను వెడలకొ
బట్టికొని కేలఁగొట్టియుఁ
దిట్టియు వెసఁబోయి మఱియుఁ దెమలించునెడకొ

శా॥ ఆ స్వర్భానుఁడు నాఁడు పర్వదినమా టాభీలనార్భాట దీ
ర్ఘ స్వానోచ్చలితాఖి లాంకుడయి ఘోరంబూనితోరంబుగా
భాస్వంతుకొ వివృతాస్యయుక్తిఁ గబళింపకొ బూని దుర్వార గ
ర్వ స్వాతంత్ర్య నిరూఢి మీఱఁ బటతేఱకొ జూచి సామీరియుకొ

శా॥ కల్పం తాగ్రహ సర్గ భర్గ కర జాగ్రద్వ్యగ్ర ఛక్కార్భటి
కల్పనల్ప భయంకరారవమునకొ గర్జించి ధైర్యచ్యుతికొ
గల్పింపకొ దిగులాంది కుందియటఁ జక్కంజూడ శంకించి సం
కల్ప క్షోభముఁ జెంది రాహు వుఱకకొగా నేగి స్వర్గంబునకొ

ఉ॥ ఈలువు మాలి తెల్పెద సురేశ్వర ! పర్వముగాన నేఁ దుమః
కాలమునకొ రవికొ బొదువఁగాఁ జన; నంతకు మున్న వచ్చి నా
పాలికి దాయయై రవినిఁ బట్టినవాఁ డొకవింత రాహు వే
నేల ? యికకొ రవీందుల గ్రహింపఁగ వేటొకరాహు వున్నెడకొ

క॥ మిట్టిపడి యింద్రుఁ డదివిని ।
యిట్టితెఱం గెలుగ మెన్న డిపు డొకఁడినునిన్
బట్టెనె నను నెట్టెనె విధి
కట్టడిఁ దప్పింప నెంత కైవస మయ్యెన్

శా॥ ఓహో! యేల? విచార, మీవెలుగవే? యున్నత్త వృత్తాది దై
త్యాహంకృ త్యసహృ త్యపగ్రమగు నాహస్తాసి రమ్మంచు నా

రాహున్ బిల్చి సితేభ మెక్కి కయివజ్జిం తెంచ సాధ్యాగ్రజీ
సాహోనాదముమించ వేగము గహించన్ బిష్ణుఁ జేతేఱుగన్

క॥ ఈపండు ధవళ దీప్తుల
దీపించుట దీనిఁదినఁగ దీపించు ఘృథన్
దీపించు నంచు వానిలఁ
జూపించి గ్రహించ నెంచి పట్టుచునున్నన్

క॥ శతకోటి కల్పితాశని
శతకోటి కళోరధాటి జంభూతి మరు
త్సుతు వైవ హనువు హరిని
నతఁ డుదయాద్రిపయి వివశుడైనటు లున్నన్

తా॥ హనుమంతుఁడు తన తండ్రియగు వాయువు చల్లదనం
బుగా వీచుచుఁ దన వెంట వచ్చుచుండఁగా; అట్టియోజన మారం
బుగడచి సూర్యమండలమునఁ బ్రవేశించినంత నదలి ద్వారము
చెంత నుండువారు నుమ్ము రక్షింపుడని వాపోవుచు భయము
చే సవయవములు చలించుచుండఁగా జపముచేయు మాలికలు
విడిచి ప్రళయకాల రుద్రు డిడుగో వచ్చుచున్నాఁడు. నుమ్ము
దయతోఁ జూడుము. వానికాంతలతో మాకన్నులు గుర్జితనవి.
వాని కేకలతో మాచెవులు చిల్లులు నడినవి. చెవుడు నచ్చినది.
మాకింకొక దిక్కు లేదు. శత్రువునల్ల మిక్కిలి భయంప
యున్నాము. మాకు మేలుచేయుమని వేడుచుండ సూర్యుం
చూచి, ఇతఁడు శివశివ్యమునల్లఁ బుట్టినాఁడు. మంచిశౌర్యః
గలవాఁడు. అన్ని లోకములను బరిపాలింపఁ దగినవాఁడు. :
తనముచేత నన్నొకపం డనుకొని తినుటకు నచ్చినాఁడు. మీరి
భయపడకుడు, అనునంతలో నాహనుమంతుఁడు సూర్యు
మింగుటకుఁ బ్రయత్నము చేయుచుండఁగా ఆరోజు పర్యటిఁ

మగుటచేత సూర్యగ్రహణమునకై వచ్చి యత్యంతగర్వముతో
 స్వేచ్ఛగాఁ బై పడఁ జూచుచుండఁగా నాంజనేయుండును
 బ్రళయకాలమహాకాలుండఁడు మిక్కిలి భయంకరమగు కేక
 వేయఁగా రాహువు మహాభీతిని జెంది చూడ లేక అక్కడనుండ
 లేక స్వర్గమునకు వెళ్లి దేవేంద్రునితో “నేను పర్వదినముగావున
 సూర్యగ్రహణమునకుఁ బోవఁగా నంతకు ముందుఁగా నింకొక
 విచిత్రగ్రాహువువచ్చి సూర్యగ్రహణము చేయుచున్నాడని చెప్పి
 నంతనే” మండిపడి యిందుండి వృత్తాసురుఁడు మొదలగు
 దుర్మార్గులను సంహరించిన కత్తియున్నది. భయమేల ? రమ్మని
 రాహువునకుఁ చెప్పి తా నైరావతకరీంద్రము నెక్కి వజ్రాయు
 ధము చేత ధరించి వచ్చినంతనే యాంజనేయుండు చూచి మంచి
 తెల్లని పండువచ్చినది. ఈపండు రుచిగానుండునని, నీనితో నాకలి
 తీరునని యనుకొని వెల్లయేనుగును బట్టుకొనుటకుఁ బ్రయ
 త్నము చేయుచున్నంతలో మిక్కిలి పదునుగలిగి యనేకులను
 హతమొనర్చిన వజ్రాయుధమును చేతఁబుచ్చుకొని దేవేంద్రుఁడు
 మహాకోపంబుతో మార్కొని వాయుకుమారుండగు హను
 మంతునిమీద వినరెను. అంతనే దవడలు చెక్కిల్లు పగిలినవి.
 అతఁడు శరీరస్పృహ లేనివాఁడునలె నుదయాద్రిపయి పడి
 యుండెను.

క॥ అంత సమీరుఁడు చింతా

క్రాంతస్వాంతాఙ్గాఁడై జగజ్జనబాహ్య

భ్యంతర సంచారములే

కెంతయుఁ జింతించి కినుక నెదను గ్రహించెన్

క॥ అంజన యింటను బాలున

కుం జవికల పండ్లు తెచ్చి కోరిక నీయం

గంజని లేకుండిన లో

నం జింతించెను గరమ్ము నానావిధులకొ

క॥ కేసరి యంజన కిట్లనె

నోసరి ! మనవాడు నూర్య నొకపండని పే

రాసఁ దినబోవ రాహువు

వాసవునకుఁజెప్పె నతఁడు వజ్రమువై వకొ

క॥ హనుమంతుఁ డుదయగిరివై

నను బడియుండెను బవనుఁడు నందనునకు మే

లొనఁగూర్చి స్వానుగమనం

లును మానెను వైభవములు పుత్తుఁడు పొందుకొ

క॥ అనినంతనె యంజనయుకొ

మునుకొన మనమునను భేదమును మోదమునుకొ

తనయునకును మేలునకై

ఘనముగ ధ్యానమ్ముచేసెఁ గలదై వములకొ

క॥ సర్వప్రాణుల ప్రాణముల్ పవనుఁ డాచ్ఛాదింప నిస్త్రాణులై

గీర్వాణుల్ వెఱుసుక్కి బ్రహ్మఁ గని భక్తికొ మ్రొక్కి బాహ్యంతర

భర్వ క్రూర్యము గాంచెనేమొ తగవింకకొగాడ్పు నీవింకఁ ద

ద్దుర్వారార్తిహరింపవే యన సురస్తోమంబుతో ధాతయుకొ

క॥ దేవేంద్రుఁడు తనపట్టిని

జీవమునకు భంగమయిన చేవను గొట్టకొ

భావమున దుఃఖమొందుట

నీవిధి సంప్రాప్తమయ్యె నిది వాయువుచేకొ

క॥ మన మిపుడు వాయుదేవున

కును సంలీసమును బొనర్పఁ గొడుకును మఱలకొ

మునుకొని బ్రతికించుటయే

నని వారలఁ గొనుచు ధాత యనిలునిఁజేరెకొ

తా॥ అంత సుతునిమూర్ఖుని గనుంగొని వాయుదేవుండు బాహ్యంతర సంచారము మాని చింతించుచుండె, ఇంకనింటిలోఁ గుమారునకై పలురకములు పలురుచులుగల పండ్లు నచ్చినవి యేరికోరి తీసికొనివచ్చి తత్తనయుం డింట లేకుండుటచే నంజన మిక్కిలి చింతించుచుండె. కేసరి తన సతియగు నంజనాదేవిని జూచిమనకుఁబ్రవాఁడుపండనుకొని సూర్యుని మ్రింగుటకుఁ జూచు చుండగారాహువు పర్వదినము గావు నసూర్యగ్రహణమునకువచ్చి హనుమంతునిఁ జూచి భయంపడి స్వర్గలోకమున కేగి దేవేంద్రునితో నీ సంగతియంతయును జెప్పె. ఇంద్రుండువచ్చి వజ్రాయుధముతోఁ గొట్టినాఁడు. బాలుఁడు ఇప్పు డుదయాద్రిపైఁ బడియున్నాఁడు. వాయుదేవుండిది చూచి సంచారము మాని వేసినాఁడు. కావున మనస్థిలవానికి మంచిమేలులు కలుగునని చెప్పిన భర్తయొక్క పలుకులు విని చింత యొకవంక సంతోష మింకొకప్రక్క దండడించుచుండఁగాఁ దన మనంబున నుంచి సకల దైవములను ధ్యానించుచుండెను.

అంత నిచ్చట వాయుసంచలనము లేనందున సర్వప్రాణు లును నిరాధారములై బాధనొందుచున్నయవి. దేవతలందఱును గలసిమెలసి యీసంగతి నంతను బ్రహ్మదేవునకుఁ దెలియఁజేసి యీ క్రొర్యము గాలిదేవునివల్లఁ గలిగినది. దీనిని నివారింపఁ జేయుమని ప్రార్థించినారు. పిమ్మట బ్రహ్మదేవుఁడు వారలను గనుంగొని దేవేంద్రుండు వాయుదేవుని కుమారుని నాంజనేయు లను గొట్టుటచేత నతఁడు కోపించియున్నాఁడు. కావున నిప్పుడే వాయుదేవుని దగ్గరకు వెళ్లి వానికుమారునకు మేలు చేసిననే

కరు మేలుకలుగును అని చెప్పి వారలను వెంటబెట్టు
యా, వాయువున్నచోటునకు వెళ్లెను.

వాయువునికొ గనుంగొని శుభంబగు నీకని యుచ్చరించి నీ
యముగోరివచ్చితిమి. చక్కగనీదగు మేలుమేమునుకొ
యిగదిర్చిమేలు నభివృద్ధికరముగఁ జేయుచుందు మో
హాయి! ప్రసన్న చిత్తుడవు నూక్తి నెఱింగినవాడ వెంతయుకొ.

॥ సకలజగత్ప్రాణుడవై
సకలజగజ్జన విహారసంధాతవునై
సకలాత్మలఁ గలనీకును
సకలాత్మక! యింతకినుకసనునే? యనినకొ.

పరితాపంబునువీడి వాయువును జంభద్వేషిదంభోళిదు
భరధారాహతి మూర్ఛపాల్పడిన లేబట్టికొమరుల్ పుట్టఁగా
రయుగ్మంబునఁబట్టి చెచ్చెఱ వచఁకాంతామనఁకాంత శీ
రణాంభోజయుగంబువై నిడి నమస్కారంబుగావించినకొ.

స్వస్తియొనర్చి వాయుజుని చక్కగనుంగొని యీతఁ డార్యవ
స్త్రవనీయ శౌర్యుడని యాతనిమేను సరస్వతీలతాం
స్తనపద్మకోరక మృగీమదపత్త్ర విచిత్రలేఖన
ప్రస్తుతపాస్త పద్మమున స్పర్శయొనొర్చెను ధాత యంతలోకొ.

॥ పూర్ణిమాచంద్రికర సుధాన్భూర్తి “వాడి
పడినసస్యంబు కృమ్మర నడకుకరణి”
నాంజనేయుండు దేహదాహంబు మాని
చెంతఁజెరలాడఁజూచి రాజీవభవుఁడు.

ఫలకాంక్షాహృ తబాలనూగ్య! గిరిశుంభద్వైర్య! రావోయి యం
చెలమిన్ దగ్గఱఁజేరి యెత్తికొని మోమీక్షించి ముద్దాడఁగా.
బలుసంతోషముగాంచి గాడ్పు మరలన్ భాషావధూభర్తయం
ములకున్ మొక్కి తదాజ్ఞ నెప్పటితెఱంగున్ గాంచె లోకంః

తా॥ ఓ వాయుమూర్తి! నీసాయమును గోరివచ్చి
నాము; నీకును దిరిగిమేలు మిక్కిలిమంచిగాఁజేయుదాము; నీవు
అన్నిజీవములకు నాధారమయినవాడవు. అన్నిజీవులలో నుండు
వాడవు. అన్నిలోకములలో నుండువారలందఱకును మిక్కిలి
ముఖ్యప్రాణమయినవాడవు. నీకుఁ గోపము తగుగా? యనినంతనే.
వాయుదేవుండు దుఃఖముమాని దేవేంద్రుని వ్రజముచే మూర్ఛి
లిన పుత్రునిఁజేకొని బ్రహ్మపాదంబులపైనుంచి నమస్కరించెను.
అంత విరించి ఈతనికి శుభంబు కలుగునని తనచేతులతో
స్పర్శించినంతనే పూర్ణిమ నాటి చంద్రుని కిరణములచే నాడిన
పంటచేలు తిరిగి మంచియేపుగా నభివృద్ధినందునటు హనుమం
తుండు దేహము వేడిమిపోయి మంచియుత్సాహముతో గంతులు
వెచుచుండెను. బ్రహ్మదేవుండు ఓ యాంజనేయా! నీవుపం
నుకొని సూర్యభగవానుని మింగినవాడవోయి! ఇటురమ్మని
గాని సమీపంబునకుఁబోయి యెత్తుకొని ముద్దాడి ప్రేమించు
కుండఁగాఁ బవనదేవుండు పొంగిపోయి బ్రహ్మదేవుని యానతిని
బొంది, నమస్కరించి లోకములయందు నెప్పటికైనలెనే సంచ
రించుచుండెను. లోకములన్నియును మరల సంతోషమును
బొందియున్నయవి. అంతట

శా॥ ఓ దిక్పాలకులార! యీపవనజం దూహింప లోకత్రయ
మోదప్రోద్ధముఁడౌట నిత్యము వరమ్ముల్ మీదటఁగ సౌఖ్య మా
పాదింపఁగలఁ డాధ్యులాత్మలను సంభావించినఁగ శంభుఁడే
ప్రాదుర్భావము నొందెనన్న విధ గీర్వాణుల ప్రిమోదంబుతోఁగ

తా॥ ఓదిక్పాలకులారా! ఈవాయుదేవునికుమారుండగు
హనుమంతుండు మూఁడులోకములలోని ప్రజలకు సమ్మోద

మును గలిగించుటకు మిక్కిలి ప్రయత్నించుచుండును. కావున
పీనికిఁ దగినవరములను మనము ఇత్తము రండు, తరువాత నాలో
చించినయెడల నితఁడే మనకుఁ బ్రత్యుపకారము చేయఁగలఁడు.
శంకరుండే ఇట్లు జన్మించినాఁడని బ్రహ్మ పలుకఁగా దేవతలందఱును
సంతోషించినారు.

సీ॥ తమకింప వేదశాస్త్రములు వచ్చునటంచు
దనతోడి తేజంబు ధరణియిచ్చె
నిజపాశములచేత నీట నిగ్భయుఁడుగా
వరుణుండు కరుణతోవరము లిచ్చె
గాలదండము మృత్యుగతి గుజల్ సతతంబు
బొరయని వర మర్కపుత్త్రుఁ డిచ్చె
దనచేతఁ దన యాయుధములచే విశ్రాంతి
బూసని మహిమ మీశానుఁ డిచ్చె

సీ॥ నని జయించిచ్చి తన గదాహతికి వెఱచి
మనికి ధనపతి దనుచేసె మును స్వనిర్మి
తంబులౌ శస్త్రముల భీతి దక్కనొసగి
కనక కుండలములు విశ్వకర్మ యిచ్చె.

మ॥ తన దంభోళి హనుస్థలిన్ బెరసియున్ దారింపలే కుండుటన్
హనుమంతుం డనుపేర మీరునని జంభారాతి వజ్రాయుధం
బున నిర్భీతుఁడుగా వరంబొసఁగె నంభోజాసనుండున్ జిరం
తన దీర్ఘాయువు మానిశాపతరణౌద్ధత్యంబు నిచ్చెన్ దయన్

క. నినుబ్రహ్మస్త్రంబేమియుఁగన నేరదుగాని, యేడుగడియలు నన్ను
గనికట్టువడియెయుండుము కన నేర్తురె? యెరులునిన్నుఁగపివర! యనిరె

క. అనలాది నిర్జరేంద్రులు హనుమంతున కిచ్చి రంత నంచిత వరముల్
వవజాసనుండు గ్రమ్మఱననిలు నిరీక్షించి యప్పు డెరుదుగఁ బలికె

ఆ॥ అనఘ! నీకుమారుఁ డమలకీర్తి విహారుఁ
 డజితుఁ డేకవీరుఁ డద్రిధీరుఁ
 డభిలజగదుదారుఁ డాత్మతత్త్వవిచారు
 డాంతరాదిదూరుఁ డనఁగ మీఱు

సీ॥ అణిమాదు లప్రతిహతములై తనుగొల్వ
 నొకరి కుత్పాదింప నోపు నితఁడు
 కమలజాండము నిరర్గళ మనోవేగంబు
 కలిమి నెంచిన మాత్రఁ గాంచు నితఁడు
 సతత వైరాగ్యోప రతుల నిష్కాముడై
 కామరూపముఁ బూనఁగలుఁగు నితఁడు
 అనివార్య శౌర్య ధైర్య దయాది సద్గుణ
 స్తోమంబులకు జన్మభూమి యితఁడు

గీ॥ కడు విచిత్రక్రియల్ చేయఁగలఁ డితఁడు
 మహిమ నఘటన ఘటనాసమర్థుఁ డితఁడు
 రామకార్యార్థమై పూని రాక్షసాళి
 నెల్ల హరియించి పతికి మేలిచ్చు నితఁడు

క॥ ఎన్నియని సన్నుతించెద
 నన్నా! నీచిన్నివాని యద్భుతలీలల్
 కన్నులఁ జూచెద నీవే
 యన్నియు నని చనియె విధి నిజాలయమునకున్

సీ॥ ప్రతిలేని తనప్రతాపము తెల్పుటకు నింత
 పనిచేసెఁ గాబోలు ననెడివారు
 కాదు లే తనకాంతి గతిఁదోచిన నమాయ
 నరుదెంచి కబళించె ననెడివారు

తన త్రిమూర్త్యాత్మక త్వ మహత్వ మతిశయం
 బగుట నిక్కముచేసె ననెడివారు
 అన్యగోళాధీశుఁ డగు టుఱుంగని రీతిఁ
 దన మాగ్ధ్య మొనరించె ననెడివారు

తే॥ కాక బాలుర కీజోక లోకములను
 గలదె? యనువారు నై నిర్జరులు గణించి
 కొనుచుఁ దమలోకములకేగఁ గొడుమఁ గొనుచు
 నంజనను జేరఁజనుదెంచె ననిలుఁడభుడు

తే॥ వచ్చి యచ్చిన్ని పాపని నిచ్చి నిచ్చ
 లిచ్చ మచ్చిక హెచ్చి వియచ్చరేందు
 లిచ్చిన వరంబు లెఱిగించి మచ్చెకంటి
 నెచ్చరిక చేసి పవమానుఁ డేగుటయును.

తా॥ భూమి వేదశాస్త్రములు తమంతటఁ దాము వచ్చు
 నని వరమిచ్చెను. వరుఁడుండు తనపాశములచే భయములేకుండు
 నని వరమిచ్చెను. యముండు కాలదండముగాని మృత్యువుగా
 రోగముగాని కలుగదని వరమిచ్చెను. ఈశానుండు తనచేత
 దనమాయుధములచేతను భయపడదని వరమిచ్చెను. కుబేరు
 యధమునందు జయముకలుగునట్లును గదాభయము లేనట్ల
 కులాసాగా జీవించునట్లును ధనముకలుగునట్లును వరమిచ్చె
 విశ్వకర్మ తాను నిర్మించిన శస్త్రములచేతనుగాని యస్త్రముల
 నుగాని భయము కలుగకుండునట్లును వరమిచ్చెను. మఱియ
 బంగారుచెవులు పోగులిచ్చెను. దేవేంద్రుఁడుతన వజ్రాయుధ
 చేతఁబగిలిపోయినపెదవులు దవడలు చెక్కిళ్ళు కలవాఁడయ్య
 ఒక్కింతయుఁ జలనమును నందలేకుండుటవల్ల హనుమంత
 పేరుగాంచుననియును తనవజ్రాయుధముచేత నొక్కింతయ

భయపడకుండునట్టి వరమునిచ్చెను. బ్రహ్మదేవుండు శాశ్వతమైనట్టి దీర్ఘాయుష్మంతకుఁ డగుననియును, మానసంఘ మొసంగు శాపములవల్ల నొక్కింతయును భయము లేదనియును బ్రహ్మాస్త్రముచేత భయములేదనియు ఏడుగడియలు మాత్రము భయపడినట్లు కట్టుబడి యుండుననియును వరమిచ్చెను. అగ్నిహోత్రుండు మొదలగు వారందఱు విశేష వరము లిచ్చిరి. బ్రహ్మదేవుండు తిరిగి వాయుదేవున కిట్లుచెప్పెను. ఓమహా నీయుఁడా! నీకుమారుండు మంచి విమలమైనట్టి కీర్తి కలవాఁడు. ఇతరులచే జయింపఁబడనివాఁడు. ముఖ్యులలో నీరులలో ముందుండువాఁడు. పర్వతమునలఁ జలించని ధైర్యము కలవాఁడు. అన్నిలోకములను ఉద్ధరించువాఁడు. నేదాంతజ్ఞానము గలవాఁడు. పరతత్వమును దెలిసికొనినవాఁడు. అంతశ్శత్రువులను జయించినవాఁడు. మిక్కిలి గొప్పవాఁడని ప్రసిద్ధిపొందును

అణిమాది సిద్ధులకు వశ్యుండు కాక ఈ సిద్ధులను దాను వశ్యము చేసికొని యితరులకుఁ గలిగించుచుండును. మనస్సులోఁ దలంచుకొనినంతమాత్రముచేతనే బ్రహ్మాండమంతయు సంచరించుటకు మిక్కిలి శక్తికలవాఁడగును ఎల్లప్పుడును వైరాగ్యము నిష్కామ్యము కలవాఁడై కామరూపములను బొందుచుండును. అనినార్యములగు శౌర్యము, ధైర్యము, దయ మొదలగు సద్గుణములకు నివాసస్థానమగును. మిక్కిలి చిత్ర విచిత్రములగు పనులు చేయుచుండును. తన మహిమముచేత నెరవేర్చుటకు వశములుకాని పనులను నెరవేర్చుచుండును. శ్రీరామచంద్రమూర్తికొఱకు రాక్షససంఘములను జయించి రామునకు సంతోషము మేలు కలిగించుచుండును. ఓయి

మదేనా! యీ చిన్నవాని చిత్రచరిత్రములు నే నెన్ని
గలను? నీవే కనులతోఁ జూచుచుందువు. ఇట్లు చెప్పి
నివాసంబున కేగెను.

ఇంత నిటఁ బ్రజలు తన ప్రతాపమును లోకమునకుఁ
చుఁజేయునిమిత్త మింతపనిచేసె నని కొందఱు చెప్పుచు
ను. కాదు తనకాంతివంటి కాంతి యింకొకని కుండకూడ
మనునాయచేత వెళ్ళి సూర్యుని మ్రింగినాఁడని కొందఱు
పుచున్నారు. తాను త్రిమూర్తి స్వరూపుఁ డనునది
కి చేయుట కింతపని చేసె నని కొందఱు పల్కుచున్నారు.
'క గోళమునకు అధికారి యనునది తెలియనట్లు తెలివి
వచే నింతచేసె నని కొందఱునుచున్నారు. లేకపోతే
ఇట్టిపనులు చేయజాలరని కొందఱు నిశ్చయించుచున్నారు.
దేవతలు పేర్కొనుచుఁ దమతమ నివాసములకు సంతోష
తో వెళ్ళిరి.

పిన్కట నాయుదేవుడు తనభక్తురాలగు శ్రీ యంజనా
దగ్గరకు దీసికొని వచ్చి యీ హనుమంతుని నామెకు
యిది దేవతలెల్లదను దయచేసిన వరములు తెలిపి ప్రోత్సా
హ కలిగించి తన పనినిఁ బూనుకొ నేగినాఁడు.

౧॥ అంతటఁ దల్లియు సంజన

సంతోషించుచును ముతునిఁ జయ్యన నిట్టుల్

పింతలు పోగుగఁ దలంచుచుఁ

సంతతిభక్తియును నిట్లు సమృద్ధిఁ బలికెన్

కా॥ నన్ను కొబ్బరి ఫలాశ దాసి యరుణు నృక్షింపఁగా నిచ్చు జే
కొన్న కొన్న బలారి వజ్రహతిచే గుందించిన కొవ్వలి నీ
వన్నా! యేమని నీ దలంచితివో? యం చబ్బాక్షి ప్రేమంబునకొ
గన్నీటకొ గడిగకొ ధరాగత పరాగ క్రాంత పుత్తాస్యముకొ

ఉ॥ ఎక్కడి కెక్కడయ్య! దివసేంద్ర మయూఖము లాడమండి యీ
దిక్కునఁ బాటినంతటనె జేహము దాహమునొందుచుండఁగా
సుక్కుక చక్కఁగా నెదిరి నూర్చుని జేకొని మ్రింగె నీతఁ డ
మ్మక్క! మహాత్ముఁ డంచుఁ గొనియాడి రతిధ్వనిమై దపోధనుల్.

క॥ మిహిర పరిగ్రహము తమో

గ్రహ ఘోరాగ్రహము దివిజ గణ కేఖర ని

గ్రహము కివాదిసు రాసు

గ్రహముఁ దలఁచి కేసరియు సుఖస్థితి నొందెకొ

పీ॥ అమితాగమరూఢి నాయీయి కాఖల ననుకూల సంచార మాచరించు
బిటుకాస్త్రగరిమ చొప్పడిన ఖరప్రాధి నమరకృత్యాచ్చాదనము

లడంచు

సవన వర్తన లీల సరిమీటి కుశలతా వర్ధనోదార భావము వహించు
గనినయజ్ఞాన సంగతి ధర్మవేది బా యని నేతి యుక్తి మాయను

హరించు

గీ॥ గానఁబడుఁ గానఁబడ కొక్కకడఁ జరించు

నతుల గతులను గురులీల లతిశయించు

నిందు నందును నెల్లడ లందు నుండుఁ

బ్రబలమతి మీటి వానర బ్రహ్మచారి.

తా॥ అంతః దలియైన యంజన సంతోషించుచు మిక్కిలి

భక్తితో నున్న పుత్తునిం గనుంగొని వింతలు తెలిసికొనుటకై
యిట్లు పలికెను, ఓయితండీ! నన్ను విడిచి పల్లకొటకు వెళ్లి

సూర్యుని గ్రహింపఁ బోయినప్పుడును దేవేంద్రుండు నిన్ను
ప్రముచేఁ గొట్టినప్పుడును బాధచే నీవు నన్నేమని విలపించి
కోకదా! అని యానందప్రేమ బాష్పంబులచే సుతుని యొడ
పై నంటిన పరాగమును బోగొట్టెను. సూర్యుని కిరణము
క్కడ? అక్కడకు వేడిమికి సహించి వెళ్లుటయెక్కడ? మన
స్థలో భయపడక సహించి యెదిరించి సూర్యుని మ్రింగినాఁడు.
దు చాల మహాత్ముఁ డనుచు మనులుకొనియాడిరి;

సూర్యుని మ్రింగుటయును రాహువుయొక్క మిక్కిలి
పమును దేవేంద్రునియొక్క దెబ్బయును దేవతలయొక్క
నుగ్రహము తలఁచికొని కేసరిపొంగుచుండెను; హనుమంతుఁడు
శ్రతశాస్త్రములు దేవప్రతిష్ఠాశాస్త్రములు వానిభాగములు మిక్కిలి
చ్చికొని వానిభావములు ముచ్చటించుకొనుచుండెను. శాస్త్ర
కము ననుసరించి మంచి తెలివితేటలతో దేవతా కార్య
తులు తెలిసికొనుచుండెను. యజ్ఞ యాగములు వానిధర్మ
లు మహిమములు తెలిసికొని మంచి జ్ఞానమును సంపాదనము
నుచుండెను. అజ్ఞానమును నివారించుటకుఁ దగిన సూక్ష్మ
లు నేర్చి లేదులేదను భావముచే నిశ్చయ తత్వమును
చుచుండెను. ఒకప్పుడు కనఁబడుచుండెను. ఒకప్పుడు కనఁ
క యొకచోట సంచరించుచుండెను. అనేకరీతులచేతను
కవిలాసములచేతను కభివృద్ధిని గాంచుచుండెను. ఇక్కడను
క్కడను ఎల్లచోటులయందును ఉండెను. వానరబ్రహ్మచారి
గు శ్రీహనుమంతుఁడు మిక్కిలి యెక్కువ బుద్ధిసిద్ధులు కల
డు. ఎల్లప్పుడును భక్తులకు సకలకామ్యముల నిచ్చుచుండెను.

శ్లో॥ క్రిమ ద్ధనూమ జ్జననం యే శుణ్వింతి పఠంతి యే

అప్రజా స్సప్రజాస్సంతి నష్టప్రజాశ్చ నిర్భయాః

శ్లో॥ సపుత్రాః పౌత్రైకాస్సన్తి సర్వే సకల సంపదః .

తేషాం సకలకామ్యాని సిద్ధ్యంతి నాత్ర సంశయః

తా॥ శ్రీహనుమంతుని జననము ఎవ్వరు విందురో
ఎవ్వరు చదువుదురో వారికి అన్ని కోరికలును ఫలించును.
సంతానము లేనివారికి సంతానము కలుగును. నష్టసంతానము
కలవారికి సంతాననష్టము కలుగదు. దీర్ఘాయుష్మంతులగు పుత్ర
పౌత్రులు కలుగుదురు. ఇందుకు నెంతమాత్రమును సంశ
యము లేదు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

